

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

J. P. MYNSTERS
VISITATSDAGBØGER
1835-1853

Handwritten signature

J. P. MYNSTERS
VISITATSDAGBØGER
1835-1853

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE OG
DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURELSKAB

MED UNDERSTØTTELSE AF

ALFRED GOOD'S PERSONALHISTORISKE FOND

VED

BJØRN KORNERUP

ANDET BIND

LEVIN & MUNKSGAARD • EJNAR MUNKSGAARD
FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI
KØBENHAVN 1937

INDHOLD AF BIND I-II

BIND I

	Side
Forord.....	V
J. P. Mynster som Visitator i Sjællands Stift.....	XI

VISITATSDAGBØGER

1835 (1843, 1851).....	1
Thune Herred.....	2
Ramsøe Herred.....	16
Øster-Flakkeberg Herred.....	35
Bieverskov Herred.....	59
1836 (1844, 1852—53).....	79
Liunge-Kronborg Herred.....	80
Sokkelunds Herred.....	105
Vester-Flakkeberg Herred.....	133
Ølstykke Herred.....	169
1837 (1845—46, 1853).....	182
Faxø Herred.....	182
Tybjerg Herred.....	204
Ringsted Herred.....	224
Alsted Herred.....	241
Smørum Herred.....	260

BIND II

VISITATSDAGBØGER

	Side
1838 (1846—47).....	1
Liunge-Frederiksborg Herred.....	2
Artz Herred.....	18
Stevns Herred.....	35
Møenbo Herred.....	47
1839 (1847—49).....	63
Skipinge Herred.....	63
Ods Herred.....	75
Løve Herred.....	91
Slagelse Herred.....	109
Voldborg Herred.....	129
1840 (1848—50).....	139
Horns Herred.....	139
Tudse Herred.....	149
1841 (1849—52).....	162
Baarse Herred.....	163
Hammer Herred.....	184
Bornholm.....	198
Strø Herred.....	226
Holbo Herred.....	241
1842 (1850).....	255
Meerløse Herred.....	256
Sømme Herred.....	274
Kommentar.....	289
Tilføjelser til Kommentaren.....	323
Tekstkritiske Bemærkninger.....	325
Fortegnelse over de foretagne Tekstrettelser.....	326
Forslag til Tekstrettelser.....	327
Register.....	329

PORTRÆTTER

Bind I. Titelbillede. J. P. Mynster, Maleri af C. A. Jensen, 1833. Frederiksborg. (Jvfr. Sigurd Schultz, C. A. Jensen, 1932, I, S. 273, 292; II, S. 109 (Nr. 248), 213, 214).

Bind II. Titelbillede. J. P. Mynster. Daguerreotypi, formodentlig fra Begyndelsen af 1850erne. Privateje.

FACSIMILER

Bind II, efter Side 376. Prøver paa J. P. Mynsters Haandskrift i Visitsdagbøgerne. I: 1835. II: 1840. III: 1853.

REPRODUKTIONERNE

UDFØRT I F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONSATELIER

1838

Den 13de Mai reiste jeg til Vallø, hvor den 14de *Vallø Stifts Secularfest* høitideligholdtes. I den af en glimrende Forsamling opfyldte Kirke, hvor der tillige var sørget for Plads til nogle Bønder af enhver By, prædikede Stiftspræst Tauber, som ved denne Anledning erholdt Rang med Kbhavns Sognepræster. Den lange Prædiken bestod af affecterede, tildeels meningsløse Phraser, uden nogen Orden eller Sammenhæng. Derefter holdt jeg for Alteret en Tale, og bekendtgjorde tillige de Udvidelser, Stiftelsen havde erholdt ved den nu udfærdigede nye Foundation. Til Slutning en ret smuk Cantate af Heiberg, med Musik af Weyse. Siden stort Taffel, og Forlystelser for Slottets Folk og Bønderne. Det Hele havde et temmelig pragtfuldt Udseende, og gjorde det Indtryk, man kunde ønske.

Den 15de reiste jeg over Roeskilde til

LIUNGE-FREDERIKSBORG HERRED

Hiørlunde.

Folketal 950. — Den 15de Mai besøgte jeg

Skienkelsø Skole. Bygningen meget god. Patron Gaardbruger Vilhelm Mikkelsen. 51 Børn. Læreren Hans Christian Fick, Sem. fra Blaagaard, er 69 Aar gl. og aflægs, men han har en meget duelig og flittig Hielpelærer i August Julius Larsen, 24 Aar gl., Sem. fra Joenstrup. Gymnastik fuldstændig og meget god. Indb. Und. og Alt i nederste Classe meget godt. Øverste Classe: Læsn. g× Skr. mg. Rel. g. Regn. ug. Hielpelæreren katechiserer ret godt. (1847: Patron Gdm. Hans Pedersen. Skolehuset meget godt, men ikke pynteligt. 59 Børn. Den gamle Skolelærer Fick, nu 78 Aar, er aflægs, og har nok aldrig haft megen Iver. Hielpelæreren Adolph Christian Vilhelm Sandberg, Sem. fra Joenstrup, 25 Aar, har maaskee tilforn været mindre flittig, og Provsten var endnu i forrige Aar misfornøiet; i den senere Tiid har det forbedret sig, han katechiserer temmelig godt, og Fremgangen var god. Læsn. mg? Skr. mg? Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g× Gymn. ikke prøvet formedelst Regn.)

Hiørlunde Skole. Bygningen meget god. Samme Skolepatron. 84 Børn. Kirkesanger Hans Christian Brøns, 61 Aar gl., Sem. fra Blaagaard, har været noget sindssvag, er nu bedre, men har Hielpelærer. Denne, Carl Ludvig Maribo, 20 Aar gl., i Fior dimitteret fra Joenstrup, modtog for $\frac{3}{4}$ Aar siden Skolen meget forsømt, men synes endnu hverken at have Lyst eller Evne til at ophielpe den. Gymnastik, nederste Grad, tg? Indb. Und. gik meget uordentligt. Læsningen jagende og skiødesløs. Skr. tg. Rel. forsømt. I Øverste Classe gik det bedre, og Læreren katechiserede dog nogenledes. Læsn. g× Skr. g× Rel. g. Regn. mg. — Hielpelæreren er meget yndet i Menigheden. (1847: Patron Gdm. Jørgen Pedersen. Skolehuset meget godt. 76 Børn. Læreren Brøns, nu 70 Aar, er endnu ret rørig, men befatter sig ikke med Skolen; i Øvrigt en skikkelig Mand. Hielpelæreren Maribo, nu 31 Aar, har hævet sig meget; han katechiserer nu godt og

med Liv, og varetager sine Pligter med Fliid. Læsn. g× Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg× Gymn. g.)

Den 16de Mai visiterede jeg i *Hjørlande Kirke*. Den tilhører Kongen, og kan blive ret smuk. Choret er for nogle Aar siden oppudset, men den belovede Malning og Reparation af det Øvrige i Kirken mangler endnu. — Sognepræsten Gade (tilforn i Thorshavn, siden i Ribe Stift) prædikede over Marc. 1, 35: »Velgiørende Følger af den fromme Christens Bøn«. Af Prædikenen var noget ret vel skrevet, men Themaet ikke udviklet med nogen Klarhed og Fuldstændighed, og Foredraget, som ogsaa var strengt bundet til Papiret, uden al Varme. Af Menigheden var et skikkeligt Antal tilstede, og den vakkre Ungdom svarede godt. (1847: Den 21de Mai visiterede jeg 2den Gang i *Hjørlande Kirke*. Kirken er i temmelig god Stand; den har nylig faaet nye Stole, men som endnu ikke ere malede. Spr. Schönheyder (tilforn i Sandbye) prædikede over Joh. 16, 23. 24: »Hvor stor en (sic) Værd Bønnen har for os«. Meget kort og meget jævnt, baade i Indhold og Foredrag; Intet til at vække de Sovende. Og Menigheden sover; Kirkegangen er slet; i Dag vare dog endeel Mænd tilstede, ingen Koner. Ogsaa Ungdommen sov paa nogle Faa nær; trykkende og maadelige Svar. De læste ogsaa usikkert i Bog. Præstens Katechisation død og søvnig.)

Præstegaarden er gammel, og har lave Værelser, men den er rummelig og vel vedligeholdt. Haven simpel. (1847: *Præstegaarden* i samme Stand; Haven udvidet og smuk.)

Embedsbøgerne, uden egentlig Uorden, dog temmelig confuse og ulæselige. — Her katechiseres meget flittigt, dog for det Meste kun med Skolebørnene, da Kirkegangen kun skal være ringe. (1847: Embedsbøgerne holdes nu i god Orden.)

(1847: Med *Bonde-Høiskolen* befattede jeg mig ikke, da om den Intet er forhandlet med mig. Den har faaet sin egen Bygning, og Læreren Callisen skal være en begavet Mand; men der drives for mange Gienstande, og Elevernes Antal skal være sunket til 9.)

Liunge og Uggeløse.

Folketal 2080. — *Præstegaarden* ny og gammel; det Nye særdeles godt, det Gamle vel vedligeholdt. Haven temmelig stor, vel holdt. (1847: *Præstegaarden* simpel, men ret vel vedligeholdt.)

Uggeløse Kirke tilhører Kongen; den er stor og lys, men noget forfalden. (1847: *Uggeløse Kirke* er nu sat i meget god Stand, og har faaet en ny (maadelig) *Altertavle* af *Eckersberg*.)

Uggeløse Skole. Patron *Gaardeier Petersen*. 86 Børn. Bygningen særdeles god. Læreren *Hans Larsen*, 46 Aar gl., Sem. fra *Joenstrup*, har nok hverken synderlig *Lyst* eller *Evne*; imidlertid er *Tilstanden* dog ret god. Indb. Und. g. *Gymnastik* g. Øverste *Classe*: Læsn. g? *Skr. tg.* Rel. tg× *Regn. mdlig*. Læreren *katechiserer* kun maadeligt. (1847: Patron *Gdm. Niels Pedersen*. *Skolehuset* meget godt. 90 Børn. Læreren *Hans Larsen*, nu 55 Aar, har kun liden *Duelighed* og vel heller ikke megen *Fliid*; han *katechiserer* maadeligt, og er truet med at skulle holde *Hielpelærer*. Læsn. g. *Skr. tg*× *Rel. tg.* *Regn. g?* Indb. Und. g. *Gymn. tg.*)

Liunge Skole. Patron *Gaardeier Jens Pedersen*. 60 Børn. Bygningen særdeles god. Læreren *Christian Ludvig Hude*, 42 Aar, Sem. fra *Joenstrup*, er en meget brav Mand. *Gymnastik* g. Indb. Und. mg. Øverste *Classe*: Læsn. g× *Skr. g.* Rel. mg. *Regn. mg.* Læreren *katechiserer* godt. (1847: Samme Patron. 65 Børn. Læreren *Hude*, 51 Aar, er endnu ligesaa brav og duelig, han *katechiserer* godt. Læsn. g× *Skr. g*× *Rel. mg.* *Regn. mg*× *Indb. Und. tg?* *Nederste Classe* var tilbage i *Læsning*. *Gymn. tg.* *Skolehuset* meget godt.)

Den 17de Mai visiterede jeg i *Liunge Kirke*. Kirken tilhører Kongen; den er temmelig stor og lys, med smukke *Vinduer*, men kun *Bræddeloft*, og ikke altfor vel vedligeholdt. *Sognepræsten Daue* (tilforn *Katechet* ved *Petri Kirke*, siden *Præst* paa *Askø* og i *Græse*) *prædikede* over *Joh. 1, 6-9*: »Jesus er Den, som vi have at takke for vor *Oplysning* i *Religionen*. Efter 1. at have viist dette, giordes 2. opmærksom paa de *Pligter*, som følge

deraf«. Temmelig rationalistisk og tørt, uden synderlig Logik, men dog en jævn sund Tale, foredraget med megen Frihed og Kraft. Han katechiserer meget godt, og er en meget værdig Mand. En smuk Forsamling var tilstede, og den talrige Ungdom tilfredsstillede mig aldeles ved færdig Kundskab, Lyst og Eftertanke. Her katechiseres flittigt. (1847: Den 24de Mai, 2den Pintsedag, visiterede jeg 2den Gang i Liunge Kirke. Kirken er i sig selv styg, dog ret vel vedligeholdt. Den værdige Spr. Daue er nu svag i Benene, prædiker dog hver anden Gang. Pers. Capellan Haugsted, en stille, noget melancholsk Mand, varetager sine Pligter meget flittigen og samvittighedsfuldt. Han prædikede over Dagens Evangelium: »Guds Kierlighed i Xsto«. Ret godt, men Prædikenen for omfattende, derfor ikke blot vel lang, men Tankegangen fremtraadte mindre klart. Kirken var overfyldt af Msker, og den meget talrige, vakkre Ungdom svarede særdeles vel. Her katechiseres ogsaa ret flittigt. — En halv vanvittig, halv fordrucken, og heel onskabsfuld Almissem leverede mig en Klage over Præsten og Sogneforstanderskabet — uden al Grund.)

Kollerød Skole. Patron Jens Pedersen. 75 Børn. Læreren Hans Chr. Rudolph, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en duelig Mand, og katechiserer godt. Øverste Classe: Læsn. mg? Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. mg. Gymnastik mg. Skolehuset særdeles godt. (1847: Samme Patron. Skolehuset meget godt. 47 Børn. Læreren H. C. Rudolph, 44 Aar, er en vakker og duelig Mand, katechiserer ret godt. Læsn. mg. Skr. g× Rel. mg. Regning mg. Indb. Und. g?)

Vassingerød Skole. Patron Gaardeier Petersen. 95 Børn. Læreren Lars Andersen, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en skikkelig, men meget simpel Mand, uden Dømmekraft. Øverste Classe: Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. tg? Indb. Und. g. Gymnastik g. Formedelst ufremkommelig Vei maatte jeg lade Børnene komme til Liunge Skole. Skolebygningen skal være meget god. (1847: Samme Patron. Nederste Classe kom til Liunge, og Mange af Børnene fattedes uden Tvivl ved Lærerens Ligegyldighed. 106 Børn. Læreren L. Andersen, 57 Aar, er ikke begavet, har mange andre Ting for, og skal være stridig. Læsn. g. Skr. g. Rel. g× Regn. g× Indb.

Und. og hele nederste Classe kun nogenledes. Gymn. ngl. Skolehuset skal være meget godt. — Det store Børne-Antal menes at kunne formindskes ved at lægge endeel Huse til Liunge og Kollerød Skoler.)

Hillerød og Herløv.

Folketal 3500; deraf i Hillerød 1700, i Slots-Sognet 720.

Den 18de Mai besøgte jeg

Herløv Kirke, som er ret smuk og lys; den tilhører Kongen. Et smukt Orgel, som har kostet 200^r.

Herløv Skole. Patron Landvæsenscommissair Budde. 61 Børn. Skolehuset særdeles godt og peent. Læreren Ole Ingemann, 33 Aar, Sem. fra Skaarup, tilforn Institutbestyrer i Kiøbenhavn, har vel mere Dannelse end de fleste Skolelærere, men er en Projectmager, og har neppe synderlig Lyst til Skolen. Gymnastik mg? Indb. Und. g. slet ingen Regning i denne Classe. Øverste Classe: Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. g× Han katechiserer ret godt, men noget søvngit. (1847: Patron Grdm. Hans Larsen. 60 Børn. Læreren Ingemann, nu 42 Aar, synes nu mere at holde sig til Skolen, katechiserer temmelig godt. Øv. Cl. Læsn. mg. Skr. g. Rel. g× Regn. g. Indb. Und. mg. Gymnastik ug. Skolehuset særdeles godt.)

I denne Skole mødte Børnene fra *Hammersholdt Skole*. Samme Patron. 57 Børn. Skolehuset skal være meget godt. Læreren Chr. Peter Søeborg, 33 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en skikkelig Mand, og dersom endog noget indskrænket, dog meget tro. Gymnastik g? Indb. Und. mg. Øverste Classe: Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg. Han katechiserer uden synderlig Tænksomhed, men med Lyst og Godmodighed. (1847: Samme Patron. 72 Børn. Læreren Søborg, nu 41 Aar, er som forrige Gang. Øv. Cl. Læsn. g× Skr. g× Rel. g× Regn. mg? Nederste Classe mødte i Herløv Skole. Indb. Und. g. Gymnastik g. Skolehuset skal være meget godt.)

Frersløv Skole. Samme Patron. 51 Børn. Skolehuset meget godt. Læreren Jens Christensen, 41 Aar, Sem. fra Joenstrup, mangler nok baade Evne og Lyst; han er i Striid med Bønderne, og er i Rygte for undertiden at beruse sig, i hvilken Tilstand dog Præsten ikke har seet ham.

I den senere Tiid skal Skolen have hævet sig noget. Gymnastik mg. Indb. Und. tg.; kun 3 i Bogclassen. Øverste Classe: Læsn. g. Skr. g? Rel. g? Regn. nglides. Han katechiserer trevnt og forkeert. (1847: Samme Patron. 62 Børn. Læreren J. Christensen, nu 50 Aar, anføres nu som sædelig og flittig, men Katechisationen endnu, skiøndt mere livlig, forkeert. Læsn. g. Skr. g. Rel. g? Regn. tg. Indb. Und. tg? Gymn. kun lidet. Skolehuset godt.)

Frederiksborg Slotsmenigheds Skole er i den forrige Stutmesterbolig, og har saaledes et meget anseeligt Locale. Forstandere ere Just.R. Kynde og Kammerraad Kynde, af hvilke den Førstnævnte egentlig er Patron. 58 Børn. Læreren Andreas Møller, 57 Aar, Sem. fra Blaagaard, er vel en stridig Mand, da han idelig troer sig fornærmet, men man holder dog af ham. Provsten har meget imod ham, og mener, at Skolens nuværende bedre Tilstand maa for en Deel tilskrives en Pleiesøn af ham, som assisterer ham. I nederste Classe var jeg meget vel tilfreds med ham, og den indbyrdes Underviisning gik udmærket godt; Gymnastiken ligesaa. — Ved øverste Classes Overhøring viste det sig rigtignok, at Læreren er noget tynd; han katechiserer kun nogenledes, og er tunghør. Dog kan Fremgangen kaldes meget god. Læsn. mg? Skr. g× Rel. mg. Regn. mg? (1847: Den anseelige Skolebygning holdes i god Stand. Patron Kammerraad Madsen. 68 Børn. Læreren A. Møller, nu 67 Aar, passer Skolen, men er affældig og tunghør. Læsn. mg? Skr. g× Rel. g. Indb. Und. g. Gymnastik g.)

Den 19de Mai visiterede jeg *Hillerød Borgerskole*. Den har sin egen meget gode Gaard, hvori 2 smukke Skolestuer, og Bolig for Katechetten. 139 Børn, som ere deelte i 2 Classer, og øverste Classe igien i 2 Afdelinger. Lærere ere: ordin. Katechet Schaper, 29 Aar, og Hans Høegh Erslev, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, Kirkesanger og Klokker, tillige Byens Kæmner. Schaper underviser i øverste Afdeling (kun Regning, Sang og Gymnastik har Erslev), ogsaa i Religion i 1ste Afdeling. Han har en god Villie, men er endnu en uøvet Lærer. Fremgangen er vel efter Omstændighederne ret god, men Religionsunderviisningen temmelig simpel; i Historien, den

danske, holder han sig mere til den gamle, end til den nyere; i Geographien havde vi nogle Brokker af den physiske, men kun lidet om Lande og Stæder. Lidt, meget lidt, Tydsk, lidt Naturhistorie; Geometrie nævnedes ogsaa, men derpaa var endnu ikke taget fat. — Erslev er en særdeles duelig Lærer, og en meget drivtig Mand. Han har et godt Embede, men maa svare en betydelig Afgift til sin gamle Formand. Alle hans Underviisningsgjenstande gik meget godt, ogsaa det lidt Historie og Geographie, der læres i første Afdeling. Sang og Gymnastik udmærket. Indb. Und. mg. Men Skolen kan ikke ret hæve sig, deels formedelst megen Skoleforsømmelse, hvorimod Skolecommissionen nok er temmelig ligegyldig, deels fordi Fattig- og Borgerskolen ere forenede. Man har vel tænkt paa at adskille dem, men mangler endnu Evne. Ingen Haandgierningsskole; et Huus er vel anskaffet dertil, men den er ikke kommen istand, og Commissionen vil sælge Huset, dersom den maa. (1847: Borgerskolen. Localet særdeles godt. Børne-Antallet i Alt 104, hvoraf Realskolen har 31. Lærerne ere Ord. Katechet St. D. E. Schrader, 32 Aar, og Hans Høegh Erslev, 42 Aar, Sem. fra Joenstrup, ere Begge fortrinlige Lærere, flittige og agtværdige. Gienstandene ere de sædvanlige. Tegning (Schrader) og Sang (Erslev) meget gode. Indb. Und. ug. Gymnastik kunde ei prøves formedelst Regn. — Friskolen, nu adskilt fra Borgerskolen, i samme Gaard, meget god Skolestue, et Værelse for Læreren, hvis Løn kun 150^r. 87 Børn. Læreren Joh. Chr. Emanuel Brasch, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget brav og katechiserer meget godt. Øv. Cl. Læsn. g× Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Sang mg. Nederste Classe stod tilbage. Indb. Und. tg? Gymnastik ikke prøvet.)

Schaper er Prædicant ved Hospitalet, hvor der prædikes hveranden Søndag; de samme Søndage prædiker han ogsaa i Slotskirken.

Derefter indsatte jeg Dr. Flemmer som Rector ved *den lærde Skole*. Han svarede i en liden, meget hiertelig Tale. En talrig Forsamling af Byens Honoratiores, men ogsaa endeel simple Borgere, og mange af Omegnens Geistlige vare tilstede; blandt disse dog ikke Provsten.

Den 20de Mai, 5te Søndag efter Paaske, visiterede jeg i *Frederiksborg*

Slotskirke. Den gamle Slotspræst Sølling er nu saa svag, at han næsten ganske maa overlade Embedets Førelse til sin Søn og Personel-Capellan Samuel Anton Sølling. Denne prædikede over Dagens Epistel Jak. 1, 22-27: »Hvad udfordres til at være en sand Christen? 1. at høre Ordet. 2. at handle derefter«. Ret godt, og med Frihed og Liv. Hans Katechisation var svag. En meget talrig Forsamling fyldte den skønne Kirke, og jeg havde den Glæde at see et smukt Antal unge Mennesker af de anseetere Familier, over hvis Savn her mine Formænd have klaget. Ungdommen af Almuen svarede meget godt, og viste Følelse ved hvad der blev sagt; de Fornemmere stode, som sædvanligt, tilbage mod Hine, men de Fleste svarede dog ret godt. (1847: Den 16de Mai, 6 S. eft. Paaske, visiterede jeg 2den Gang i Frederiksborg Slotskirke. Provst Neergaard prædikede over Dagens Evangelium: »Ogsaa vi skulle vidne om Xstus«. Xsteligt, klart, kraftigt. Katechisationen fortrinlig. Kirken var næsten ganske fuld af Msker, og den meget talrige Ungdom, hvoriblandt alle de senere Confirmerede af anseeligere Familier og af den lærde Skole, svarede meget godt.)

Sognet har 2 *Kirkegaarde*; den ene ved Borgerskolen, den anden ved Slotsmenighedens Skole; begge ere meget pyntelige, men altfor meget Haver. Dette afhielpes dog efterhaanden, som de fyldes med Grave.

Hillerød har i sit Segl en Hyld; deraf altsaa Navnet. Hillerøds Kirke, som faldt ned vel for 100 Aar siden, stod, hvor Raadhuset nu.

Til Kaldet hører en meget god, rummelig og vel vedligeholdt *Præstegaard*, men ingen Jord. Haven er ubetydelig. Under Huset findes meget anseelige hvælvede Kieldere, som Nogle ville hidlede fra et forhenværende Kloster; men af et saadant findes ellers intet Spor. (1847: Præstegaarden i meget god Stand.)

Hospitalet har, foruden en ny Forstanderbolig, en Mandfolke- og en Fruentimmer-Stue, samt en Kirke-Stue, med Alter og Prædikestol, men der, ligesom det Øvrige af Hospitalet selv, er meget forfaldet, skjøndt Bygningen i sig selv er god. Der skulde være 30 Lemmer, men der ere nu, af Oekonomie, kun 28, Gangkonerne iberegne. Stiftelsens Finantser ere

kun maadelige; de løbende Udgivter kunne vel dækkes, men der er Intet til Reparationer. Ressourcer paatænkes fra en Districts-Kasse. Lægen har nu 200^r; en urimelig Løn, som ved Vacance bør indskrænkes. (1847: Hospitalet er i ret god Orden, og Værelserne saavel som Kirken efterhaanden noget forbedrede.)

Her er ingen Arbeidsanstalt, men et Amts-Sygehuus.

Slangerup og Uvelse.

Folketal 1680. — I *Slangerup* ere omtrent 500 Msker, og en Mængde Krinkelkroge, som tildeels føre fornemme Navne: Store og Lille Kongensgade, Klostergade (af et fordums Kloster, hvoraf intet Spor mere), Sqvaldergade, Hestemøllestræde o. s. v. 2 Torve, et saakaldet Slot (et daarligt Huus), 2 Kiøbmænd, hvis Privilegier snart ere uddøde, 5 Pottemagere. Byen synes mig dog at see lidt menneskeligere ud, end sidst da jeg saae den, i det en Bygning, som stod og faldt sammen, nu er bleven et nyt, ret peent Huus. Byens eneste Prydelse er den ogsaa udenfra meget anseelige Kirke, hvilken man imidlertid har vanziret ved at give Taarnet en hvid Nathue. Kirken er vel i trange Kaar, men kan dog hæve sig igien, naar nogle Laan ere afbetalte. Kirke-Uhret staaer. Kun Pladsen, hvor den latinske Skole har staaet, vises endnu ved Kirkemuren. (1847: Byens Udseende hæver sig dog mere og mere; den har ogsaa faaet en Politie-Assistent, hvilket bidrager Meget til Orden og Sikkerhed.)

Her er *ingen Præstegaard*, men Præsten boer i en lille af ham kiøbt og indrettet Gaard, som vel har ret nette, men smaa Værelser, og ikke synderlig skikket til at kiøbes til Præstegaard, da den heller ikke har Jord. Derimod menes en gammel Provstinde Rabens Gaard at egne sig dertil; den har nogen Jord, og menes at kunne erholdes for en 2000^r. (1847: Provstinde Rabens Gaard har 30 Tdr. Land, og vilde i det mindste koste 10,000^r. Huset alene kunde ikke hielpe, da det vel er temmelig stort og smukt, men ikke Grundmuur.)

Den 21de Mai besøgte jeg:

Uvelse Kirke. Den tilhører Kongen. Den gamle Kirke er lille og hvælvet,

en nyere stor Tilbygning har kun Bræddeloft. Kun endeel af Vinduerne ere nye og store, og Kirken overalt trængende til Reparation. (1847: Uvelse Kirke er nu i god Stand, kun er Altertavlen afskyelig. Kirken har faaet et Orgel.)

Uvelse Skole. Patron Proprietair Cramer. Skolehuset meget godt. 82 Børn. Den egentlige Lærer Degnen Kaalund er 70 Aar gl., svag og af-fældig. Den forrige Hielpelærer skal have været en meget duelig Mand; den nærværende, Johan Gustav Henriksen, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, har kun været her faa Uger, men tegner godt. Gymnastik mg. Indb. Und. mg. Øverste Classe: Læsn. mg. Skr. mg× Rel. mg. Regn. mg. Hielpelæreren katechiserer temmelig godt, men skaber sig slemt. (1847: Patron Grdm. Peder Christiansen. Skolehuset meget godt. 102 Børn (i næste Vinter ventes henved 120). Læreren Cand. Theol. Lorentz Andreas Hiorth, 34 Aar, katechiserer saa temmelig, men passer Embedet med Fliid. Læsn. mg? Skr. mg. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. g× [Gymn.] mg. Sangen mg×)

Slangerup Skole. Patron Kiøbmand Jensen. Skolen har nu 130 Børn, og kan endda først optage Børnene med 9 eller 10 Aars Alder; øverste Classe har 2 Afdelinger, og hver Afdeling kun 2 Dages Skolegang ugentlig. En ny Skole i Qvinderup er derfor aldeles nødvendig; det er ogsaa nu bestemt, at den skal opføres; Overslaget er 2000^r, hvortil den Kglige Jordebogskasse menes at ville bidrage. — Skolehuset i Slangerup er ret godt, men Skolestuen meget indskrænket. Selv om det halve Antal Børn afgives til Qvinderup Skole, vil Pladsen være for snever, da saa en stor Deel yngre Børn ville komme til. Læreren Søren Ibsen, 40 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget brav Mand, som udretter langt Mere, end man efter Omstændighederne skulde vente. Gymnastik mg. Indb. Und. mg. Øverste Classe: Læsn. mg. Skr. mg. Rel. g. Regn. mg. Læreren katechiserer temmelig godt, men noget forlegent, og svagt. (1847: Patron Proprietair Philipsen. Qvinderup har nu faaet sin egen Skole, og Skolehuset er blevet udvidet, saa Læreren boer meget godt, og Skolestuen er rummelig. 98 Børn. Læreren Christian Betz, 26 Aar, Sem. fra Joenstrup, hidtil Hielpelærer i Frederikssund, har kun været her kort; han katechiserer

godt, og er duelig og flittig, men Fremgangen er endnu ikke fortrinlig. Læsn. g? Skr. g. Rel. g. Regn. g× Indb. Und. g. Gymn. mg.)

Hørup Skole. Patron Gaardbruger Niels Poulsen. Skolehuset meget godt. 52 Børn. Læreren Hans Christensen, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret brav, men menes ikke at antage sig Skolen med megen Iver. Gymnastik g. Indb. Und. g. Øverste Classe: Læsn. mg. Skr. g. Rel. ug. Regn. mg. Han katechiserer meget godt, men det var tydeligt, at Børnene vare afrettede. (1847: Patron Grdm. Ole Pedersen. Skolehuset er godt, men trænger til Udvidelse, hvilken blev lovet til næste Aar. 67 Børn. Læreren Hans Christensen, nu 47 Aar, skal være en godmodig Mand, men noget drikkældig, katechiserer kun maadelig, vænner Børnene til en utaaelig Ramsen og Skrigen; er nok ikke meget paapasselig. Han faaer til Sommer en Hielpælærer (Brøns), til hvem der indtil Videre leies et Værelse. Læsn. tg. Skr. tg? Rel. mg. Regn. tg? Indb. Und. tg. Gymn. tg.)

Fattighuset har nogle Legater. 12 Lemmer i 3 Stuer; i sædvanlig sviinsk Tilstand.

Sognepræsten Peter Hansen er en god Mand, og har et særdeles godt Bibliothek, som han ogsaa i forrige Tider har benyttet, men han er for svag og ængstelig til dette Embede, som udfordrede en meget kraftfuld Mand. Sine utallige Protokoller fører han saa vidtløftigt, at han dertil bruger flere Personers Hielp, og endda ikke kan holde dem à jour. (1847: Sognepræsten Hansen er endnu ret rørig, men i samme Restance med Protokoller og Regnskaber. Han har nu en Personel-Capellan, Arbo, med hvem man er meget vel tilfreds.)

Den 22de Mai visiterede jeg i *Slangerup* (St. Mikkels) Kirke. Kirken (see ovenfor) er indentil ligesaa anseelig som udentil; stor, lys, smukt vedligeholdet; et temmelig stort Orgel (Kingo's Lysekrone, skienket af Kingo, som var fød her). Sognepræsten prædikede over Kol. 1, 9-15: »Vigtigheden af aandelig Oplysning for sande Christne«. Overfladelig og løs Tale; han prædiker i Øvrigt med Frihed, og Stemmen kraftfuld og i sig selv sonor, men han fordærver Alt ved et meget smagløst Foredrag. Af Ældre vare dog Adskillige, skøndt just ikke Mange tilstede. Ungdommen

svarede ret godt; deres Psalmer havde de glemt, og de Karle, jeg traf, læste temmelig usikkert i Bog, Pigerne bedre. Præstens Katechisation var søvni. (1847: Den 23de Mai, 1 Pintsedag, visiterede jeg 2den Gang i Slangerup Kirke. Kirken er ellers godt vedligeholdt, men Malerierne trænge til Restauration; en ny Altertavle og et nyt Kirkeuhr kunde behøves; Orgelet er heller ikke i bedste Stand, men Penge fattes. Pers. Capellan Arboe prædikede over Dagens Lectie: »Den Helligaands Naadegaver til de Troende«. Forstandigt, vel udarbejdet, men just ikke indtrængende; Foredraget aldeles frit, klart og kraftigt, men Stemmen bornholmsk, altsaa ikke levende. Sognepræstens Katechisation havde dog nogen Kraft. En talrig Forsamling; Ungdommen svarede med temmelig Færdighed, men syntes ikke meget vant til Eftertanke. Bøglæsningen viste sig ikke glimrende.)

Er det en bevidst eller en tilfældig Vittighed, at her i Sognet findes *Manderup, Qvinderup* og *Slangerup*?

(1847: *Qvinderup Skole* er oprettet for 8 Aar siden. Patron Sognefoged Ole Olsen. Skolehuset nyt og meget godt. 66 Børn. Læreren Jes Peter Emil Petersen, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget duelig og flittig, men noget vigtig, og katechiserer sødladende og med Pretension, men ellers meget godt. Læsn. g× Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

Græse og Sigerslev(vester).

Folketal 580. — *Præstegaarden* er ikke meget solid, men meget pyntelig holdt. Haven net, men simpel. (1847: *Præstegaarden*, som forrige Gang.)

Sigerslevvester Kirke, som tilhører Kongen, er uden Taarn. Jeg saae den kun i Frastand. (1847: *Sigerslevvester Kirke* seer vel underlig ud uden Taarn, men er ellers en smuk, høi Kirke, som er sat i meget god Stand.)

Græse Skole er den eneste i Pastoratet; den ligger noget fra Byen, hen mod det nærliggende Sigerslev. Patron Sognefoged Anders Olsen. Skole-

huset særdeles godt og pynteligt. 72 Børn. Læreren Student Adam Gottlob Geelmuyden, 44 Aar, ikke Sem., har nogen Dannelse, men er just ikke begavet, dog duelig og tro. Gymnastik mg. Indb. Und. mg. Bøglæsningen særdeles god. Øverste Classe: Alt meget godt; kun Hovedregning g? Han katechiserer ganske godt. — I alle Skoler i Herredet ere Klavremaskiner. (1847: Patron Møller Bierre. 92 Børn. Læreren Gelmuyden, 53 Aar, passer sit Embede, men katechiserer kun maadeligt. Øverste Cl. Læsn. ug. Skrivn. g. Rel. g. Regn. ngl. Indb. Und. mg. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Den 23de Mai visiterede jeg i *Græse Kirke*, som er en bred, lys, lidt for lav, men ellers smuk Kirke; men, som alle Kongens Kirker paa denne Egn, noget forsømt. Sognepræsten Kopp prædikede over 1 Kor. 12, 4 ff.: »Den hellige christelige Kirke som det aandelige Samfund, hvori alle Christne ere paa det Nøieste forenede«. En christelig, vel giennemtænkt Prædiken i et reent Sprog, lidt tør, dog Slutningen ret varm. Foredraget frit, tydeligt, i en god Smag. Han katechiserer godt. En for disse smaa Sogne betydelig Forsamling var tilstede, og Ungdommen svarede meget godt; man saae, at den var vant til, ikke at ramse, men at svare med Eftertanke. (1847: Den 18de Mai visiterede jeg 2den Gang i *Græse Kirke*, som nu er sat i meget god Stand. Spr. Kaarsberg (tilforn paa *Færøerne*) prædikede over Eph. 4, 1-6: »Om de Baand, som Apostelen fremhæver som de, der forene de χ stne til eet Legeme, og een Aand«. Ret godt, men for meget i Bogsproget (endog Ordet »Autoritet« forekom) og nogen tom Skiønsnak, saa Prædikenen ikke var indtrængende og varm. Foredraget, skiøndt efter Papiret, dog frit og levende, men ofte skrigende. Katechisationen meget maadelig, og gik ofte istaa. En smuk Forsamling, men kun faa Koner. Ungdommen svarede godt, just ikke med Færdighed, men med ret god Eftertanke.)

Ved *Græse* er en lille Sø; man mener, at Navnet oprindeligen var »*Græsø*«.

Udesundby og Oppesundby.

Folketal 1480, deraf i Frederikssund 400.

Udesundby Skole. Patron Sognefoged Peter Hansen. Skolehuset meget godt. 82 Børn. Læreren Daniel Andr. Carl Just, 32 Aar, Student og Sem. fra Snedsted, er meget duelig og ordentlig. Gymnastik mg. Indb. Und. mg. Øverste Classe: Læsn. mg? Skr. mg× Rel. ug. Regn. mg× Han katechiserer godt. (1847: Patron Sognefoged Peder Hansen. 74 Børn (for en stor Deel af Indsidder-Classen). Læreren Just, nu 41 Aar, er ret duelig og flittig, katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. g? Indb. Und. mg. Gymn. mg. Skolehuset meget godt.)

Præstegaarden er, paa en Udlængde nær, gammel, og har mange Krinkelkroge; ellers ikke slet, og godt vedligeholdt. (1847: Præstegaarden er bleven noget forbedret, og vel vedligeholdt.)

Den 24de Mai, Christi Himmelfartsdag, visiterede jeg i *Udesundby Kirke*. Kirken, som tilhører Kongen, var tilforn kun lille, men har faaet en stor Tilbygning med Pulpitur, men med Brædeloft; den er ret kiøn, meget net vedligeholdt, og mangler kun en ny Altertavle. — Provst Neergaard prædikede over Dagens Evangelium: »Søger Det, som er heroventil!« En vel udarbeidet Prædiken, maaskee ikke ganske populær, ho[l]dt med Frihed og Liv. Han katechiserer fortrinligen. Kirken var aldeles fuld af Menesker, og blandt Ungdommen fremstode ikke Faa af de anseetere Familier. Ungdommen viste god Kundskab og ret god Eftertanke. (1847: Den 19de Mai visiterede jeg 2den Gang i Udesundby Kirke. Kirken er i meget smuk Stand, og har faaet en ny Altertavle af Blunck »Xstus i Gethsemane«, som i det mindste gjør god Virkning. Spr. Kopp prædikede over Matth. 16, 13-19: »Om den Bekiendelse, at J. Xstus er den levende Guds Søn«; χ steligt og godt, noget tørt. Foredraget anstændigt og ret kraftfuldt, uden just at være levende. Den rummelige Kirke var aldeles opfyldt af Msker, og den talrige Ungdom af alle Stænder var særdeles vel oplyst, og svarede med Lyst og Opmærksomhed. Præsten katechiserer godt.)

Frederikssund har tilforn hørt til Slingerup, men er for omtrent 70 Aar

siden lagt til Udesundby, mod en Afgift til Præsten i Slangerup af 13^r, som siden er bortfalden. Stedet, tilforn kaldet Falkenborg, fik Opkomst ved Frederiksborg Slots Bygning, da det brugtes som Ladeplads. Det er en net lille By, som for kort Tiid siden var i Opkomst, men nu taber ved Roeskilde Havns Istandsættelse. Ogsaa Udesundbyes Beboere kunne have Borgerskab i Frederiksuud.

Frederikssunds Borgerskole har et eget, ret godt Huus, dog er Skolestuen noget lille. 55 Børn. Læreren Matthias Søbørg, 48 Aar, ikke Sem., er en brav og tro Mand, ret duelig, men forlegen, og sygelig. I øverste Classe læres foruden det Sædvanlige, lidt Historie og Geographie, hvoraf især Fremgangen i den sidste var ret tilfredsstillende. Læsn. g. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. gik ikke ret vel, tildeels formedelst det snevre Rum, som overalt nederste Classe var ringere; men den har ogsaa kun 10 Timer ugentlig. Gymnastik mg. (1847: Skolehuset meget godt, men for indskrænket, hvorfor man endog tænker paa at bygge et nyt, og sælge det gamle. Læreren har 380^r Løn, og nu 20^r af Hielpækassen til en Hielpælærer. Han, Søbørg, nu 57 Aar, er en meget brav og duelig Mand, og katechiserer godt, men meget svagelig, og har kun Religions-Underviisningen. Hielpælæreren Ludvig Petersen, 22 Aar, Sem. fra Joenstrup, har kun været her kort, men er godt indøvet, og er duelig og fern. Læsn. ug. Skr. mg. Rel. ug. Hist. og Geogr. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymn. mg? 69 Børn.)

Oppesundby Skole. Patron Gaardbruger Jens Andersen. 54 Børn. Læreren August Klose, 44 Aar, Sem. fra Joenstrup, ugift, er meget duelig, og Skolen er i meget god Tilstand. Læsn. mg. Skr. mg× Rel. mg. Indb. Und. ug. Gymnastik mg. Skolehuset meget godt, med en smuk Have. (1847: Patron Sognefoged Johan Hansen. 59 Børn. Læreren Innovi Ladislovi August Klose (af polsk Oprindelse), 53 Aar, er endnu ugift, og noget sløvet, katechiserer kun simpelt. Læsn. g. Skr. g× Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. g. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Oppesundby Kirke tilhører Kongen, anstændig.

I dette Herred har jeg i det Hele fundet mig vel. Præster som Neergaard, Kopp og Daue ere et glædeligt Møde; ogsaa den unge Sølling er ret brav. Skolevæsenet er meget godt. Naar undtages Slangerup, hvor Alt er ugunstigt, synes dog Menighederne temmelig receptible, og Kirkegangen i noget Tiltagende. Embedsførelsen upaaklagelig, og i god Orden. Skolelærerne ere anstændigt lønnede, Skolehusene gode, og Forbindelsen med den Kongelige Jordebogskasse hielper paa mange Ting.

Den 25de Mai besøgte jeg Fersløv Præstegaard, og reiste den 26de over Holbek til

ARTZ HERRED

Kallundborg.

Folketal i Byen 2080, Landsognet 150, 2233.

Byen hører til de anseeligere Kiøbsteder, og de nette Huse synes at vidne om jævn Velstand. Her er ogsaa endeel Handel, Fiskerie, et Skibsverft; aarlig udføres ved Middeltal 70 til 80000^{td} Sæd. Af Slottet, Absalons Taarn, Absalons Gaard vises kun Stedet; af St. Olai Kirke er kun Kirkegaarden tilbage, som endnu benyttes, Esbern Snares Gaard er endnu til; det Halve er et maadeligt Raadhuus, det Halve en Kiøbmandsgaard, hvor nok de hvælvede Kieldere ere det Mærkeligste. Kallundborg Ladegaard, som ligger i Byen, er en lang smal Bygning, med mange Vinduer, ligner noget en Caserne eller et Fabrik.

Her findes endeel *Fattighuse*, endog en heel Række, som kaldes og ligner Nyeboder; et er i den forrige latinske Skole, en gammel, meget indskrænket Bygning. Fattigstuerne ere tildeels ret gode, men det sædvanlige Svinerie. (1847: Et nyt Fattighuus er ret ordentligt, saavel som Spindestuen m. v.)

Præsten har ingen Tiende, en Jordlod, som er arvefæstet bort, Præstepenge 70^r, Huusleie istedetfor den bortsolgte, daarlige, Præstegaard, 40^r, altsaa nu *ingen Præstegaard*, men han boer tilleie i en stor Gaard tætved Kirken. Hoved-Indtægten er Offer og Accidentser, som skulle være gode, og den nærværende Sognepræst klager ikke. (1847: Præsten boer i et ret net, skiøndt indskrænket, leiet Huus.)

Den 27de Mai, 6te Søndag efter Paaske, visiterede jeg i *Kallundborg* (Vor Frue) *Kirke*. Den er bygt af Esbern Snare, har endnu 4 Taarne, men det 5te, midterste og største, styrtede for en halv Snees Aar siden sammen. Det hvilede paa store Granitsøiler, som endnu haves. Ved igien at opføre det, hvortil der nok maatte opspares i nogle hundrede Aar, vilde vel Kirkens udvortes Anseelse, men neppe det Indre vinde. Blev derimod den lille dertil henlagte Capital skienket Kirken, kunde Renten deraf

vel ophielpe Kirkens Finantser, og hielpe til at skaffe et bedre Orgel, end det lille og forfaldne, der haves. Kirken er mere synderlig, end smuk; den er en Korskirke, og lys; men Stole og Pulpiturer bleve ved Taarnets Fald sønderslagne; og i deres Sted findes nu kun aabne Bænke, som ikke behage mig. Prædikestolen er, skjøndt smuk, aldeles modern; derimod er den udskaarne Altertavle aldeles antik. — Sognepræsten Friis (tilforn Adjunct i Frederiksborg, siden Præst i Viborg) prædikede over Dagens Evangelium: »Nogle af de Midler, ved hvilke Gud kalder Mskene til Jesu Christi Rige«. Ret skikkelige og gudfrygtige Ord, men Foredraget utydeligt og plebeiisk. Han katechiserer ret godt, men temmelig koldt. En temmelig talrig Forsamling var tilstede, ogsaa endeel Ungdom af honoratiore; men der kunde vel have været flere. Af Ungdommen svarede de Fleste upaaklageligt, men det kunde have været bedre. Menighedens Opmærksomhed og Deeltagelse var ret god, men den kunde have været varmere. — Ved Nedlæggelsen af det residerende Capellanie blev det for Tienestetyendets Skyld bestemt, at hveranden Helligdag holdes Guds-tienesten om Eftermiddagen. Paa Høitidsdagene falder tillige Froprædiken. (1847: Den 18de Julii, 7 Søndag eft. Trinitatis, visiterede jeg 2den Gang i Kallundborg Kirke. Kirken er saa temmelig vel holdt, og faaer nu et nyt Orgel (for 2600^r) og nogle flere Forbedringer. Den er imponerende ved sine mægtige Taarne, og endeel Omgivelser fra Oldtiden; indentil er den vel for en Deel moderniseret, men høi, lys og tildeels smuk. Et særdeles smukt hvælvet Sacristie. Kirkegaarden meget peen. — Spr. Buhl prædikede over Dagens Evangelium: »Hvormed Jesus endnu styrker og qvæger, at vi ikke skulle forsmægte: med sin Sandhed, sin Trøst, sit Haab«. Ret godt, noget tørt og almindeligt; Foredraget frit og kraftigt, om end just ikke smukt. Katechisationen god. Forsamlingen var meget talrig, og Ungdommen af de forskjellige Stænder svarede saa færdigt og eftertænksomt, som jeg ikke veed at have fundet det i nogen anden Kiøbsted. — Her prædikes om Søndagen skifteviis Kl. 10 og Kl. 2, hvilket i det mindste Præsten ønsker forandret til Kl. 10.)

Adskillelse af Fattig- eller Almue- og Borgerskole er for et Aars Tiid siden iværksat.

Almueskolen har kiøbt sit eget Huus, som er ret godt. 83 Børn. Læreren Niels Christian Nielsen, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, tillige Organist (med 45^r Løn) og Gymnastiklærer ogsaa ved Borgerskolen, er duelig og katechiserer godt, men noget confus, og synes mig noget vindig. Fremgangen tilfredsstillende ikke, hvilket vel tildeels kan beroe paa disse fattige Børns Forsømmelse, men dog vist ogsaa er Lærerens Skyld. I øverste Classe var Boglæsningen kun maadelig; derimod Skrivning og Religion mg. Hovedregning g?, men Opgaverne vare for svære. Indb. Und. gik meget maadeligt, Bihielperne uøvede og uopmærksomme, og det Hele uordentligt. I denne Classe var Læsn. ngl × Skrivning g. Gymnastik g. (1847: Localet ret godt, men Skolestuen for lille, hvorfor den nu skal udvides. Læreren Peter Carl Olsen, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, (tillige Organist), har kun været her nogle Maaneder, men tegner til at ville antage sig Skolen med al Fliid og Iver, hans Katechisation ret god, endnu lidt seminaristisk. Læsn. g × Skrivning begyndt forfra, men forsaa vidt meget god. Nogen Retskrivning. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. mg. — 96 Børn.)

Den 28de Mai visiterede jeg *Borgerskolen*. Den har en rummelig og god Gaard, hvori dog kun Katecheten har Bolig. 128 Børn, som deles i 2 Realclasser, og Borgerskolens ældste og yngste Classe. Pastor Friis underviser 3 Timer ugentlig i Engelsk, efter Omstændighederne mg. 3 Lærere. Ordin. Katechet M. P. Hansen, 29 Aar, er ganske nylig tiltraadt, og endnu uøvet; gaaer let istaa. Rel. g? Retskrivning og dansk Grammatik ngl. Tydsk ngl. Historie kun begyndt, anlagt paa for stort Omfang. Chordegns Hans Nielsen, 41 Aar, Sem. fra Trolleborg, er særdeles duelig og har gode Kundskaber. Geographie mg. Regning ug. Naturlære mg. Skrivning mg. Tegning, kun lidet, men fornuftigt, g. — Jens Nielsen Høy, 66 Aar, ikke Sem., har været her i henved 40 Aar, er ret duelig, og meget tro og brav. Læsn. mg. Skrivn. g. Regning g. Indb. Und. er ikke indført, men baade Læsning og Skrivning i nederste Classe mg. Gymnastik mg. (1847: Lo-

calet, som sidst. 177 Børn. Den øverste Classe er alene for Drengene, de 3 øvrige baade for Drengene og Piger. De 2 øverste Classer regnes dog til Realskolen. Ord. Katechet Hansen er nu en meget duelig og ferm Lærer. 2den Lærer Niels Christian Nielsen, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, (tilforn ved Almueskolen), er en udmærket Lærer. Den gamle Høy, nu 75 Aar, har endnu Brugen af sine Sandser, og er til sit Brug ret brav. Gienstandene ere de sædvanlige; af Sprog kun Tydsk. Fremgangen er i øverste Classe meget god, i de øvrige deels meget god, deels god. Indb. Und. bruges ikke. Gymnastik øves af Almueskolens Lærer; mg×)

St. Olai Kirkegaard, hvor de Fleste begravnes, er stor, ordentlig, men ikke videre pyntelig. (1847: St. Olai Kirkegaard er nu ret vel beplantet, og ret smuk.)

(En borgerlig militair Ravnekrogs-Scene i Anledning af 28 Mai.)

Af *Instituter* findes her et Par for Drengene, men som næsten ingen Søgning have, men 2 for Piger, som skulle være meget besøgte. (1847: Cand. Theol. Bagers Institut har 41 Elever, af hvilke 2 forberedes til lærde Skoler. Det roses, og synes ret godt; Prøvet lidt Tydsk og Historie, godt; Religion temmelig godt. Localet smukt. Desuden et Drengene-Institut af Cand. Theol. Hertz, og 2 Pige-Instituter, hvilke Præsten just ikke vilde rose.)

Rachløv.

Folketal 1310. — Fra Kallundborg af, inclusive, bliver Egnen meget bakket. Rachløv Kirke er bygget efter Reformationen, da en Munk i Franciskanerklosteret (nu Ladegaarden) i Kallundborg, Melchior Hansen, tilbød sig at bygge Kirken, imod at blive Præst her. Hans Liigsteen, der fortæller dette, foran Alteret. Siden har R. engang været annecteret til Kallundborg.

Af *Præstegaarden* er en Deel ny, med 2 høie, gibside Værelser, det Øvrige gammelt, men meget vel vedligeholdt, teglhængt. En stor og særdeles smuk og peen Have. (1847: Præstegaarden er forbedret og særdeles smukt vedligeholdt. Haven stor og i smuk Stand.)

Rachløv Skole. Patron Kammerraad Rothe paa Lerchenfeldt. 89 Børn. Læreren, Lassen, som skal have været en eenfoldig, men skikkelig Mand, var ved en Familiesorg henfalden til Hypochondrie, og noget apoplektisk. Han skal nogle Gange have forsøgt paa at aflive sig, men i Gaar, efter Gudstienesten, hvorved man Intet skal have kunnet mærke paa ham, hængte han sig. Af denne Aarsag besøgte jeg ikke Skolen, hvor ellers Indb. Und. og Gymnastik ere indførte, men lod kun øverste Classe fremstille sig i Kirken. Læsn. g. Skrivn. kun tg? og Skriverbøgerne uordentlige. Rel. mg. Regn. g× Skolehuset er gammelt, dog for ikke længesiden udvidet, fugtigt. (1847: Patron Proprietair Jørgensen. En ny Skole er under Bygning, hvori indrettes 2 Skolestuer og et Værelse til en 2den Lærer med 170^r Løn. 160 Børn. Læreren Chr. Elisæus Møller, 39 Aar, Sem. fra Skaarup, (tilforn i Vollerup), er en duelig og flittig Mand, og katechiserer temmelig godt, men med en utaalelig skrigende Stemme. Læsn. g× Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. og Gymnastik kunde af Mangel paa Locale ikke prøves.)

Vollerup Skole. Samme Patron. Skolehuset meget godt, teglhængt. 78 Børn. Læreren Christian Elisæus Møller, 30 Aar, Sem. fra Skaarup, er duelig, og synes ret ivrig, men skraaler for meget. Gymnastik mg. Indb. Und. g?, men synes just ikke flittig øvet. Øverste Classe: Læsn. g. Børnene vare ikke stærke i Interpunctionstegnene. Skrivn. mg. Rel. mg× Regn. ug. Han katechiserer ret godt, men skrigende. (1847: Samme Patron. Skolehuset meget godt. 113 Børn. Læreren Lambert Worsø, 35 Aar, Sem. fr. Jstrup, er ret skikkelig, men katechiserer kun nogenledes, og maa nok mangle Fliid. Læsn. tg. Skr. g× Rel. mg. Regn. g? Indb. Und. g? Gymn. g.)

Den 29de Mai visiterede jeg i *Rachløv Kirke*. Kirken, som tilhører Kallundborg Ladegaard, er stor, men styg, med Bræddeloft, mørk, yderst simpel. Sognepræsten Provst Mehl prædikede over Rom. 1, 16: »Jesu Religions velgiørende Kraft til at fremme sandt Mskeheld, fordi den, opklarer Forstanden, forædler Hiertet etc.« Den sædvanlige Lire, meget overfladeligt, hvad man kalder et smukt Sprog, men uden al Fynd; Fore-

draget dødt. Manden passer sit Embede ordentligt, dog ved Hielp af sin Søn, ellers tænker han kun paa sig selv og paa sin, formeente eller virkelige, Sygelighed. — Den store Kirke var ganske opfyldt af Msker, som overalt Kirkegangen paa denne Landtunge skal være meget god. Det syntes at være en vakker Menighed, og Ungdommen svarede med Lyst, Færdighed og Opmærksomhed. (1847: Den 20de Julii visiterede jeg 2den Gang i Rachløv Kirke. Kirken er dog bleven gipset, og har modtaget nogen anden Forbedring, men er dog kun i simpel Stand. Spr. Munch prædikede over Psalm. 84, 1: »Hvorledes Gudsdyrkelsen bivaanes paa en værdig Maade o. s. v.« Ret sundt og godt, men intet egentlig χ steligt Ord; Foredraget frit og godt; Katechisationen med Liv og Kraft. Her katechiseres flittig i Kirken. Forsamlingen var overmaade talrig, og Ungdommen svarede fortræffeligt, baade med største Færdighed og med god Eftertanke.)

Mehl har tilforn været Provst i Artz og Løve Herreder.

Refsnæs.

Folketal 600. — Dette Navn tilkommer egentlig den hele bakkede Landtunge, hvortil ogsaa Rachløv hører; men bruges dog fornemmelig om dette Sogn og Kirke, hvilken sidste dog ligger i Ulstrup By.

Præstegaarden gammel og daarlig, ualmindelig fugtig, dog har den nærværende Sognepræst forbedret den noget. Haven meget stor, stærk beplantet, med meget smukke Udsigter, men ikke vel holdt. (1847: Præstegaarden er bleven endeel forbedret, saa at den, skiøndt gammel og maadelig, dog nu er taalelig. Endeel Træer ere borthuggede, hvorved Fugtigheden er formindsket. Haven stor og kunde ved sine skønne Udsigter m. v. blive udmærket smuk.)

Ulstrup Skole. Patron Proprietair Barner. Skolehuset meget godt. 67 Børn. Læreren Frederik Larsen, 38 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en maadelig Person, kun lidet duelig, endnu mindre flittig, og dertil selvklog. Indb. Und. gik saaledes, at man vel kunde mærke, hvor lidet den ellers bruges. Bøglæsningen i nederste Classe var derfor kun meget maade-

lig; Skrivningen lidt bedre. Gymnastik saae jeg ikke formedelst Regn; den er af første Grad, men skal dog være temmelig god. Øverste Classe: Boglæsning maadelig, ingen Interpunction eller Ordclasser kiendtes. Skrivn. tg? Regn. g. Rel. g., for meget Ramserie. Hans Katechisation vilde være ret god, naar han ikke var saa indbildsk og affecteret. Ogsaa ved Guds-tienesten skaber han sig ilde. Han blev baade skrivtlig og mundtlig alvorligen paamindet. (1847: Skolehuset ret godt, men trænger dog idelig til Forbedring. 99 Børn. Patron Sognefoged Holdt. Læreren Fr. Larsen, 47 Aar, er en maadelig Person, raa og stridig, skjøndt ikke hengiven til Laster; han findes altid paa Skolen, men giver sig ikke meget af med Børnene; han katechiserer slet, og lader Børnene kiøre paa ved Indenads-læsningen og ramse Lærebogen op uden Begrebs-Udvikling. Læsn. g. Skr. g. Rel. g. Regn. tg? Lidt Geographie. Indb. Und. tg. Gymn. tg.)

Den 30te Mai visiterede jeg i *Refsnæs Kirke*. Den tilhører Procurator Ring, er temmelig lille og snever, men ellers ret kiøn og anstændig. Spr. Struch prædikede over Psalm. 27, 4: »Den offentlige Gudsdyrkelse som det vigtigste Middel til Religionskundskabs Udbredelse blandt ældre γ stne, og især blandt den voxne Ungdom«. Prædikenen var bedre end Themaet; simpelt, og ret godt, indtil Slutningen, hvori han sammenlignede mig med Solen, og ellers var tactløs. Han katechiserede om Englene, forkeert og forvirret. Kirken kunde neppe rumme Forsamlingen. Af Ungdommen vare der vel Mange, som taug; ellers svarede de med Færdighed, men man mærkede, at de i Skolen mere vænnes til at ramse, end til at tænke. (1847: Den 19de Julii visiterede jeg 2den Gang i Refsnæs Kirke. Kirken er vel vedligeholdt, og har faaet en ny Altertavle, en Xstus, Copie efter Lund, noget stiv. Spr. Struch prædikede over Es. 60, 1-3: »Xstendommens Fortieneste af den mskelige Fornufts Forædling og Oplysning«. Foredraget var en sagte Mumlen, som blev endnu utydeligere derved, at Næsen var bukket ned i Papiret. Jeg opgav derfor ganske at høre efter, og det var vist heller ikke værd. Noget hørte jeg om »den praktiske Fornuft«. Prædikenen var uanstændig kort. Katechisationen var noget taaleligere, skjøndt derfor ikke god. Kirken var atter denne Gang næsten overfyldt. Ung-

dommen kunde med megen Færdighed opramse Lærebogen, men Eftertanke savnedes.)

Jeg har siden erfaret, at man havde villet klage over Præstens Forsømmelighed i Embedet, men at en Mand af Menigheden havde afværget det. Struch har engang her været sindssvag, hvilket foranledigedes ved Armod og Kasseangel; nu har hans indvortes og udvortes Tilstand dog noget forbedret sig.

Tømmerup.

Folketal 830. — Menigheden skal være særdeles skikkelige Msker, og fra gammel Tiid af bekiendt som flittige Kirkegængere, hvorfor den engang i Egnen skal have ført Navn af den hellige Menighed, i god Betydning. Denne gode Stemning vedligeholder sig endnu. Præsten roser særdeles Sognefoged Niels Jensen som en brav og christelig Mand, og tillige vindskibelig Bonde. Conventikelvæsen o. dsl. findes her aldeles ikke. — Imidlertid finder jeg, at endnu for 30 Aar siden have Provst og Biskop ført megen Klage over Menighedens Vankundighed og Dorskhed.

I Sognet skulde der først have været 2 Skoler; siden lod man det beroe ved den ene, men denne er vel talrig, og dersom Børne-Antallet voxer, vil den ikke være tilstrækkelig; ogsaa have endeel Børn meget langt til Skolen.

Tømmerup Skole. Patron Grev Lerche. Skolehuset nyt og særdeles godt. 116 Børn. Læreren Jørgen Jacobsen, 37 Aar, Sem. fra Trolleborg, er meget duelig, men just ikke meget flittig i sit Embede, driver adskillig Handel, især med Flesk, og er meget trodsig. Nylig har han i Skolecommissionen tilladt sig den raaeste Adfærd imod Sognepræsten, som vel er noget hidsig, men dog havde Ret. Jeg tilførte Skoleforhandlingsprotokollen en alvorlig Irettesættelse. Skolens Tilstand er i Øvrigt god, og, naar hensees til det store Børne-Antal, endog meget god. Øverste Classe: Læsn. mg? Skr. g × Rel. mg. Regn. mg. Han katechiserer godt. Indb. Und. g. Gymnastik mg. (1847: Patron Grev Lerche. Skolehuset meget godt. 143 Børn. Læreren Jørg. Jacobsen, 46 Aar, skal endnu være noget stridig, men den nærværende Spr. kommer dog ret godt ud af det med ham. Han er i Øvrigt

meget duelig, katechiserer godt, og den gode Tilstand i den overdreven talrige Skole fortæner megen Anerkiendelse. I Øverste Cl. Alt mg., Skrivn. særdeles god. Indb. Und. mg. Gymn. mg. — Foranstaltning skal træffes i Anledning af det store Børne-Antal, men man er endnu ikke enig, om det skal skee ved Skolens Udvidelse, eller ved at oprette en heel ny Skole.)

Præstegaarden maadelig, men har dog rummelige Værelser, og holdes nu godt vedlig. Haven ret smuk, og peen. (1847: *Præstegaarden* har maadelige Udlængder, men Stuehuset er nyt opbygget; temmelig lille og endnu ikke oppyntet, men solid og godt. Haven ret smuk.)

Den 31te Mai visiterede jeg i *Tømmerup Kirke*. Den tilhører Lerchenborg, er anstændig vedligeholdt, men heller ikke mere; en Deel af den er mørk, og den vanzires af et stort, men hidtil uundværligt, Pulpitur. Spr. Niels Schiørring Hjort prædikede over Psalm. 85, 11: »De Egen-skaber, som hos en Menighed understøtte og lette en ystelig Lærers Bestræbelser«. Ret peent skrevet, men temmelig søgt; simplere og naturligere havde været bedre. Stemmen svag. Han katechiserer levende, men ogsaa her noget aparte og med nogen Pretension. Atter her var Kirken aldeles opfyldt af Msker, som syntes meget opmærksomme. Ungdommen svarede med god Kundskab og Lyst, og med temmelig god Eftertanke. (1847: Den 21de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Tømmerup Kirke*. Den har modtaget adskillig Forbedring, og er nu ret anstændig. Spr. Mag. Zeuthen prædikede over 1 Kor. 9, 24-26: »Hvilket er vort sande Maal, og hvilken den rette Vei?« En alvorlig, forstandig og ystelig Prædiken, fore-dragen med Frihed og mandig Kraft; kun vel mange efterslæbende E'er. Katechisationen ogsaa god. Kirken var aldeles fuld, og Ungdommen svarede meget godt.)

Præsten har hos sig et Institut med 10 Pensionærer foruden sine egne Børn.

Uby.

(Denne Skrivemaade er i det Mindste ældre end: Udby.) — Folketal 980. *Præstegaarden* særdeles god, tildeels ny, stor med meget hyggelige Væ-

relser. Haven stor og smuk. (1847: Præstegaard og Have have modtaget særdeles hensigtsmæssige Forbedringer og Forskiønelser.)

Uby Skole. Patron Grev Lerche. Skolehuset meget godt. 78 Børn. Læreren Niels Andersen, 42 Aar, Sem. fra Joenstrup, skal have nogle Pretensioner, men er ellers en brav og duelig Mand. Gymnastik mg. Indb. Und. mg. Øverste Classe: Læsn. og Skr. mg× Rel. og Regning ug. Han katechiserer ret godt. (1847: Patron Grev Lerche. 101 Børn. Læreren Niels Andersen, 51 Aar, er bleven angrebet af en Sygdom, som truer med at gaae over til Sindssvaghed; han er ogsaa nedtrykt ved sin Kones langvarige Sygdom. Desuagtet var øverste Classes Fremgang i alle Dele meget god, nederste Classes endog udmærket god. Gymn. mg. Skolehuset meget godt.)

Klouby Skole. Børnene mødte i Uby Skole. Skolehuset skal være meget godt. 48 Børn. Samme Patron. Læreren Hans Nielsen, 39 Aar, er en skikkelig og duelig Mand, men sygelig, hektisk. Gymnastik g. Indb. Und. mg. Øverste Classe: Alt særdeles godt. Han katechiserer temmelig godt. (1847: Klouby (egentlig Klouby-Kielleklint) Skole. Samme Patron. Skolehuset meget godt. 67 Børn. Læreren Christian Larsen, 27 Aar, Sem. fra Joenstrup, fortæner den Charakter af udmærket duelig, som han har erholdt ved Seminariet. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. ug. Regn. mg. Retskrivning, Fædrelandshistorie og Geographie. Indb. Und. mg. Gymn. mg. I 2 Vintere har her været holdt Aftenskole for Confirmerede, men den maatte ophøre af Mangel paa Søgning. Ligesaa er det gaaet paa de fleste Steder i Egnen heromkring.)

Den 1ste Junii visiterede jeg i *Uby Kirke*. Den er, efter en Inscription paa Kirken, bygget 1170 af Esbern Snare, og magnifik, stor, bred, lys, med høie Hvælvinger, som hvile paa en Rad høie Piller, der gaae midt ned gennem Kirken; den tilhører Lerchenborg, og er vel vedligeholdt. En anseelig og smuk udskaaen Altertavle fra 1677. Spr. Cons.R. Dame er 83 Aar gl., Jubellærer, nu høist affældig, men har nok været en virksom Mand. Personel-Capellan Fischer prædikede over 1 Mos. B. 1, 26. 27: »Mskets naturlige Værdighed blandt de levende Skabninger paa Jorden

maa indgive ham Agtelse for sig selv og sin Næste«. Gode Gaver og et smukt Sprog, men ikke eet eneste *g*steligt Ord, altsaa dog tyndt og koldt. Han katechiserer godt. Endeel Mænd af Menigheden vare tilstede, næsten ingen Koner. Den talrige Ungdom svarede med megen Færdighed og Iver, lidt vel skraalende og pathetisk. (1847: Den 15de Julii visiterede jeg 2den Gang i Uby Kirke. Den prægtige Kirke er i meget god Stand. Provst Beck prædikede over Matth. 6, 31-33: »Hvorledes skal en Xsten opfylde Xsti Formaning: at søge Guds Rige og hans Retfærdighed?« En ret god, *g*stelig Prædiken, foredraget med Kraft og med god Smag. En talrig Forsamling, og Ungdommen svarede i det Hele ret godt, skiøndt der ogsaa fandtes endeel Døde og Tankeløse.)

Ministerialbøgerne meget ordentlige. Det synes overalt, som om Cappellanen passer Embedet meget godt, og han er yndet her, og omgaaes den Gamle meget vel.

Store og Lille Fuglede.

Folketal 780. — *Præstegaarden* meget god (?) og rummelig, og ved den er en meget smuk Udsigt over Tiis Sø. Haven ret kiøn. (1847: I *Præstegaarden* er Stuehuset under en Hovedreparation, hvorved det vil blive ret smukt og beqvemt. Udlængderne ere kun maadelige. Haven bliver udvidet.)

Store Fuglede Skole. Patron Grev Lerche. 69 Børn. Skolehuset under Bygning, og imidlertid holdes Skolen i et Præsten tilhørende Huus, hvor der kun er meget indskrænket Locale. Den forrige Lærer var uduelig og Skolen forfaldt under ham. Indbyrdes Und. var indført, men ophørte af Mangel paa Tabeller, vel ogsaa af Dovenskab. Gymnastik har ligeledes været begyndt, og igien forsømt. Den nærværende Lærer Ole Petersen, 27 Aar, Sem. fra Joenstrup, har været her $1\frac{1}{2}$ Aar; han hører til de »Opvakte«, og har i sine Katechisationer begyndt paa Eet og Andet, saasom om »den i Lærebogen forglemte Nedfart til Helvede«, men skal dog nu være temmelig rolig. Børnenes Fremgang var ikke at rose. Læsn. tg., man kiendte hverken Ordclasser eller Interpunction. I Skrivning ere de

Fleste endnu kun ved Bogstaver og enkelte Ord. Regn. ngl. Kun i Religion gik det ret godt; hans Katechisation er temmelig god, men pietistisk. (1847: Patron Forvalter Fog. 93 Børn. Læreren Ole Petersen, 36 Aar, skal have aflagt Conventikelvæsenet, og er en duelig og flittig Lærer; katechiserer godt. Øverste Cl. Alt meget godt. Indb. Und. mg. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Jersløv Skole. Patron Grev Lerche. 47 Børn. Skolen holdes i et simpelt Bondehuus, og skjøndt det ikke menes vanskeligt at faae en ny Skolebygning opført, udsættes dette dog, saalænge man ei kan blive af med den gamle Skolelærer, paa hvem Præsten holder. Denne er nemlig kun en Huusmand, Peter Jørgensen, 75 Aar, som har faaet nogen Instruction af Præsten. Han er klædt som en Bonde, og nu sløv. Bøglæsning var god, skjøndt Skilletegnene ikke kientdes. Det Øvrige maadeligt. Af Gymnastik er dog Lidet indført. (1847: Patron Propr. Fønnesbech. Skolehuset nyt og særdeles godt. 52 Børn. Læreren Peter Joachim Kierulf, 37 Aar, Student og Privatist fra Joenstrup, er ligeledes duelig og flittig, og katechiserer meget godt. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. bruges kun lidet, men nederste Classes Fremgang meget god. Gymn. g.)

Den 2den Junii visiterede jeg i *Store Fuglede Kirke*. Kirken tilhører Lerchenborg, er anstændig, men heller ikke mere, ikke smuk, og ikke opudset. En Tavle i Kirken har alle Præsters Navne fra dens Opbyggelse 1290. Den 74 Aar gl. Spr. Cons.R. Struer prædikede over 2 Petr. 3, 18: »De Midler, Gud har skienket og anvist os, hvorved vi kunne forfremmes og bestyrkes i hans Naade ved Xstum«. Gammeldags o: rigtige, men tørre Ord, et kraftigt, men smagløst Foredrag. Han er en retsindig og i sit Embede nidkier Mand, men hænger ved det Gamle. Han holder meget flittig Katechisation, og katechiserer simpelt og godt. Den talrige Ungdom svarede vel, og læste bedre i Bog, end man efter Skolevæsenets Tilstand skulde vente. (1847: Den 14de Julii visiterede jeg 2den Gang i Store Fuglede Kirke. Kirken har modtaget en Hovedreparation, hvorved den er bleven ret smuk, skjøndt simpel, og med Bænke istedenfor Stole. Spr. Schiødte prædikede over Joh. 6, 27: »At vi skulle arbejde paa vore Siele

i Troen paa Jesum Xstum. Han er i Egnen meget berømt som Prædicant, men det var almindelige Phraser uden ret Udvikling og concret Anvendelse. I Foredraget var Kraften misbrugt, og udartede ofte til Skraalen. Derimod gjorde den kraftige Katechisation bedre Virkning. En talrig Forsamling, især af Mandfolk; endeel fremmede Damer. Af Ungdommen svarede Nogle godt, men i det Hele var den død og sandsesløs; maaskee det er gaaet tilbage i de sidste Aar af den gamle Præsts Embedsførelse, thi den nye mangler ikke Liv og Nidkierhed.)

Svallerup.

Folketal 750. — *Præstegaarden* brilliant, men maaskee ikke meget solid; urimelig stor, og derved kostbar at vedligeholde, men ikke beqvemt indrettet. Haven meget stor og smuk, meget vel holdt. (1847: Den store og smukke Præstegaard er nu aldeles forsømt, skiden og fæl, saa det vil koste Meget at faae den reen igien.)

Svallerup Skole. Patron Grev Lerche. Skolehuset meget godt. 42 Børn. Læreren Joh. Fr. Bruun, 54 Aar, Student, er en Stymper, og drikkfædig, hvori han dog skal have forbedret sig. Indb. Und. har været indført, men er igien henlagt, deels af Mangel paa Tabeller, deels og fornemmelig formedelst Lærerens Uduelighed. Gymnastik tg. Nederste Classe var i Alt nogenledes eller maadelig. Øverste Classe: Læsn. tg? Skr. tg? Rel. g. Regn. mdl? Han katechiserede slet. Han skal vel passe Skolen, men maa sove i den. (1847: Patron Grev Lerche. Skolehuset godt, men meget indskrænket. 65 Børn. Læreren Morten Kastrup, 30 Aar, Sem. fra Lyngby, er ret duelig og katechiserer ret godt, men den lille Skole hæver sig ikke over det Sædvanlige. Læsn. g × Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. g.)

Bierre Skole. Patron Grev Moltke til Aagaard. Skolehuset meget godt. 45 Børn. Læreren Mads Hansen, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, er et skikkeligt Mske, og skal være duelig, men forekom mig simpel og uden Liv og Lyst. Nederste Classe burde, især i saa liden en Skole, være bedre. Læsningen var sagte og snøvlede. Indb. Und. tg. Gymnastik tg. Øverste

Classe: Læsn. tg. Skr. g× Rel. g. Regn. mg. Han katechiserer temmelig godt, men søvnt. Børnene kiendte ikke Skilletegn eller Ordklasser. Han klagede over Skoleforsømmelser, hvilke Commissionen nok ikke gjør sig megen Umage for at afhjelpe. 3 Drengene af øverste Classe fattedes ved Fremstillingen. (1847: Patron Grev C. Moltke. 69 Børn. Læreren Mads Hansen, 39 Aar, katechiserer godt og synes at anvende ret god Fliid. Læsn. g. Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. g. Skolehuset meget godt. — Læreren har taget sig meget op siden sidst, men skal være noget stridig.)

Den 3die Junii, 1ste Pintsedag, visiterede jeg i *Svallerup Kirke*. Kirken tilhører Lerchenborg; den er ret kiøn, men noget mørk, og mangler Maling og øvrige Oppudsning. Spr. Edsberg (tilforn i Pedersborg) prædikede over Dagens Evangelium: »Den Fred, som Jesus giver sine Disciple«. Ret godt, skiøndt ikke meget logisk. Foredraget frit, Stemmen tydelig, men ikke behagelig. Naturligviis var en talrig Forsamling tilstede. Ungdommen svarede med temmelig Færdighed efter Lærebogen, men manglede i ualmindelig Grad Eftertanke. (1847: Den 24de Julii visiterede jeg 2den Gang i Svallerup Kirke. Kirken er endnu ligesaa mørk, og ligesaa lidet oppyntet, som forrige Gang; Tilbygningen har kun nøgent Bræddeloft. Spr. Edsberg er nu fyldt 81 Aar, er stokdøv, og har ført et uværdigt Liv; jeg opfordrede ham meget til at resignere. Capellanen Mehl siges i den senere Tiid at have taget sig op; men hvordan har han da været tilforn? Han prædikede over Rom. 1, 16: »Xsti Evangelium en Guds Kraft, der virker saliggjørende under alle Livets Forhold«. Indholdet var maaskee ikke ringere, end hvad man pleier at høre, men Foredraget en søvnt Mumlen, afbrudt af en idelig Rømmen, som endog kommer midt i Ordene. Katechisationen omtrent ligesaa. Forsamlingen talrig, og Ungdommen svarede ret godt, dog med større Færdighed end Eftertanke.)

Middagen paa Lerchenborg, en meget anseelig og smuk Bygning fra Midten af forrige Aarhundrede. Haven meget stor, men ikke særdeles smuk; et stort Partie i gammel fransk Smag; det Øvrige engelsk, hvor især en høi Banke med en meget smuk Udsigt til Kallundborg. Den nærmeste Omegn ikke smuk.

Aarby.

Folketal 960. — *Præstegaarden* meget god og net. Haven stor og smuk. (1847: *Præstegaard* og *Have* i samme gode Stand.)

Lerchenborg Skole. Patron Grev Lerche. Skolehuset udmærket godt. 65 Børn. Læreren Johan Adolf Klærke, 27 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget brav og duelig, lidt pedantisk. Gymnastik ug. Indb. Und. mg. Øverste Classe: Læsn. mg. Skr. ug. Rel. ug. Regn. ug? Han katechiserer ret godt. (1847: Patron Grev Lerche. 107 Børn. Læreren Klærke, 37 Aar, vedligeholder samme Iver og Duelighed, katechiserer ret godt, men hører gierne sig selv. Læsn. mg. Skr. ug. Rel. mg. Retskrivning mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. ug. Skolehuset særdeles godt.)

Den 4de Junii, 2den Pintsedag, visiterede jeg i *Aarby Kirke*. En meget net og vel vedligeholdt Kirke, har et smukt Orgel; tilhører *Lerchenborg*. Spr. Joh. Fr. Holst (tilforn Katechet i Holbek, siden Præst i Jylland) prædikede over Dagens Evangelium: »Foragt for Religionen dræber Hierkets Liv«. Ret peent skrevet, men noget følsomt, uden ret Klarhed og Kraft; endog »en Dæmon« havde indsneget sig. Prædikenen læstes med Brillen af Papiret, dog var Foredraget temmelig frit, men slæbende og flæbende; »mai, dai, Jor'en«. Han katechiserer godt. En meget talrig Forsamling, og Ungdommen svarede godt, og for det Meste fornuftigt. (1847: Den 22de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Aarby Kirke*. Kirken er i samme gode Tilstand. Spr. Holst prædikede over Ps. 84, 11: »At vort Livs de bedste og saligste Timer ere de, der offres til from og fyrig Andagt«. Alle Foredragets Feil ere forøgede til det Utaalelige, og forstyrre aldeles Virkningen af det lidet Gode og Smukke, han siger; thi det Meste er overfladelig Skiønsnak, ikke øst af Evangeliets Dybder. Han sluttede med ækle Complimenter. Derimod katechiserede han meget godt, levende og naturligt. Ungdommen svarede særdeles godt, og Menigheden var talrig og opmærksom.)

Aarby Skole. Patron Grev Lerche. 76 Børn. Læreren Martin Peter Larsen, 27 Aar, Sem. fra Joenstrup, er brav, og katechiserer temmelig godt,

noget lærd. Øverste Classe i Alt mg. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. Skolehuset afbrændte for nogle Aar siden, og er nu opbyggt særdeles stort og godt, en smuk Have. (1847: Samme Patron. 89 Børn. Læreren M. P. Larsen, 36 Aar, er ret flink, katechiserer temmelig godt. Læsn. g× Skr. g× Retskrivning g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymn. mg. Skolehuset særdeles godt.)

Skolelærerne her ere vel aflagte.

Rørby.

Folketal 880. — *Præstegaarden* god (ingenlunde), og vel vedligeholdt. Haven smuk. (1847: Af *Præstegaarden* er en Staldlængde ny opført. Stuehuset er noget forbedret, men dog gammelt og maadeligt. Haven smuk, skiøndt just ikke peen.)

Den 5te Junii visiterede jeg i *Rørby Kirke*. Kirken tilhører Lerchenborg, er ikke smuk eller oppyntet, men kan passere; en udskaaet, men styg, Altertavle. Spr. Budde prædikede over Joh. 17, 3: »Hvor vigtig og nødvendig Kundskaben om Jesu Lære er for os Msker«. Overmaade kort og overmaade tyndt; Eet og Andet om Viisdom og Dyd. Prædikenen blev læst af Papiret, og Stemmen, som tilforn skal have været smuk, nu utydelig og svag. En smuk Forsamling var tilstede, men Ungdommen svarede kun maadelig, saare Mange manglede Kundskab, og de Fleste Eftertanke. Præsten katechiserer søvngit, og blot ved Ramsen. Menigheden skal ikke due stort, men være hengiven til Drik og Processer; ogsaa findes her Folk, der sætte Ild paa deres Gaarde. (1847: Den 16de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Rørby Kirke*. Kirken er stor, men meget simpel og temmelig styg. Fru Ingemann har malet en ny Altertavle (Xstus stiller Stormen), men som er meget uheldig, og neppe bliver opsat. — Spr. Poulsen prædikede over Matth. 5, 20: »Xstendommens Fordringer til dem, som ville arve det evige Liv«. Sløve Formaninger, oplæste med en svag og utydelig Stemme. Katechisationen ikke stort bedre. Det er ikke at undre over, at Kirkegangen kun er maadelig, og at den største Deel af Ungdommen var uvidende og dorsk. Med nogle af de senest Confir-

merede var det bedre. I Øvrigt var en meget talrig Forsamling tilstede.)

Rørby Skole. Patron Grev Lerche. 126 Børn. Dette Børne-Antal skal endog have været større, og er vistnok for stort for een Lærer. Det er ogsaa bestemt, at en Skole endnu skal bygges i Sognet, naar dertil den fornødne Capital kan opspares, men man har endnu kun 100^r, og der oplegges aarlig kun Noget over 18^r. Læreren Christian Carl Hammer, 47 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en meget duelig Mand, og har engang havt det Hverv at vejlede Provstiets øvrige Skolelærere i indbyrdes Underviisning; men han skal føle sig, og Skolen er for talrig, til at Fremgangen kunde være udmærket. Øverste Classe: Læsn. g. Skr. tg. Rel. mg × Regn. mg × Indb. Und. gik meget ordentligt, men Fremgangen var ved det store Antal, vel ogsaa ved temmelig betydelig Skoleforsømmelse, mindre god, skiøndt antagelig. Gymnastik ug. Skolehuset meget godt. (1847: Patron Grev Lerche. Skolehuset meget godt. 159 Børn. Læreren C. C. Andr. Hammer, 55 Aar, er meget duelig og flittig, men skal være noget uforligelig. Øverste Classe er deelt i 2 Afdelinger, og naar den øverste [a]f disse lærer Grammatik, Historie og Geographie, er dette ikke meget beventd. I Øvrigt er hele Classens Fremgang meget god. Nederste Classe er derimod kun maadelig, Indb. Und. tg? Der skal have været megen Sygdom blandt de mindre Børn. Gymn. mg. — Der burde bygges endnu en Skolestue, og en Hielpælærer antages, men man undskylder sig med Hammers Uforligelighed.)

Dette Herred har ingen Overflod af dygtige Præster. De nordlige Sogne skulle have Øboernes Charakter, gode gamle Skikke, men ogsaa endeel Stridighed. Der, saavel som i Tømmerup, er Kirkegangen god; men ogsaa paa de andre Steder fandt jeg Kirkerne for det Meste fulde. Skolevæsenet er forskielligt, nogle meget gode, og nogle meget slette Lærere. Der klages over adskillige Skolelæreres Indbildskhed. Skolehusene ere for det Meste meget gode. Endeel Skoleforsømmelse finder Sted i de fleste Sogne, da Præsterne ere gamle eller svage Mænd.

STEVNS HERRED

Strøby og Varpeløv.

Folketal 1100. — *Præstegaarden* god og særdeles vel holdt; teglhængt; en meget pyntelig Indkiørsel; Haven temmelig stor og peen. (1846: *Præstegaarden* i samme gode Stand. Haven meget smuk.)

1838 den 5te Julii i *Strøby Skole*. Patron Kammerjunker Scavenius. Skolehuset meget godt. 110 Børn. Læreren Lorentz Christian Brandt, 58 Aar, Student, mangler ikke Duelighed, katechiserer endog meget godt og med Energie, men Lyst og Fliid ere maaskee ikke særdeles. Gymnastik tg.; kun nederste Grad; en Klavremaskine blev lovet. Indb. Und. tg.; ikke nøiagtig, og Stavning forsømmes noget. I Øverste Cl. var Læsningen kun maadelig; Skilletegn og Ordklasser kientdes kun lidet. Skrivning g., men Skriversbøgerne uordentlige og smudsige. Rel. g. Regn. tg? (1846: Skolehuset meget godt. 120 Børn. Læreren Lor. Chr. Brandt, 66 Aar, er noget tungsindig, og tager sig nu næsten ikke af Skolen. Hielpælærer, hans Søn, Peter Bendix Brandt, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup, skal tilforn undertiden have mishandlet Børnene, og katechiserer maadeligt og flaut. Læsn. mg. Skrivn. mg. Rel. g. Regn. kun maadeligt eller slet. Indb. Und. synes ikke at drives meget, men nederste Classes Læsning dog god. Gymnastik g?)

Varpeløv Skole. Samme Patron. 39 Børn. Nederste Cl. mødte i *Strøby Skole*. Indb. Und. er ikke indført, da Pladsen i Skolen ikke tillader det, og Børnenes Antal ikke udfordrer det. Skolehuset skal ellers være nyt og meget godt. Læreren Hans Hansen Dahl, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, tilforn Hielpælærer i Magleby, er duelig og katechiserer temmelig godt. Fremgangen er i Øvrigt god, men Hovedregningen staaer tilbage. (1846: 44 Børn. Læreren H. H. Dahl, 39 Aar, er ret duelig og katechiserer temmelig godt. Fremgangen i Alt ret god. Indb. Und. ikke indført. Gymnastik g. Skolehuset meget godt.)

(*Varpeløv Sogn* kaldes af Bønderne i Spøg Tyrkiet. Det synes at være

en Almue-Vittighed til Modsætning mod »Hedningerne« i Store og Lille Hedinge.)

Skoleplanen er endnu kun interimistisk, da der, efterdi nogle Børn endog have indtil en Miil til Skolen, skulde oprettes endnu 2 Skoler, men Midlerne kunne ikke skaffes tilveie. (1846: Skolevæsenet er endnu ikke, formedelst locale Vanskeligheder, endelig organiseret.)

Den 6te Julii visiterede jeg i *Strøby Kirke*. Den tilhører Giorsløv, og er vel ikke meget pyntelig, men dog anstændig. Spr. Cons.R. Neess prædikede over Matth. 6, 25: »Nogle Betragtninger over Guds faderlige Forsorg og de Følelser, disse bør vække hos os som χ stne«. Ret godt, kun for vidtløftigt, og endeel Gientagelser. En smuk og mægtig Stemme; Foredraget ikke smagfuldt, men frit — skiøndt ved Hielp af Papiret, og kraftigt. Han katechiserer ret godt, men noget plebeisk. Endeel Ældre, og en talrig Ungdom, som ikke manglede Kundskab, men vel Eftertanke, og syntes temmelig uøvet, uagtet her katechiseres flittigt. (1846: Den 28de Mai visiterede jeg 2den Gang i *Strøby Kirke*. Kirken er i god Stand, kun en smagløs Altertavle. Spr. Cons.R. Neess prædikede over Rom. 13, 10: »Hvorledes Mskekierlighed fremvirker den χ stelige Mskernes egen Forælding og Lyksalighed«. En uendelig Væv af rationalistiske Moraliteter, uden χ stelig Fylde og sand Hiertelighed. Foredraget kraftfuldt, men af Papiret, ikke af Hiertet. Katechisationen, som ellers øves flittigt, tynd. Ikke mange Ældre, derimod en talrig Ungdom, som svarede ret godt.)

(1846: *Varpeløv Kirke*, simpel men vel vedligeholdt. — Sognefogden og flere Mænd klagede over Conventikler, som holdtes hos en Smed og en Skrædder, men for det Meste søgtes af Fremmede. Jeg raadede til for det Første at lade det beroe ved Advarsel.)

Magleby og Holtug.

Folketal 1720. — *Præstegaarden* irregulair, men nu sat i god og peen Stand. Værelserne prydede med tildeels meget smukke Oliemalerier af Præstens eget Arbeide, endog store Stykker; meest Copier. Han har ingen

Underviisning havt i Malerkonsten; han dreier ogsaa smukt. — Haven gammeldags. (1846: Præstegaarden er vel gammel, men sat og holdt i god Stand. Haven simpel.)

To *Hospitaler*; det ene har 12 Lemmer i 2, usædvanlig ordentlige, Stuer; Hver af dem faaer 13^r aarlig. Det andet har 8 Lemmer, af hvilke Hver faaer 10^r. (1846: Af Hospitalerne er det ene i ret ordentlig Stand.)

Skolevæsenet er endnu ikke endelig organiseret, da de folkerige Sogne endnu behøvede en Skole, men som hidtil ikke har kunnet skaffes istand. (1846: Skolevæsenet er endnu ikke endelig reguleret, hvilket dog vil være meget fornødent, især med Hensyn til Holtug Skole.)

Magleby Skole. Patron Kammerj. Scavenius. Skolehuset godt, men for snevert; det skal nu udvides. 117 Børn. Læreren Johan Arndt Chr. Henriksen, 35 Aar, Sem. fra Vesterborg, har vel noget af den affecteerte Vesterborgske Maneer, men er en Mand af udmærket Duelighed, Lyst og Iver. Indb. Und. gaaer særdeles godt, og nederste Classes Fremgang næsten i Alt udmærket. Derimod Gymnastik, med en lille Klavremaskine, kun tg. Øverste Classe: Læsn. mg× Skr. mg× Rel. ug. Regn. ug. (1846: 101 Børn. Læreren Joh. A. Chr. Henriksen, 42 Aar, er ret brav, men katechiserer søgt og affecteret. Læsn. mg? Skrivn. mg. Rel. g. Regn. mg? Indb. Und. tg. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Den 7de Julii visiterede jeg i *Magleby Kirke*. Den tilhører Giorsløv, er udvortes meget anseelig, med Spiir, bygget af Kridtstene, som have holdt sig godt; det Indvortes svarer ikke dertil, men er snevert, forbygget med et stort Pulpitur, og slet ikke oppudset, uden dog at være forfaldet. Spr. Huulegaard prædikede over Ap. G. 17, 24-28: »Det Høie og Frugtbare i den Tanke: Gud er Altings Skaber, Opholder og Styrrer«. Ret vel skrevet, men med kold Pyntelighed, uden Dybde; Texten slet ikke benyttet. Foredraget temmelig feilfrit, men ogsaa temmelig svagt og dødt. Katechisationen ret god. En smuk Forsamling var tilstede, og den talrige Ungdom, som synes ret opvakt, svarede meget vel, med Lyst, Færdighed og Eftertanke. (1846: Den 1ste Junii, 2den Pintsedag, visiterede jeg 2den Gang i Magleby Kirke. Kirken er ret smuk, men i meget simpel Stand. Spr.

Huulegaard prædikede over Dagens Lectie: »Xstendommens Aand, a) dens Beskaffenhed, b) den Maade, hvorpaa den meddeler sig os«. Tyndt og dødt; Sproget dog godt, og Foredraget, skiøndt svagt, ikke smagløst. Katechisationen sagtfærdig. Der vare saa mange Msker tilstede, som Kirken kunde rumme. Ungdommen svarede med temmelig Færdighed, men en stor Deel uden Eftertanke.)

Holtug Skole var under Bygning, hvorfor Indb. Und. ikke kunde prøves. Patron Scavenius. 110 Børn. Læreren Hans Marcus Hansen, 53 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er ikke uduelig, men svagelig; han har havt Hielpelærer, hvortil han har Understøttelse fra Hielpekassen, og skal igjen have en saadan. Vel megen Skoleforsømmelse, dog er Fremgangen temmelig god. Læsn. g., men Skilletegn, endsige Ordklasser, kiendtes ikke. Skrivn. ngl. d. s.; Skriverbøgerne uordentlige. Rel. mg. Regn. mg. (1846: Skolehuset ret godt og rummeligt, men ikke peent. 136 Børn. Læreren H. M. Hansen, 61 Aar, har tilforn havt Hielpelærer, men siges nu at have gienvundet sit Helbred. Han er vel ikke uduelig, men tager sig vist ikke meget af Skolen. Læsn. mdl. Børnene kunne ikke engang slaae Psalmer op. Skrivn. ngl. Rel. g., men for megen Ramsen. Regn. g. Indb. Und. bruges kun for et Syns Skyld; Børnene komme i Bogklasse uden at kunne stave. Gymn. tg.)

Holtug Kirke saae jeg kun udenpaa; den tilhører Giorløv, skal være ret kiøn, og har en Altertavle af Lund.

Storehedinge og Høyerup.

Stor[e]hedinge 893, Landsognet 1098, Høierup 217, 2208 Msker.

Præstegaarden, som er Grundmuur og teglhængt, er nu undergaaet en Ombygning, som snart er fuldendt, hvorved den er bleven meget smuk og anseelig. Haven herskabelig. (1846: Præstegaarden er nu fuldført, og i ypperlig Stand. Haven ligesaa.)

Den 8de Julii, 4de Søndag eft. Trinitatis, visiterede jeg i *Storehedinge Kirke*. Udvortes har den med sine to Taarne og sin Kuppel et antikt Udseende; det Indvortes er derimod ganske modernt, og mere pynteligt

end smukt. En ny Altertavle af Lund. Choret er nok den ældste Deel, og har svære Mure, hvori Opgang til en Gang og nogle (Ellekongens) Gemakker. Kirkegaarden meget stor, beplantet, og meget smuk. — Spr. Provst Birch prædikede over Dagens Evangelium: »Kierligheden er Fuldkommenhedens Baand«. Ret godt og smukt; Foredraget, vel bundet til Papiret, men dog temmelig levende og kraftigt. En stor og opmærksom Forsamling var tilstede, og Ungdommen, især de senest Confirmerede, viste udmærket god Kundskab og Eftertanke. Derimod savnedes de anseetere Familiers Børn, af hvilke kun fandtes een, nylig confirmeret Pige. — Den gamle, miserable, Raadstue ønskes kjøbt til Kirken til Ligstue, Materialhus, Bolig for Opsynsmanden ved Kirkegaarden. (1846: Den 31te Mai, 1ste Pint[s]edag, visiterede jeg 2den Gang i Storehedinge Kirke. Spr. Provst Birch prædikede over Dagens Evangelium: »Løvtet om den Hells Aands Sendelse blev virkeligen opfyldt o. s. v.« Ret godt, men temmelig tørt. Foredraget godt. Katechisationen god, men ikke levende. En talrig Forsamling. Ungdommen svarede meget godt, med sund Eftertanke. — Kirken har modtaget mange og bekostelige Forbedringer, eier dog nu 71000^r. Den forrige Raadstue er nu Bolig for Opsynsmanden ved Kirken.)

Skolevæsenet er kun interimistisk organiseret. Der arbeides paa, istedetfor Landsognets Skole i Storehedinge, at oprette 2 nye paa andre Steder, da hiin ene baade er for talrig, og Børnene for det meste have meget langt til Skolen. Men endnu ere der Vanskeligheder, fornemmelig fra Skolepatronens Side. (1846: Skolevæsenet er nu organiseret, Borgerskolen adskilt fra Friskolen, og istedenfor Landsognets Skole ere 2 Skoler oprettede i Landsognet selv).

Landsognets Skole, i Storehedinge, har 144 Børn. Patron Kammerj. Scavenius. Læreren A. J. Christensen Hedager, 47 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, har meget ringe Evner, og katechiserer meget maadeligt; men han er flittig og gjør, hvad han kan, men dette er ved det store Børneantal ikke tilfredsstillende. Læsn. tg× Skrivn. tg× Rel. tg. Regn. g. Indb. Und. kan af Mangel paa Plads ikke anvendes nøiagtig; Fremgangen i Læsning ret god. Gymnastik tg. Skolehuset lidet, og Skolestuen meget

for liden til den store Mængde Børn. Det vedligeholdes af Giorsløv, som paastaaer Eiendomsret, men sikkert uden Grund.

Høyerup Skole. Patron Scavenius. 92 Børn. Læreren Poul Nielsen Engell, 61 Aar, Fader til 4 flinke Skolelærere, er Privatist fra Brøndbyvester, og vel udannet, men ikke udygtig, da han har Kraft og god Villie. Læsn. g. Skr. g× Rel. g× Regn. mg× Indb. Und. g. Gymnastik, g. Skolehuset godt, men lidet. (1846: Skolehuset er nu udvidet og særdeles godt. 98 Børn, da ogsaa nogle Børn af Storehedinge Landsogn her søge Skole. Læreren P. N. Engell, 69 Aar, er vel legemlig affældig, men har dog endnu Lyst og Liv. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. mg. Gymn. mg.)

Høyerup Kirke, noget mørk, ellers i taalelig Stand. Efter en Indskrivt, som er ny, men maaskee fornyer en gammel, er den bygget 1307. Efter Sagnet af en Stephan, hvis udskaarne Billede — formodentlig en Helgen — vises, en Hedning, der i Havsnød havde gjort Løfte om at bygge Kirken. — Kirkegaarden smuk. — Tilhører Giorsløv. — Man sukker meget efter at Høyerup Kirke skulde faae sin egen Præst. (1846: Høyerup Kirke er saa tarvelig holdt, at det grændser til det Uanstændige.)

9de Julii: *Borgerskolen* har en stor, men ikke meget solid Gaard, hvori begge Lærere og den forrige Katechet Sandholdt have Bopæl. 93 Børn, hvoraf 14 i Realklassen, som betale 6^r aarlig, i Alt 84^r, hvoraf Katecheten faaer $\frac{2}{3}$, anden Lærer $\frac{1}{3}$. Den er først begyndt med 1ste Mai, saa at Fremgangen endnu kun er ringe. Ord. Katechet Peter Scharling, 26 Aar, er ogsaa nylig ankommen, duelig, men hypochonder. Han underviser øverste Drengeklasse i Skrivning, Dansk, Tydsk, Religion, Geographie (Historie endnu ikke begyndt), lidt Naturhistorie; øverste Pigeeklasse i Religion. Anden Lærer Peter Magnus Poulsen, Organist, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en særdeles duelig og flink Mand. Han underviser i hele Skolen i Regning, Sang, Gymnastik, Tegning, øverste Pigeeklasse i Alt undtagen Religion, og nederste Klasse. Fremgangen er i Scharlings Discipliner mg. og g?, i Poulsens for det Meste ug. Gymnastik mg. — En Haandgierningsskole med 9 Piger; Lærerinde Jfr. Worm. (1846: 27 Børn

i 2 Classer. Ord. Katechet J. C. F. Kallenbach er ret opvakt, men mindre duelig Lærer, og mattes let. Dansk mg. Religion i hele Skolen g. Hist. og Geogr. g? Tydsk g? Lidt Naturhistorie. Organist Poulsen, 42 Aar, er duelig og flink. Læsn. mg. Skrivning g× Regning mg. Geometrisk Tegning tg. Gymnastik mg. — Haandgierningsskolen Jfr. Rømer, som ogsaa holder en privat Pigeskole. I Borgerskolen hidtil ingen Piger.)

Svendens Stiftelse, 1828, giver 8 Lemmer Hver en ret god Stue med Kiøkken, mod 6^r aarlig Huusleie. (1846: Svendens Stiftelse i taalelig Stand.)

2 *Fattighuse*, der ere meget bedre og reenligere, end sædvanligt.

(1846: *Bielkerup Skole*. Patron Kammerherre Scavenius. Skolehuset udmærket godt og peent. 44 Børn. Læreren Carl Christian Andresen, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, har sveget sin Forlovede, for hvis Skyld han havde faaet Embedet, og er studs og impertinent, hvorfor han og er bleven mulcteret. Han mangler ikke Duelighed, men vel redelig Troskab, og hans Katechisation er forfængelig. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. g.

Siersløv Skole. Samme Patron. Skolehuset ogsaa fortrinligt, men ikke saa peent holdt. 89 Børn. Læreren Hedager, 53 Aar, er endnu den samme Stakkel, holder Børnene kun altfor længe i Skolen, men mangler Evne og Conduite. Læsn. tg. Skr. g.; Bøgerne smudsige. Rel. tg. Indb. Und. g. Gymn. g.

Friskolen. Bygningen ny, meget solid og god, men ingen Bolig for Læreren, som ved Sandholdts Afgang skulde boe i Borgerskolen. 87 Børn. Læreren Niels Frederik Engel, 34 Aar, Cand. Theol. (h. ill.), er duelig og flittig, katechiserer ret godt. Læsn. mg? Skr. mg× Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. mg.)

Lillehedinge og Havnløv.

Folketal 870. — *Præstegaardens* Udhuse ere nyopbygte; af Stuehuset er en stor Deel i Aar sat i peen Stand, men Værelserne ere temmelig smaa og lave. Haven ret smuk, og vel holdt. (1846: Præstegaarden har

vel kun temmelig smaa Værelser, men er dog god, og meget vel holdt.)

Lillehedinge Skole. Patron Kammerj. Scavenius. Skolehuset godt, men temmelig lidet. 76 Børn. Læreren Johan Frederik Dettmer, 43 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en simpel, men skikkelig Mand; han katechiserer kun maadeligt, men passer sin Skole tro. Læsn. mg. Skrivn. g. Rel. g× Hovedregning var kun nogenledes, og Skriversbøgerne ikke ordentlige. Indb. Und. er ikke indført, og kunde ikke bruges af Mangel paa Plads. Gymnastik tg. (1846: 73 Børn. Skolehuset er nu udvidet, og meget godt. Læreren J. F. Dettmer, 52 Aar, er vel meget indskrænket, og katechiserer kun maadeligt, men gjør sig Fliid, saa at Fremgangen dog er antagelig. Læsn. g× Skrivn. g. Rel. g× Regn. tg. Indb. Und. er ikke indført. Gymn. tg?)

Den 10de Julii visiterede jeg i *Lillehedinge Kirke*. Kirken, som tilhører Vemmetofte, er for ikke længesiden sat i Stand; den er lille og simpel, men meget køn; Kirkegaarden smuk, med en meget skøn Ringmur og anseelige Portaler. Spr. Leth prædikede over 1 Kor. 3, 11: »Vi bekiende Jesum Xstum at være den Grund, paa hvilken vi, som troende χ stne, have bygget«. Vel udarbeidet, med orthodox Grundighed, men ogsaa med nogen orthodox Strenghed. Foredraget, skiøndt Stemmen ikke er behagelig og noget drævende, dog frit og kraftigt. Han katechiserede fortræffeligt over Joh. 3, 16. En talrig Forsamling. Ungdommen svarede, vel ikke med udmærket Færdighed, men sundt og godt, og syntes at vise, at den er vant til en grundig Katechisation. (1846: Den 29de Mai visiterede jeg 2den Gang i Lillehedinge Kirke. Den lille Kirke er i smuk Stand. Spr. Leth prædikede over Joh. 14, 4-6: »Hvad Jesus er for os? a. Veien. b. Sandheden. c. Livet«. Ret god og χ stelig Tale, men de 3 Ord kunne ikke vel adskilles som forskellige Dele. Foredraget frit og kraftigt, men just ikke hierteligt og smagfuldt. Katechisationen var mindre heldig, en[d] sidst. En talrig Forsamling. Ungdommen svarede godt, med god Eftertanke. Her katechiseres flittigt.)

Havnløv Skole. Patron Vemmetofte. 84 Børn. Læreren Ferdinand Dam, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret brav, katechiserer temmelig godt, dog uden synderligt Liv. Læsn. mg× Skrivn. g× Rel. g. Regn. tg. Indb. Und.

ikke indført; Fremgangen i nederste Classe ret god. Gymnastik mg. Skolehuset er endnu den gamle Degnebolig med en taalelig Skolestue, men skal ombygges. (1846: Læreren Værelser ere nylig ombygte af Klosteret og meget gode, men Skolestuen maadelig, og skal ombygges. 82 Børn. Læreren Hans Johan Ferdinand Dam, 38 Aar, er duelig, og katechiserer ret godt. Læsn. mg? Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. ikke indført. Gymn. mg.)

Havnløv Kirke, tilhører Vemmetofte, smuk, bred, lys, i fortrinlig Stand. (1846: Havnløv Kirke er i samme smukke Stand.)

Havnløv Hospital er under Bygning. Det blev oprettet ved Klosterets Jubilæum; 12 Lemmer i 6 Værelser, hvert med eget Kiøkken; Hver 15^r aarlig og Brændsel. (1846: Hospitalet er nu færdigt og vel indrettet. Reenligheden kunde ønskes større.)

Lydersløv og Frøsløv.

Folketal 1190. — *Præstegaarden* stor og fortrinlig. Haven ligesaa.

Den 11te Julii visiterede jeg i *Lydersløv Kirke*. Kirken er temmelig stor og bred, i meget god Stand (Kalken trænger til at forgyldes); den tilhører Vemmetofte. Spr. Cons.R. Engelbreth prædikede over Ap. G. 16, 29-31: »Grundtrækkene af Troen paa Jesum Xstum til Salighed«. Christeligt, men temmelig langt og tørt; Foredraget ikke uden Kraft, men uden Smag, mere i en grov end i en dyb Tone. Han katechiserede ret vel over Zachæus. En stor Forsamling, og den talrige Ungdom svarede særdeles vel, og tilfredsstillede mig ganske baade ved Kundskab og Eftertanke. (1846: Den 27de Mai visiterede jeg 2den Gang i Lydersløv Kirke. Kirken er vel vedligeholdt, og i forrige Aar forsynet med en ny Altertavle. Spr. Cons.R. Dr. Engelbreth prædikede over Ps. 36, 10: »Hvad forstaae vi ved Herrens Lys, og hvorledes see vi Lys i det?« Som forrige Gang; ikke lucidus ordo. En talrig Forsamling, og den veloplærte Ungdom viste sig atter fra en meget fordeeltig Side; den svarede særdeles færdigt og med god Eftertanke.)

Lydersløv Skole. Patron for samtlige Skoler Vemmetofte. 77 Børn. Lære-

ren Andreas Astrup, 57 Aar, Student, ikke Sem., er ret brav, og katechiserer temmelig godt. Læsn. mg? Skrivn. mg? Rel. mg× Regn. g. Indb. Und. g× Gymnastik mg. Skolehuset særdeles godt. (1846: 83 Børn. Læreren A. Astrup, 65 Aar, katechiserer kun nogenledes, men er ellers ret brugbar. Læsn. mg. Skrivn. mg× Rel. g. Regn. tg. Indb. Und. mg. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Den 12te Julii besøgte jeg:

Lund Skole. 36 Børn. Læreren Lars Olsen, 43 Aar, Sem. fra Joenstrup, er vel en simpel Mand, men ikke uduelig, og gør sig Flid; han katechiserer taaleligt. Læsn. mg. Skr. tg. Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. ikke indført. Gymnastik g. Skolehuset meget godt. (1846: 26 Børn. Læreren Lars Olsen, 52 Aar, er en skikkelig, men simpel Mand; han katechiserer endda ikke saa ilde. Læsn. g× Skrivn. g? Rel. g. Regn. g. Indb. Und. ikke indført. Gymn. tg. Skolehuset godt.)

Frøsløv Skole. 73 Børn. Læreren Peder Rasmussen, 57 Aar, ikke Sem., er af meget ringe Evner og Dannelse. Provsten og Præsten rose ham vel, men det er meget svagt. Læsn. tg? Skilletegn kiendtes ikke. Skrivning mdlg., i nederste Classe ikke begyndt. Rel. g., men lutter Ramsen. Regn. ngl. Indb. Und. ikke indført. Gymnastik ngl. Skolehuset meget godt. (1846: 70 Børn. Læreren Anders Christian Engell, 44 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig og brav Mand, katechiserer meget godt. Læsn. mg. Skrivn. mg. Rel. ug. Regn. mg? Indb. Und. ikke indført. Gymn. g× Skolehuset meget godt.)

Frøsløv Kirke tilhører Bregentved; den er høi og lys, i meget god Stand, men lider af Fugtighed, som ogsaa har fordærvet et for ikke længesiden som Altertavle opsat Malerie. Kirkegaarden i god Orden. (1846: Frøsløv Kirke er i smuk Stand, nylig opmalet.)

Skolecommissionens Forhandlingsprotokoll udviser kun faa Møder.

Hellested.

Folketal 930. — *Præstegaarden* i sig selv maadelig, smal, med temmelig smaa og lave Værelser, men meget net holdt. En Udlængde skal om-

bygges næste Aar, de øvrige gode. Haven smuk og peen. (1846: Præstegaarden er forbedret med en ny, meget solid Staldbygning, og Alt er holdt i særdeles pyntelig Stand. Haven smuk, og udvidet med c. 1de Land.)

Hellested Hospital for 10 Lemmer; de 9 have 12^r aarlig, 1 8^r; Hver sin Stue. Nogenledes reenligt. (1846: Hospitalet, efter Omstændighederne ret ordentligt.)

Her findes 2 Pugeskoler (Asyler), som aldrende Fruentimmer holde for nogle smaa Børn under Skolealderen.

Hellested Skole. Patron Grev Moltke til Bregentved. Skolehuset godt, men indskrænket. 45 Børn. Læreren Frederik Vilhelm Pfaff, 46 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en duelig Mand, skøndt han ikke katechiserer synderligt. I øverste Classe var Fremgangen særdeles god; Læsn. ug. Skr. ug. Rel. mg× Regn. g. I nederste Classe har indb. Und. været indført, men bruges ikke mere af Mangel paa Plads. — Denne Classes Fremgang var noget mindre tilfredsstillende. Gymnastik tg? (1846: 54 Børn. Læreren Fr. V. Pfaff, 54 Aar, er en meget brav og duelig Mand, katechiserer ret godt, har tilforn været for streng mod Børnene, men efter Paamindelse er dette ophørt. Læsn. mg× Skrivn. ug. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. bruges kun ved Skrivning. Nederste Classe ogsaa særdeles god. Gymn. mg. Skolehuset godt, men trænger til Udvidelse.)

Den 13de Julii visiterede jeg i *Hellested Kirke*. Den tilhører Bregentved, kan blive meget smuk, men den belovede Hovedreparation er endnu ikke udført, hvorfor et anskaffet Orgel heller ikke endnu er opsat. I Kirken et lidet Portrait af Peder Syv, som 1826 er fundet i Jorden ved Præstegaarden, hvor det maa være kommet ved en Præstegaarden overgangen Ildebrand. — Spr. West prædikede over Jak. 1, 22-27: »Hvorledes vor χ stelige Tro skal bevise sig virksom«. Ret godt, men uden synderlig Kierne; en smuk og klar Stemme, Foredraget frit, men noget for langsomt. En smuk Forsamling af Ældre og Yngre. Ungdommen svarede godt, men hverken med særdeles Liv eller Eftertanke. (1846: Den 2den Junii visiterede jeg 2den Gang i Hellested Kirke. Kirken er nu sat i fortrinlig Stand,

er meget smuk, og har faaet et ypperligt Orgel af Reuter. Spr. West prædikede over Joh. 8, 12: »De hellige Pligter, som paaligge os med Hensyn til det Lys, der er oprundet over os i Xsto Jesu: at elske Lyset — søge det — vandre deri«. Ret godt, men abstract, uden ret Fylde og Varme. Stemmen klar og kraftig, men Foredraget langsomt og bævende. Katechisationen god. En særdeles talrig Forsamling, og Ungdommen svarede særdeles vel, med meget god Eftertanke.)

Arnøie Skole besøgte jeg ikke, da Indb. Und. ikke indført. Patron Gr. Moltke. 63 Børn. Skolehuset meget godt. Læreren Jens Nielsen Steen, 34 Aar, Sem. fra Vesterborg, passerer for at være en fortrinlig Lærer; jeg fandt ham ret brav, men heller ikke videre, og Fremgangen ret god, men heller ikke videre. Læsn. g. Adskillige læste usikkert. Skr. g. Rel. mg. Regn. g. Gymnastik tg. (1846: Patron Gr. Moltke. Skolehuset meget godt. 46 Børn. Læreren J. N. Steen, 42 Aar, er duelig og brav, og katechiserer godt. Læsn. mg. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. ikke indført. Gymnastik mg.)

I dette Herred ere Præsterne næsten alle brave Mænd, Skolelærerne alle skikkelige, og Pluraliteten duelige. Paa Menighederne øver Storehedinge ingen velgjørende Indflydelse, saavidt den kan udstrække samme. Ellers ere Menighederne ret gode, især roses den i Hellested. I Storehedinge er Kirkegangen i Tiltagende. — Præsterne have flittigen fulgt mig; jeg har engang havt 12 Præster fra dette og tilgrændsende Herreder.

MØENBO HERRED

Stege.

Stege 1627, Landsogn 1882, 3509 Msker.

1838 den 15de Julii, 5te Søndag eft. Trinitatis, visiterede jeg i *Stege Kirke*. Kirken er høi og anseelig, ogsaa i god Stand, men ved Pulpiturer og mørk Malning temmelig mørk. — Spr. Provst Smith prædikede over Dagens Evangelium om Forbindelsen mellem at frygte og elske Gud. Godt og smukt; gode Gaver og et smukt Foredrag. Den store Kirke var næsten aldeles opfyldt med Msker (skiøndt Kirkegangen fra Stege ellers ikke skal være synderlig, derimod flittig fra Landsognet); mange Unge af de anseetere Familier fremstillede sig, og Ungdommen svarede særdeles godt, og syntes at tage Deel i Handlingen. — — Kirkegaarden, som ikke bruges mere, er smukt beplantet med Træer, og bruges som en Promenade. — Kirkens Navn er St. Hans Kirke; af en nedbrudt St. Giertruds Kirke findes nogle Levninger. (1847: Den 2den Junii visiterede jeg 2den Gang i Stege Kirke. Provst Smith prædikede over 1 Tim. 3, 14-17: »Den h. Skrivt er en Viidsomsbog«. Ret godt, skiøndt noget løst. Foredraget ret smukt og med Værdighed. Katechisationen noget svag. Kirken var aldeles opfyldt af Msker, og Ungdommen viste Opmærksomhed og ret god[e] Kundskaber. — Embedsbøger just ikke i den ønskeligste Orden.)

Ingen Præstegaard, men Provsten boer i en Gaard, som nu i længere Tiid er kjøbt af Præsterne efter hinanden. Denne Gaard har tilforn været Præstegaard, men blev solgt for ingen Ting; Præsten har nu 50^r i Huusleie.

Tjørnemark Skole besøgte jeg Dagen forud. Skolehuset er under Bygning, og Skolestuen netop saa vidt, at den kunde benyttes. Patron Forvalter Rasmussen paa Marienborgs Vegne. Den 82 Aar gamle Lærer Niels Møller, som skal have været en skikkelig Mand, er nu flyttet til Stege. Hielpælæreren Nicolai Rydahl, 23 Aar, Sem. fra Joenstrup, roses som en meget duelig ung Mand, lagde ogsaa ret gode Gaver for Dagen. 68 Børn. Læsn. 2 Cl. g. 1 Cl. tg. Skr. mg? Rel. g. Regn. ug. Geographie mg. Indb.

Und. bruges ikke. Gymnastik, g. (1847: Patron Gdm. Jens Larsen. Skolehuset meget godt. 77 Børn. Læreren Nicolai Rydal, 31 Aar, Sem. fra Jstrup, er meget duelig og katechiserer meget godt. Læsn. mg? Skrivn. mg? Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. bruges kun lidet; nederste Classe overalt mindre fremmelig, men de Bedste ere ogsaa nylig opflyttede, og mange Nye indkomne. Gymn. g.; endeel Apparater manglede.)

Landsognets 3 øvrige Skoler besøgte jeg ikke, da indbyrdes Und. ikke er indført, eller dog ikke bruges, og Veirliget ikke var favorabelt.

Udby Skole. Patron Selveier Hans Johansen. Skolehuset meget godt. 69 Børn. Læreren Morten Rydahl, Fader, 48 Aar, Sem. fra Vesterborg, er en meget skikkelig, men temmelig simpel Mand. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg× Gymnastik g. (1847: Patron Grdm. Peder Carstensen. 92 Børn. Læreren Morten Rydahl, nu 57 Aar, har ikke store Evner, men skal være meget tro. Læsn. mg. Skr. g. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. bruges ikke. Gymn. mg. Skolehuset temmelig godt, men meget indskrænket uden Have.)

Svendsmarke Skole. Patron Selveier Hans Jørgen Olsen. 66 Børn. Læreren Hans Christiansen Lund, 38 Aar, Sem. fra Lyngby, er høit temmelig duelig. Læsn. tg? Skilletegn kiendtes kun lidet. Skr. g× Rel. g. Regn. tg? Pigerne vare kun lidet øvede deri. Gymnastik g. Skolehuset meget godt. (1847: Patron Grdm. Jens Larsen. Nederste Classe kom til Stege. Læreren har, hvad Katechisationen angaaer, hævet sig. Men Læsn. staaer endnu tilbage i begge Classer. Skr. g. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. bruges næsten ikke. Gymn. g. Skolehuset skal være meget godt.)

Nyord Skole, paa en Ø, hvis Indvaanere Sømænd og Lodser, som skal være et temmelig underligt Folkefærd, og ikke bekymre sig meget om Kirken; en Miil ude i Søen. Patron Lods Jens Jensen; Skolehuset skal være ret godt. 33 Børn. Læreren Gustav Petersen, 23 Aar, Sem. fra Joenstrup, er uden Tvivl ret duelig, men endnu uøvet og forlegen. Han skal have fundet Skolen forsømt, og dens Tilstand er endnu ringere, end den, især ved det lidet Børne-Antal, burde være. Læsn. ngl., jagende og skiødesløs. Skr. g. Rel. g. Regn. tg× Børnene tale meget sagte. Gymna-

stik øves lidet eller intet, og menes overflødig, da Børnene tidlig beskief-tige sig med Skibe og Søen. (Igiennem Sundet ved Nyord passere aarlig en 4000 Skibe.)

Den 17de Julii besøgte jeg (foruden de smukke Promenader paa Byens gamle Volde):

Tugthuset, som er meget reenligt og ordentligt. 42 Lemmer. Daarekisten for 13 Patienter, efter Omstændighederne ganske god. Et simpelt, men meget net Capel, hvor Provsten prædiker hver Søndag. Istedetfor Alter-tavle den Indskrivt: Gak bort, og synd ikke mere. Begge Anstalter skulle udvides.

Et *Asyl*, som en Md. Schrøder holder for 16 Børn, og som bestaar ved Subscription, og har et Antal Damer til Inspectricer. Meget net i alle Henseender, men man befrygter, at Bidragene ikke ville vedblive. — Desuden et Par Pugeskoler.

Borgerskolen er først for ikke længesiden bleven skilt fra Almueskolen, og Indretningen er endnu kun interimistisk, hvilket tildeels beroer derpaa, at Klokkeren er uduelig til at være Lærer. Skolen har sin smukke Gaard, hvori kun Chordeggen har Bolig. Lærere: Ordineret Katechet Thayssen: 3 Cl. Religion, Historie, Geographie, Tydsk, Dansk; 2 Cl. Religion, Tydsk, Geographie. Chordegn Rasmus Langhoff, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup; 3 Cl. Naturhistorie, Regning, Skrivning, lidt Geometrie, Sang. 2 Cl. Bibelhistorie, Skrivning, Regning, Geographie. Begge ere udmærkede Lærere, og Fremgangen ligesaa udmærket. — Hielpelærer Carl Heilmann, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup: 3 Cl. Engelsk; 1 Cl. Alt; Gymnastik i hele Skolen. Ogsaa han (som kun har 150^r Løn) er en meget duelig Mand, og Fremgangen særdeles god. Indb. Und. er ikke indført. Gymnastik ug. Jeg fandt mig i høi Grad tilfredsstillet ved hele Skolen. 102 Børn. — En Haandgierningsskole er forbunden med den. — Privat-Instituter ere nu ophørte i Byen, undtagen et Pige-Institut, som ingen Fremgang har. (1847: Borgerskolen har sin egen Gaard, men menes ved at overlade sin Plads til et Raadhuus, at kunne faae en ganske ny Bygning. 132 Børn, i 4 Classer. Katecheten har Religion, samt i øverste Cl. Historie, Geo-

graphie og Tydsk. Rasmus Langhoff, 46 Aar, som de Øvrige, Sem. fra Joenstrup, er særdeles duelig; har Dansk, Skrivning, Regning, Sang. Martin Wulff, 40 Aar, særdeles duelig, har yngste Cl. Adam Frederik Hartnack, 30 Aar, har meget gode Kundskaber, men intet Greb paa Underviisningen, Historie, Geogr., Tydsk og Engelsk. Sprogene gaaer det kun maadeligt med, og kun tg. med Hist. og Geogr. i øverste Pigeclasse; det Øvrige altsammen meget godt; Regn. ug. Gymn. (Wulff) mg.)

Almueskolen har et godt Locale, men uden Bolig for Læreren. 127 Børn. Læreren Martin Wulff, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, mangler ikke Gaver og Kraft, og kan blive ret brav. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. ug. Gymnastik ikke begyndt, da den skal forbindes med Borgerskolens. Indb. Und. g.; Udførelsen syntes mindre god end Fremgangen derved. (1847: Localet meget godt, men kun et Værelse for Læreren. 124 Børn. Læreren Jakob Jensen, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig Mand, og katechiserer godt. Læsn. mg. Skr. g × Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. drives ikke med Nøiagtighed, og Bihielperne ere ikke opmærksomme. Gymn. mg.)

Nyord.

(1847: Nyord er en nydelig lille Ø, med smukke velbyggede Gaarde. Den havde tilforn kun en Skole, men er nu fraskilt fra Stege som et eget Sogn, og har faaet sin nye, simple, men smukke Kirke. Præsten er tillige Skolelærer. *Præstegaarden* er ligeledes ny, simpel og smuk. Kirken blev indviet d. 16 Dec. 1846.

Nyorderne, som tilforn næsten aldrig kom i Kirke, ere nu flittige Kirke[gængere]. — Den 4de Junii holdtes den første Visitats i *Nyord Kirke*. Spr. Paludan prædikede over Jak. 4, 10: »Vi skulle lade J. Xstus seire over os, paa det vi ved ham kunne vinde Seier«. Texten var ikke vel valgt, men Prædikenen god og smuk; Foredraget frit, alvorligt og kraftigt; Katechisationen god. En talrig Forsamling. Alle confirmerede unge Mandfolk var ude paa Søfart, og, da der kun har været holdt een Confirmation paa Øen, fandtes, foruden Skolebørnene, kun 5 Piger til at træde frem. Disse svarede ret vel, Skolebørnene kunde ikke følges med.

Nyord Skole er i Præstegaarden, Skolestuen altsaa ny og meget god. Patron Lods Jan Christensen. 57 Børn. I Øverste Classe, hvor ogsaa Danmarks Historie og Geographie læres, er Alt meget godt. Indb. Und. er ikke indført, da Børnene for det Meste lære at læse hiemme, inden de komme i Skolen, men derfor er ogsaa nederste Classes Læsning jagende og skiødesløs. Gymnastikplads har ikke kunnet forskaffes, og menes overflødig, da Drengene fra Barndommen øve sig i at klatre paa Skibene, saavel som i at bade og svømme.)

Kieldby.

Folketal 1110. — *Præstegaarden* gammel, men ret vel vedligeholdt; rummelig, men temmelig lave Værelser. Haven stor og smuk. (1847: Præstegaarden er bleven noget forbedret, og har faaet en smuk, høi Dagligstue; en Deel af den temmelig forfalden. En Udlængde skal bygges i Aar. Haven smukt holdt.)

Kieldbymagle Skole. Patron Kammerraad Smith. Skolehuset godt, men temmelig indskrænket. 46 Børn. Læreren Joh. Christopher Bertelsen, 48 Aar, Student, er i fortrykte Omstændigheder, og mangler baade Lyst og Dygtighed; han skaber sig ilde baade ved Læsning og Sang. Læsn. tg., uden Skilletegn. Skr. ngl. Rel. g. Regn. mdlg. Gymnastik tg. (1847: Patron Kammerraad Smith. Skolehuset er nu udvidet, og meget godt. 64 Børn. Læreren Jens Bech Wellejus, 48 Aar, Student, ikke Sem., har tilforn holdt Institut i Slagelse, skal være meget flittig i Skolen, men har intet Greb. Han synes at høre til den Frølundske Skole, og har for mange Planer til at passe det Simpleste. Gymn. tg. Indb. Und. ikke indført; nederste Classes Børn læse, som de have lært det hiemme, jagende og siudskvorent. Øverste Cl. var dog bedre. Læsn. g. Skr. tg. Rel. g. Regn. tg. Læreren katechiserer kun nogenledes. Gymn. tg. Indb. Und. ikke indført.)

Den 17de Julii visiterede jeg i *Kieldby Kirke*. Den tilhører 4 Lodseiere, er temmelig stor og bred, simpel, men i særdeles god Stand. Altertavlen udskaaet og stor, men uden Konstværld. En meget gammel Ligsteen fra

14de Aarh., over Henning Moltke. Paa Kirkegaarden C. A. Lunds Grav med et ret smukt Kors: »sov, døde Digter! sødelig — —«. Den meget brave Spr. Andresen prædikede over Phill. 3, 12-14: »Hvilken er vor χ stne Bestemmelse, eller, hvilket er det Maal, vi som Xstne skulle stræbe til«. En særdeles god Prædiken, simpel, men vel giennemtænkt, og meget klart, sundt, χ steligt og forstandigt; ogsaa Foredraget jævnt, men klart. Jeg kunde ønske en Postil til Forelæsning i Landsbykirker af denne Mand. Han katechiserer meget godt, men noget for langsomt. En stor Forsamling. Ungdommen viste vel god Kundskab, men ogsaa endeel Træghed og Mangel paa Eftertanke, hvorover ogsaa Spræsten klager. Dette hidrører vel og for en stor Deel fra de maadelige Skoler. (1847: Den 6te Junii, 1 S. eft. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Kieldby Kirke. Den er særdeles smukt vedligeholdt. Spr. Andresen er nu vel svag, især i Fødderne, men prædikede dog over Dagens Evangelium: »Hvori den sande Rigdom bestaaer«; vel ikke just indtrængende og levende, men klart og forstandigt; Sproget reent og smukt, og Foredraget ligesaa. Katechisationen god, skiøndt den ikke greb ind i Det, hvorom Talen var. Kirken var fuld af Tilhørere, og Ungdommen svarede denne Gang med Liv, med særdeles god Kundskab og Eftertanke. Capellanen Steenbuch hørte jeg ikke, men han roses meget, ogsaa som Prædicant.)

Speilsby Skole besøgte jeg ikke, da Indb. Und. ikke indført, og den ligger afsides. Skolehuset skal være nyt og meget godt. Patron Forvalter Sommer. 39 Børn. Læreren Simon Frederik Schrøder, 52 Aar, tilforn Saddelmagersvend, ikke Sem., er ikke uden Anlæg, synes ogsaa at have Lyst, men han er udannet. Skolen er imidlertid den bedste af de 3. Læsn. g. Skr. g. Rel. tg. Regn. g. Gymnastik tg. (1847: Patron Forvalter Bartholdy. Skolehuset meget godt, med en stor, smuk Have. 43 Børn. Læreren Schrøder, nu 61 Aar, har Lyst til Embedet, og roses meget for Fliid og Iver, men mangler Dannelsen. Han katechiserer vel mindre heldigt, men Skolens Fremgang er roesværdig. Læsn. mg. Skr. mg. Retskrivning g \times Rel. g \times Regn. g? Indb. Und. ikke indført. Gymn. g.)

Kieldbylille Skole. Patron Kammerraad Smith. 56 Børn. Læreren Lars

Knudsen, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, har hverken Lyst eller Duelighed, han katechiserer daarligt, og skaber sig meget ilde. Læsn. g. Skrivn. ngl. Rel. g. Regn. ngl? Indb. Und. ikke indført. Nederste Classe var imidlertid meget bedre end øverste; i hien befandtes nemlig Læsn. mg. Skr. ngl. Rel. g. Regn. g. Dette skal hidrøre derfra, at Skolelæreren ifølge Advarsler i den senere Tiid har taget sig bedre af Skolen, men dette har endnu ikke kunnet indvirke paa øverste Classe, som fra Fortiden var forsømt. Ved Gymnastikken fattedes alle Apparater; det Lidet, der øvedes, gik ret godt. Skolehuset meget godt. (1847: Patron Kammerraad Smith. Skolehuset meget godt, skøndt Bygningen i sig selv ikke skal være god. 92 Børn. Læreren Lars Knudsen, nu 48 Aar, har hævet sig særdeles meget siden forrige Gang, og roses nu for Troskab og Fliid. Han har aflagt de utidige Ophævelser, og katechiserer temmelig godt. Imidlertid var ogsaa denne Gang nederste Cl. bedre end øverste. Læsn. g. Skr. g. Rel. g. Regn. g. × Indb. Und. ikke indført. Gymn. tg?)

(1847: Et smukt Enkesæde med 5^{td} Land, som nu beboes af C. A. Lunds Enke.)

Elmelunde.

Folketal 810. — *Præstegaarden*, i Hiertebjerg, ny og meget god; gibsede Værelser, og meget rummelig. Haven temmelig stor, og ret smuk. (1847: Præstegaard og Have i meget smuk Stand.)

Den 18de Julii visiterede jeg i *Elmelunde Kirke*. Kirken tilhører Kammerj. Scavenius; den kunde blive kion, men er det ikke, da der mangler Oppyntning, hvilken kun er bleven en gammel udskaaren Altertavle til Deel, som er i sin Tiid givet af Corfits Ulfeld, som her eiede den nu nedbrudte Elmelundegaard. — Spr. Holst prædikede over Rom. 8, 38. 39: »At Verdens og Livets forstandige Betragtning drager os til Gud, og forvisser os om Guds Kierlighed i Xsto Jesu«. Tørt, vrevlsomt, aldeles uklart og upopulairt; Foredraget snøvlende, dødt, ofte uforstaaeligt. Han katechiserer ogsaa kun maadeligt. En talrig Forsamling var tilstede, som overalt Kirkegangen skal være upaaklagelig. Men af Ungdommen vare der

kun Enkelte, som svarede godt; den større Mængde fandtes uvidende eller dorsk, eller begge Dele. De Fleste af dem, jeg prøvede, læste ogsaa kun maadeligt i Bog. (1847: Den 7de Junii visiterede jeg 2den Gang i Elmelunde Kirke. Kirken er i samme Stand, Intet anvendt uden det Nødvendigste. Spr. Holst prædikede over Jak. 4, 3: »om Bøn i Forbindelse med Bønhørelse«. Ret fromt meent, men Vrøvl, uden Klarhed og Orden; Foredraget maaskee lidt bedre, men dog ikke tiltalende. Katechisationen savnede Klarhed og Liv. Forsamlingen var talrig, og Ungdommen viste sig langt mere opvakt end forrige Gang, og svarede med ret god Færdighed og Eftertanke.)

Dette hidrører fra, at Sognets Skolevæsen er saa daarligt, men heri er atter Skolecommissionen ikke uden Brøde, thi Skoleforsømmelserne ere meget hyppige, og adskillige Børn komme næsten ikke i Skole. Embedet synes i det Hele forsømt.

Elmelunde Skole. Patron Forvalter Sommer paa Nordfeldt. Skolehuset godt, men i Skolestuen ikke engang et Katheder. 69 Børn. Læreren Johannes Sørensen, 56 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en stor Stakkel; han skal vel ikke forsømme Skolen, men det gaaer uselt. Læsn. mdlg. Skr. ngl. Rel. ngl.; han examinerede kun i de første §§. Regn. slet; Opgaverne vare de simpleste, og selv disse kunde Børnene neppe besvare. Gymnastik ngl. Indb. Und. ikke indført. (1847: Patron Forvalter Bartholdy. Skolehuset ret godt. 72 Børn. Læreren Joh. Sørensen, nu 66 Aar, er aldeles affældig; skal have været en skikkelig Mand, men en daarlig Lærer. Hielpælærer Peder Madsen, 22 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget flink, og underviiser med Liv. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. ug. (vel megen Ramsen). Regn. mg. Indb. Und. ikke indført. Gymn. mg.)

Hiertebjerg Skole. Samme Patron. Skolehuset godt; Gymnastikpladsen usel, skiøndt forsynet med Klavremaskine. 57 Børn. Læreren Christen Lind Høyer, 42 Aar, Sem. fra Joenstrup, mangler ikke Evne, men vel Lyst og Fliid; ogsaa skal han være drikfældig, dog ikke i sit Embede. Øverste Cl. Læsn. tg. Skrivn. mdlg. Rel. g. Regn. mdlig. Indb. Und. ikke indført. Gymnastik, tg. (1847: Samme Patron. Skolehuset godt. 63 Børn.

Læreren Chr. Lind Høyer, 51 Aar, fortsætter sin slemme Vane at drikke, og trues med Hielpelærer. Fremgangen er imidlertid bedre, end man skulde vente. Læsn. g. Skr. tg. Rel. g. Regn. skal være Lærerens svageste Side, dog syntes Børnene at regne tg. Indb. Und. ikke indført. Gymn. ngl.)

Borre.

Folketal 994. — *Præstegaarden* meget maadelig; Eftermanden vil maatte ombygge den. Haven simpel. (1847: *Præstegaarden* er nu ombyggt, og har smukke, skønndt smaa, Værelser, men Stuehuset skal ikke være solid. Haven smukt anlagt.) — *Borre* (gammelt: *Borrhe*) har for 300 Aar siden været en Kiøbsted.

Den 19de Julii visiterede jeg i *Borre Kirke*. Den tilhører Liselund, er anseelig, med brede og smukke Hvælvinger, og meget vel vedligeholdt. Den 75 Aar gamle Spr. Panum (tilforn res. Capellan i Stege) er aldeles affældig, og formodentlig Døden nær. Hans Personel-Capellan Engelsted er en meget skikkelig ung Mand, som skal have havt god Indflydelse paa Skolevæsenet, har vundet megen Yndest i Menigheden og i Egnen; endeel Bønder leverede mig et Andragende om, at han i Tiden maatte blive deres Sognepræst, »da baade hans Levnet og Lærdom er os overmaade velbehagelig«. Han prædikede over Eph. V, 1. 2: »Hvem og hvorledes skulle vi vise Kierlighed«. Temmelig kort og tyndt, men dog ret taaleligt. Foredraget frit, men hverken behageligt eller ubehageligt. Han katechiserede temmelig godt (har desværre kun n. cont.). En særdeles talrig Forsamling var tilstede; overalt skal Kirkegangen her være meget god, ligesom og Menigheden roses. Ungdommen svarede ikke ilde, naar man kunde faae Svarene pressede ud af dem; men her, som i alle de tilgrændsende Menigheder, savnes Lyst og Muntherhed. (1847: Den 8de Junii visiterede jeg 2den Gang i *Borre Kirke*. Kirken er godt vedligeholdt; en bedre Altertavle og nogen Maling ved Prædikestolen kunde ønskes. Spr. West prædikede over Joh. 17, 3: »Ene det evige Liv er et sandt Liv, og givet os af Xsto«. En utydelig Stemme gjorde det endnu vanskeligere at finde noget Sammenhæng i det uklare Vrevl, som syntes at være ganske over-

fladelig, og det afskyelige, affecteerde Skraal kunde ikke dække den indvortes Tomhed. Derimod var Katechisationen god. Ogsaa her var en meget talrig Forsamling tilstede. Ungdommen svarede ikke slet, syntes ogsaa at være temmelig opmærksom, men der manglede Liv og Færdighed.)

Borre Skole. Patron Forvalter Sommer. 125 Børn. Læreren Niels Christian Nielsen, 42 Aar, Sem. fra Joenstrup, har en endog overdreven Iver, skraaler slemt, og gebærder sig ilde; imidlertid er han dog duelig, og Skolens Tilstand god. Øverste Classe: Læsn. mg? Skr. g× Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. g. Gymnastik, mg. Skolehuset meget godt. (1847: Patron Forvalter Bartholdy. 117 Børn. Læreren N. Chr. Nielsen, 51 Aar, skriger vel meget, men er duelig og flittig, og Fremgangen i den talrige Skole er meget roesværdig. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. mg. Gymnastik g? Skolehuset meget godt.)

Raaby Magle Skole. Patron Kammerj. Scavenius. 64 Børn. Læreren Jens Madsen, 32 Aar, Sem. fra Trolleborg, er saa temmelig duelig. Øverste Cl.: Læsn. g?, men kiendte kun lidet til Skilletegn. Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. tg?? Læreren har nylig været meget syg, og Skolen og han synes derefter at være noget sløvere. Gymnastik, tg. Skolehuset meget godt, men af Pisée og fugtigt. (1847: Patron Forvalter Løwe. Skolehuset meget godt. 62 Børn. Læreren Jens Madsen, 43 Aar, skal være trættekier, stridig, og tildeels vel sindssvag. Hielpelærer Niels Peter Sørensen, 25 Aar, Sem. fra Jstrup, er antagen paa eget Ansvar; han er flittig og katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

Den gamle Sognepræst døde faa Dage efter.

Magleby.

Folketal 1315. — *Præstegaarden* ny og meget god. Haven stor og pynnelig; meget smukke Udsigter. (1847: Præstegaard og Have i samme smukke Stand.)

Den 20de Julii besøgte jeg Skolerne.

Magleby Skole. Patron Kammerj. Scavenius. Skolehuset godt, men endnu

ikke hvidtet og efterseet. 101 Børn. Læreren Jakob Linde, 46 Aar, ikke Sem., har tilforn været Lieutenant, har en Mængde Børn og fortrykte Omstændigheder, men arbejder desuagtet ufortrødent med Skolen, og er duelig. Gymnastik ug. Indb. Und. ikke indført, men i nederste Classe fandtes Læsn. mg. Skr. mg? Rel. g. Regn. mg. Øverste Classe: Læsn. mg. Skr. mg× Rel. g. Regn. mg. (1847: Patron Forvalter Løwe. 111 Børn. Læreren J. Linde, 55 Aar, arbejder ret trolig og flittig, men er just ikke meget begavet. Læsn. g× Skr. g. Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. ikke indført. Gymn. mg. Skolehuset meget godt.)

Mandemarke Skole. Samme Patron. Skolehuset godt, men for indskrænket, og skal udvides. 95 Børn. Læreren Hans Madsen, 39 Aar, Sem. fra Vesterborg, er en fortrinlig duelig Lærer. Gymnastik, mg. Indb. Und. er indført, gaaer meget accurat, og Fremgangen særdeles god. Øverste Classe: Alt udmærket godt. — Denne Skole hører i alle Henseender til de meget udmærkede. Øverste Classe er meget talrig, fordi der tidlig arbeides saaledes med Børnene, at de tidlig kunne opflyttes, og saaledes bliver der siden Tiid til Retskrivning og alt Andet. (1847: Samme Patron. 121 Børn. Læreren Hans Hansen, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret duelig og katechiserer saa temmelig, men Skolen staaer langtfra ikke paa saa høit et Trin, som forrige Gang. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g? Gymn. mg. Skolehuset meget godt.)

Den 21de Julii visiterede jeg i *Magleby Kirke*. Kirken tilhører Klintholm; den er stor, lys, smuk, ret vel vedligeholdt. Den har tilforn havt 2 smaa Spiir (da den skal være bygget af 2 Tvillingsøstre), nu ender det brede Taarn sig temmelig kullet. — Spr. Freuchen prædikede over 1 Petr. 1, 22-2, 1: »hvad Ordet kan og skal virke hos os: Sandhed, Reenhed, Kierlighed«. En ualmindelig god Prædiken, foredraget med særdeles gode Gaver, med Frihed, Kraft og Smag. Katechisationen god. Kirken kunde neppe rumme Mængden af Tilhørere; og Ungdommen svarede godt, med mere Liv og Munterhed, end jeg endnu har truffet her paa Øen. — Det var i det Hele en glædelig Visitats. (1847: Den 9de Junii visiterede jeg 2den Gang i Magleby Kirke. Den smukke Kirke er anstændig vedlige-

holdt. Spr. Provst Ingerslev prædikede uden Text: »En christen Menigheds Fadervor paa den Dag, den besøges af sin Tilsynsmand«. Stivt, søgt, koldt, megen Vidtløftighed, ingen Stringents. Katechisationen ogsaa iiskold. Ogsaa her var Kirken opfyldt af Mennesker, og den meget talrige Ungdom svarede med ret god Kundskab og Eftertanke.)

Damsholte.

Folketal 1560. — *Præstegaarden* — egentlig beliggende i Ebbelnæs — er særdeles smuk, skøndt den ikke skal være saa ganske solid. Haven stor og smuk. Tætved en lille Lund, med Gange. (1847: Præstegaard og Have i smuk Stand.)

Dette Sogn — som derfor og kaldes Ny-Sogn — hørte under Stege og Phanefjord indtil 1743, da Kirke og Præstegaard blev bygget. *Kirken* er modern, ligner udvortes Frederiksberg Kirke; indeni er den fiirkantet, med Gallerier, Prædikestolen over Alteret, og under den et, af Menigheden bekostet, Christushoved af Eckersberg. Kirken tilhører Marienborg, er i god Stand, skøndt ikke smagfuldt malet; den har nylig faaet nye, smukke Vinduer. Den mindre Klokke har i Vinter faaet en Revne, og Menigheden indgav et Andragende om at maatte beholde sine to Klokker.

Den 22de Julii, 6 Søndag eft. Trinitatis, visiterede jeg i *Damsholte Kirke*. Spr. Pontoppidan prædikede over Dagens Evangelium: »Hvo er den sande Christen?« Lutter Sludder, deels platte, deels affecterede Phraser; Foredraget ogsaa affecteret, skulde være kraftfuldt og frit, men da det dog var bundet til Papiret, fremkom idelige Fortalelser. Katechisationen, som var uden Orden, sank ligeledes ideligen fra stærk Kraft til Forplumring. En stor Mængde Msker var tilstede, ogsaa fra Stege og Omegnen. Ungdommen svarede, da den først var kommen paa Glid, meget godt. (1847: Den 11te Junii visiterede jeg 2den Gang i *Damsholte Kirke*. Kirken er ret vel vedligeholdt, men kunde behøve en lysere Maling. Spr. Pontoppidan prædikede over Joh. 18, 36. 37: »Betragtninger over Jesu Rige og vor Forpligtelse som Borgere i dette Rige«. Kort og ubetydeligt, men endda ikke saa galt, simplere og bedre end forrige Gang. Foredraget ikke behage-

ligt, men dog kraftfuldt, og mindre stammende, end sidst. Katechisationen maadelig. En talrig Forsamling, og Ungdommen svarede meget godt.)

Patron for samtlige Skoler er Proprietair Tutein. (1847: Patron for alle Skoler Landvæsenscommissair Tutein.)

Ebbelnæs Skole. Skolehuset udmærket godt og stort. 65 Børn (kun tilfældigt, at det er saa ringe, da just nu næsten alle Gaardmænd ere gamle Folk.) Læreren Jens Paludan, 52 Aar, Student, er en meget slet Katechet, men passer Skolen godt, saa at Fremgangen dog er upaaklagelig. Øverste Cl. Læsn. g× Skrivn. mg. Retskr. g× Rel. tg. Regn. mg. Indb. Und. ikke indført. I nederste Classe var det Øvrige ret godt, men der skrives kun paa Tavle. Gymnastik g. Skolehuset stort og udmærket godt. (1847: 84 Børn. Læreren Paludan, nu 62 Aar, katechiserer endnu ligesom sidst, men er tro og flittig. Læsn. mg. Skr. g? Retskrivning tg. Rel. tg. Regn. tg. Indb. Und. ikke indført. Gymn. ngl. Skolehuset særdeles godt.)

Sprove Skole besøgte jeg ikke. Skolehuset skal være som det i Ebbelnæs. 62 Børn. Læreren Morten Madsen, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, er temmelig simpel, ogsaa i Kundskaber, men Skolen dog ret god. Læsn. mg. Skr. tg? og Skrverbøgerne urenlige. Retskrivning tg? Rel. g. Regn. mg× Gymnastik skal være tg? (1847: 87 Børn. Læreren Morten Madsen, 48 Aar, er simpel, og katechiserer maadeligt. Læsn. g. Skr. g? Retskr. ngl. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. ikke indført. Gymnastik ngl. Skolehuset meget godt.)

Hielm Skole. 104 Børn. Den egentlige Lærer Jens Hansen Mørch, 74 Aar, ikke Sem., er aflægs, skal have været en simpel men skikkelig Mand. Hielpælæreren Anders Bendtsen, 23 Aar, Sem. fra Skaarup, er en flink ung Mand. Øverste Classe: Læsn. mg? Skr. mg× Retskrivning var nok rettet, før indført i Bogen. Rel. g. Regn. ug. Indb. Und. ikke indført. I nederste Classe var Læsningen kun g?, hvilket nok hidrører derfra, at de fleste Børn lære at læse hiemme, før de komme i Skole, og derfor ikke nøiagtigt. Det Øvrige mg. Gymnastik mg. Skolehuset kun et stort Huusmandshuus, men i ret god Stand. (1847: 81 Børn. Anders Bendtsen, nu fast Lærer, 33 Aar, Sem. fra Skaarup, er ret brav, og katechiserer saa temmelig. Læsn. mg. Skr. g. Retskr. tg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und.

ikke indført. Et nyt og meget godt Skolehuus er opført paa den forrige Gymnastikplads, og da hidtil ingen anden Plads har kunnet forskaffes, have Øvelserne i et Par Aar ikke fundet Sted.)

Phanefiord.

(Ogsaa kaldet Søndre-Sogn.) — Folketal 1874.

Præstegaarden i Vollerup, er maadelig, lave Værelser, aldeles ikke pyntelig, men stærkt Egetømmer. Haven stor, men tilgroet. En stor Byrde er et Enkesæde, saa stort, at det næsten kunde være en Præstegaard, som, med 40de Land af Præstegaardens bedste Jorder og en Præsteskov, er tilstaaet den forrige Præsts, Paludans, Døttre, saalænge de leve. (1847: Præstegaarden er bleven deels ombygget, deels restaureret, saa den nu afgiver en ganske anstændig Bolig. Haven ligeledes bragt i Orden og forskiønnet.)

Den 23de Julii besøgte jeg:

Askeby Skole. Patron Gaardmand Peder Larsen. Skolehuset godt. 76 Børn. Læreren Poul Jensen Mørch, Søn af den gamle i Hielm, 44 Aar, Sem. fra Vesterborg, er en brav og duelig Mand; han katechiserer godt, men, som næsten Alle fra Vesterborg, noget affecteret. Gymnastik g. Indb. Und. ikke indført, men Alt i nederste Classe mg. Øverste Cl.: Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg? (1847: Skolehuset godt. 88 Børn. Læreren Poul Jensen Mørch, 53 Aar, skal være heftig, og passer maaskee Skolen ikke saa ganske tro. Gymnastik havde han aldeles forsømt. Han katechiserer søgt og skraalende, men i Øvrigt er Fremgangen god. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg.)

Dame Skole. Patron Gaardmand Carsten Hansen. Skolehuset meget godt. 82 Børn. Læreren Jens Bering, 42 Aar, Sem. fra Lyngby, mangler ikke Duelighed, men uden Tvivl Lyst og Fliid. Han skal være indbildsk, og undertiden haard imod Børnene, hvorover en Fader nylig har ført Klage baade til Skolecommission og Direction, men Barnet havde ogsaa opført sig meget ilde (brugt »liderlige Skiildsord« mod Pigerne.) Gymnastik ngl. Indb. Und. ikke indført, og Fremgangen i nederste Classe kun ringe. Læsn. tg? Skr. mestendeels kun Tal, og dette vel i de sidste Dage

før Visitatsen. Rel. g. Regn. ngl. Øverste Classe var særdeles god. Læsn. ug. Skr. mg? Rel. mg× Regn ug. Han katechiserer godt. — Efter Guds-tienesten overrakte ovennømdte Fader en Klage og var meget forbitt-ret; men det syntes dog at lykkes mig at tale ham nogenledes tilrette. (1847: Skolehuset meget godt. 82 Børn. Læreren Jens Bering, 48 Aar, er endnu ligesaa stridig. Saaledes har han, da Gymnastikplads hidtil mang-ler, ikke været at formaae til at foretage Øvelser paa Veien udenfor Skolen, uagtet Apparater havdes. Han har nylig giftet sig 2den Gang, og har derover noget forsømt Skolen. Han katechiserer fornømt, men temmelig godt. Læsn. mg× Skr. g. Rel. g. Regn. mg?)

Haarbølle Skole. Patron Gaardmand Johan Jensen Lange. Skolehuset meget godt. 67 Børn. Læreren Jørgen Stauning, 36 Aar, Sem. fra Vester-borg, er duelig, og katechiserer ret godt. Indb. Und. er ikke indført, og Læsningen syntes i nederste Classe at staae noget tilbage. Øverste Cl. Læsn. mg? Skr. g× Rel. mg. Regn. ug. Gymnastik mg. (1847: Skole-huset særdeles godt. 95 Børn. Læreren J. Stauning, 45 Aar, er duelig og flittig, og katechiserer temmelig godt. Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg? Gymn. mg.)

Tostenæs Skole besøgte jeg ikke, Skolehuset skal være meget ringe, og en ny Skole bygges næste Aar. Patron Gaardmand Hans Jørgen Poulsen. 57 Børn. Læreren Hans Jensen Mørch, Kirkesanger, Broder til den Oven-nævnte, 47 Aar, Sem. fra Vesterborg, er en brav Mand, men temmelig udannet; han skraaler selv for meget, og lader Børnene gjøre ligesaa. Imidlertid er Fremgangen meget god. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. ikke indført. Gymnastik, g. (1847: Formedelst den slette Vei kom Børnene af nederste Classe til Askeby Skole. Skolehuset er nyt, men skal ikke være solid bygget. 49 Børn. Læreren Peter Rydahl, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, er flittig, men i Katechisationen død og søvnlig. Læsn. mg? Skr. mg. Rel. tg. Regn. g× Gymn. g.)

Den 24de Julii visiterede jeg i *Phanefjord Kirke*. Den ligger ved Stran-den, ganske isoleret; den er i sig selv anseelig, med høie Hvælvinger, som bæres af en Række Søiler i Midten; kunde blive en meget smuk Kirke,

men den er aldeles forsømt, grønne Vægge, uden Malning, endog paa Bræddeloftet over Choret. Tilhører Kammerj. Scavenius. — Den 73aarige Spr. Kirchheiner (har engang været et Slags Provst under Biskop Boisen) prædikede over 2 Tim. 3, 15-17: »At Overbeviisningen om vor Religions Guddommelighed er trøstefuld og glæderiig for Msket«. Kort og meget tyndt; Foredraget taaleligt, men noget utydeligt. En overmaade stor Mængde Msker. Ungdommen svarede med ret god Lyst og Færdighed, men ikke med synderlig Eftertanke. (1847: Den 13de Junii, 2den S. eft. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Phanefiord Kirke. Kirken er bleven sat i smuk Stand, ikkun fattes et Skuur, hvori Vognene kunde holde. Capellan Bruun prædikede over Dagens Evangelium: »Gds Indbydelse til Mskene at deeltage i den store Nadvere o: at sørge for deres Sieles Frelse.« Godt og sundt; Foredraget frit, reent og levende; Katechisationen ret god, men ikke ledende, saa at han kun fik faa Svar. Ligesom Kirkegangen overalt skal være meget god, saaledes var ogsaa i Dag en overmaade talrig Forsamling tilstede. Ungdommen svarede ret godt.)

(1847: Sognepræsten Provst Obel, som 1841 forflyttedes hertil, er nu meget svag, tildeels sindssvag, saa at Capellanen A. Bruun er ansat paa eget Ansvar.

Patron for samtlige Skoler Gaardmand Anders Christophersen. Indbyrdes Und. ikke indført i nogen af Skolerne.)

Øen har nogle meget gode Præster. Beboerne skulle vel, som Selveiere, have endeel Selvfølelse, men ellers være godmodige Msker, dog mindre i Phanefiord, hvor megen Udparcellering, og endeel Processer finde Sted. Kirkegangen roses overalt, undtagen for Stege Kiøbsteds Vedkommende; men Ungdommen synes ikke opvakt, og det er svært at faae Liv i den. I et Par Sogne, især i Elmelunde, er Skolevæsenet maadeligt eller slet, i de andre ret godt.

Efter en Dag paa det venlige Marienborg reiste jeg til Lolland, og derefter til Bregentved, hvorfra jeg den 29de og 30te Julii visiterede Dalby og Thureby Pastorat. See herom foran under Faxø Herred.

1839

SKIPPINGE HERRED

Værsløv og Jordløse.

Folketal 1050. — Den 23de Mai visiterede jeg i *Værsløv Kirke*. Den tilhører Lerchenborg, vel vedligeholdt; lidt mørk. Sognepræsten Sidenius prædikede over Matth. 13, 31. 32: »om den Bøn: tilkomme dit Rige«. Christeligt og godt, men der var ikke den bedste Orden og Klarhed. Foredraget ret godt, men vel mange Fortællelser. Katechisationen ogsaa noget uklar og usikker. Ellers en meget brav Mand, ordentlig og nøiagtig i sin hele Embedsførelse. En talrig Ungdom, ogsaa endeel Ældre, skiøndt Kirkegangen ellers noget forsømt. Ungdommen svarede med god Kundskab og Eftertanke. (1848: Den 7de Julii visiterede jeg 2den Gang i Værsløv Kirke. Kirken er lille, simpel og noget mørk. Kirkegaarden udvides, men ligger forsømt. Spr. Schou prædikede over Ps. 119, 162: »At vi som Xstne have Aarsag til høligen at glæde os ved Guds Ord«. Jævn trivial Snak, uden Aands og Krafts Beviisning. Foredraget af Papiret og keedsommeligt, skiøndt just ikke svagt. Katechisationen ret god. En smuk Forsamling var tilstede, og Ungdommen, som var opmærksom, svarede ret godt.)

Præstegaarden maadelig og indskrænket, dog taalelige Værelser. Et Udhuus under Bygning. Haven simpel. (1848: Præstegaarden har faaet en ny Udlængde, ellers i samme maadelige Tilstand; kun 4 taalelige Værelser. Haven stærk tilvoxet.)

Skolevæsenet endnu ikke ganske organiseret, hvilket først vil skee ved Degnens Afgang. Da skal der bygges een Skole istedetfor de 2 nuværende.

(Jeg veed dog ikke, hvorledes dette kan gaae an, da Annexet er langt fraliggende.) NB. Meningen er, at der først var paatænkt 2 Skoler i Hovedsognet, men nu een mellem begge Byer.

Værsløv Skole. Patron Grev Lerche. 78 Børn. Sognedegnen Lars Saaby, 63 Aar gl., er en skikkelig Mand, men uduelig, og har alt i mange Aar havt Hielpelærer. Denne er nu Søren Peter Christensen, 21 Aar, Seminarist fra Joenstrup, som kun har været her et Halvaars Tiid. Han er ret brav, noget saftfærdig; katechiserer temmelig godt. Øverste Classe: Alt g. Indb. Und. gik kun maadeligt; ingen Accuratesse eller Paapassenhed hos Bihielperne. Skolen er i den gamle maadelige Degnebolig; Skolestuen ny og god. Gymnastik mg. (1848: Patron Grev Lerche. Skolen er nu flyttet udenfor Byen, lidt længere hen mod den anden By. Skolehuset særdeles godt. 104 Børn. Læreren Niels Peter Vilhelm Haar, 38 Aar, Student og Seminarist fra Skaarup, katechiserer temmelig godt, og viser Fliid. Læsn. g? Skrivr. g. Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik g.)

Jordløse Skole besøgte jeg ikke formedelst den lange Frastand; Børnene kom til Værsløv. Skolebygningen skal være meget god. Patron Forvalter Fog paa Selchousdal. 54 Børn. Læreren Carl Henrik Kiørbo, 25 Aar, Sem. fra Lyngby, er duelig, katechiserer tg. Øverste Cl.: Læsn. g. Skr. tg? Rel. g. Regn. g? Indb. Und. nok kun for et Syns Skyld, men nederste Classe læste dog godt i Bog. (1848: Patron Forvalter Fog. Børnene kom til Værsløv. Skolehuset skal være meget godt. 88 Børn. Læreren Lars Jacobsen Thastum, 37 Aar, Sem. fra Lyngby, katechiserer kun saa saa, men er ellers duelig og flittig, og Skolen i god Stand. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. tg× Indb. Und. g. Gymnastik g.)

Vidskinde og Aunsø.

Folketal 1150. — Vidskinde o: viidskinnende eller hvidskinnende; Kirken skal i gamle Dage have været Sømærke.

Den 24de Mai visiterede jeg i *Vidskinde Kirke*. Den tilhører Lerchenborg, og er nylig sat i meget pyntelig Stand, simpel og smagfuld; en smuk Altertavle, Xstus paa Korset, et meget stort Kobberstykke, aftrykt paa

Lærred. — Spr. Lange har nylig succederet den brave Heineth. Han opgav at ville prædike over Ps. 104, 24, men tog et Sted af Sirach; lige-meget, thi han bekymrede sig ikke om Texten. »Misbrug af Læren om Guds Forsyn«; kort, tyndt, koldt; Foredraget en monoton Oplæsning. Katechisationen lidt bedre. — En ret smuk Forsamling. Ungdommen svarede meget vel; god Eftertanke, og Følelse ved det Sagte viste sig kiendelig. — Kirkegangen skal her være meget ringe, og allerede have været saa i den forrige Præsts Tiid. (1848: Den 8de Julii visiterede jeg 2den Gang i Vidskinde Kirke. Kirken er i samme ordentlige Stand. Spr. Lange prædikede over Matth. 10, 29-31: »Til det mskelige Livs Lyksalighed er Lærdommen om et guddommeligt Forsyn aldeles umistelig«. Jammerlig Snak, uden Orden og Eftertanke, endsige Grundighed og Xstelig-hed. Han har nu faaet sin Søn til Personel-Capellan. Denne katechiserede, men indviklede sig i nogle Grundtvigske Phraser om det levende Ord, som han ikke kunde komme udaf. Uagtet det maadelige Veir var en talrig Forsamling tilstede. Ungdommen svarede med mindre Færdighed end sidst, men med god Opmærksomhed og Eftertanke. — Her og i Værsløv skal kun være meget ringe Kirkegang, vistnok ikke uden Præsternes Skyld.)

Præstegaardens Udhuse nye og tildeels udmærket gode. Stuehuset mindre godt, har endeel, og deriblandt nogle store Værelser, men meget ubeqvemt indrettet. Haven temmelig stor, men simpel. (1848: Præstegaardens Stuehuus er nu ombyggt, og meget godt og smukt. Haven endnu ikke færdig.)

Vidskinde Skole. Patron Grev Lerche. 106 Børn. Skolehuset meget godt. Læreren Hans Bendtsen Schøning er en meget duelig og brav Mand, Sem. fra Trolleborg, 37 Aar gl. Hans Katechisation g. Øverste Classe: Læsn. mg? Skr. Rel. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik g.; den lange Vinter og Foraarsarbejder have forhindret Øvelserne. (1848: Patron Grev Lerche. Skolehuset meget godt. 129 Børn. Læreren H. B. Schøning, 47 Aar, er meget tro og flittig, og katechiserer godt. Læsn. mg? Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik g.)

(Middagen paa Lerchenborg.)

Sveballe Skole i Aunsø Sogn. Patron Gr. Lerche. 58 Børn. Læreren Carl Ludvig Lund, 33 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ogsaa meget duelig og brav. Øverste Classe: Læsn. mg? Skr. Rel. Regn. mg× Indb. Und. mg? Gymnastik g× Skolehuset særdeles godt og pynteligt. (1848: Samme Patron. 71 Børn. Læreren C. L. Lund, 41 Aar, viser sig endnu duelig og tro. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. ug. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik mg. Skolehuset meget godt.)

Bregninge og Biergsted.

Folketal 1800. — *Præstegaarden* god, smukke, om end noget smaa Værelser. Haven lille, men i Forbindelse med en ret smuk Træplantning, hvori dog hidtil ingen Gange. — Et smukt og stort Enkesæde, i meget god Stand; beboes af Md. Øvre. (1848: Præstegaarden er gammel, men smukt vedligeholdt. En Deel af Stuehuset skulde have været ombyggt i Aar, men det blev udsat formedelst Tidsomstændighederne. Haven smuk, og Lunden nu forsynet med Gange. — Enkesædet er nu udleiet til en Gartner.)

Den 25de Mai. Ad en meget smuk Vei, forbi Astrup og den yndige Skarre-Sø kom jeg til Biergsted, som ligger i en Dal, dog omgivet af temmelig høie Bakker.

Biergsted Kirke er meget liden, men i antagelig Stand; tilhører Lerchenborg. (1848: Biergsted Kirke er lille og meget simpel; i ret god Stand.)

Biergsted Skole. Patron Grev Lerche. Skolehuset maadeligt, dog er Skolestuen ny og god. 32 Børn; Antallet skal før den store Mortalitet for nogle Aar siden have været endeel større. Læreren Lars Hvalsø Therkelsen, 42 Aar, Sem. fra Joenstrup, skildres af Provsten som vindig, tilforn forsømmelig, og i Uenighed med Sognet, der heller ikke duer meget. Dog skal det i den senere Tiid gaae bedre. Præsten er vel fornøiet med hans Forhold og Fliid. Han mangler ikke Duelighed, men ved et Uheld har han mistet det ene Øie, og det andet er svagt. Derfor har han i Vinter ikke ført Journalen over indb. Und., skiøndt det af Dagbogen sees, at Skolen ordentlig har været holdt. Gymnastik g. I alle disse Skoler haves,

af Mangel paa Penge, ingen Klavremaskine. Indb. Und. kun med 15 Børn, mg. Øverste Classe: Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg× Han katechiserer ret godt. (1848: Patron Grev Lerche. En ny, meget god grundmuret Skolebygning er opført. 80 Børn. Læreren Therkelsen, 51 Aar, har endnu det svage Syn; han er raa, har havt nogen Striid med Bønderne, men er ikke uduelig, øverste Classe var ret god, og med den katechiserede han ikke ilde. Læsn. g? Skr. mg. Rel. mg. Regn. g. Nederste Classe derimod var meget ringe, hvorved dog maa bemærkes, at omtrent Halvdelen af Børnene vare syge. Indb. Und. ngl. Gymn. tg?)

Bregninge Skole. Patron Grev Lerche. Skolehuset meget maadeligt, men en ny Skole skal bygges i Sommer. 75 Børn. Læreren Carl Chr. Thye, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, skal have levet i Uenighed med sin Kone, men synes ellers en vakker og duelig Mand. Gymnastik g. Indb. Und. mg. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. g. Rel. ug. Regn. mg× Han katechiserer meget godt. — Lærerens Lønning bestaaer for en Deel i Hø, som leveres fra en Gaard i Sognet, hvilket Skoledirectionen forgieves har søgt at faae forandret til Byg. (1848: Patron Grev Lerche. 80 Børn. Læreren Thye, 42 Aar, skal nu leve bedre med sin Kone. Han katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. Skolehuset nyt og meget godt. — Lønnen i Hø er nu forandret til Byg.)

Eskebjerg Skole. Patron Kammerraad Lützhøft, som Bestyrer af Alkestrup Gods. Skolehuset mg. Læreren Knud Jensen, Sem. fra Joenstrup, (Broder til Seminarieforstanderen), 31 Aar, men seer ud, og snakker, som han var 18. Han er ugift, skal læse Meget, men er uden Tvivl meget pedantisk. Han katechiserer piattet og pretensionsfuldt; skal ellers være utrættelig i sit Embede, men heftig, og er bleven advaret mod hans strenge Omgang med Børnene. Gymnastik g. Indb. Und. g× Øverste Classe: Læsn. ug. Skr. mg. Rel. mg× Regn. mg× Læreren katechiserede ret ordentligt med denne Classe. — I denne Skole fandt jeg første Gang Hjorts Læsebog. (1848: Patron Proprietair Hansen. 105 Børn. Læreren Knud Jensen, 40 Aar, er endnu den samme underlige Person, og hans Katechisation ikke meget bevendt. Han har atter mishandlet Børnene, hvorover der i Vinter

blev indgivet Klage til Skoledirectionen, som dog fandt Klagen overdreven, og kun tildeelte en alvorlig Irettesættelse. Ogsaa til mig blev indleveret Klage, hvori det vel blev tilstaaet, at han nu ikke egentlig mishandlede Børnene, men dog [be]handlede dem haardt, og hverken søgte deres eller Forældrenes Kierlighed. Læsn. g. Skr. g. Retskrivning øves meget, og efter Omstændighederne ret godt. Rel. g? Regn. g× Indb. Und. mg. Gymnastik g. Skolehuset meget godt. — I Anledning af Klagen til Skoledirectionen har været anstillet nøiagtig Undersøgelse, og Besværingerne befandtes for det Meste kun lidet grundede. Jeg advarede Læreren skriftlig og mundtlig, og søgte at stille Mændene tilfreds.)

Alleshaug Skole er oprettet for 3 Aar siden, fordi Børnene havde saa langt til Skole, men koster det lidet District omtrent 15 R pr. Td. Hartkorn. Patron Kmraad Lützhøft paa Proprietair Madsens Vegne, paa Daurupgaard. Skolehuset nyt og meget godt. Kun 29 Børn. Læreren Hans Peter Jensen, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, er uden Tvivl en meget brav, duelig, og i sit Embede meget nidkier Mand, uden Pretensioner. Gymnastik, uagtet de ringe Midler, mg. Indb. Und. mg. Øverste Classe: Læsn. mg? Skr. mg× Rel. mg. Regn. ug. Læreren er en simpel, men meget tro og retskaffen Mand. (1848: Patron Kammerraad Lützhøft. 42 Børn. Læreren Hans Peter Jensen, 41 Aar, er en meget simpel Mand, meget frygtløs, og katechiserer derfor kun maadeligt; men han er flittig i sit Embede. Læsn. g× Skr. g? Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. bruges ikke, da nederste Classe kun har 15 Børn. Gymnastik tg? Skolehuset godt.)

Den 26de Mai, Trinitatis Søndag, visiterede jeg i *Bregninge Kirke*. Den tilhører Alkestrup ☉: nu Kongen; den er stor, bred og lys, og kan blive en meget smuk Kirke, naar den faaer den Hovedreparation, som nu skal foretages, og skal koste 700 R . — Spr. Jungersen prædikede over Dagens Evangelium: »Mskets Trang til Gienfødsel, som en almindelig Trang til større Kundskab, fastere Tro og Haab, og en inderligere, stærkere Kierlighed«. Ret smukt og godt, men just ikke dybt; Foredraget ikke smagløst, men manglede Liv. Kirken var overfyldt med Msker, og Ungdommen tilfredsstillende mig aldeles. (1848: Den 9de Julii, 3 S. e. Trin., visi-

terede jeg 2den Gang i Bregninge Kirke. Kirken har faaet sin Hovedreparation, og er nu en smuk, bred og lys Kirke. Den tilhører nu Proprietair Hansen. Spr. Jungersen prædikede over Dagens Evangelium: »Guds forbarmende Naade mod Syndere«. Ret godt, men uden klar Orden, og Foredraget svagt og dødt. Katechisationen langsom og søvnig. En meget talrig Forsamling, og Ungdommen svarede godt. Kirkegangen skal her være lidt bedre, dog tildeels formedelst de mange ministerielle Forretninger.)

Her findes Embedsbøger fra 1645 af.

Vallekilde og Hørve.

Hører i verdslig Henseende til Ods Herred. — Folketal 1220. Folkesprog: Det brede Bregninge, det fede Føllesløv, det velsignede Vallekilde. Frugtbare Jorder, vide Udsigter, gode Menigheder.

Præstegaarden er fortrinlig, og særdeles peent holdt. Haven ligeledes meget peen, med en Promenade til en Bakke, hvorfra en meget smuk og viid Udsigt. (1848: Præstegaarden i samme pyntelige Stand. Haven særdeles smuk.)

(1848: En ny Skole oprettes i Pastoratet i Starreklint, som menes at blive færdig til Efteraaret. — Koldfeber grasserer her saaledes, at næsten $\frac{2}{3}$ Deel af Skolebørnene ere syge. Da ogsaa mange Voxne ere angrebne, og endeel Karle ere i Krigstieneste, maa man ogsaa benytte Børnene, saa at Skolegangen i den senere Tiid kun har været ringe. Ogsaa kunde ved Visitatsen neppe det halve Antal af Børnene møde i Skolerne.)

Vallekilde Skole. Patron Kammerraad Løschau paa Baronesse Adellers Vegne. Skolehuset meget godt. 106 Børn. Læreren Niels Christensen, 46 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en skikkelig Mand, men meget sygelig, kun lidet dannet, men duelig, skiøndt Skolen, maaskee formedelst hans Sygelighed, ikke hører til de bedre. Øverste Classe: Læsn. kun maadelig. Skr. g × Rel. mg. Regn. ngl. Indb. Und. gik ret godt, men Fremgangen ikke tilfredsstillende. — Kirkesangerens Embedsbøger var ikke ganske ordentligt førte. (1848: Patron Baron Zytphen Adeler. Skolehuset godt.

125 Børn, hvilket Antal ved den nye Skole meget vil formindskes. Læreren Niels Christensen, 55 Aar, er endnu sygelig, hvilket ogsaa i den senere Tiid har været til Hinder ved Underviisningen. Han er ellers en skikkelig og duelig Mand, og katechiserer ret godt. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. kunde ikke prøves, da de fleste Bihielpere vare syge.)

Den 27de Mai visiterede jeg i *Vallekilde Kirke*. Den tilhører Adellersborg, er i god Stand, men noget mørk. — Spr. Bonnevie (tilforn Capellan hos Kampmann i Farum) prædikede over Matth. 28, 18-20: »Den *χ*stelige Religion betragtet som det rette Middel til Mskets Dannelse og Forædling«. Themaet viser Aanden, kold Pyntelighed. Han katechiserer godt, er en brav Mand, og skal være meget elsket af Menigheden. En meget talrig Forsamling var tilstede, ligesom Kirkegangen i Almindelighed skal være god. Ungdommen svarede godt, men Boglæsningen usikker. — Embedsbøger særdeles ordentlige og nøiagtige. (1848: Den 11te Julii visiterede jeg 2den Gang i Vallekilde Kirke. Kirken er simpel, men anstændig, et stort Pulpitur mørkner. Spr. Bonnevie prædikede over 1 Tim. 4, 8: »Det er Guds frygt, som gjør Msket skikket til at modtage timelig og aandelig Velsignelse«. Ret godt, dog uden *χ*stelig Dybde og Varme. Foredraget frit og godt. Katechisationen ret god. Ungdommen var for en stor Deel sløv og dorsk, men Enkelte havde ret god Kundskab og Eftertanke.)

Hørve Skole. Samme Patron. 60 Børn. Læreren Frederik Herman Neumann, 26 Aar, Sem. fra Joenstrup, skal ogsaa være sygelig, ret duelig. Øverste Cl.: Læsn. tg., men Børnene kientde ikke Ordclasser eller Skilletegn. Rel. g. Regning, g.; Opgaverne meget simple. Han katechiserer godt, og i nederste Classe var jeg vel tilfreds. Indb. Und. mg. Gymnastik tg. Skolehuset godt. (1848: Samme Patron. 80 Børn. Læreren F. H. Neumann, 35 Aar, er nu mindre svagelig, duelig og katechiserer meget godt. Læsn. g. Skrivn. g? (uagtet Læreren selv skriver en udmærket smuk Haand). Rel. ug. Regn. mg. Indb. Und. g? Gymnastik g? Skolehuset maadeligt.)

(1848: *Hørve Kirke* er simpel, men ret smuk.)

(De 2 øvrige Pastorater udsattes til Tilbagekomsten fra Ods Herred.)

Føllesløv og Særsløv.

Folketal 1380. — *Præstegaarden* særdeles god og i udmærket Stand. Haven lille, men meget peen; desuden en Kiøkkenhave. (1848: *Præstegaarden* er meget god, og særdeles vel vedligeholdt.)

Den 7de Junii visiterede jeg i *Føllesløv Kirke*. Den tilhører Egemarken: Kongen, er høi, meget smuk, og i fuldkommen Stand. — Provst Discher prædikede over Rom. 15, 13: »Glæde og Fred i Haabet«. Meget godt, skiøndt ikke ganske stringent; Foredraget med sieldent Liv, Frihed og Kraft. Han katechiserede meget godt. En talrig Forsamling. Ungdommen svarede meget vel. (1848: Den 23de Julii, 5 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i *Føllesløv Kirke*. Kirken, som nu tilhører Proprietair Grüner, er smuk og vel vedligeholdt. Provst Discher, henved 77 Aar, prædikede over Dagens Epistel: »Udslukker ikke Aanden«. Ret godt, men vel almindeligt og abstract, derfor ikke gribende. Foredraget frit og kraftigt. Capellanen Ulrich katechiserede meget godt. Kirken var ganske fyldt med Msker, deriblandt mange Krigsfolk paa Marschen til Hæren. Ungdommen svarede meget godt. Kirkegangen, især i *Særsløv*, god.)

Føllesløv Skole. Patron Kammerraad Lützhøft. 82 Børn. Læreren Emil Schielderup, 24 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget duelig, katechiserer godt. Øverste Cl. Læsn. mg? Skrivn. mg? Rel. mg× Regn. mg. Indb. Und. g. Læreren mangler vel noget Energie. Gymnastik g. Skolehuset, meget god Huusleilighed, Skolestuen god, Udhusene under Bygning. (1848: Patron for begge Skoler Proprietair Grüner. 98 Børn. Læreren Emil Schielderup, 33 Aar, er særdeles duelig og katechiserer meget godt. Læsn. mg. Skrivn. mg. Rel. ug. Regn. mg× Indb. Und. mg. Gymn. mg× Skolehuset godt. Retskrivning, Historie og Geographie læres ogsaa i denne udmærkede Skole.)

Særsløv Skole. Samme Patron. 104 Børn. Læreren Peter Leth, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, er særdeles duelig, og katechiserer meget godt. Læsn.

mg× Skrivn. mg× Rel. ug. Regn. ug. Indb. Und. manglede Liv og Nøiagtighed, men Fremgangen dog ret god, især i Skrivning. Gymnastik mg? Skolehuset godt. Svømning øves. (1848: Skolehuset godt. 110 Børn. Læreren Peter Leth, 40 Aar, er duelig og katechiserer godt. Læsn. mg? Skrivn. ug. Rel. ug. Regn. mg. Nederste Classe ringere. Indb. Und. tg? Gymn. tg?)

I disse Sogne er Kirkegangen god; hvorimod Værsløv og især Vidskinde udmærke sig ved slet Kirkegang.

(1848: *Særsløv Kirke*, tilhører Propr. Grüner, er temmelig stor, kan behøve Forbedringer, hvorpaa der ogsaa er begyndt.

I begge Pastoratets Skoler er det bestemt, at Skolen skal udvides, og en Andenlærer ansættes.)

Seierø.

Folketal 480. — Overfarten fra Havnsø Mølle gik meget heldigt og behageligt i 3 Timer, forbi den meget smukke Nexelø. (1848: Overfarten var ret heldig, skiøndt med flere Regnbyger, i 3 Timer.)

Seierø har 3 Byer, Kirken ligger i Seierby. Indvaanerne have været i temmelig Velstand, men bleve ved Krigen og ved for dyrt Kiøb af deres Steder — thi nu ere de Selveiere — forarmede. Nu skal Velstanden hæve sig noget, og en Havn anlægges. Seierboerne ere bekjendte af deres stridige Charakter; for 100 Aar siden afbrændte de efter overlagt Raad Præstegaarden, formodentlig under den første af de 2 Grundtviger, der have været Præster her. Denne, Otto, Grundtvig har i en Kirkebog indført følgende Distichon over dem:

Invida gens, exlex, cupidissima fraudis et æris,

Uxores, mores præ pietate colunt.

Den nærværende Sognepræst finder dog mange gode Sider hos dem, og lever her ret lykkeligt.

En særdeles skikkelig Bonde faaer den nordiske Kirketidende gratis tilsendt fra Lindberg, Præsten vidste ikke ved hvilken Forbindelse, da her ellers Intet mærkes til dette Uvæsen.

Præstegaarden er lav, men ret hyggelige Værelser, og vel indrettet; godt

vedligeholdtd. Udhusene ere under Ombygning. Haven ret smuk, meget peent holdtd. (1848: Præstegaarden er taalelig, men med lave Værelser og uden al Pynt, dog vel vedligeholdtd. Den temmelig store Have ligger nu aldeles tilvoxen og forsømt.)

Den 8de Junii visiterede jeg *Seierø Skole*. Huset er nu i meget god Stand, hvilket for en stor Deel skyldes Patronen, Sognefoged Ole Jørgensen Friis. 58 Børn. Læreren Carl Anton Ludvigsen, 30 Aar, Sem. fra Skaarup, er en skikkelig Mand, som passer Skolen med Fliid, men en meget maadelig Katechet. Øverste Classe: Læsn. tg× Skrivn. mg. Rel. mg. Hovedregning, meget simpel, tg. Indb. Und. gik med Liv og Nøiagtighed, men nederste Classes Fremgang dog kun tg. Gymnastik g. Svømning. (1848: Seierby Skole. Patron Sognefoged Friis. Skolehuset er meget godt, og istandsættes meget velvilligen af Menigheden, men Skolestuen er for lav. Skolen har formedelst den paa Øen herskende Typhus i lang Tiid været lukket, og i dette Aar have Mange af Børnene været syge. Læreren Niels Christian Hermann, 30 Aar, Student og Privatist fra Snedsted, er nok noget vild og kiephøi, tænker paa at læse til theol. Examen, og prædiker undertiden. Han har endnu intet ret Greb paa Underviisningen, og er ganske uøvet og forlegen i Katechisationen. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. tg? Regn. tg? Indb. Und. tg. Alt i Skolen er sagtferdigt og trævent. Gymnastik mg.)

Den 9de Junii visiterede jeg i *Seierø Kirke*. Den tilhører Menigheden, er smal, meget mørk ved to store Pulpiturer, simpel, men ikke forfalden. — Spr. Heineth prædikede over Dagens Evangelium (2den S. eft. Trin.): »Herre! lad os ikke glemme dig over Verden!« En god Prædiken; Foredraget frit og kraftfuldt, men for langsomt, og Stemmen ikke behagelig. Han katechiserede meget godt. En talrig Forsamling. Ungdommen var ingenlunde uvidende, men søvning, man maatte trykke Svarene ud af dem. Seierboerne ere overalt meget smaatalende. (1848: Den 25de Julii visiterede jeg 2den Gang i Seierø Kirke. Kirken er mørk og simpel, men nu i meget god Stand. Spr. Ravn prædikede over Matth. 5, 10: »Hvoraf det kommer sig, at den forfulgte fromme Xsten kan være salig under sine

Lidelser«. Indholdet noget løst, men kunde dog været taaleligt, naar ikke Foredraget var utaaleligt, snart grædende, snart skraalende. Katechisationen noget søgt, men ellers god. Kirkegangen skal være god, og der var en talrig Forsamling. Ungdommen svarede godt, med langt større Liv end forrige Gang.)

Her har ingen Bispevisitats været holdt siden 1803. Det kirkelige Væsen havde saavel fra gammel Tiid, som under Schram været meget i Forfald. Den forrige Præst Winsløw, nu paa Bornholm, begyndte at ophielpe det, hvilket den nærværende har fortsat.

Overfarten skeede om Eftermiddagen paa mindre end 3 Timer, men tildeels i øsende Regn.

ODS HERRED

Faareveile og Draxholm.

Folketal 1180. — Draxholm 3: Dragesholm, om af en gammel Familie Drake, af en overvunden Drage, af Odsherreds Figur, der ligner en Drage? siden 1783: Adellersborg.

1839 den 28de Mai visiterede jeg i *Faareveile Kirke*. Den ligger paa et Næs ved Lammefiorden ligeoverfor Asnæs, tilhører Adellersborg, og er i ret god Stand. Spr. David Plesner Götzsche prædikede over Matth. 4, 5-7: »Naar og hvorved friste Mskene Herren, deres Gud?« Godt og fornuftigt, med særdeles Frihed, men ikke udtømmende. Han katechiserer godt. En ualmindelig talrig Forsamling baade af Ældre og Yngre var tilstede, og Ungdommen svarede meget godt. (1848: Den 12te Julii visiterede jeg 2den Gang i Faareveile Kirke. Kirken er ret kiøn, men kunde trænge til en Hovedreparation. Spr. Provst Garde (tilforn paa Færøerne) prædikede over Luk. 21, 33: »Herrens Ord er trofast«. Ret smukt udarbejdet, men Foredraget langsomt og trykkende, noget usikkert. Katechisationen ret god. Den meget talrige Ungdom svarede meget godt, med Liv og Eftertanke.)

Skolevæsenet er endnu ikke organiseret, da Degnens Afgang først afventes. Da vil Spræsten foreslaae 2 Skoler paa beleilige Steder, istedetfor de nuværende 3. — I Veddinge (ligesom og i Hørve) holdes Aftenskole for Voxne. — Patron for samtlige Skoler Kammerraad Löschau paa Adellersborgs Vegne. (1848: Den gamle Degn er nu død, og Lærerne have reglementeret Løn. Patron for alle Skoler er Baron Zytphen Adeler.)

Faareveile Skole. Sogndegnen Peter Hartvig Benner, Dannebrogsmænd (for Saltkogerie), hverken Student eller Seminarist, er 76 Aar gl. og apoplektisk. Hielpælærer Anders Hansen, 26 Aar, Sem. fra Skaarup, er dueilig og skikkelig. Øverste Classe: Læsn. g. Skr. g× Rel. mg? Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik tg. Skolen er i Degneboligen, hvilken er i god Stand. (1848: Skolehuset den gamle Degnebolig, meget simpelt, især den

lave Skolestue. 60 Børn. Læreren Anders Eriksen Hansen, 35 Aar, er jævn duelig og skikkelig. Læsn. mg? Skr. g. Rel. g. Regn. tg. Indb. Und. g. Gymnastik g?)

Ordrup Skole. 78 Børn. Læreren Otto Hiort, 56 Aar, er ikke Sem., katechiserer maadeligt, og er kun lidet skikket til Skolelærer; dog skal det i den sidste Tiid gaae bedre. Læsn. tg. Skr. tg. Rel. g., men Rams; Regn. ngl. Indb. Und. tg? Gymnastik ngl. Skolehuset nogenledes. Skolelæreren er her meget ringe aflagt. (1848: 92 Børn. Læreren Otto Hiort, 65 Aar, er uduelig og forfalden. Da den huuslige Stilling er ubehagelig, maa Skolen ofte skifte Hielpelærer. Den nuværende Søren Carl Andersen, 24 Aar, Privatist af Frølunds Fabrik, er en daarlig Person, katechiserer slet, anfører, at der læses Historie og Geographie m. m., men det Nødvendigste er forsømt, og Personen har nok temmelig høie Tanker om sig selv. Læsn. g. Skr. g? Rel. ngl. Regn. tg? Indb. Und. g. Gymnastik g. Skolehuset godt.)

Veddinge Skole. 49 Børn. Læreren Christian Eilertsen, 57 Aar, Sem. fra Blaagaard, er duelig, men en pedantisk Nar, katechiserer med utaalelig Vigtighed og Støi. Øverste Cl.: Læsn. g. Skr. mg. Rel. g. Regn. g× Indb. Und. g. Gymnastik, tg. Skolehuset godt. — Eilertsen skal tilforn have været drikkældig, men nu have aflagt det. (1848: 66 Børn. Læreren Christian Eilertsen, 65 Aar, er endnu ligesaa naragtig, skiøndt han ved en vis Energie ikke er uduelig, naar han gider passe Skolen. Han lever i slet Ægteskab, Konen er ikke hos ham, og vil skilles. Læsn. g. Skr. g. Rel. g? Regn. tg. Indb. Und. tg. Gymnastik tg. Skolehuset meget godt.)

I dette Sogn vare nogle Lindbergske Bevægelser begyndte, men nu skal der kun være een Mand af dette Slags; derimod har det trukket sig til Asnæs, hvor Lindberg skal have nogle Forbindelser med Bønderne.

Præstegaarden god, ikke store, men pene, tildeels gibsede Værelser. Haven smuk. (1848: Præstegaarden er vel vedligeholdt, men indskrænket, og smaa Værelser. Et Par Værelser ere dog blevne tilbygte. Haven smuk.)

Den 29de Mai var jeg om Formiddagen i Skoler, Middag og Eftermiddag tilbragte jeg meget behageligt paa Adelsborg. Bygningen skal være fra

det 13de Aarhundrede, Nogle sige af Esbern Snare; Haven er deilig, og forskiønnes mere og mere. Ogsaa nød jeg Udsigten fra Veirhøi.

Adelersborg Capel er rummeligt og lyst, men ellers ubetydeligt; Bræddeloft og en daarlig gammel Altertavle.

Asnæs.

Folketal 850. — Sognepræsten Voss er asthmatisk, hypochonder, sær. Han passerer for kundskabsriig, har ogsaa en betydelig Bogsamling af nyere Bøger, men for det Meste af hvad man kalder Lecture; kun Lidet theologisk; Alt uden Plan eller Hentydning paa Studium. Bøgerne staae og ligge i den vildeste Uorden. Han og Capellanen, der ogsaa synes noget sær, skulle ikke leve i bedste Forstaaelse. Han er en riig Mand, desuagtet er Alt saa uhyggeligt som mueligt.

Præstegaarden gammel, skal i sig selv være ret god, men uregelmæssigt bygt, lave Værelser, og ikke det Mindste anvendt paa Forskiønnelse. Haven er stor, men som det Øvrige. (1848: Præstegaarden er nybygt, Grundmuur, meget god og smuk. Haven meget smuk.)

Nogle lindbergske Bevægelser have vel yttret sig, men Forsamlingerne skulle kun have bestaaet af nogle faa Msker, og fandt aldeles intet Bifald i Sognet, saa at man nu Intet mærker dertil.

Høve Skole er først oprettet for 2 Aar siden. Patron Inspecteuren paa de Kglige Godser Just.R. Petersen. Skolehuset nyt, grundmuret, udmærket godt. 65 Børn. Læreren Peter Rasmussen, 40 Aar gl., Sem. fra Trolleborg, er en skikkelig Mand, men meget sagtfærdig, saa Underviisningen uden al Energie. Øverste Cl. Læsn. tg× Skr. g? Rel. g. Regn. g. Indb. Und. tg. Gymnastik kun begyndt, da Pladsen først nylig er bleven indrettet. — Høve ligger i en Bierg-Egn. (1848: 57 Børn. Læreren Peter Rasmussen, 49 Aar, er skikkelig og flittig, men indskrænket og død, katechiserer ogsaa simpelt og sagtfærdigt. Læsn. g. Skrivn. ngl. Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. ngl. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Asnæs Skole. Samme Patron. 63 Børn. Skolehuset nyt og meget godt. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. tg? Indb. Und. mg? Gym-

nastik ngl. Læreren Erik Enevoldsen, 37 Aar, Sem. fra Jermin, et privat Sem. i Jylland, er skikkelig og duelig. (1848: 69 Børn. Læreren Erik Enevoldsen, 45 Aar, er ret duelig og katechiserer temmelig godt. Læsn. mg. Skrivn. g? Retskrivning tg. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. g. Gymn. g. Skolehuset særdeles godt, men Skolen adskilt fra Boligen. — Læreren skal tilforn have været forsømmelig, men nu passe sin Skole ret godt.)

Den 30te Mai visiterede jeg i *Asnæs Kirke*. Den tilhører Adellersborg, er smuk og i god Stand. Personel-Capellan Selchau prædikede over 2 Kor. 5, 6-10: »1. Vort jordiske Liv er en Begyndelse, Mskene henvises til en Fortsættelse deraf udover Gravene. 2. Vore Skiebner hisset skulle bestemmes af Xstus. 3. Det Trøstende og det Nedslaaende i, at vor Jordtids Gierninger følge os hisset«. Ret vel og smukt udarbejdet, men Sproget for abstract; Foredraget frit, men noget monotont og svagt. Bønderne skulle være vel fornøiede med hans Prædikener. Han katechiserer godt, men noget stivt og koldt. — Atter her var en meget talrig Forsamling tilstede, som overalt Kirkegangen i Odsherred skal være god. Af Ungdommen svarede Enkelte godt, men Mange vare fattige paa Kundskab og uden Eftertanke; de havde lært endeel Psalmer, men i den bibelske Historie vare de tilbage. (1848: Den 21de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Asnæs (eller Aasnæs) Kirke*. Kirken er ret smuk og vel vedligeholdt. Spr. Hasle prædikede over Psalm. 146: »Den χ stne Troes Velsignelse«. En ret god, χ stelig Prædiken, Foredraget frit, og Stemmen stærk, men ikke behagelig. Katechisationen jagende og uden Varme. Kirkegangen skal ogsaa her være god, og en meget stor Forsamling var tilstede. Ungdommen svarede i det Hele kun maadeligt, nogle Yngre ret vel, men de Fleste enten uvidende, eller døde og uden Eftertanke. De foregaaende Præster[s] slette Embedsførelse har ikke været uden Virkning, og de temmelig døde Skoler ikke heller.)

(1848: Ingen Skolepatron, men Sogneforstanderskabet varetager Sammes Pligter.)

Grevinge.

Folketal 1100. — *Præstegaarden* meget god, smukke Værelser, vel vedligeholdt. Haven stor og smuk. (1848: *Præstegaarden* er ikke, som jeg sidst skrev, »meget god«; den er gammel, har smaa Værelser, men er vel vedligeholdt.)

Grevinge Skole. Patron Just.R. Petersen. Skolehuset nyt og udmærket godt. 83 Børn. Læreren Niels Benedict Schouw, 45 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig og nidkier Mand. Gymnastik mg. Indb. Und. ug. Øverste Classe svarede ikke ganske til den ved nederste Classe vakte Forventning. Læsn. mg? Skr. g. Rel. mg. Regn. tg? Katechisationen ret fornuftig, men forlegen og uden Liv. (1848: N. B. Schouw er endnu Kirkesanger og den lønnede Lærer; men han blev for endeel Aar siden ansat paa en Mønstergaard, $\frac{3}{4}$ Miil herfra, og fik 100^r til at lønne en Hielpelærer. Han lønner ham kun med 50^r og Kosten, derfor skifter Skolen ofte Lærer, eller faaer kun maadelige Subjecter. Schouw er nok en hovmodig Person, og skal have besvangret et Fruentimmer. 73 Børn. Hielpelærer Frederik Vilhelm Kramp, 33 Aar, Sem. fra Joenstrup, er skikkelig og flittig, men skal være noget bagvendt, saa Børnene ingen Respect have for ham. Læsn. g× Skrivn. g. Retskr. tg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. mg. Skolehuset meget godt.)

Herrestrup Skole. Samme Patron. Skolehuset meget godt. 72 Børn. Læreren Severin Chr. Lindenblad, 33 Aar, Sem. fra Vesterborg, er duelig og skikkelig. Øverste Cl.: Læsn. mg. Skr. g× Rel. g. Regn. g× Indb. Und. mg? Gymnastik mg. (1848: 92 Børn. Skolen har været talrigere, og der er Ventilation, om Skolen skal udvides, eller en ny Skole oprettes. Det kan maaskee beroe dermed. Læreren Sev. Chr. Lindenblad, 43 Aar, er skikkelig og duelig, katechiserer saa temmelig; kan ikke synge. Læsn. mg. Skr. g. Rel. g. Regn. g× Indb. Und. g. Gymn. mg. Skolehuset meget godt, og en smuk Have.)

Den 31te Mai visiterede jeg i *Grevinge Kirke*. Den tilhører Universitetet, er smuk og anseelig, og i god Stand. En Altertavle af Ad. Müller

ventes med det Første. Spr. L. Bang prædikede over Rom. 1, 16: »Hvorledes Ærbødighed for og Kierlighed til Xsti Evangelium lader sig tilsyne i en χ stelig Menighed«. Skønndt almindelige Sætninger, var det dog ret godt, Foredraget frit. Katechisationen god. Endeel Mænd, faa Koner vare tilstede, men en talrig Ungdom, og denne svarede særdeles godt, med Liv, Færdighed og Eftertanke. (1848: Den 20de [Julii] visiterede jeg 2den Gang i Grevinge Kirke. Kirken er ret smuk, men vanzires af et Pulpitur. Altertavlen af Ad. Müller, Xstus og Disciplene fra Emaus, tager sig godt ud, men er just ikke fortrinlig. Spr. Bang prædikede over Eph. 6, 10-20: »De sikkreste Midler til at opretholde Modet, styrke Kraften og berolige Sindet i en farefuld og bevæget Tiid«. Holdt sig ikke til Texten; jævn Tale, som kom fra Hiertet; Foredraget frit. Katechisationen god. Af Ældre vare ikke Mange tilstede, skønndt Kirkegangen ellers skal være meget god. Ungdommen var meget talrig, og svarede næsten med for stor Færdighed, men dog ogsaa med Opmærksomhed og Eftertanke.)

Det har været bestemt, at endnu en Skole i dette Sogn skulde oprettes i Frenderup, men Ingen driver derpaa, da den menes mindre fornøden. (1848: Patron for begge Skoler Gdm. Niels Larsen.)

Egeberg.

Folketal 1030. — *Præstegaarden* bygget for 63 Aar siden af Provst Rehling, udmærket god, og ligesaa vel vedligeholdt. Haven særdeles smuk, med en deilig Udsigt over Fiorden. (1848: Præstegaarden er nu øde og tom, og begynder at blive gammel, men er dog i det Hele meget god. Haven godt vedligeholdt i sin smukke Stand.)

Patron for begge Skoler Just.R. Petersen. I begge er Gymnastiken fuld­stændig, og gaaer udmærket godt; Svømning øves ogsaa. (1848: Patron for begge Skoler er Gaardmand Peder Madsen.)

Egeberg Skole. Skolehuset udmærket godt. 82 Børn. Læreren Niels Christensen, 28 Aar, Sem. fra Joenstrup, er maaskee lidt vindig, men ellers meget duelig og flittig i sit Embede. Øverste Cl. Læsn. mg? Skr. ug. Rel. mg. Regn. mg \times (1848: 94 Børn. Læreren Niels Christensen, 37 Aar,

er duelig og skikkelig, katechiserer godt, men skaber sig noget lapset. Læsn. g. Skr. mg. Retskrivning mg. Religion mg. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymn. ug. Skolehuset særdeles godt.)

Braade Skole. Skolehuset bygget for et Par Aar siden, udmærket godt. 69 Børn. Læreren Lorentz Chr. Lorentzen, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget duelig og paapasselig, har maaskee vel Meget for med Børnene, hvorved Fremgangen i det Vigtigste bliver mindre udmærket, end den ellers vilde være. Ogsaa tale Børnene i begge Skoler for sagte, hvilket uden Tvivl er Præstens Skyld. Øverste Cl. Læsn. mg× Skr. mg. Rel. g. Regn. ug. Katechisationen noget for klog og ungdommelig. (1848: 70 Børn. Læreren Lorentz Christian Lorentzen, 39 Aar, har et sindigere Væsen, og er en meget duelig og flittig Lærer. Læsn. mg. Skrivn. mg? Retskrivning mg. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. kun 3 Tabeller i Brug, men nederste Classe meget god. Gymn. ug. Skolehuset særdeles godt.)

Den 1ste Junii visiterede jeg i *Egeberg Kirke*. Den tilhører Kongen, er anseelig, bred og lys, i god Stand, men Malningen smagløs. Spr. Dastrup prædikede over Joh. 3, 16-18: »Hvorledes vi skulle arbeide paa at frembringe, styrke og befæste Troen i de Unges Hierter«. Jævne, fornuftige og χ stelige Ord, jævnt, men ret hierteligt foredragne. Manden er meget retskaffen og samvittighedsfuld, men uden Tvivl ogsaa sær og streng, hvilket har Indflydelse paa Ungdommen, som ikke tør svare. Af Frygt for Ramsen skal kun Een svare ad Gangen, men derover falde de Andre i Søvn. Af hele Rækker kunde de Fleste ikke svare paa det Bekiendteste, og det var kun Enkelte, der viste god Kundskab, skiøndt Ungdommen dog synes opvakt, og Skolerne ere gode. Det gik ikke bedre ved hans egen Katechisation, som ogsaa var temmelig vrevlsom. — Der var en meget stor Forsamling i Kirken, baade af Gamle og Unge. (1848: Den 18de Julii visiterede jeg 2den Gang i Egeberg Kirke. Den smukke Kirke er i meget god Stand, og har faaet et godt Orgel. Spr. Danæus, nylig ankommen hertil fra Jylland, prædikede over Joh. 17, 20-22: »Hvor gavnligt det er for de Troende at have Samfund med Gud«. Prædikenen var dog noget bedre end Themaet, men stiv, kold og lang; nogen Tendents til Mystik

og Logik, men uden at det var kommet til Giennembrud; mange Flauheder. Foredraget taaleligt, men ikke ret smagfuldt. Katechisationen ret god. En meget talrig Forsamling; ogsaa ellers skal Kirkegangen være god. Ungdommen svarede meget godt, med langt større Liv og Munterhed, end forrige Gang, hvilket nok tildeels maa tilskrives Personel-Capellanen Walter.)

Ad en deilig Vei mellem Skov og Strand kom jeg til Nykiøbing.

Nykiøbing og Rørvig.

Folketal: Nykiøbing 944, skal nu have omtrent 100 Msker mere; Rørvig 616.

Nykiøbing er nu, efter de flere Ildebrande, en ret net lille By, men Indvaanerne skulle være saa udannede, at Ingen kan skrive det Mindste for sig. Præsten har derfor maattet paatage sig at være Formand for Repræsentanterne.

Her er ingen *Præstegaard*; Præsten eier selv en smuk Gaard med Have.

Den 2den Junii, 1ste S. e. Trin., visiterede jeg i *Nykiøbing Kirke*. Den er temmelig stor, men ogsaa temmelig simpel; i Midten, ligefor Alteret, en Rad, ikke smukke, Piller. Kirken er i ret god Stand; en ny Altertavle af Fru Ingemann forventes. — Spr. J. W. Jørgensen prædikede over Dagens Evangelium: »Hvorledes maa det Liv være, som vi skulle begynde paa Jorden, og kunne vente at fortsætte og fuldende hinsiide Graven«. Ret godt; Sproget mere pynteligt, end levende og kraftigt. Stemmen derimod havde Kraft, og Foredraget frit. Manden har megen Dygtighed. — En temmelig Forsamling var tilstede, og Ungdommen, skiøndt — som Kiøbsted-Ungdom sædvanligen — noget bly, svarede godt. Præsten katechiserede godt. (1848: Den 16de Julii, 4 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Nykiøbing Kirke. Kirken er bleven oppudset, har faaet nye Vinduer, og er nu en ret smuk Kirke. Spr. Petersen prædikede over Dagens Evangelium: »Hvorledes vi som xstne bør skikke os under den nærværende Tids Lidelser«. Sundt og godt, men tabte sig maaskee mere i Tiden, end opløftede derover. Foredraget frit, i god Smag og med en smuk

Stemme. Katechisationen god. En særdeles talrig Forsamling. Ungdommen, hvoriblandt ogsaa en stor Deel af honoratorum Classe, svarede udmærket godt, baade i Henseende til Kundskab og Eftertanke.)

Rørvig By har lutter pene Gaarde og Huse. Indvaanerne fortiene Meget ved Lodserie, Skipperie og Fiskerie, men ere temmelig stridige. — Kirken ligger ikke ved Byen.

Rørvig Skole. Patron Just.R. Petersen. 59 Børn. Skolehuset meget godt. Læreren Hans Mortensen, 51 Aar, Sem. fra Blaagaard, er duelig og skikkelig, men i Striid med sine stridbare Naboer, og noget fornem. Øverste Cl.: Læsn. mg. Skr. g× Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. mg. Gymnastik mg. (1848: Patron Gdm. Lars Christophersen. Skolehuset meget godt. 58 Børn. Læreren Hans Mortensen, 60 Aar, har ikke megen Dannelse, men Liv og Kraft, katechiserer antagelig. Læsn. mg? Skrivn. tg. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymn. mg.)

Nakke Skole. Samme Patron. 42 Børn. Skolehuset godt. Læreren Niels Brinck, 51 Aar, ikke Sem., har kun liden Duelighed, og vel heller ikke megen Lyst, men skal dog i den senere Tiid gjøre sig mere Umage; han er en godmodig Mand, men tilbøielig til at snapse. Læsn. g. Skr. ngl. Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. gik forkeert, men nederste Classe kunde dog ret godt læse i Bog. Gymnastik tg. (1848: Samme Patron. Skolehuset godt. 41 Børn. Læreren Niels Jakob Brinck, 59 Aar, er ikke fri for Drik, snøvler, skal ellers være godmodig; katechiserer daarligt. Læsn. g. Skr. ngl. Retskrivning tg. Rel. tg. Regn. ngl. Indb. Und. bruges ikke. Gymn. tg.)

(Om Aftenen besøgte jeg det smukke Grønnehaue.)

Den 3die Junii. *Nykiøbing Borgerskole.* Klokkeren Kirchhoff, 65 Aar, Student, er den egentlige Lærer; en i alle Henseender daarlig Person, under hvem Skolen var usel. Nu har han vel trukket sig tilbage, og ved privat Overeenskomst overladt sin Svigersøn Larsen Embedet; desuden er endnu en Hielpelærer antagen, men det Hele er kun interimistisk, saalænge K. lever. Klokkerens Bolig er i den gamle latinske Skole, som kun vil afgive et ringe Locale for en ordineret Katechet, saafremt en saadan skal ansættes. Skolen holdes i to maadelige Stuer, hvoraf den ene

er leiet; men man er i Begreb med at bygge en ny Skole. 122 Børn (flere om Vinteren), som ere deelte i 2 Classer, og hver igjen i 2 Afdelinger. Øverste Classes Lærer, eller Hielpelærer, er Peter Brendstrup, 25 Aar, Sem. fra Lyngby; han er duelig og paapassende, men katechiserer kun maadeligt. Øverste Afdeling: Læsn. ug. Grammatik g. Skrivn. mg× Ret-skrivning mg. Skrivtlæsning tg? Rel. mg. Geographie, en Begyndelse. Regn. mg× Nederste Afdeling: Læsn. mg. Skr. mg. Rel. g? Regn. tg? — Nederste Classes Lærer er Christian Larsen, 27 Aar, Sem. fra Joenstrup. Han katechiserer meget godt, men synes ligegyldigere ved andre Discipliner. Rel. mg. Skr. g. Regn. g., men Indb. Und. gik kun maadeligt, da Bihielperne ikke passe paa, og Børnene opflyttes for tidligt. Læsn. derfor og kun ngl. — Gymnastik med øverste Classe tg., med nederste endnu ringere. (1848: Nykiøbing Borgerskole. Den har nu faaet en ny og meget god Bygning. Kirchhoff, nu 74 Aar gl., har ganske trukket sig tilbage, og Svigersønnen Jens Christian Larsen, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, er constitueret Chordeg, og maa nu forestaae det Hele, da den forrige Hielpelærer har forladt Skolen, og hidtil Ingen været at erholde i hans Sted. 142 Børn. Larsen er meget flittig og duelig, skøndt hans Katechisation er død, og han lader Børnene ramse for meget. Fremgangen maa efter Omstændighederne kaldes meget god. Læsn. mg. Grammatik tg. Skrivn. mg. Retskrivning mg. Rel. mg. Fædrelandshistorie og Europas Geogr. mg., men opramses. Indb. Und. ug. Gymn. ug.)

En *Haandgierningsskole*, Lærerinde Jfr. Kirchhoff. (1848: Haandgierningsskolen forestaaes ordentligt af Jfr. Gottschalck.)

I Byen en privat Tegneskole hos Maler Johansen, hvor Fremgangen er meget god.

Cand. Theol. Luplau holder Privat-Institut, saavel for Drengene som Piger. (1848: Cand. Theol. Flagstad og Hustru holder Institut for Drengene og Piger, men som synes kun maadeligt. Lidt Tydsk syntes det Bedste.)

(1848: Naar Kirchhoff afgaaer, skal en ordineret Katechet ansættes, og Skolen endnu have en 3die Lærer.)

Odden.

Folketal 450. — *Præstegaardens* Udlængder dels ere dels blive ombygte. Stuehuset er vel indskrænket, men ret godt bygt, og kunde være taaleligt, naar der boede Mennesker deri. (1848: *Præstegaardens* Udlængder ere nye. Stuehuset gammelt og indskrænket, men dog taaleligt. Haven lille og forsømt.)

Den 4de Junii visiterede jeg i *Oddens Kirke* (efter en ældre Inscription Odbo Kirke). En smuk lille Kirke, nylig sat i meget god Stand; tilhører Kongen. Spr. Consistorial-Assessor Dr. Th. Østergaard prædikede over 1 Thess. 2, 12: »Xstendommen fordrer en bestandig Stræben efter det Helige og Himmelske«. Væv, uden mindste Sammenhæng; varede kun et Qvarteers Tiid. En sagte, pibende Stemme. Hans Katechisation maadelig. Uagtet Sognet kun er lille, vare der dog mange Mennesker i Kirken. Ungdommen svarede med Færdighed og Lyst. Eftertanken var mindre øvet, og for megen Ramsen. (1848: Spr. Cons. Assessor Østergaard har nu ganske overladt Embedet til sin Personel-Capellan, og opholder sig for det Meste paa en Gaard i Høiby Sogn. Ogsaa nu ved Visitatsen var han reist til Kbhvn. Den 14de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Oddens Kirke*. Kirken er i samme gode og smukke Stand. Capellanen Luplau prædikede over Amos 8, 11: »Lyst til Guds Ord«. Ret godt, med et godt Foredrag og en ret smuk, kraftfuld Stemme. Katechisationen ret god. Af Ældre var en talrig Forsamling tilstede; Ungdommen derimod er af det lille Sogn kun lidet talrig. Den svarede ret godt.)

Paa Kirkegaarden Monument over de Søkrigere, der faldt paa Linieskibet Pr. Christian, sat af Capitain Fribert, med Inscription af Grundtvig. Det forvitrer, og Søilen skal fornyes. Willemoes's Grav er særskilt, omgivet af en simpel og klodset Indhegning.

Oddens (Overby) Skole. Patron Just.R. Petersen. 41 Børn. Skolehuset meget godt. Læreren Peter Andresen, 55 Aar, Sem. fra Blaagaard, er ret duelig og skikkelig, af lidt løierlige Manerer, tildeels en Følge af det eensomme Liv med Østergaard. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. tg. Retskr. g. Rel.

mg. Regn. ug., men Opgaverne nok forud indøvede, som i det Hele megen Ramsen. Dog gjør Manden sig Fliid. Indb. Und. g. Gymnastik g. (1848: Overby Skole. Til den maa ogsaa Børnene af Yderby søge, skøndt de have $\frac{1}{2}$ Miil, Nogle endnu længere, til Skole. Skolehuset er godt, men indskrænket. 60 Børn. Læreren Frederik Andresen, 35 Aar, Sem. fra Joenstrup, har succederet sin Fader, skøndt Denne kun er 65 Aar gl. og endnu meget rørig. Den unge Lærer er stridig, mangler ikke Duelighed, men har Præstegaardens Jorder i Forpagtning, hvilket han fornemmelig passer, medens han lader sin Fader befatte sig med Børnene. Læsn. g. Skr. g? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik mg. — Skolepatron Just.R. Petersen.)

Høiby.

Folketal 2000. — *Præstegaarden* ret smuk og hyggelig; i Stuelængen skal dog Tømmer og Tag ikke due meget; Udlængerne nye og gode. Haven nu forsømt, men kan blive ret køn. (1848: Præstegaarden er meget forbedret, og skøndt Stuehuset er gammelt, er Boligen dog god og smukt vedligeholdet. Haven smuk.) — Et ret godt *Enkesæde*.

I dette Sogn ere, ved den gamle Præst Müllers Bestræbelser, Gilder ved Barnedaab og Barsel afskaffede. Kirkegangskoner ledsages kun af een Kone, ved Barnet staar kun nogle Ungkarle Fadder — til ringe Offer for Præsten.

Sonnerup Skole besøgte jeg paa Veien til Odden. Patron for samtlige Skoler er Just.R. Petersen. (1848: Patron for samtlige Skoler Proprietair Holm.) Skolehuset udmærket godt. 40 Børn. Læreren Jens Hansen, Sem. fra Joenstrup, 36 Aar gl., er en skikkelig, men temmelig simpel Mand. Han katechiserer tg., men skaber sig flaut. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. tg. Rel. g. Regn. mg× Indb. Und. mg. Gymnastik tg. (1848: Skolehuset særdeles godt. 52 Børn. Læreren Jens Hansen, 45 Aar, er en brav og dueilig Mand, katechiserer temmelig godt. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. tg? Indb. Und. mg. Gymnastik mg.)

Lumbsaas Skole. Skolehuset udm. godt. 53 Børn. Læreren Peter Jensen,

48 Aar, Sem. fra Joenstrup, skal have været temmelig letsindig, og ikke utilbøielig til Sviir, men med Aarene være bleven stadigere. Han katechiserer maadeligt. Øverste Cl. Læsn. tg. Skr. g. Rel. g? Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik tg. (1848: Skolehuset særdeles godt. 57 Børn. Læreren Jens Hansen, 57 Aar, skal nu leve ordentligt, men er meget gigtsvag; han har Liv, og katechiserer godt. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymn. tg.)

Høiby Skole. Skolehuset udm. godt. 107 Børn (om Vinteren, som for det meste allevegne, endeel flere). Læreren Niels Fersløv Sinding, 48 Aar, Sem. fra Trolleborg, skal være en meget brav Mand, og er ret duelig, men katechiserer kun ngl. Øv. Cl. Læsn. Skr. Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. mg? Gymnastik ug. (1848: Formedelst det store Børne-Antal og den lange Skolevei skal en ny Skole anlægges, men man venter paa Afgjørelse af en Ansøgning til Rentekammeret om Plads og Tømmer. 130 Børn. Læreren N. F. Sinding, 57 Aar, arbejder med megen Troskab med den talrige Ungdom, men katechiser[er] kun nogenledes. Læsn. g. Skr. g× Rel. g. Regn. g? Indb. Und. g× Gymn. mg. Retskrivning skal være meget god. Skolehuset særdeles godt.)

Staarup Skole. Børnene lod jeg komme til Høiby. Skolehuset skal være nyt og udm. godt. 78 Børn. Læreren Hans Larsen, 39 Aar, Sem. fra Trolleborg, skal have været noget streng mod Børnene, men i den senere Tiid mildere. Han er en meget duelig og brav Mand, og katechiserer godt. Fremgangen i øverste Cl. var meget god. Læsn. g. Skr. ug. Rel. g× Regn. mg× I nederste Classe drives Indb. Und. formodentlig kun lidet, da næsten alle Børnene i Bogklasse. Indenadslæsningen var derfor her kun ngl., Skrivningen derimod mg. Gymnastik mg. (1848: Skolehuset særdeles godt. 96 Børn. Læreren Hans Larsen, 48 Aar, er noget vanskelig og vranten, har maaskee ikke megen Lyst til Skolelivet, men er ellers ret brav, og katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skr. g× Rel. g. Regn. ug. Nederste Classe var forsømt, dog Indb. Und. tg. Gymn. g.)

Den 5te Junii visiterede jeg i *Høiby Kirke*. (Den tilhører Kongen, en stor og anseelig Kirke, som ved den i næste Aar forestaaende Hoved-

reparation kan blive meget smuk. En udskaaret Altertavle med Fløidøre.) Spr. Matthiesen prædikede over Joh. 7, 16. 17: »De sande Xstnes lyksalige Tilstand heri Livet«. Maadeligt Gods; Foredraget kunde være ret godt, naar ikke Ordene bleve fremstødte som i Pulser. Katechisationen forkeert. Ungdommen svarede med megen Færdighed og Iver, men de Fleste med en paafaldende Mangel af Eftertanke. I de fleste af Skolerne vænnes de ogsaa for meget til at remse. (1848: Den 17de Julii visiterede jeg 2den Gang i Høiby Kirke. Den er nu godt istandsat, og en smuk Kirke. Spr. Matthiesen prædikede over Aab. 2, 10: »Uden Xstentro, Xstendyd og χ stelig Retskaffenhed er ingen sand χ sten Lyksalighed muelig«. Lutter løs Snak uden mindste Plan eller Orden, i et langtrukket Foredrag. Katechisationen dog lidt bedre. Kirkegangen skal dog være god. En meget talrig Forsamling var tilstede; af Ungdommen svarede ikke Faa godt, men Mange vare ogsaa ganske døde.)

Embedsbøgerne i fortrinlig Orden. (1848: Embedsbøgerne særdeles ordentlig holdte.)

Viig og Asmindrup.

Folketal 1780. — *Præstegaarden*. Stuehuset indskrænket og maadeligt. Af Udlængerne er en nylig ombyggt, og en andens Ombygning skal nu begyndes. Haven ret smuk. (1848: Stuehuset er nyt opført, Grundmuur og meget godt. Haven ret smuk.)

Asmindrup Kirke tilhører Kongen; simpel, men ret kiøn; Choret meget indknebet.

Patron for samtlige Skoler Just.R. Petersen. (1848: Patron for samtlige Skoler Kammerraad (Møller) Petersen.)

Asmindrup Skole. Skolehuset udm. godt. 60 Børn. Læreren Holger Nielsen, 57 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en simpel, men skikkelig Mand; han katechiserer kun simpelt. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. $g \times$ Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik $g?$ (1848: Skolehuset meget godt. 79 Børn. Læreren Holger Nielsen, 67 Aar, passer Skolen, men katechiserer kun nogenledes. Læsn. $g \times$ Skr. $g \times$ Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. $tg.$)

Viig Skole. Skolehuus meget godt. 47 Børn. Læreren Rasmus Bech, 57 Aar, Student, (Søn af Provst Bech), har efter et farligt Beenbrud i nogle Aar holdt Hielpelærer, men er nu saavidt restitueret, at han igien har overtaget Skolen; han har vel lidt underlige Lader, men er dog meget duelig, og katechiserer meget godt. Øverste Cl. Læsn. ug. Skr. mg. Rel. mg× Indb. Und. kun tg. Gymnastik mg. (1848: 71 Børn. Læreren Rasmus Bech, 67 Aar, er duelig, katechiserer ret godt, men er brystsvag, og har derfor nu antaget en Hielpelærer Poul Clausen, 21 Aar, som nylig er dimitteret fra Joenstrup som udmærket duelig. Læsn. mg? Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Eskildstrup Skole. Børnene mødte i Viig. Skolehuset skal være udmærket godt. 48 Børn. Læreren Jakob Tønnesen, 60 Aar, Sem. fra Blaagaard, er duelig og skikkelig, katechiserer godt. Læsn. mg× Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. kun 2 Tabeller vare i Brug; Fremgangen g. Gymnastik g. (1848: Børnene mødte i Asmindrup. 80 Børn. Skolehuset skal være meget godt. Læreren Jakob Tønnesen, 69 Aar, har i næste Aar tient i 50 Aar, og vil da antage en Hielpelærer, skjøndt han endnu er ret kraftfuld og duelig; katechiserer nogenledes. Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. bruges ikke; nederste Classe dog ret god. Gymn. nogenledes.)

Den 6te Junii visiterede jeg i *Viig Kirke*. Den tilhører Kongen, er meget smuk, og i forrige Aar sat i meget god Stand; dog kunde den behøve udvendig Oppudsning. — Spr. Giølby prædikede over Rom. 1, 16: »Guds Ords Kraft og Indflydelse paa det mskelige Hierte«. Prædikenen var vel triviell, og foredragen med en smagløst tremulerende Stemme, men gjorde dog mere Indtryk, end mangen Prædiken, der viser mere Dannelse. Hans Katechisation ubetydelig. En talrig Forsamling var tilstede, og Ungdommen svarede godt. (1848: Den 19de Julii visiterede jeg 2den Gang i Viig Kirke. Kirken er stor, smuk og vel vedligeholdt. Spr. Biering prædikede over Syr. 25, 5. 6: »χstelige Forældres hellige Forpligtelse til omhyggeligen at sørge for deres Børns Opdragelse og Underviisning«. Sædvanlige Tanker

i et levende, men skrigende Foredrag. Katechisationen god. En talrig Forsamling, og Ungdommen svarede meget godt.)

Her har tilforn været residerende Capellaner (blandt Andre P. F. Faber), som dog ingen Embedsbolig havde. (I ældre Tider skulle de dog have havt.)

Jyderup Skole. 42 Børn. Læreren Jens Hillemann Sørensen, 31 Aar, er duelig og skikkelig, katechiserer godt. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik g. Læreren synes noget søv-nig. — Skolehuset meget godt. (1848: Børnene kom til Viig. Skolehuset er nyt, skal ikke være meget solid, men ellers meget godt. 58 Børn. Lære-ren J. H. Sørensen, 40 Aar, er skikkelig, synes at være noget død, kate-chiserer nogenledes. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. tg.)

Ods-Herred, der ligger temmelig adskilt fra den øvrige Verden, skal i det Hele have gode Menigheder; dog har Nykiøbing nogen skadelig Ind-flydelse. Præsterne ere alle vegne tilfredse med Kirkegangen, endskiøndt flere Præster kun ere lidet begavede. Nogle sectereriske Bevægelser, der begyndte i et Par Sogne, have ingen Fremgang havt.

LØVE HERRED

Nidløse.

Folketal 600. (Hører egentlig til Mehrløse Herred.)

1839 den 6te Julii visiterede jeg i *Nidløse Kirke*. En ret smuk lille Kirke, vel vedligeholdt; tilhører Sorø Akademie. Spr. Poulsen prædikede over 2 Petr. 1, 12-18: »Den Trøst, som Apostelens Ord indeholde med Hensyn til Jesu Læres Sandhed«. Prædikenen vel udarbejdet, og χ stelig; Foredraget noget frygtsomt og stammende. Katechisationen ret god, om ogsaa noget befangen. En talrig Forsamling; Ungdommen svarede ret godt. (1847: Da Kirken er under total Ombygning, holdtes Visitatsen, den 10de Julii, i Skielleberg Kirke. Spr. Rask prædikede over 2 Tim. 1, 13; uden egentligt Thema, men en meget god, smuk og χ stelig Prædiken; Foredraget levende og kraftfuldt. Katechisationen mindre heldig, noget adspredt og forlegen. Uagtet Frastanden var en talrig Forsamling tilstede; Ungdommen var opmærksom, og svarede godt.)

Præstegaarden brændte 1832; nu er den Grundmuur, ikke stor, men meget vakker og beqvem. Haven smuk. (1847: Præstegaard og Have i samme Stand.)

Nidløse Skole. Patron Gaardbruger Jørgen Jensen. 72 Børn, hvoraf en stor Deel fra Steenlille Sogn. Læreren Hans Peter Rømer, 35 Aar, Student, examineret paa Vesterborg, har i sin Tiid været fremhiulpen af Lindberg, men hører dog slet ikke til hans Partie. Derimod skal han tilforn have været udsvævende, men er nu gift, og lever ordentligt. Han trænger til at holdes til Arbeidet, men er da ret duelig, katechiserer temmelig godt. Øverste Classe: Læsn. g. Skr. g \times Rel. mg. Hovedregning ug. Indb. Und. gik ikke for godt, dog var Læsningen tg., og Religions-Underviisningen var fortrinlig. Manden kan nok, naar han vil. Gymnastik ngl. Skolebygningen ny og meget god. (1847: Patron Sognefoged Christen Jensen. 115 Børn. Læreren Hans Hansen, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og flittig, katechiserer godt. Læsn. g., ikke nøiagtig. Skr. g. Rel.

mg. Regn. mg. Indb. Und. og nederste Classe i det Hele maadelig. Gymn. g. Skolehuset særdeles godt.)

Kongsted Skole. Børnene kom til Nidløse. Skolebygningen skal være meget god. Samme Patron. 42 Børn. Læreren Simon Rasmussen, 43 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er kun temmelig duelig, og katechiserer kun nogenledes, men skal være tro og flittig. Øverste Cl. Læsn. g? Skr. tg× Rel. g., men Børnene remse for meget. Regn. mg. Indb. Und. tg. Gymnastik g. (1847: Samme Patron. 53 Børn. Læreren S. Rasmussen, 50 Aar, er meget simpel, ikke ivrig i sit Kald, katechiserer maadeligt. Læsn. g× Skrivn. tg. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. tg. Gymn. tg. Børnene kom til Nidløse; Skolehuset skal være meget godt.)

Tersløse og Skielleberg.

Folketal 1230. — (Hovedsognet egentlig i Mehrløse Herred.)

Præstegaarden afbrændte 1825, og er derefter opbygget af Grundmuur, meget rummelig, men ikke solid. Haven peen, men endnu ung. I Marken er anlagt en anden ret net Have. Et Enkesæde haves, temmelig stort, tæt ved Præstegaarden. (1847: Præstegaarden har erholdt endeel Forbedring og Forskiønnelse. Haven smukt holdt.)

Den 7de Julii visiterede jeg i *Tersløse Kirke*, 6 Søndag eft. Trin. En stor og smuk Kirke, meget vel vedligeholdt; tilhører Sorø Akademie. Altertavle af Fru Ingemann. Kirkegaarden stor, planeret, pyntelig. Spr. C. F. Petri prædikede over Dagens Epistel, Rom. 6, 3-11: »Livet med Christus et Troens, Kierlighedens, Haabets Liv«. En meget god Prædiken, foredraget med en meget god Stemme, Frihed og Sikkerhed, men ikke megen Varme. En meget talrig Forsamling. Ungdommen svarede ret godt. (1847: Den 9de Julii visiterede jeg 2den Gang i Tersløse Kirke. Kirken er holdt i smuk Stand. Spr. Petersen prædikede over Joh. 14, 6: »Hvor alvorligt og advarende lyde de Ord til os: Der kommer Ingen til Faderen, uden ved mig«. Ret godt, dog uden ret Orden og Klarhed; Foredraget frit, men Stemmen ikke ret tydelig. Katechisationen god. En meget talrig Forsamling, og Ungdommen svarede godt.)

Tersløse Skole. Patron Kromand Henriksen. 90 Børn. Læreren Rasmus Frederiksen, 58 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en meget brav og udmærket duelig Mand; han katechiserer meget godt, men har et svagt Bryst. Øverste Classe: Læsn. mg× Skr. Rel. Hovedregning ug. Indb. Und. gik, som det pleier, hvor man ikke bruger den meget. De fleste Børn vare i Bogclasse; men Fremgangen var mg. Gymnastik, mg. Skolehuset meget godt. (1847: Patron Grdmd. Jørgen Pedersen. Skolehuset godt, men noget indskrænket. 113 Børn. Læreren R. Frederiksen, 66 Aar gl., vedbliver med samme Duelighed, Fliid og Troskab; katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. tg.)

Brandstrup Skole. Samme Patron. 64 Børn. Læreren Peter Schmidt, 51 Aar, Sem. fra Trolleborg, er duelig, katechiserer temmelig godt. Øverste Classe: Læsn. g. Skr. g× Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik g. Skolehuset meget godt. (1847: Samme Patron. Læreren Carl Kornbech, 23 Aar, Sem. fra Joenstrup, har kun været her $\frac{1}{2}$ Aar, og Skolen er under den forrige Lærers Sygdom kommen tilbage. Han synes ikke meget opvakt, katechiserer temmelig godt. 49 Børn. Læsn. g. Skr. g. Rel. g. Regn. tg× Indb. Und. g. Gymn. tg. Skolehuset meget godt. — Alt er her, som ved en Skole, der begynder fra Nyt af.)

Tersløse Sogn har et Schow'sk Legat paa 5000^r til Skolevæsenet, og paa 1000^r til Fattigvæsenet.

Skilleberg Skole. Patron Just.R. Dinesen. 65 Børn. Læreren Andreas Frederik Thomassen, 47 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er meget brav og katechiserer godt. Øverste Classe: Læsn. mg? Skrivn. g× Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. mg. Gymnastik mg., skiøndt kun ringeste Grad. Skolehuset er temmelig nyt, men lavt, og Skolestuen for lille. En meget smuk Have med Anlæg, hvortil 2 Steendysser ere benyttede. Læreren er en meget brav og duelig Mand. (1847: Patron Forvalter Birch. Skolehuset nyt og meget godt. 82 Børn. Læreren Andr. Fr. Thomassen, 56 Aar, er en meget skikkelig Mand, men noget indskrænket; katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g× Gymn. mg.)

Skielleberg Kirke tilhører Sorø Akademie, simpel, men net og vel holdt. (1847: *Skielleberg Kirke*, simpel, lys og ret smuk.)

Brandstrup og *Skielleberg* besøgte den 8 Julii. Middagen paa Kragerupgaard i Ørsløv Sogn. En anseelig og smuk Bygning, for en stor Deel opført af Borgermester Et.R. Bech.

Ørsløv og Soelberg.

Folketal 800. — *Præstegaarden* er for det Meste ny, anseelige, høie og bekvemme Værelser. Haven stor og smuk, vel stærk beplantet. (1847: *Præstegaard og Have* meget vel vedligeholdet.)

Den 8de Julii besøgte jeg:

Soelberg Kirke; tilhører Aggersvold, mørk og styg; kun Alteret anstændigt; Prædikestolen ny, da den faldt ned med Provsten for nogle Aar siden, men Opgangen flau og forkeert. Det Øvrige næsten uselt. (1847: *Soelberg Kirke* er nu dog sat i taalelig, skiøndt simpel, Stand.)

Soelberg Skole. Patron Proprietair Jørgensen paa *Soelberggaard*. Skolehuset temmelig godt; Skolestuen ny og god, det Øvrige lavere og simpelt. 49 Børn. Læreren Johannes Andreas Bech, 28 Aar, Sem. fra Joenstrup, har nylig været syg, hvilket har havt Indflydelse paa Skolen. Han er ret duelig, men har nok ikke megen Iver; han katechiserer tg. Øverste Classe: Læsn. g. Skr. g? Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. g. Gymnastik g. (1847: Patron Sognefoged Jens Hansen. Skolehuset fugtigt og indskrænket; er lovet til næste Foraar ombygget. 73 Børn. Læreren Joh. Andr. Bech, 36 Aar, er antagelig, katechiserer temmelig godt, men kunde maaskee være flittigere. Læsn. mg? Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. mg.)

Ørsløv Skole, en Fierdingvei fra Byen. Patron Just.R. Dinesen. Skolehuset nyt og meget godt. 69 Børn. Læreren Peder Jensen, 46 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en særdeles duelig, flittig og retsindig Mand; han katechiserer meget godt. Øverste Classe: Læsn. mg. Skrivn. Rel. ug. Regn. mg. Indb. Und. mg? Gymnastik mg. (1847: Patron Forvalter Berg. 101 Børn. Læreren Peder Jensen, 54 Aar, er endnu den samme i alle Henseender agtværdige Mand; han katechiserer ret godt. Læsn. mg. Skr. mg×

Rel. ug. Regn. $g \times$ Indb. Und. g. Gymn. g. Skolehuset godt, men Skolestuen behøver Udvidelse.)

Den 9de Julii visiterede jeg i *Ørsløv Kirke*. Kirken tilhører Kragerupgaard; den er bedre end Soelberg Kirke, men dog mørk og styg, uden nogen Prydelse undtagen en lille i Alabaster udskaaen Altertavle, som neppe er umærkværdig. Kirken kunde blive smuk, naar der blev anvendt Noget paa den. — Provst Beck prædikede over 5 Mos. B. 6, 4-7: »Kierlighed til Gud er Kilden til et evigt Liv«. En god og smuk Prædiken, foredragten med Frihed, Kraft og ualmindelige Gaver, men ikke ganske naturligt. Han katechiserer meget godt. En talrig Ungdom, men ikke Mange af de Ældre. Ungdommen svarede i det Hele meget godt. (1847: Den 30te Julii visiterede jeg 2den Gang i *Ørsløv Kirke*. Kirken har erholdt en Hovedreparation, og er nu en smuk, lys Kirke. Spr. Honum (tilforn i Vettersløv) prædikede over 2 Petr. 1, 19: »Ogsaa vi gjøre vel, om vi give Agt paa det prophetiske Ord som et ubedrageligt Lys paa Livets Veie«. Alleslags, Politisk og Religiøst, Offentligt og Privat, mellem hveranden uden ret Orden og Klarhed. Sproget ikke ret kirkeligt, Foredraget frit og temmelig godt. Formedelst hans Upasselighed lod jeg ham ikke katechisere. Den talrige Ungdom svarede meget godt.)

Havreberg og Gudum.

Folketal 670. — Annexet ligger i Slagelse Herred, har kun 8 Gaarde og 6 Huse, og ingen egen Skole, men Børnene ere henlagte til Sønderup Skole-District.

Præstegaarden gammel, dog taalelig. Haven temmelig stor, ret kiøn. (1847: Præstegaarden er gammel og saa indskrænket, at den kun har 4 egentlige Værelser, men den holdes i ordentlig Stand.)

Sognepræsten Kieldberg har tilforn været Præst i Finmarken. Han skal engang have havt delirium tremens, men nu have aflagt den forrige Last, ligesom han skal have ophørt med at antage daarlige Confirmander fra andre Sogne. Uagtet alle Erindringer ved de to forrige Visitatser føres endnu hverken Af- og Tilgangs-Lister eller Jævnførelses-Register. I Skole-

commissionsprotokollen findes Intet indført siden 1829, uagtet derom ved forrige Visitats var skeet Erindring. Det lod til, at man meget frygtede Klage fra Menigheden. (1847: Sognepræsten Kioldbergs Forhold skal i de senere Aar være aldeles sømmeligt, om han endog i mangan vigtig Embedsgierning er forsømmelig. Dog vare samtlige Embedsbøger bragte i Orden.)

Havreberg Skole. Patron Gaardbruger Hans Pedersen. Skolehuset meget godt. 81 Børn. Læreren Jonas Christian Brøns, 58 Aar, Sem. fra Blaa-gaard, er en jævn, skikkelig og tro Mand; saaledes var ogsaa hans Katechisation. Øverste Classe: Læsn. g × Skrivn. g × Rel. mg? Regn. tg? Indb. Und. mg. Gymnastik g. (1847: Patron, en Gaardmand Rasmus Sørensen. Skolehuset godt. 120 Børn. Læreren J. C. Brøns, 65 Aar, er meget flittig og tro med sine simple Evner. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. tg. Gymn. g.)

Den 10de Julii visiterede jeg i *Havreberg Kirke*. Den tilhører Sorø Akademie, er stor, lys, og i fortrinlig Stand. Spr. Kioldberg prædikede over 1 Tim. 2, 4: »Guds faderlige Sindelag imod alle Msker — ved sit guddommelige Ord, ved Jesum Xstum at virke til deres Lyksalighed«. Maadelig, løs og søvnic Snak. Katechisationen ligeledes løs og kold. — Af Ældre vare endel Mænd, faa Koner tilstede. Ungdommen svarede godt, (»jeg havde ikke tænkt, at de skulde svare saa godt,« sagde Præsten) og lod til at være opvakt; Flere viste særdeles god Eftertanke. (1847: Den 31te Julii visiterede jeg 2den Gang i Havreberg Kirke. Den smukke Kirke er vel vedligeholdet. Spr. Kioldberg prædikede over Joh. 17, 3: »Jesus som Mske-slægtens største Velgiører«. Sædvanlig rationalistisk, sløv og søvnic Tale, med ligedan Katechisation. Ungdommen svarede i det Hele ret godt, men om enkelte maa jeg denne Gang bemærke, at de svarede med ualmindelig liden Eftertanke.)

Jeg paamindede Præsten, og tilkiendegav ham, at jeg maatte anmode Provsten om at paasee, at Protokollerne føres ordentligen, og at Alt ved Embedet behandles tilbørligen.

I Krænkerup her i Sognet har en Skrædder begyndt at holde Conven-

tikler, og dertil havt Bistand af Skolelærer Jensen i Søby. Præsten vidste da ikke, om dette Uvæsen endnu vedvarede. (1847: De gudelige Forsamlinger synes paa hele Egnen at være hensovede.)

Giersløv.

Folketal 1020. — *Præstegaarden* afbrændte 1835, er altsaa nu ny, god og smuk, skøndt Bindingsværk. Haven ret køn. (1847: Præstegaarden er vel vedligeholdt.)

Giersløv Skole. Patron Proprietair Meldahl paa Løvegaard. Skolehuset godt. 37 Børn. Læreren Lars Nielsen, 56 Aar, Sem. fra Blaagaard, er temmelig duelig, katechiserer kun nogenledes, neppe meget paapasselig. Øverste Classe: Læsn. tg× Skrivn. g× Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik g× (1847: Patron for begge Skoler Proprietair Hasle. — Giersløv Skole. 67 Børn. Læreren Lars Nielsen, 64 Aar, har formedelst Uduelighed og Drikfældighed faaet Hielpælærer. Dennes Navn er Julius Carl Hansen, 22 Aar, Sem. fra Joenstrup. Han er duelig, underviser med Liv, og katechiserer ret godt, men har for et Aar siden maattet begynde Skolen forfra. Læsn. g× Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. mg. Skolehuset meget godt.)

Løve Skole. Samme Patron. Skolehuset meget godt, men Skolestuen næsten for lille til det store Børne-Antal; nu just 100, om Vinteren større. Læreren Hans Møller, 30 Aar, Sem. fra Lyngby, er en duelig og brav Mand, som har svært Arbeide; katechiserer godt. Øverste Cl.: Læsn. mg? Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g× Gymnastik g. (1847: Skolehuset er meget godt, og Skolestuen er bleven udvidet, men dog neppe stor nok for det store Antal af 151 Børn, som Skolen endnu har, uagtet 30 Børn ere blevne henviste til Giersløv Skole. Læreren Hans Christian Møller, 39 Aar, kan uagtet al sin Fliid og Troskab ikke overkomme dette Børnetal, og der maa tænkes paa Foranstaltninger; maaskee at flytte begge Skoler, som ligge ubeleiligt, hvorved Antallet kunde blive lige, men dog over 100 i hver. Fremgangen i denne Skole er derfor ikke tilfredsstill-

lende. Læsn. tg. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. maadelig; Læren kan ikke komme omkring i den snevre Plads, og saaledes ikke paa-passe Bihielperne. Gymn. g.)

Den 11te Julii visiterede jeg i *Giersløv Kirke*. Kirken tilhører Løvegaard, er ret kiøn, og meget vel vedligeholdt. Spr. H. F. Gøtzsche prædikede over Tob. 4, 6: »At det er vigtigt for Msket, altid at have Gud i Tanke«. Sunde Ord, foredragne med Liv og Hiertelighed, om end Logik og Æsthetik kunde have Noget at erindre. Han katechiserer ogsaa med Kraft og Varme. En ret smuk Forsamling; Ungdommen svarede meget vel, og synes at være opvakt. — Kirkegaarden peen. — Kirkegangen skal begynde at hæve sig, og nu være upaaklagelig. (1847: Den 29de Julii visiterede jeg 2den Gang i Giersløv Kirke. Kirken er vel smal, men ellers ret smuk, og anstændig vedligeholdt. Spr. H. F. Gøtzsche prædikede over Luk. 11, 28: »Den salige Frugt, Guds Ord bringer dem, der høre og bevare det«. Meget fromme og hiertelige Ord, i et, rigtignok noget smagløst, men frit Foredrag, som ogsaa kom af Hiertet. Katechisationen ligesaa. Ogsaa her var en talrig Forsamling, som overalt Kirkegangen tiltager. Af Ungdommen vare vel Adskillige svage, men Mange havde igien desto bedre Kundskab og Eftertanke.)

I dette og Finderup Sogne holdes ingen gudelige Forsamlinger, men der findes Enkelte, som søge dem andensteds. — Denne Egn hører til de frugtbareste i Sielland.

Finderup.

Folketal 1040. — *Præstegaarden* for en stor Deel ny og meget god. Haven stor og smuk, med en meget vakker Træplantning. (1847: Præstegaard og Have ere i samme smukke Stand.)

I Høng er Løve Herreds nye, smukke Ting- og Arrest-Huus.

Høng Skole. Patron Just.R. Grüner. Skolehuset er endnu den gamle, maadelige Degnebolig, med en ny, taalelig Skolestue, men skal i næste Aar ombygges. 77 Børn. Læreren Jens Gregorius Bang, 54 Aar, ikke Sem., dog examineret paa Joenstrup, er en skikkelig Mand, men nedtrykt ved

Sygelighed, og ved Tabet af Kone og 3 Børn; han katechiserer maadeligt, og mangler Liv og Kraft. Øverste Cl. Læsn. ngl. (han undskyldte sig med, at der vare mange fremmede Børn i denne Classe). Skr. tg. Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. gik godt, og Boglæsningen i nederste Classe var endog meget god, derimod skrev Ingen her i Bog. Gymnastik tg. (1847: Skolehuset nyt og særdeles godt. 94 Børn. Læreren Vilhelm Andersen, 23 Aar, Sem. fra Joenstrup, lover ved Evner og Iver meget godt, katechiserer endnu lidt seminaristisk. Skolen har under den forrige Lærer været meget forsømt, og Virkningen deraf sees endnu i øverste Classe. Læsn. tg. Skr. tg. Rel. mg? Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

Den 12te Julii visiterede jeg i *Finderup Kirke*. Den tilhører Kragerupgaard; Skibet har smukke Hvælvinger, og er lys; en stor Tilbygning har kun Bræddeloft, og hele Kirken er aldeles forsømt, uagtet dens store Tiende. — Spr. H. C. Gøtzsche (tilforn Lector i Kiel) prædikede over Matth. 6, 33: »Religionen er Mskets vigtigste Anliggende«. Themaet viser allerede, at Prædikenen stod omtrent paa det Punct, som de fleste tyske Prædikener ved Aarhundredets Begyndelse. Foredraget frit og kraftigt, en klar Stemme, men en noget tydsk Accent. Han katechiserede klart og fermt. En meget talrig Forsamling baade af Ældre og Yngre, og Ungdommen svarede særdeles vel, med ualmindelig Eftertanke. (1847: Den 28de Julii visiterede jeg 2den Gang i Finderup Kirke. Kirken er bleven meget smukt istandsat, og mangler kun en ny Altertavle. — Det var just 25 Aars-Dagen, siden Spr. H. C. Gøtzsche blev indsat i dette Embede. Han prædikede over Phil. 1, 9-11. Fattedes end de dybere Hiertoner, var det dog en meget god Prædiken, klar, forstandig, alvorlig, kraftfuld; Foredraget svarede dertil. Katechisationen fortræffelig. Ungdommen svarede meget godt. Ogsaa her en talrig Forsamling.)

Tjørnehunde Skole. Samme Patron. 46 Børn. Læreren Niels Thomassen, 40 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er duelig, og har Liv og Kraft; han katechiserer temmelig godt. Øverste Cl. Læsn. g× Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. Skolehuset ret godt. (1847: Skolehuset meget godt. 84 Børn. Læreren Niels Thomassen, 49 Aar, er en brav og

duelig Lærer, katechiserer antageligt. Læsn. mg. Skr. mg× Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. mg. Gymn. tg.)

(1847: Her haves ingen Skolepatroner, da Ingen har villet paatage sig det.)

Reersløv og Vedby.

Folketal 1250. — *Præstegaarden* afbrændte 1833. Den er opbyggt for omtrent 10000^r, urimelig stort, grundmuret og teglhængt. Udhusene skulle være gode, men Stuehuset skal være slet byggt. Haven endnu næsten kun anlagt. — Et Enkesæde i Byen, som nu ikke beboes af Enken, men af en Møllersvend. (1847: Om Præstegaarden er Intet at tilføie.)

Vedby Kirke tilhører Vedbygaard, meget ringe og mørk. For Alteret en Gravsteen over Otto Rud. Af denne Familie hedder Byen egentlig Ruds-Vedby. (1847: Vedby Kirke, i samme ringe Tilstand.)

(Et Besøg paa Vedbygaard. En ret anseelig Bygning, hvoraf en Fløi 500 Aar gl.)

Vedby Skole. Patron Assessor Neergaard. Skolehuset er Stuehuset af den gamle Degnebolig, meget langt, i taalelig Stand, men ellers kun simpelt. Læreren Hans Rasmussen, 58 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en meget maadelig Person, sygelig og aflægs. Indb. Und. og Fremgangen derved neppe nogenledes. Gymnastik paa en langtfra liggende Plads maadelig. Embedsbøgerne skiødesløse og uordentlige. Han skal dog føre et ordentligt Levnet, og Fremgangen i Øverste Classe var en heel Deel bedre, end Nederste lod formode; han katechiserede dog saa temmelig. Læsn. g× Skrivn. nglds. Rel. mg. Regn. tg. (1847: Patron Proprietair Meldal. 81 Børn. Læreren Carl Herman Hansen, 30 Aar, Sem., er brystsvag; han tager derfor kun nogen Deel i Underviisningen, men har Hielpelærer: Poul Gottlieb Frederik Schneider, 28 Aar, som katechiserer ret godt. Læsning (besørges af Hansen) g. Skr. mg? Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Den 13de Julii visiterede jeg i *Reersløv Kirke*. Den tilhører Vedbygaard, har smukke, høie Hvælvinger, men er noget mørk, og i simpel

Stand. Spr. Gudme prædikede over Eph. 2, 19-22: »Om Kirkens Øiemed« — et Thema, hvilket han ikke var voxen; selv det Gode, han sagde, gjorde ingen Virkning, da Foredraget vel var frit, men smagløst og koldt. Derimod katechiserede han godt. En talrig Forsamling. Ungdommen svarede udmærket godt, med Færdighed, uden Ramsen, og med særdeles god Eftertanke. Saavel den confirmerede som uconfirmerede Ungdom i disse Sogne synes opvakt. (1847: Den 10de Julii, 6 Sønd. eft. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Reersløv Kirke. Kirken er endnu ligesaa styg, som tilforn. Spr. Gudme prædikede over Dagens Evangelium: »Om christelig Retfærdighed«. Endda ret taaleligt, skiøndt den sidste Deel (om at iføre Xsti Retfærdighed) var tynd. Foredraget frit, men ikke behageligt. Katechisationen ret god, men noget død. Af ældre Mandfolk var endeel, af Fruentimmer kun faa tilstede. Ungdommen svarede særdeles godt, med Liv og Eftertanke, og med god Kundskab.)

Paa Hesselberggaarden har den unge Proprietair Hasle en Tiidlang holdt gudelige Forsamlinger med Understøttelse af Kirkesanger Jensen i Sæby. Dette skal dog nu være ophørt.

Reersløv Skole. Grev C. Moltke til Nørager Patron. 95 Børn. Læreren Lars Nielsen, 40 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en duelig Mand, — kun skriver han maadeligt —, katechiserer godt, men skal ikke altid være ganske paapasselig. Læsn. mg. Skrivn. tg. Rel. ug. Regn. g. I nederste Classe gik det mindre godt. Indb. Und. ikke levende, og Læsningen ikke nøiagtig. Gymnastik mg. Skolehuset dannet af den gamle Degnebolig, ret godt. (1847: 163 Børn. Læreren Lars Nielsen, 48 Aar, er en meget brav og duelig Mand, og det fortæner al Roes, at han kan bringe et saadant Antal af Børn saa vidt. En ny Skolestue skal bygges, og en Hielpelærer antages, men da Sognet endnu har stor Gield for den nye Skolebygning, er det udsat. Læsn. mg× Skr. g. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und g. (bruges kun lidet, men nederste Classes Læsning mg.) Gymn. g× Skolehuset nyt og meget godt.)

Sæby (Søby) og Hallensløv.

Folketal 1720. — *Præstegaarden* god, ret smukke Værelser, vel vedligeholdt. To Haver, den ene med mange Frugttræer og en dejlig Udsigt over Tiis-Sø. *Præstegaarden* ligger i Byen, men Kirken et temmeligt Stykke derfra ved Sæbygaard. (1847: *Præstegaarden* rigtig nok god og ordentlig vedligeholdt, men dog gammel, og med lave Værelser. Haven gammeldags, men ret smuk.)

I dette Pastorat findes 4 større og 3 mindre Herregaarde. De mange Tienestefolk og Andre, som strømme til og fra, have ikke den bedste Indflydelse paa Tonen i Sognet. Kirkegangen er meget ringe, men skal dog hæve sig noget.

Den 14de Julii visiterede jeg i *Sæby Kirke*. Kirken tilhører Universitetet, er stor, høi, lys, i alle Henseender smuk og vel vedligeholdt; kunde meget godt være Kiøbstedkirke. Spr. Palludan prædikede over Dagens Evangelium (7 Sønd. eft. Trin.): »Hvorledes den Sandhed, at Gud er vor Fader 1. udbreder Lys over vort Liv, 2. forhøier vore Glæder« o. s. v., den sædvanlige Lire, trivielt, svagt, koldt; Foredraget en død Oplæsning. Katechisationen ligeledes kold og død. En meget talrig Forsamling af alle Stænder var tilstede. Ungdommen svarede ret vel, men Flere (maaskee Tienestefolk fra fremmede Sogne) læste maadeligt i Bog. — Præsten er ellers en ordentlig og fornuftig Mand. (1847: Den 13de Julii visiterede jeg 2den Gang i Sæby Kirke. Den smukke Kirke er i meget god Stand. Spr. Paludan prædikede over Præd. B. 12, 1: »En tidlig Guds frygts store Værd, fordi den er den sikreste Grundvold til et lykkeligt Liv, en glad Alderdom, en salig Evighed«. Pr. passede kun lidet til Texten; det Hele tomt og koldt, ikke et dybere ysteligt Ord. Foredraget en kold Oplæsning. Katechisationen saa svag, at jeg ikke veed, hvorover den var. — Den store Kirke var opfyldt af Msker, og den vakkre Ungdom svarede meget godt.)

Hallensløv Kirke tilhører Kammerherre Rothe, er en ret kiøn og temmelig anstændig Annexkirke. (1847: *Hallensløv Kirke*, som forrige Gang.)

Hallensløv Skole. Patron (for alle Pastoratets Skoler) Propr. Busck paa Sæbygaard. Skolehuset nyt og meget godt, Udhusene gamle. 63 Børn. Læreren Jens Harder, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, er, skøndt kraftfuld af Legeme, uden Evne og uden Villie og Fliid, katechiserer slet. Øverste Classe: Læsn. tg× Skrivn. tg. Rel. g. Regn. tg. Nederste Classe: slet, undtagen i Skrivning. Gymnastik tg. Læreren mistænkes for ei at ville lade Bøndernes Koner i Ro. (1847: Patron (for samtlige Skoler) Forvalter Fog. Skolehuset meget godt. 57 Børn. Læreren Harder, 44 Aar, skal have forbedret sit Levnet, og omgaaes sin syge Kone godt; men en maadelig Lærer, som katechiserer daarligt, og kun har liden Lyst. Skolen i det Hele meget maadelig. Læsn. ngl? Skr. tg? Rel. tg. Regn. ngl. Nederste Classe lidet bedre. Indb. Und. tg. Gymn. g.)

Buerup Skole. 104 Børn, og disse for det Meste af det fattigste og daarligste Slags, saa her ere mange Vanskeligheder. Læreren Chr. Ludvig Jepsen, 29 Aar gl., Sem. fra Lyngby, er dygtig og kraftfuld, katechiserer ret godt. Øverste Cl. Læsn. tg. (Præsten meente, at det her traf uheldigt, skjøndt jeg prøvede 8 Børn.) Skrivn. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. gik udmærket godt, og Fremgangen derved god. Gymnastik g. Skolehuset godt. (1847: Denne Skole skal nu flyttes, og desuden en ny Skole oprettes. Skolehuset temmelig godt. Henved 140 Børn. Læreren Theodor Boy Matthiesen, 30 Aar, Privatist fra Joenstrup, har kun været her kort. Han har gode Kundskaber, er duelig og flittig, og katechiserer godt, men Børnetallet er for stort, og mange Forsømmelser. Læsn. g? Skr. g× Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g? Gymn. g.)

Sæby Skole. 55 Børn. Læreren Ole Jensen, 35 Aar, Sem. fra Vesterborg, er bekjendt af sin Deeltagelse i Conventikelvæsenet, endog i fremmede Sogne, hvormed han dog nu skal have ophørt. For Resten roses han som en god og ordentlig Mand; han er duelig, og kunde katechisere godt, naar han ikke selv prædikede for meget istedetfor at lade Børnene svare. Øverste Cl. Læsn. mg× Skrivn. ug. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik mg. Skolehuset meget godt. (1847: Skolehuset godt, rummelig, men just ikke smuk Leilighed. 76 Børn. Læreren Ole Jensen,

43 Aar, holder endnu Conventikler, men som have mindre Søgning, og han gaaer ikke ind i fremmede Sogne. Han katechiserer i Conventikel-Tone, men er i Øvrigt duelig og ordentlig. Skolen er meget god. Læsn. mg? Skrivn. mg? Rel. mg. Regn. mg. Retskrivning, Fædrelandshistorie og Geographie. Indb. Und. mg? Gymn. mg.)

Giørløv og Bakkendrup.

Folketal 930. — *Præstegaarden* har tilforn været i Giørløv, som var et Kald for sig selv, da Bakkendrup var forbundet med Hallensløv, men efterat en Præst for et Par hundrede Aar siden var omkommen paa sin Sognevei i en Mose, skeede Forandringen. Nu er Præstegaarden i Bakkendrup; den er i sig selv god, smukke, skøndt noget lave Værelser, og holdt som et Dukkeskab. Haven stor, udmærket smuk, med Udsigt over Tiis Sø, og forsynet med en Rigdom af Blomster og forskellige Træ-Arter. (1847: Præstegaarden er i samme pene Tilstand, men gammel. Præsten tænker paa at faae den flyttet til Giørløv, hvor en bortarvefæstet Mensalgaard snart vil komme til Salg. Haven brillant.)

Bakkendrup Kirke tilhører Bødstrup; den er lille, ret anstændig, skøndt simpel; Kirkegaarden ved Præstens Omsorg smukt beplantet. Bakkendrup skal efter Nogles Sigende betyde Bag-vendt-rup, fordi Taarnet staaer i Østen af Kirken.

Rye Skole. Patron Grev C. Moltke til Aagaard. Skolehuset temmelig godt, meget lavt. 52 Børn. Læreren Frederik Vilh. Joh. Bergstrøm, 28 Aar, Sem. fra Lyngby, er en Discipel af Jensen i Sæby, har befattet sig med Conventikelvæsen, og har været stridig. Nu er dette faldet bort, og han menes at have Svindsot. Han katechiserer uselt, lader, med Bogen i Haanden, Børnene ramse op, og Skolen er meget maadelig. Øverste Cl. Læsn. tg. Skr. mdlg. Rel. færdig Opramsen. Regn. tg. Ved Indb. Und. brugtes kun 2 Tabeller. Læsn. var dog her god, det Øvrige daarligt. Gymnastik ngl'ds. (1847: Patron Grev C. Moltke. 63 Børn. Læreren Bergstrøm, 35 Aar, har vel ophørt med Conventikler, og skal skikke sig temmelig vel, men han er en maadelig Lærer, katechiserer vel noget friere, [end] sidst,

men mangler Gaver, og gaaer jævnlig istaa. Læsn. tg. Skrivn. g? Rel. g. Regn. g. Indb. Und. tg? Gymn. g. Skolehuset godt.)

Giørløv Skole. Samme Patron. Skolehuset dannet af den gamle Degnebolig, meget godt. 65 Børn. Læreren Niels Christian Baun, Sem. fra Blaa-gaard, er kun 56 Aar gl., men seer ud som om han var udlevet, og gaaer og drøsser derefter; glemsom og forstyrret. Han vil katechisere meget klogt, men det er forkeert. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. tg? Rel. tg. Regn. mdlgt. Indb. Und. ngl. Gymnastik saae jeg ikke formedelst Regn, men kun ringeste Grad. (1847: Samme Patron. Skolehuset meget rummeligt, men gammelt i maadelig Stand. 94 Børn. Læreren N. C. Baun, 64 Aar, er svagelig, og tager kun liden Andeel i Undervisningen, hvilken han for det Meste har overladt sin Søn, Hielpælærer Christian Ludvig Baun, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup. Dennes Duelighed blev roest, og han holder Aftenskole, men sine nærmeste Pligter synes han mindre at bekymre sig om. Ogsaa synes han at mangle Gaver, og katechiserer kun nogenledes. Læsn. g. Skr. g. Rel. ngl. Regn. mg. Indb. Und. ngl? Bihielperne syntes fremmede for Sagen, og nederste Cl. kun ringe. Gymn. g.)

Den 16de Julii visiterede jeg i *Giørløv Kirke*. Den tilhører Aagaard, er noget smal, men ellers smuk, og i meget god Stand. Spr. Appeldorn prædikede over Ps. 119, 105: »Guds Ord er Livets Lys«. Meget kort og meget ubetydeligt; enkelte Blomster, men ingenlunde samlede til en Krands; ingen Orden og ingen Dybde. Foredraget frit, Stemmen klar og kraftig, men noget pretentiøs. Han katechiserede ret godt, noget sødladende. En særdeles talrig Forsamling, saa at Kirken neppe kunde rumme den. Ungdommen svarede meget fornuftigt og godt. (1847: Den 25de Julii, 8 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i *Giørløv Kirke*, som egentlig er Hovedkirken, og holdes i god Stand. Spr. Appeldorn prædikede over Dagens Evangelium: »Hvad vi have at gjøre for at vinde Andeel i Himmeriges Rige«. Temmelig kort og løst; Foredraget har Frihed og Kraft, men ingen Hiertelighed eller Behagelighed. Han katechiserede over lærde og curiøse Materier. Men den talrige Ungdom svarede ualmindelig godt, hvilket dog uden Tvivl maa tilskrives Præstens Confirmations-Underviisning.)

Præsten roser Menigheden, og Kirkegangen skal være god. — Andre finde dog Bønderne her stridige.

(Om Eftermiddagen aflagt Besøg paa Aagaard, en stor Gaard med en maadelig Bygning; Beliggenheden ikke smuk. Af Haven, som skal være stor og smuk, saae jeg kun Lidet.)

Helsinge og Drøsselberg.

Folketal 1430. — *Præstegaardens* Udhuse ere nye, Stuehuset gammelt og maadeligt, dog ret beboeligt og rummeligt. Haven temmelig stor, ret kion. (1847: *Præstegaardens* Stuehuus lider svært af Ælde og Brøstfældighed. Haven vel holdt.)

Den 17de Julii visiterede jeg i *Helsinge Kirke*. Den tilhører Aagaard, er meget anseelig, to Rader Piller ned giennem Kirken, men hvorved den deles i ulige Dele, saa Alteret staaer skievt; antik Maling; vel vedligeholdt. Spr. Matthiesen prædikede over Luk. 11, 28: »Guds Ord er den rette Kilde til Forstandens Oplysning og Hiertets Trøst p. p.« Handlede meest om Skrivtens Læsning, og ikke synderligt udviklet eller ordnet, men Foredraget havde Liv og Varme. Han katechiserede godt. Den store Kirke var aldeles opfyldt af Msker, og Ungdommen svarede meget godt. (1847: Den 26de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Helsinge Kirke*. Kirken er vel vedligeholdt. Spr. Matthiesen prædikede over Jak. 1, 21: »Jesu Lære er mægtig til at saliggjøre vore Siele«. Temmelig triviel[t], Foredraget ret levende, men ikke frit for Affectation. Katechisationen god. Forsamlingen meget talrig, men Ungdommen viste sig ikke fra saa fordeelagtig en Side, som forrige Gang; Enkelte svarede meget vel, men det store Fleertal var dødt, uden Eftertanke, om ei uden Kundskab.)

Kirkehelsinge Skole. Patron Grev C. Moltke. 45 Børn. Læreren Vilh. Landorph Nielsen, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig, og Fremgangen meget god, men han katechiserer meget flaut, og skaber sig meget vigtigt. Øverste Cl. Læsn. mg× Skr. mg× Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. Skolehuset nyt og meget godt. (1847: Patron Grev C.

Moltke. 54 Børn. Læreren V. L. Nielsen, 49 Aar, er duelig og flittig, katechiserer nu ret godt, og Grimacerne mindre fremtrædende. Læsn. mg? Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. tg. Gymnastik mg. Skolehuset meget godt.)

Vindehelsing Skole. Samme Patron. Skolehuset godt. 64 Børn. Læreren Jens Hansen, 46 Aar, Sem. fra Joenstrup, er brav og duelig, katechiserer godt. Øverste Cl. Læsn. mg. Skrivn. g× Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik mg. (1847: Samme Patron. 89 Børn. Læreren Jens Hansen, 54 Aar, er duelig og tro. Læsn. mg. Skr. tg× Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. kun lidet øvet, men nederste Cl. dog tg. Gymn. tg. Skolehuset godt. Læreren er en simpel Mand, men tro, og katechiserer godt.)

Reersø Skole besøgte jeg ikke formedelst dens lange Fraliggenhed, men Børnene kom til Kirkehelsing. Samme Patron. Kun 24 Børn. Læreren Peter Christian Brøns, 30 Aar, Sem. fra Skaarup, er duelig, katechiserer temmelig godt. Øverste Cl. mg? Skr. mg× Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik g. Skolehuset skal være nyt og meget godt, skiøndt lille efter Børnenes Antal. (1847: Samme Patron. Skolehuset skal være lille, men godt. Børnene af nederste Cl. kom til Vindehelsing. 35 Børn. Læreren Brøns, 37 Aar, er duelig, og katechiserer ret godt. Læsn. mg. Skrivn. g× Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. bruges næsten ikke i den lille Skole. Gymn. tg.)

Drøsselberg Skole. 41 Børn, hvoraf kun 10 i øverste Classe. Læreren Heinrich August Leisner, 32 Aar, ikke Sem., men examineret paa Joenstrup, er ret brugbar, men katechiserer kun nogenledes. Øverste Cl. Læsn. mg? Skr. g× Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik g. Skolehuset godt, Udhuset under Bygning. (1847: Patron Propr. van Deurs. 79 Børn. Læreren Leisner, 40 Aar, har uddannet sig mere, og katechiserer ret godt. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. tg. Pegestokke manglede ganske, til Beviis, at I. U. ellers kun lidet bruges. Gymn. g. Skolehuset særdeles godt og solid, bygget af Kampsteen.)

Drøsselberg Kirke tilhører Bødstrup. Den er i lignende Stiil som Helsing Kirke, men kun med een Rad Piller i Midten. Den er temmelig stor,

men mere skrummel, end anseelig; Udseendet er ikke forfaldent, men forsømt. I Annexet skal Kirkegangen kun være ringe.

Ad en styg Vei forbi Bødstrup forlod jeg Herredet.

I Løve Herred findes adskillige værdige Præster, een uværdig. Skolevæsenet er ikke glimrende. Kirkegangen er vel i nogle Sogne ringe, men synes dog i det Hele ikke at være slet. Det Conventikelvæsen, som havde begyndt i dette Herred, fandt ingen Yndest, og er for det Meste ophørt. De, der søgte det, skulle for det Meste være meget uværdige Personer, hvoraf Flere ere tiltalte eller straffede for Tyverie o. dsl. En Skomager i Giørløv, som havde begyndt at holde Forsamlinger, er just nu i Mistanke for Hælerie.

SLAGELSE HERRED

Stillinge.

Folketal 1340. — *Præstegaarden* er ikke ny, men nu, da et nyt Udhuus er opført, ret god, og har ret hyggelige Værelser. Haven skal være 3 Tdr Land; den har adskillige ret kionne Partier og Udsigter, men taltaler mig dog ikke synderligt. (1849: Præstegaarden trænger til Ombygning eller Hovedreparation, som den nu vel snart vil erholde. Den store Have er under Naadensaaret forsømt.)

Da Skolerne her ere meget talrige, har man deelt øverste Classe i 2 Afdelinger, hvoraf den ene kaldes Æres-Classen. I Stillinge Skole læses i denne Geographie; Underviisningen deri vil ikke sige stort, er neppe heller hensigtsmæssig indrettet. Provsten mener ikke, at denne Deling er til Fordeel. (1849: Formedelst det store Børneantal skal der nu træffes Foranstaltning, som formodentlig vil bestaae i, at Stillinge Skole udvides og en Andenlærer antages, hvorved endel af Næsby Skoledistrict kan lægges dertil. — Patron for begge Skoler Gaardbruger Hans Larsen.)

Den 18de Julii besøgte jeg:

Kirkestillinge Skole. Patron Gaardbruger Rasmus Nielsen. Skolehuset meget godt. 114 Børn. Læreren Jens Olsen Storm, 58 Aar, Sem. fra Joenstrup, er kun temmelig duelig, katechiserer ved Rams, og det lader til, at (efter Spræstens Opmuntring) det Nødvendigste tilsidesættes for Vind. Øverste Cl. Læsn. tg. Skr. tg? Rel. g., men Rams. Hovedregning, g. Indb. Und. g× Gymnastik tg. (1849: Skolehuset godt, men med indskrænket Leilighed. 143 Børn. Læreren Storm er nu 68 Aar, men arbejder endnu med roesværdig Troskab, og katechiserer temmelig godt. Læsn. g× Skrivn. g× Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymnastik g.)

Næsby Skole. Samme Patron. Skolehuset godt. 77 Børn. Læreren Hans Christensen, 33 Aar, Sem. fra Vesterborg, skal tilforn ved Gilder have taget vel Meget til sig, og i sit Huus ikke enedes med sin — som det synes, vakkre — Kone, men i den senere Tiid have forbedret sig. Han

passer sit Embede, og er en duelig Lærer (see Mere nedenfor). Øverste Cl. Læsn. g? Skrivn. g. Rel. g. Regn. tg.; han hjælper Børnene for meget. I. U. g., men ingen Bogclasser. Gymnastik g. (1849: Næsby Skole kom til Stillinge. Skolehuset som i Stillinge. 122 Børn. Læreren Jørgen Peter Vilhelm Larsen, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, er noget lapset, og katechiserer kun nogenledes. Læsn. tg? Skrivn. g. Rel. g. Regn. g × Indb. Und. g. Gymnastik mg.)

Den 19de Julii visiterede jeg i *Stillinge Kirke*. Den tilhører Sorø Akademie, er stor, lys, smuk, i ypperlig Stand. Spr. H. C. Flemmer prædikede over 1 Kor. 13, 13: »Der gives ingen større Lyksalighed end den, en sand Christen eier«. Læs Snak, der sluttede med en flau Tiltale til mig. En talrig Ungdom, men den svarede kun maadeligt; den manglede i det Hele baade Kundskab og Eftertanke. Præsten katechiserede med de Øverste, og fik Svar, da han lod Es. 53 oplæse, og foretog endeel udenfor Lærebogen; hvorimod Ungdommen kun er lidet fortrolig med denne. De Voxnes Bøglæsning var ogsaa maadelig. — Her katechiseres ellers meget flittigen.

Ved Slutningen fremstod Sognefogden med en skriftlig Klage over Skolelærer Christensen. Denne Klage er tilforn indsendt til Skoledirectionen. Den er foranlediget ved anden Trætte, men angaaer fornemmelig Drikfældighed, som Præsten paastaaer, at Chr. har aflagt, de Andre, at han endnu er forfalden til. Jeg gjorde mig Umage for at faae Klagen taget tilbage, men hidtil forgieves. (1849: Den 21 Septbr. visiterede jeg 2den Gang i Stillinge Kirke. Den store og smukke Kirke har tilforn havt et høit Taarn, nu er det af Oekonomie ualmindelig lavt. Provst Zahle prædikede over Ps. 27, 4: »Hvad skal Kirken være for os? En Noahs Ark — et Sinai — et Thabor — et Phaniel — et Bethel«. Ikke affecteret, som jeg havde befrygtet, men virkelig sindrigt, smukt og opbyggeligt; Foredraget med Kraft og i god Smag. Katechisationen meget god. Af ældre Mænd vare Mange tilstede. Ungdommen overmaade talrig; den var vel ret opmærksom, men svarede just ikke med synderlig Færdighed.)

Her findes »Læremødre«, til hvilke Forældre sende deres smaa Børn — Asyler. (1849: Læremødre findes endnu i flere Byer, og stifte megen Nytte.)

Vemmeløv og Hemmeshøi.

Folketal 1280. — *Præstegaarden*, ved Kongeveien, gammel og simpel, dog ret taalelig. Haven 7^{skp} Land, ellers ikke mærkværdig. (1849: Præstegaarden er bleven meget forbedret og forskiønnet, og afgiver nu en ret smuk og hyggelig Bolig.)

Hemmeshøi Kirke tilhører Taarnholm, lille og simpel; i ret god Stand.

Hemmeshøi Skole. Patron Comm. Capitain Falsen. Skolehuset meget godt. 71 Børn. Læreren Hans Rasmussen, 46 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, men examineret paa Joenstrup, har været saa svag, at han har havt Hielpelærer, men kan nu selv forestaa Skolen. Han er langsom, men ellers ikke uduelig; dog synes han efter de epileptiske Anfald, han har havt, at have beholdt noget Fiantet, og øverste Classe var ringere end nederste. Øverste Cl. Læsn. tg. Skr. tg × Rel. mg. Hovedregning, slet, syntes aldeles uøvet. Indb. Und. g. Gymnastik mg. (1849: Børnene kom til Vemmeløv. Skolehuset skal være meget godt. 96 Børn. Læreren Vilhelm August Gørling, 43 Aar, Student og Privatist fra Snedsted, er en brav og ordentlig Mand, som katechiserer ret godt. Læsn. mg. Skrivn. g. Rel. mg., men skraalende. Regn. mg × Retskr. g? Indb. Und. mg. Gymnastik ikke prøvet formedelst Regnveir.)

Den 20de Julii visiterede jeg i *Vemmeløv Kirke*. Den tilhører Holsteinborg, er temmelig stor, lys, og i ret god, men simpel Stand. Spr. Duus prædikede over Matth. 22, 37-40: »Kierlighed til Gud og Næsten det bedste Middel til at opnaae den sande Lykke, som bestaaer i Forstands Oplysning, Hiertets Forædling og Pligters Opfyldelse«. Søvnigt tænkt og foredraget; nogle faa Rester af fordums Veltalenhed, ingen Spor af χ stelig Indsigt eller Følelse. Han katechiserede ganske i Søvn. Ungdommen derimod svarede godt, og viiste Opmærksomhed og Eftertanke. (1849: Den 1ste October visiterede jeg 2den Gang i Vemmeløv Kirke. Kirken er mørk og meget simpel. Spr. Dr. Rothe prædikede over Luk. 14, 12-15. Den upassende Text blev dreiet til »Xsti Kierlighed er Grunden til vor Salighed«. En Slags Homilie \circ : en Vrøvl af løse pietistiske Tanker, i et jævnt Sprog

og et frit, men monotont Foredrag. Katechisationen ret god. En talrig Menighed, og Ungdommen svarede særdeles godt, næsten med for meget Liv, men dog med god Eftertanke.)

Conventiklerne her i Pastoratet ere ophørte, men Nogle søge Forsamlingerne i Slotsbjergby.

Vemmeløv Skole. Samme Patron. 79 Børn. Læreren Lars Hansen, 46 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, skal have været noget forsømmelig, men Skolen hæver sig dog igjen noget; han katechiserer temmelig godt. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. tg. Rel. g. Regn. g? Indb. Und. tg. Gymnastik mg. Skolehuset meget godt. (1849: Skolehuset er under Bygning, da Skolen skal udvides, og en Andenlærer antages. Læreren Lars Hansen, 56 Aar, er nu meget flittig og duelig, katechiserer godt. Læsn. ug. Skr. g. Rel. mg× Retskr. mg. Indb. Und. mg? Gymnastik ikke prøvet formedelst Regnveir. — 125 Børn.)

(1849: Patron for begge Skoler Kammerherre Oxholm.)

Korsøer og Taarnborg.

Folketal: Korsøer 1365, Taarnborg 1025. — *Præstegaarden* er gammel, men meget net holdt, og har derfor smukke Værelser. (1849: Præstegaarden har nogle ret smukke Værelser, men er ellers gammel og maadelig.)

Den 21de Julii visiterede jeg i *Korsøer Kirke*. En meget peen Kirke, udvortes ret anseelig, men uden Taarn, derimod med en vanzirende Telegraph. Kirkegaarden er nedlagt — undtagen Birkners Grav med hans lidet Monument, en rund Søile med den bekjendte Indskrivt — planeret og aaben. Indeni er Kirken en stor, lys, meget net holdt og ret smagfuld Sal, med Træhvælving; et ret godt Orgel, men som trænger til Reparation. Provst Olrik prædikede over Dagens Epistel (8de Sønd. eft. Trin): »Hvorledes den sønlige Udkaarelses Aand eller det barnlige Sindelag imod Gud, som bør findes hos enhver sand γ sten, yttre sig i hans hele Forhold og Levnet«. Vel udarbejdet, foredraget med Liv og Kraft, men for vidtløftigt, og ikke de rette Hiertoner. Af Ældre vare mange Honoratiores, kun Faa af Almuen tilstede; Ungdommen var af alle Classer, og den

svarede særdeles vel, hvilket sielden pleier at skee i Kiøbstedmeenigheder. Alt ved det meget besværlige Embede i særdeles god Orden. (1849: Den 30te Sept., 17 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Korsøer Kirke. Kirken har tilforn været en simpel Landsbykirke, men er under Xstian V bleven udvidet. Spr. Galskiøt prædikede over Dagens Evangelium: »Det Usalige i, at Msker saa ofte ikke i Sandhed holde Noget helligt«. En god og opbyggelig Prædiken; Foredraget frit, Stemmen stærk, men ikke behagelig, hvilket er til Skade for Virkningen. Katechisationen god. Af Fruentimmere var en stor Forsamling tilstede. Ungdommen svarede ualmindelig godt, og med god Opmærksomhed og Eftertanke.)

Borgerskolen har sin egen Gaard (den forrige latinske Skole) med godt Skolelocale og en god Katechet-Bolig; kun til Gymnastikplads er hidtil leiet Plads inde i Byen. Den ordinerede Katechet Hertel er særdeles duelig, underviser med Bestemthed, Liv og Godmodighed. Han underviser i Religion i hele øverste Classe, og i 1ste Afdeling af øverste Drengeclasser, desuden i Dansk, Geographie, Historie, Naturhistorie og Tydsk, hvilket Alt, med Undtagelse af det Tydske, gik saa godt som man kan forlange det, hvor Fattigskolen ikke engang er adskilt fra Borgerskolen. Ogsaa Retsskrivning var antagelig. Klokker og Chordegner Johan Lauritz Lithin, 37 Aar, Sem. fra Trolleborg, underviser i Geometrie, Regning, Skrivning, Boglæsning i øverste Classe, Sang, nu ogsaa i Gymnastik. Sidstnævnte Underviisning tilkom egentlig den 3die Lærer, S. W. Wind, som tillige havde Indbyrdes-Underviisningsclassen; men som nu er suspenderet og sat under Provsteret for sit forsømmelige, gienstridige og i Alt utilbørlige Forhold. Lithin besørger interimistisk denne Classe, saavidt han kan. Han er duelig, og meget ordentlig. Skrivning mg. Regning g. Gymnastik mg. Indb. Und. mg. — 146 Børn. (1849: Borgerskolen er nu adskilt fra Friskolen. Huset har vel ret gode Classeværelser, men er en maadelig Bygning. Man samler til en ny Bygning, hvor da tillige Friskolen skulde have Plads, og Katecheten en bedre Bolig. 75 Børn, 3 Drengeclasser, 1 Pige-classer (26 Børn), hvilken dog i nogle Fag deles, men den øverste Afdeling da samles med 2den Drengeclasser. Lærere: Ordineret Katechet Bagger

(nu kaldet til Sognepræst til Øland) er duelig og flittig, uden at være udmærket. Klokker Johan Lauritz Lithin, 47 Aar, Sem. fra Trolleborg, duelig, men død. Cand. Theol. Hommel, 29 Aar, meget duelig og flink; underviser ogsaa i Fransk og Engelsk; Vilhelm Peter Ferdinand Buchmann, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup, har i denne Skole kun Lidet, og syntes deri mindre opvakt. Fremgangen er forskiellig, men kan dog i det Hele kaldes meget god. I Gymnastik underviser en forhenværende Commandeersergeant Sleiden, nu Politiebetient; mg.)

Haandgierningsskolen har et leiet Locale, 40 Børn; Lærerinde Mdm. Hansen. Den drives ved indb. Und., og synes at være meget god og ordentlig. (1849: Lærerinde Jfr. Braun; synes meget god.)

Mdm. Lithin har et Pige-Institut; for Drengene findes intet, uden at en Cand. Bagger er antaget som Privatlærer for nogle Familiers Børn. (1849: Et Pige-Institut haves i Byen, men hvormed man ikke er tilfreds.)

(1849: *Friskolen* har et leiet Locale, ret maadeligt og noget indskrænket. Lærerne ere: den ord. Katechet, Lithin og Buchmann. I øverste Classe var Læsning og Religion gode, Skrivningen ngl., og Indb. Und. ligesaa. Gymnastik (Sleiden) mg.)

Hulby Skole. Patron Commandeur Falsen. Skolehuset meget godt. 57 Børn. Læreren Seier Jensen, 53 Aar, Sem. fra Trolleborg, katechiserer kun saa temmelig, men er ellers en meget ordentlig, duelig og skikkelig Mand. Øverste Cl. Læsn. mg? Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. ug. Gymnastik g. (1849: Patron Kammerherre Oxholm. Børnene kom til Frølunde. Skolehuset skal være meget godt. 98 Børn. Læreren Jens Christensen, 36 Aar, Sem. fra Snedsted, er ret flittig, men katechiserer kun maadeligt. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. ngl. Gymnastik ikke prøvet formedelst Regn.)

Frølunde Skole. Patron Forvalter Herredahl (fungerer for den egentlige Patron, som er en Jøde). 97 Børn. Læreren Anders Olsen, 33 Aar, er duelig og skikkelig, katechiserer temmelig godt, Sem. fra Trolleborg. Øverste Cl. Læsn. mg? Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. Skolehuset godt. (1849: Patron Generalmajor Oxholm. Skolehuset

meget godt. 139 Børn. Formedelst det store Børne-Antal paatænkes en ny Foranstaltning, men hvormed man dog nok begierer Henstand til bedre Tider. Læreren Anders Olsen, 43 Aar, Sem. fra Vesterborg, er en duelig og meget flittig Mand, katechiserer ret godt. Læsn. mg× Skr. g× Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg? Gymnastik ikke prøvet. — Han underviser Børnene i Havedyrkning. En Haandgierningsskole har ikke villet lykkes.)

(Seet Byens anseelige Skibsverft og Havn, samt Et.R. Rambusch's store, smukke, rige Have.

Ad en smuk Vei over Halskov forbi den skønt beliggende Dyrehovedgaard til Taarnholm, som har en smuk Bygning, men ligger fladere. Der tilbragte jeg den 22de en meget behagelig Middag hos Commandeur Falsens.)

Assistentskirkegaarden strax udenfor Byen har man søgt at beplante, men hidtil har det ikke ret villet lykkes.

Fattighuset er taaleligt; 27 Lemmer, foruden Huusvilde og Syge fra Byen.

(1849: *Taarnborg Kirke*, som eies af General Oxholm, er nylig med en Bekostning af 5000^r sat i en særdeles skøn Stand, i en simpel, men meget reen Smag. Et smukt Orgel. Kun en Altertavle savnes endnu.)

Boeslunde.

Folketal 1190. — Den 22de besøgte jeg:

Gryderup Skole. Patron Grev O. Moltke til Espegaard. Skolehuset meget godt, med større Udhuus (og Avling) end sædvanligt. 64 Børn. Læreren Frederik Sørensen, 35 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret duelig, katechiserer temmelig godt. Øverste Cl. Læsn. mg? Skr. g. Rel. mg? Regn. mg? Indb. Und. g× Gymnastik mg. (1849: Patron Grev O. Moltke. 104 Børn. Læreren Fr. Sørensen, 35 Aar, er en flink og brav Mand, og katechiserer nu ret godt. Øverste Classe: Alt mg. Indb. Und. mg? Gymnastik mg. Skolehuset godt.)

Boeslunde Skole. Samme Patron. Skolehuset meget godt og stort, af den gamle Degnebolig; en stor og smuk Have. 61 Børn. Læreren Ole

Rasmussen, Sem. fra Vesterborg, er meget brav, skiøndt han kun katechiserer nogenledes. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. ug. Rel. g. Regn. ug. Indb. Und. g. Gymnastik tg. (1849: Patron Proprietair Qvistgaard. Skolehuset særdeles godt. 100 Børn. Læreren Ole Rasmussen, 45 Aar, er meget tro og flittig, dog katechiserer han meest ved at lade Stykkerne opramse. Han har endeel Pensionairer hos sig. Læsn. mg. Skrivn. ug. Rel. mg. Retskrivning mg. Regn. mg× Indb. Und. g. Gymnastik g.)

Sønderup Sønder Skole, mødte i Boeslunde Skole. Skolehuset skal være nyt og meget godt. Patron Proprietair Qvistgaard paa Lundbygaard. 50 Børn. Læreren Niels Eibye, 39 Aar, Student, ikke Sem., har været paa Vei til at forfalde til Drik, men skal dog være standset paa Veien; Skolen har tilforn været forsømt, men nu hæver den sig igien, og jeg var ret vel tilfreds. Øverste Cl. Læsn. g× Skr. g. Rel. g. Regn. g? Indb. Und. g? Gymnastik g. (1849: Børnene mødte i Boeslunde. Samme Patron. Skolehuset skal være meget godt. 63 Børn. Læreren Eiby, 50 Aar, mangler ikke Duelighed og katechiserer godt, men han er forsømmelig, og neppe fri for Tilbøielighed til Drik. Læsn. tg. Skrivn. ngl. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. er mestendeels aflagt. Nederste Classe: Læsn. tg.; ingen Skrivebøger. Gymnastik tg.)

Præstegaarden god, rummelig, men ikke beqvemt indrettet, da Værelserne adskilte ved Kjøkken o. dsl. Haven smuk. (1849: Præstegaarden er nu ved Til- og Ombygning næsten bleven for stor og brillant. Haven smuk og net holdt.)

Boeslunde har tilforn været Annex til Skielskøer.

Den 23de Julii visiterede jeg i *Boeslunde Kirke*. Den tilhører Lundbygaard, er stor, lys, og vel vedligeholdt. Den har noget Klosteragtigt ved to Rækker af smalle, spidse Hvælvinger, adskilte ved en Rad Piller midt i Kirken. En stor, brillant udskaaet Altertavle, ægte forgyldt, med to store Fløie. Kirkegaarden peen. — Spr. Qvistgaard prædikede over Joh. 16, 23. 24: »De vigtigste Grunde, hvorfor Guds Ord saa ofte opfordrer os til at bede. Ret fornuftigt, men koldt og tørt, og langtfra ikke udtømmende; Foredraget sikkert og klart, men yderst monotont. Ungdommen

talrig, kun faa Ældre. Ungdommen svarede maadeligt, havde meget liden Eftertanke, og havde endog glemt sine Psalmer. Præsten katechiserede ret godt, men fik ikke bedre Svar. Derimod læste de meget godt i Bog. (1849: Den 27de Septbr. visiterede jeg 2den Gang i Boeslunde Kirke. Kirken er stor, men mere skrummel end smuk; vil vinde, dersom en Forandring med Stolene iværksættes. Spr. Lic. Clausen prædikede over Joh. 18, 36. 37: »Guds Rige er ikke af denne Verden«. Baade Prædiken og Foredrag hørte til de bedre; men det synes mig dog, at den rette Salvelse manglede. Katechisationen ikke fortrinlig. Han har ophørt med de gudelege Forsamlinger, fornemmelig formedelst forandret Anskuelse. Det lod næsten, som om han ikke stod sig ganske vel med Menigheden. Af Ældre vare mange Mænd tilstede. Ungdommen meget talrig, og, da det var kommet paa Glid, svarede den ret godt, skiøndt ikke med megen Færdighed.)

Et Legat af Provst Bechmann til at anskaffe Bibler i hver Gaard. Overskuddet anvendes nu til et Læsebibliothek for Almuen, som søges meget.

Lundforlund og Gierløv.

Folketal 600. — *Præstegaarden* gammel, men kunde maaskee af en anden Besidder bringes til at være en taalelig Bolig (??); nu er Alt meget uhyggeligt. Haven temmelig forvildet. (1849: Den gamle, lave og maadelige Præstegaard er dog nu sat i ret beboelig Stand, og Haven opdyrket.)

Lundforlund Skole. Patron Et.R. Manthey paa Falkenstein. Skolehuset godt. Kun 29 Børn. Læreren Franciscus Chr. Pechule, 55 Aar, ikke Sem., har tilforn været duelig, men er nu kun ringe; katechiserer temmelig godt; uforligelig, ellers Intet at sige paa hans Vandel. Indb. Und. er ikke indført. Nederste Cl. Læsn. tg. Skr. g. Rel. tg. Gymnastik tg? Øverste Cl. var bedre og upaaklagelig. Læsn. mg. Skr. tg× Rel. mg. Regn. g× (1849: Patron for begge Skoler Jægermester Stampe til Falkenstein. — Skolehuset meget godt. 56 Børn. Læreren Pechule, 65 Aar, er ikke uduelig, katechiserer ret godt, og lever ellers anstændig, men han er i bestandigt Klammerie med Menigheden, og mod Børnene overdriver han snart Streng-

heden, og snart Mildheden. Læsn. g× Skrivn. g. Rel. mg. Regning mg. Indb. Und. er ikke indført, og Læsningen i nederste Classe stod meget tilbage. Gymnastik g. — Ministerialbogen er skiødesløs og urenlig.)

Den 24de Julii visiterede jeg i *Lundforlund Kirke*. Den tilhører en Selveier i Byen, Madelung, er lille, men ret kiøn og anstændig. Spr. Schmidt, 74 Aar gl., men endnu kraftfuld, prædikede over Ps. 119, 9: »Guds Ord som det bedste Middel til under alle Farer at bevare de Unge paa Dydens Vei«. Overmaade jævnt og tyndt, Foredraget ganske som daglig Tale. Katechisationen lidt bedre. Ungdommen svarede temmelig godt, eller nogenledes, thi Eftertanke fattedes saare meget. — (En Bondekone sagde om Schmidt, at naar hun hørte ham prædike, saa var det, som om hun hørte sin Rok snurre.) (1849: Den 26de September visiterede jeg 2den Gang i *Lundforlund Kirke*. Kirken er lille og simpel, men ret vel vedligeholdt. Spr. Tønnesen prædikede over Gal. 6, 9: »Nogle af de vigtigste Betingelser for Levetidens fornuftige og rigtige Anvendelse«. Tom, rationalistisk Snak om 1. Oplysning, 2. Dyd, 3. Gudsfrygt, foredraget med en hæs Stemme. Katechisationen død og tør. En temmelig Forsamling var tilstede. Ungdommen kunde Lærebogen udenad, men manglede i ualmindelig Grad Agtsomhed og Eftertanke.)

Gierløv Skole. Samme Patron. 48 Børn. Læreren Johan Ludvig Moll, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget brav Mand, katechiserer godt. Øverste Cl. Læsn. g., for sagte og ikke nøiagtigt nok. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg? Provst og Skolecommission giøre Meget af denne Lærer. Gymnastik g. Skolehuset af Træ, forskrevet fra Norge eller Finland af Brun som Eier af Antvorskou. Det er meget smukt, men nu nok noget forfaldet. (1849: Børnene kom til *Lundforlund*. Skolehuset skal være ret godt, og beklædes efterhaanden med Muur. 52 Børn. Læreren Moll, 44 Aar, er meget duelig, og katechiserer godt. Læsn. mg? Skrivn. mg× Retskrivning mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik g.)

Gierløv Kirke eies af Brændeviinsbrænder Holm i Skielskøer. Den er ret kiøn, meget ordentlig holdt.

Slotsbjergby og Sludstrup.

Folketal 900. — Navnet *Slotsbjergby* skal blot hidrøre fra, at Byen henhørte under Antvorskou Slot.

Præstegaarden temmelig ny, meget peen; har hidtil været meget indskrænket, men nu tilbygges 4 nye Værelser. (1849: Præstegaarden er noget forbedret, og meget vel vedligeholdt. Haven smuk.)

Sludstrup Skole. Patron Et.R. Manthey. Skolehuset meget godt. 96 Børn. Læreren Johan Henrik Fix, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup, mangler nok tilstrækkelig Energie til en saa talrig Skole, hvori de fleste af Børnene fattige og forsømte; imidlertid er han dog ret brav, og katechiserer ganske godt, og med øverste Classe især var jeg vel tilfreds, nemlig Læsn. mg? Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. g× Gymnastik g. (1849: For nærværende Tiid ere her ingen Skolepatroner. — Børnene kom til Biergby. Skolehuset skal være meget godt. 95 Børn. Læreren Fix, 44 Aar, er nu ret duelig, skiøndt mindre god Katechet. Læsn. g× Skrivn. g× Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik g×)

Slotsbjergby Skole. Samme Patron. Skolehuset meget godt. 79 Børn. Læreren Peter Olavius Farre, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig og brav Mand, og skiøndt hans Katechisation er noget udannet, er den dog skikket til at give Børnene Omløb i Hovedet. Øverste Cl. Læsn. mg× Skr. mg. Rel. mg× Regn. ug. Indb. Und. g× Gymnastik saae jeg ikke formedelst Regn, men skal være ret god. (1849: Skolehuset meget godt. 167 Børn. Læreren Farre, 50 Aar, katechiserer nu ret godt, og er meget duelig og brav. Læsn. mg. Skrivn. mg. Rel. g× Regn. mg. Indb. Und. mg? Gymnastik mg.)

Den 25de Julii visiterede jeg i *Slotsbjergby Kirke*. Den tilhører Oberstlieutenantinde Jensen, er lille, men ret anstændig og lys. Spr. P. A. Fenger prædikede over Es. 26, 1. Efter nogle halv rigtige, halv urigtige Fortolkninger kom han til at tale om »det aandelige Zion, den hellige alm. Kirke« med Forsagelsen o. s. v. Tankegangen var ganske ordentlig, men den samme, som hos dette Partie ideligen kommer igien, dog her uden Sect-

Iver eller Udtryk. Sproget er en Blanding af prophetiske Udtryk og platiellandske Talemaader. Foredraget klart, men noget plebejisk. En stor Samling af Msker, saavel honoratiores som Andre, formodentlig ogsaa fra fremmede Sogne. (Paa sin egen Menighed skal F. ikke giøre meget Indtryk, som hans Prædikemaade da i Grunden er langtrukken og, uagtet nogle Glimt af Liv, søvning.) Ungdommen svarede ret godt, men intet Udmærket. Hans Katechisation jævn og sædvanlig. (1849: Den 25de September visiterede jeg 2den Gang i Slotsbjergby Kirke. Kirken er vel vedligeholdt. Spr. Fenger prædikede over 1 Petr. 3, 15: »De *χ*stnes Haab«. Hans Stiil og Foredrag er nu meget simplere og naturligere; en hiertelig og opbyggelig Prædiken. Katechisationen god. En talrig Forsamling; Ungdommen svarede ret godt, men ikke med Lyst og Færdighed.)

Hveranden Søndag holder Præsten gudelige Forsamlinger om Eftermiddagen.

Sorterup og Ottestrup.

Folketal 850. — Sorterup maaskee Soerdrup af Soer 3: Sorø.

Sorterup Skole. Patron Kammerherre Castenschiold. Skolehuset godt. 82 Børn. Læreren Johannes Christian Hager, 26 Aar, Sem. fra Joenstrup, er kun maadelig, katechiserer efter sine Hefter fra Seminariet, og mangler baade Forstand og Energie; maaskee kan længere Erfaring og Øvelse hielpe Noget. Til Undskyldning for Skolen tiener, at den har havt 6 Vacancer i 8 Aar. Øverste Cl. Læsn. g? Skr. mdlg. Rel. g. Regn. g., men fra Lærerens Side ganske forvirret. Indb. Und. mdlg. Gymnastik g. (1849: Patron for begge Skoler Kammerherre Castenschiold. — Skolehuset godt, noget indskrænket. 105 Børn. Læreren J. C. Hager, 37 Aar gl., har uddannet sig meget, passer i den senere Tiid Skolen med mere Alvor, og katechiserer ret godt, kun med nogen Vigtighed. Læsn. mg? Skrivn. g × Rel. mg. Regn. mg. I nederste Classe øves vel Indb. Und. ordentlig, men Børnene opflyttes for snart i Bogklasse, hvorfor Læsningen kun var maadelig. Gymnastik mg.)

Vedbysønder Skole. Samme Patron. Skolehuset godt (begge Skoler af

Frederik den 4des, ikke udvidet); ligeledes 82 Børn. Læreren Jacob Jacobsen, 42 Aar, Sem. fra Joenstrup, er brav og duelig, katechiserer ret godt. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. g. (nogen Retskrivning, simpel). Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. g. Gymnastik mg. (1849: Børnene kom til Sorterup Skole. Skolehuset som det i Sorterup. 108 Børn. Læreren J. Jacobsen, 53 Aar, er en meget brav og skikkelig Mand, katechiserer godt, ret gemytligt. Læsn. mg. Skrivn. mg? Rel. ug. Regn. mg× Indb. Und. g? Gymnastik g.)

Præstegaarden maadelig, uregelmæssig, har dog et Par hyggelige Værelser. Haven temmelig stor, fugtig, forsømt. (1849: Stuehuset og en Længe nybyggt. Grundmuur, gibsede Værelser, særdeles smukt og beqvemt. Haven stor og smuk.)

Den 26de Julii visiterede jeg i *Sorterup Kirke*. Den tilhører Frederikslund, er lille, simpel, men anstændig; en Altertavle af Fru Ingemann. — Spr. Oldenburg prædikede over Rom. 8, 12-18: »De Troendes nye Liv i Xsto Jesu«; uden Orden, Klarhed, Liv, mere sigtende til »Angrebene paa vor allerhelligste Tro« (dog uden heftig Polemik), end til at give Troen Liv i Hierterne. Foredraget frit, med en kraftig Stemme, men monotont og dødt. Af Ældre vare kun Faa i Kirken, som Kirkegangen ogsaa ellers kun skal være ringe, dog noget i Tiltagende. Ungdommen svarede godt, Nogle endog særdeles vel. (1849: Den 19de Septbr. visiterede jeg 2den Gang i Sorterup Kirke. Kirken er sat i smuk Stand, og skal nu have støbte Vinduer, hvorved den ventes at blive lysere. Spr. Bondesen prædikede over Joh. 17, 3: »Den Kundskab, som er ikke blot for Jorden, men for Himmelen, ikke blot for Tiden, men for Evigheden«. En god Prædiken med et frit og levende, skøndt just ikke varmt Foredrag. Katechisationen noget kold. En talrig og opmærksom Forsamling. Ungdommen svarede godt, just ikke fast i Kundskab, men med Liv.)

(Flindts og Lovises Grave inden en ret kiøn Indhegning, men som begynder at voxer for høit.)

Sønderup og Nordrup.

Folketal 880. — *Præstegaardens* Stuehuus har høie og lyse Værelser, om det end ikke er meget solid. Udhusene nok kun maadelige. Haven forsømt. (1849: Præstegaarden, der, ligesom Embedet, har været forsømt, bliver nu oppudset, og vil afgive en smuk Bopæl. Haven endnu forvildet.)

Nordrup Skole. Patron Gaardbruger Niels Rasmussen. Skolehuset meget godt. 59 Børn. Læreren Augustinus Harder, 40 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, skriver en forskrækkelig Haand, men er ellers ikke saa daarlig, og katechiserer temmelig godt, skiøndt han gjorde Paulus til en Hedning, og derimod gierne søgte Leilighed til at vise sig sprenglærd. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. tg? Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. g. Gymnastik saae jeg ikke formedelst Regnveir, men den skal gaae ret godt. (1849: Patron for begge Skoler Forpagter Jochimsen. — Børnene kom til Sønderup. Skolehuset skal være maadelig bygt, fugtig, og Skolestuen for lille. 118 Børn. Læreren Aug. Harder, 51 Aar, er omtrent som sidst, men øiensvag; dog var det fornemmelig hans Strenghed mod Børnene, der endog skal have voldet et Barns Død, som foranledigede, at det blev ham paalagt at holde Hielpælærer. Denne skal have været duelig, men brystsvag, og er nylig død. En ny ventes til 1ste Nov. Herved er Skolen kommen noget tilbage. Læsn. g× Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. g? Indb. Und. tg. Af nederste Classe vare mange Børn udeblevne. Gymnastiken forsømt ved Hielpælærerens Svaghed.)

Den 27de Julii visiterede jeg i *Sønderup Kirke*. Den tilhører Sorø Akademie, er lille, men nu under en Reparation, hvorved den vil blive ret kiøn. Altertavle af Fru Ingemann. — Spr. Schrøder prædikede over 1 Kor. 3, 8-11: »Jesu Lære som den sikreste Grundvold, hvorpaa vi kunne bygge vor Dyd og vor Virksomhed til det Gode«. Tomt, tyndt, dumt, som jeg havde ventet, men mere »oplyst«, end jeg ventede. Foredraget taaleligt. Katechisationen elendig; han gik hvert Øieblik istaa, og kunde ingen Tanke holde fast. Af Ældre vare kun 12 à 14 tilstede; Kirkegangen her altid ringe. Ungdommen havde vel lært Lærebogen udenad, men sva-

rede uden Liv og med saare ringe Eftertanke. (1849: Den 20de Sept. visiterede jeg 2den Gang i Sønderup Kirke. Kirken er nu sat i smuk Stand, lys og hyggelig. Spr. Fahnøe (tilforn i 14 Aar paa Bornholm) prædikede over 1 Kor. 15, 1. 2: »Under hvilke Betingelser vi kunne blive salige ved Guds Ord«. Anstændigt, men simpelt og tørt; den smukke Text ikke benyttet; Foredraget med Kraft, men ikke med Smag. Katechisationen god, men gik nogle Gange istaa. Det synes i Øvrigt, som om den retskafne og omhyggelige Mand ophjælper Kirkegangen; han katechiserer flittigt. Forsamlingen var i Dag talrig (ogsaa Flere fra Sorterup). Ungdommen var opmærksom, men ikke fast i Kundskab og Eftertanke. Enkelte svarede meget godt.)

Sønderup Skole. Patron Gaardbruger Hans Nielsen. 53 Børn. Læreren Anders Olsen, 44 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en stor Stakkel, uden Lyst eller Iver, katechiserer slet og uvidende. Øverste Cl. Læsn. tg× Skr. tg. Rel. mdlg. Regn. ngl. Indb. Und. g., men ogsaa i nederste Classe var Religionsunderviisningen meget slet. Han blev alvorligen advaret, ligesom tilforn er skeet af Provsten. — Skolehuset godt, Beboelsesleiligheden indskrænket. (1849: Skolehuset meget godt. 78 Børn. Læreren Anders Olsen, 54 Aar, har forbedret sig meget; han passer Skolen, katechiserer temmelig godt, men har et raat Væsen. Læsn. mg. Skrivn. mg? Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g? Gymn. g.)

Slagelse og Heininge.*

Folketal: Slagelse Kiøbsted 2915, St. Mikkels Landsogn 515, St. Peders Landsogn 999, Heininge 188.

Den 28de Julii, 9 Sønd. e. Trin., visiterede jeg i *St. Mikkels Kirke*. Spr. Salicatti prædikede over Dagens Evangelium: »Troen paa det tilkommende Liv giver det nærværende Betydning og Værd«. Meget smukt og godt; Foredraget frit, men noget affecteret, og meget for svagt. Han katechiserede overmaade godt. Den store, smukke og vel vedligeholdte Kirke var ganske opfyldt af Msker af alle Stænder. Ungdommen, hvoriblandt Mange

* Jvfr. I, 166-68.

af de anseeligere Indvaaneres Børn, svarede særdeles vel. Alt var meget stille og høitideligt i Kirken. (1849: Den 23de Sept., 16 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i St. Mikkels Kirke. Den smukke Kirke er nu i særdeles god Stand. Spr. Dr. Rudelbach prædikede over Dagens Evangelium: »Hvorpaa grunder sig vor fulde Forvisning om Sandheden af den χ stelige Bekiendelse: Jeg troer paa Kiødets Opstandelse og det evige Liv«. Ikke just gemytligt, temmelig tør dogmatisk, og megen Vægt lagt paa »Kiødet«, og Foredraget ikke smagfuldt; men dog en levende og kraftfuld Prædiken af en begavet og tænksom Mand. Katechisationen god. En meget talrig Forsamling, og Ungdommen svarede meget godt.)

Noget separatistisk Uvæsen har begyndt at røre sig i Byen, men dog kun hos ganske Faa.

St. Mikkels Præstegaard er meget smuk, stor, proper; dog fattes Ud-huse til Avlingen, 49de Land, men tildeels langt borte. Haven stor og peen. (1849: St. Mikkels Præstegaard, som i de senere Aar skal have været forsømt, er nu sat i en meget pyntelig Stand. Den store Have forsømt.)

Lille Valby Skole, under St. Mikkels Sogn. Patron Statsminister Ste-mann. Skolehuset meget godt. 48 Børn. Læreren Hans Mortensen, 40 Aar, Sem. fra Joenstrup, er kun en maadelig Katechet, sødladende og forkeert, behøver Tilsyn, men passer nu sin Skole; har Fortienester af Havevæsenet blandt Districtets Beboere; hans Jordlod er anvendt til Havesager. Øverste Cl. Læsn. g. Skrivn. g \times Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. ikke ind-ført. Gymnastik g. (1849: Børnene kom til Slagelse Friskole. Patron Proprietair Bech. 72 Børn. Skolehuset skal være ret godt, men indskrænket. Læreren Hans Mortensen, 50 Aar gl., katechiserer kun nogenledes, men er en brav og tro Mand. Læsn. ug. Skrivn. mg. Rel. mg. Indb. Und. ikke indført. Gymnastik g.)

Heininge Skole; Børnene kom til Holmstrup. Samme Patron. Skole-huset skal være gammelt og lavt, men vel vedligeholdt. 28 Børn. Lære-ren Frederik Nicolai Rummel, 61 Aar, Student, er nedtrykt af huuslige Sorger, da han har en gammel blind Kone. Han duer kun lidet til Skole-lærer, og katechiserer slet, men Boglæsningen er god i Skolen. Øverste

Cl. Læsn. mg. Skrivn. tg. Rel. tg. Regn. mdlig. Indb. Und. tg. Gymnastik ngl. (1849: Patron Proprietair Bech. Skolehuset meget godt. 51 Børn. Læreren Rummel, 71 Aar, er nu uduelig, og, skjøndt ikke forfalden, dog kun af maadeligt Forhold, meget svinsk. Hielpelærer Ivanof Octavus Falkenskiold, 30 Aar, Sem. fra Snedsted, mangler Energie, men er dog antagelig, og et smukt Mske. Læsn. g., men sagtfærdig, Skrivn. mg? Rel. g. Indb. Und. ikke indført, men nederste Classe god. Gymnastik g.)

(Om Aftenen besøgte jeg Valdbygaard, et stort Gods, med anseelige Ladebygninger, men meget simpel Bolig.)

Den 29de Julii.

Borgerskolen. Localet er en rummelig Bindingsværks-Bygning; Katechetens Leilighed er dog meget indskrænket, hvorfor han har Tilladelse til at bortleie den, og desuden 30^r til Huusleie. Dette kunde dog afhjelpes ved et Bytte med Haandgierningsskolen. En Plan er indgiven om at adskille Borgerskolen fra Fattigskolen, hvilken sidste da kunde faae Locale i Latinskolens forrige Bygning. Uagtet Foreningen — som bevirker, at kun faa af de anseeligere Borgeres Børn benytte Skolen, men hellere behjelp sig med nogle maadelige Instituter — er dog Skolens Tilstand saadan, at den fortjener at kaldes udmærket god. Skolen er indeelt i 3 Classer for hvert Kiøn; desuden en Realclasse, som dog kun tæller 2 Elever, og kun udmærker sig ved lidt maadeligt Tydsk og Geometrie. Men en fortrinlig Indretning er en Extra-Classe, i hvilken forsømte, tungnemme, uvillige Børn hensættes, hvilke dog i 4 Timer hver Formiddag erholde god Underviisning, skjøndt mere indskrænket. Denne Classe har nu 18 Børn. Hele Skolen har 235 Børn. Lærerne ere: 1. Ord. Katechet Leuning, som er en udmærket Lærer, og examinerer med sielden Kraft, Omløb, Raskhed og Fasthed. Han underviser i Dansk, Religion, Historie og Geographie. 2. Klokker ved St. Mikkels Kirke Kield Peter Hagenstrøm, 49 Aar, Student, meget duelig; har Realklassen og Extraklassen; Sang med Drengene, Skrivning. Han er Dannebrogsmænd. 3. Chorsanger Carl Frederik Frandsen, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, særdeles duelig. Læsning, Skrivning, Regning, Historie og Geographie i een Classe, Sang med Pigerne,

Gymnastik. 4. Klokker ved St. Peders Kirke Vilhelm Elias Kønig, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup, duelig; har begge Indbyrdes-Underviisnings-Classerne. — Indb. Und. mg. Gymnastik ug. — Endnu en Tegneskole, 3 Timer ugentlig, ved Malersvend Neuhaus; geometrisk og Ornament-Tegning; godt. Haandgierningsskole efter indb. Underviisning. Lærerinden Md. Schou har 20^r aarlig og fri Bopæl. (1849: Borgerskolen er nu adskilt fra Friskolen. Skolebygningen er vel kun Bindingsværk, men meget rummelig og beqvem, efterat Katecheten er flyttet, og hans Værelser benyttes til Skolen. 90 Børn. Lærere: 1. Ord. Katechet Leuning er fremdeles en udmærket og utrættelig Lærer, og Den, som holder de andre Lærere i Aande; kun mangler Religionsunderviisningen Varme. 2. Klokker Hagenstrøm, 51 Aar, Student. 3. Chorsanger Frandsen, 41 Aar. 4. Klokker ved St. Peders Kirke Kønig, 39 Aar. 5. Carlsen, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup. 6. Wedel, 39 Aar, Student. 7. Hofmann, 21 Aar, Sem. fra Joenstrup. De ere Alle meget duelige og livlige. Desuden som Timelærer i Tegning Malermester Hansen. Skolen er indeelt i 4 Drengelasser og 3 Pigeelasser. Fremgangen er meget god, kun i Tydsk ringe, og Tegningen ikke fortrinlig. Gymnastik udm. g. En Haandgierningsskole, som forestaaes af Mdm. Frandsen.

En Forberedelsesklasse til den lærde Skole, som forestaaes af 2 Adjuncter, tager endeel Disciple fra Borgerskolen. Ellers ingen Drengelasser, men et Par Pige-Instituter.

Friskolen har et leiet, ret beqvemt Locale; man har isinde at bygge et eget Huus til den. 230 Børn, indeelte i 2 Drengelasser og 2 Pigeelasser. Lærerne ere de Samme, som ved Borgerskolen, og Fremgangen, naar Hensyn tages til Børnenes Antal og Vilkaar, endog særdeles god. Indb. Und. bruges kun lidet. Gymnastik, mg.)

Fattighuset med Arbeidsanstalt; synes meget god; har i afvigte Aar havt 300^r Overskud.

Hospitalet har nu faaet Kakkelovne i Stuerne. Trænger til Udvidelse, hvilken bedst kan erholdes, naar de slette Daarekister nedlægges. *Hospitalskirken* er simpel, men passende; kunde behøve en ny Altertavle. (1849:

Hospitalet er bleven betydelig udvidet, og baade udvortes og indvortes smukt og peen. Hospitalskirken simpel, men særdeles smuk; en Altertavle af Simonsen.)

Assistentskirkegaarden udenfor Byen. Plantningerne voxer ret godt, saa at den nu er ret kiøn. Har et Liighuus med Graverbolig.

Holmstrup Skole, under St. Peders Sogn; har mange fattige og forsmæmelige Børn, og skal ligge meget ubeleiligt for Districtet. Patron Assessor Pharmaciæ Knudsen. 95 Børn. Skolehuset meget godt. Læreren Elieser Vilhelm Bendtsen, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, var syg, og viste sig derfor maaskee mindre til sin Fordeel, men besidder neppe synderlig Duelighed; i Øvrigt skal han være en skikkelig Mand. Øverste Cl. Læsn. g. Skrivn. tg. Rel. g. Regn. ngldes. Indb. Und. g? Gymnastik tg. (1849: Patron Forpagter Kochen. 136 Børn. Formedelst det store Børne-Antal skal Skolevæsenet reorganiseres, men det er endnu ikke bestemt, hvorledes. Skolehuset godt. Læreren Elieser Vilh. Bendtsen, 49 Aar, har Brok, er uordentlig og drikkædlig, og har derfor Hielpelærer: Marselius Wittus Bruun, 29 Aar, Sem. fra Skaarup, katechiserer kun simpelt, men er flittig, saa at Fremgangen, især i øverste Classe, er god. Læsn. mg. Skrivn. mg. Rel. g. Regn. g? Indb. Und. g. Gymnastik mg.)

Den 30te Julii visiterede jeg i *St. Peders Kirke*. Den er en Korskirke, ret smuk, men noget lav; Orgelet er forstummet, fordi man savner Midler til dets Reparation. I Kirken findes et ret kiønt Træbillede, overdraget med Gips, af Hellig Anders, formodentlig kommet herhid fra Antvorskou. — Spr. Bastholm fungerer ikke mere formedelst Svagelighed. Personel-Capellan paa eget An- og Tilsvar Benzon prædikede over Rom. 11, 33-36: »Hvorledes skal den oprigtige χ sten betragte den Sandhed, at Forsynets Veie og Raadslutninger ofte ere os urandsagelige«. Sædvanligt, uden Orden og Dybde; maadelige Gaver, en underlig Gesticulation. Ellers en skikkelig ung Mand, som omgaaes Sognepræsten meget kierligt. Der vare mange Msker i Kirken, dog kun faa fra Landsognet. Ogsaa af Ungdommen vare kun de sidste Aars Confirmander, forsaavidt de endnu vare i Sognet, og saaledes et temmelig lidet Antal. Ungdommen svarede i det

Hele maadeligt, med enkelte Undtagelser, især af de fornemmere Classer, som svarede meget vel. (1849: Den 24de Septbr. visiterede jeg 2den Gang i St. Peders Kirke. Kirken er vel vedligeholdt, og Orgelet er bragt istand. Spr. Benzon prædikede over 1 Kor. 13, 1. 2: »At Troen og Kierligheden paa det Inderligste maae være forenede hos den oprigtige Christen«. Løst, uden Tænksomhed og Grundighed; Foredraget ret godt; Katechisationen kun nogenledes. Der var en temmelig stor Forsamling, dog meest fra Byen, ligesom kun faa Karle fra Landsognet. Ungdommen var ikke uvidende, men meget træven, saa man kun med Møie kunde faae Svarene ud af den.)

Præstegaarden i det »Lille Sogn« er meget god, ligger i en Udkant af Byen, har en stor Have, og en Avling paa henved 40de Land. (1849: St. Peders Præstegaard er særdeles god og rummelig, og nu i meget god Stand. Haven smuk.)

Den 31te Julii indsatte jeg Mag. Elberling som Rector for den *lærde Skole*. En temmelig anseelig Forsamling af Byens honoratiores og Omegnens Præster var tilstede.

I Slagelse Herred har jeg havt meest Anledning til at være tilfreds i Kiøbstederne. Landsbyerne ere kun maadeligt forsynede med Præster, og tildeels med Skolelærere. Den eneste Præst, som kunde virke noget Betydeligere, er P. A. Fenger, men han har de mange Udvæxter, og har nok mindre Yndest hos sin egen Menighed, end hos de ikke Faa fra fremmede Sogne, der søge hen til ham. Dog skal Boisen i Skiørpinge begynde at gjøre ham Rangen stridig hos disse omvankende Christne.

VOLDBORG HERRED

Osted, Allesløv og Lethrabort.

Folketal 1330. — 1839 den 23de September begyndte jeg Visitationen i Herredet. — Osted skreves oprindeligen Aasted, nu sædvanligst Ousted. Allesløv skrives ogsaa Allersløv.

Med Kirkevæsenet er den Indretning, at Præsten i Osted prædiker 3 Søndage i Lethrabort Capel, og da er der ingen Tieneste i Allesløv. Menigheden skulde da søge Capellet, hvilket den imidlertid kun lidet gjør, da Bønderne ingen Lyst have til at sidde paa Pulpituret. Den 4de Søndag er der Tieneste i Allesløv Kirke, og da skulde 2 af Grevskabets øvrige Præster prædike i Capellet, hvilket dog er bortfaldet, da paa disse Dage ingen Tilhørere komme tilstede. (1848: Nu prædike ogsaa Præsterne i Saaby og Hvalsø, i Alt 22 Gange aarlig, i Capellet.)

Præstegaarden er meget god. En Deel af Stuehuset er nyt opført, og har meget smukke, høie og gibsede Værelser. Haven smuk. (1848: Præstegaarden meget god, endog i den sidste Tiid forbedret. Haven meget smuk.)

Osted Skole. Patron Gaardbruger Peder Nielsen. 133 Børn. Skolehuset har tilforn været Kro, har ret god Huusleilighed, men Skolestuen lav og maadelig. Indb. Underviisning er ikke indført, da den forrige Spr. ikke yndede den; dog kunde den være nyttig i denne talrige Skole. Læreren Niels Rørbech, 37 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en duelig og brav Mand, katechiserer godt. Øverste Cl. Læsn. mg? Skrivn. mg × Rel. mg. Regn. ug. Gymnastik mg. (1848: Patron Proprietair Jacobsen. Skolehuset godt, og Skolestuen nu udvidet. 113 Børn. Læreren Niels Rørbech, 46 Aar, er meget duelig og katechiserer meget godt. Af Skoledistrictet er en By bleven henlagt til Allesløv Skole, men Skolen er endnu talrig, og har mange fattige og forsømmelige Børn. Dog er Fremgangen meget god? Læsn. mg? Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. g.)

Allesløv Skole. Patron Grev Holstein. 66 Børn. Skolehuset er den forrige Degnebolig; om den gielder det Samme som om Osted Skole. Lære-

ren Frederik Carlsen, Sem. fra Joenstrup, 45 Aar, er fortrinlig duelig og flittig, katechiserer meget godt. Øverste Classe: Læsn. ug. Skr. mg× Rel. ug. Regn. ug. Indb. Und. ikke indført. Gymnastik ug. (1848: Patron Grev Holstein. Skolehuset godt. 103 Børn. Læreren Fr. Carlsen, 53 Aar, er meget flittig, duelig og katechiserer temmelig godt. Læsn. ug. Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. ikke indført, men nederste Classe særdeles god. Gymn. mg.)

Den 24de Septbr. visiterede jeg i *Osted Kirke*. Kirken tilhører Lethra-borg, er noget mørk, især det snevre Chor; ellers anstændig. Spr. Nør-gaard prædikede over Matth. 11, 28-30: »Jesus som Den, der giver Sielen Hvile« (mod Tvivl, Synd og Sorg). En smuk og god, *χ*stelig Prædiken; Foredraget frit, levende og kraftigt. Katechisationen god. Den talrige Ungdom svarede særdeles vel, med Færdighed, Eftertanke og Lyst. (1848: Den 1ste Junii, Xsti Himmelfartsdag, visiterede jeg 2den Gang i Osted Kirke. Kirken er simpel, men anstændig, og nu sat i god Stand. En temmelig god Forsamling. Spr. Jensen (sidst i Rorup) prædikede over Dagens Evangelium: »Vi prædike Ordet, men Herren stadfæster det«. Meget godt, i en jævn, men alvorlig og tiltalende Tone. Katechisationen mindre levende. Ungdommen svarede med særdeles god Kundskab og med Liv og Munterhed.)

Alt ved Embedet i meget god Orden. Et Almue-Bibliothek nylig oprettet, som benyttes flittigt.

Hvalsø og Særløse.

Folketal 1070. — *Skovhadstrup Skole*. Patron Grev Holstein. 66 Børn. Skolehuset godt. Læreren Hans Peter Nonnegaard, 26 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret duelig; katechiserer temmelig godt. Øverste Cl.: Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. g. Gymnastik, ringeste Grad, godt. (1848: Skolehuset meget godt. Patron Grev Holstein. 91 Børn. Læreren Nonnegaard, 36 Aar, er duelig og katechiserer godt. Øverste Cl. Læsn. g× Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg? Nederste Classe syntes mere forsømt. Indb. Und. tg? Gymnastik ikke prøvet formedelst Regn.)

Præstegaarden er god, og ret vel vedligeholdt, har rummelige, ret hyggelige, men noget lave Værelser. Haven ret kiøn, men noget tilvoxen og forsømt. (1848: Præstegaarden i samme gode Stand. Haven omtrent som sidst.)

Den 25de Septbr. visiterede jeg i *Hvalsø Kirke*. Kirken tilhører Tølløse; den er bred, lys, og kunde være smuk, naar den ikke vanziredes af en gammel, smagløs Maling. Spr. Grove prædikede over 1 Kor. 3, 9-13: »Hver see til, hvorledes han bygger«. Prædikenen var i sig selv taalelig, men Udtrykket poetiserende (ogsaa forekom »Mineralier«), og Foredraget affecteret, hvorved de hyppige Standsninger formedelst lapsus memoriæ tage sig desto uheldigere ud. Han katechiserede ret godt, men ogsaa noget stammende. Af Ældre vare kun Faa tilstede, næsten ingen Fruentimmer. Ungdommen svarede godt, dog vare endeel Svar uden Eftertanke. (1848: Den 2den Junii visiterede jeg 2den Gang i *Hvalsø Kirke*. Kirken er smuk, nymalet og paa en revnet Klokke nær i god Stand. Spr. Grove prædikede over Joh. 16, 27: »Vigtigheden af Jesu Forsikkring, at Gud elsker os, og hvad der kræves af os for at være denne Kierlighed værdige«. Prædikenen behagede mig mere end sidst, skiøndt den ikke var øst af christeligt Dyb. Foredraget ogsaa bedre, ret kraftfuldt og frit, skiøndt efter Papiret, men vanheldes endnu af hyppig Stammen eller utidige Pauser. Katechisationen ogsaa noget stammende, og uden Varme. Af Ældre, især Fruentimmer, kun Faa, men Ungdommen svarede denne Gang meget godt.)

Kirke-Hvalsø Skole. Patron Hofjægermester Zeuthen. 84 Børn. Læreren Christian Egelund, 33 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig, katechiserer godt. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg× Regn. ug. Indb. Und. tg., mangler Liv; Bihielperne passe ikke paa, Børnene komme for tidligt i Bogclassen. Gymnastik, mg. Skolehuset, den forrige Degnebolig, meget godt. (1848: Patron Baron Zeuthen. Skolehuset meget godt. 103 Børn. Læreren Chr. Egelund, 41 Aar, er ret energisk, men katechiserer kun nogenledes. Læsn. g., Skilletegnene og Grammatik ubekjendte. Skr. (begge Classer) ngl. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik mg.)

Saaby og Kidserup.

Folketal 1500. — *Præstegaarden* afbrændte 1779; Aaret efter afbrændte atter de 3 Udlængder. — Den er meget solid bygget, har 13 høie, rummelige Værelser, og er, om end ikke oppyntet, dog meget vel vedligeholdt. Haven $2\frac{1}{2}$ td Land stor, vel beplantet. (1848: Den anseelige Præstegaard er nu meget smukt istandsat og pyntet; dog skulle Udlængderne være gamle og maadelige. Haven stor, men ikke særdeles smuk.)

Den 26de Septbr. visiterede jeg i *Saaby Kirke*. Den tilhører Aastrup, er stor, lys og smuk, ret vel vedligeholdt. Spr. Chr. Jensen prædikede over Matth. 13, 31. 32: »De Grunde, hvorpaa vort Haab om stedse tiltagende Oplysning er bygget«. Ret forstandig Tale, men kold og abstract, aldeles ikke populair, kun lidet *γstelig*, og en vis Forstands-Fornemhed (»Evangelium« blev ikke prædiket for »de Fattige«). Foredraget temmelig frit og klart, men uden Fylde. Katechisationen behagede mig mere. Manden har været en udmærket Candidat, mangler ikke Dygtighed, og staaer i stor Anseelse hos Egnens Præster. Af Ældre næsten Ingen tilstede. Ungdommen meget talrig, og svarede godt. (1848: Den 3die Junii visiterede jeg 2den Gang i Saaby Kirke. Den smukke Kirke er i ret god Stand. Spr. Nørgaard, tilforn i Hvalsø og Osted, prædikede over 5 Mos. B. 31, 13: »Vigtigheden af det kirkelige Liv«. Meget godt; Foredraget frit og kraftfuldt; Katechisationen levende. En talrig Forsamling var tilstede, som med Opmærksomhed fulgte Handlingen. Ogsaa Ungdommen var opmærksom, og havde god Christendomskundskab.)

Vester-Saaby Skole. 50 Børn. Patron Grev Raben paa Aastrup. Læreren Henrik Chr. Achen, 60 Aar, Student, tilforn Forvalter, er en skikkelig Mand, men just ikke skikket til Skolen; han katechiserer maadeligt, og lader for meget remse. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. g. Rel. g. Regn. ngl., skal ellers gaae bedre. Indb. Und. er ikke indført, hvorfor jeg ikke besøgte Skolen. Gymnastik tg. Skolehuset skal være meget godt. (1848: Patron Major Dannemand. Skolehuset ret godt. 55 Børn. Læreren Anders Hansen, 35 Aar, Sem. fra Joenstrup, er noget stiv, men meget flittig og

duelig, katechiserer temmelig godt. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. ikke indført; næderste Classe ret god. Gymn. tg.)

Kirke-Saaby Skole. Patron Grev Holstein. 116 Børn. Læreren Peter Vilhelm Tietcke, 52 Aar, Sem. fra Blaagaard, er en brav og flittig Mand, ret duelig. Øverste Cl.: Læsn. mg. Skrivn. g? Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. tg., uden Nøiagtighed og Energie. Gymnastik g. Skolehuset godt, men Skolestuen lav og mørk. (1848: Patron Grev Holstein. Skolehuset som sidst. 119 Børn. Læreren Tietcke, 61 Aar, er endnu rask, og meget flittig og tro; han katechiserer ret godt. Læsn. mg? Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g? Gymn. mg.)

Rye og Sonnerup.

Folketal 1435. — Den 27de besøgte jeg

Sonnerup Kirke. Den tilhører Rygaard, har meget smukke høie Hvælvinger, og er ret vel vedligeholdt, men en smagløs Maling. (1848: Sonnerup smukke Kirke er nu meget smukt istandsat.)

(Gaarden Trudsholm, oprindeligen Otto-Ruds-Holm.)

Sonnerup Skole. Patron Grev Scheel. 100 Børn. Skolehuset meget godt. Læreren Laurits Bache, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget duelig og flittig. Gymnastik tillod Regnen ikke at see, men skal være god. Indb. Und. mg., især Fremgangen, thi ved Tabellerne manglede Liv. Øverste Cl.: Læsn. mg? Skr. mg. Rel. mg× Regn. mg× Læreren katechiserer godt. (1848: Patron for begge Skoler Grev Scheel. Skolehuset meget godt. 116 Børn. Læreren Laurits Bache, 40 Aar, er en meget duelig og flittig Lærer, han katechiserer godt. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

Rye Skole. Samme Patron. Skolehuset udmærket godt. 108 Børn. Læreren Bendt Hansen Lund, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og katechiserer temmelig godt, men han er uden Liv og Energie. Øverste Classe: Læsn. tg? Skr. tg. Rel. g× Regn. mg× Indb. Und. gik vel ret ordentligt, men Fremgangen derved kun nogenledes. Gymnastik skal være god. (1848:

Skolehuset meget godt. 124 Børn. Læreren B. H. Lund, 48 Aar, er ret brav og katechiserer ret godt, men har nok ikke megen Energie. Læsn. g. Skr. g× Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik skal være fuldstændig, men blev ikke prøvet formedelst Regn.)

Præstegaarden er ret god og ret vel vedligeholdt, men dog ringere, end de øvrige i Herredet; Haven smuk. — Da den forrige Sognepræsts Familie just var bortflyttet, logerede jeg paa Rygaard, en maadelig gammel Bygning, men har ret beqvemme Værelser, og smuk Beliggenhed. (Første Dags Middag hos Geheimeraadinde Rosencrantz, i hendes tarvelige, men hyggelige og meget smukt beliggende »chaumiere«.) (1848: *Præstegaarden* er gammel og meget indkneben, men nogle Værelser ere smukt oppudsede. Haven temmelig stor og ret smuk.)

Den 28de Sept. visiterede jeg i *Rye Kirke*. Den har meest Udseende af et Capel, og, skjøndt den har Bræddeloft, er den dog smuk, og vel vedligeholdt. Et godt Orgel, og en Altertavle, Xsti Himmelfart, maaskee af Krock eller hans Skole. Paa Kirkegaarden Statsminister Rosencrantz's Grav, og et smukt Monument over Grev Scheels Datter. — Spr. Hellemann prædikede over Joh. 14, 6: »Jesus er Veien, Sandheden og Livet«. Ret godt, men endnu mere Skole- end Kirke-Sproget, og vel kort og uudviklet. Han har endnu kun i kort Tiid været Præst. Foredraget uden betydelige Feil eller Fortrin. Katechisationen var saa sagte, at jeg kun kunde høre Lidet deraf. Blandt den talrige Ungdom vare temmelig Mange maadelige og dorske, men Adskillige svarede udmærket godt. Et temmeligt Antal af Ældre var tilstede. (1848: Den 4de Junii, 6 S. eft. Paaske, visiterede jeg 2den Gang i Ry Kirke. Kirken er i sig selv ikke smuk, noget mørk, og capelagtig, men den er sat i smuk Stand, og er meget rummelig. Spr. Hellemann prædikede over Dagens Evangelium: »Den Forpligtelse, som paahviler enhver xsten, at vidne om Jesus og offentlig bekiende hans Navn«. Ret sundt og godt, Foredraget ogsaa frit og reent, skjøndt det undertiden sank til daglig Conversation; men det Hele uden Varme, indtil den af ham selv forfattede Slutningspsalme, der var meget smuk. Katechisationen god. Kirken var fuld af Msker, og den talrige Ungdom havde

udviklet sig meget siden sidst, den svarede med god Kundskab, Eftertanke og Lyst.)

Ved Præstegaarden er et *Enkesæde*, til hvis Vedligeholdelse er et Legat af 100^r. Det er nu bortleiet til en Skolelærer-Enke.

Hyllinge og Lyndby.

Folketal 1175. — Den 29de Septbr., 18 S. e. Trin., visiterede jeg i *Hyllinge Kirke*. Kirken ligger langt fra Byen, er stor, men skrummel (ikke skummel, thi den har høje Vinduer), Bræddeloft, som er beklædt, og bemalet med smaa Skyer; Stolene uden Døre; den tilhører Rygaard. Spr. Stybe prædikede over Dagens Evangelium: »den nødvendige Forbindelse mellem *χstelig Tro* og *χstelige Gierninger*«. Meget tyndt og kort; Eet og det Samme. Foredraget temmelig frit, men Stemmen svag. Katechisationen søvnig. Af ældre Mænd vare endeel tilstede. Ungdommen svarede kun maadeligt, baade Kundskab og Eftertanke manglede, og man havde ondt med at presse et Svar ud. Flere af dem læste heller ikke godt i Bog. (1848: Den 5te Junii visiterede jeg 2den Gang i *Hyllinge Kirke*. Kirken er nu bleven malet og oppudset, saa at den, naar Loftet bliver gibset, vil være en ret smuk og anseelig Kirke. Spr. Østrup, hidtil i Jylland, er først tiltraadt for faa Dage siden; han prædikede over Matth. 5, 20: »Hvorledes vor Retfærdighed maa være beskaffen, for at den kan kaldes *χstelig*«. Ret godt, en smuk Stemme, og Foredraget, skiøndt af Papiret, dog livligt. Katechisationen god. En talrig Forsamling, og skiøndt Ungdommen ikke udmærkede sig ved Liv og Eftertanke, viste den sig dog meget bedre, end sidst, og svarede temmelig godt.)

Præstegaarden er meget smuk, tildeels ny. Haven er berømt i hele Eggen; den er ogsaa særdeles smuk, smagfuldt anlagt, og fuld af ziirlige Træer og Blomster. (1848: Præstegaard og Have i samme særdeles smukke Stand.)

Lyndby (skrives urettelig Lyngby; det Oprindelige skal have været *Lundby Skole*. Patron Gaardmand Peder Larsen. 72 Børn. Læreren Johan Erichsen Hansen, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, havde ved Steenskydning faaet Benet beskadiget, og kunde derfor Intet foretage. Han skal

være meget sysselsat med verdslige Sager, og jævnlig have Trætte med Bønderne om sine Indtægter. Øverste Cl. blev prøvet, men viste sig kun maadelig. Læsn. mdlg. Skr. ngl. Rel. tg. Regn. mg. Indb. Und. og Gymnastik indførte, men kunde ikke prøves. Skolehuset skal være meget godt. (1848: Patron Gdm. Lars Johansen. 71 Børn. Læreren Johan Hansen, 42 Aar, er ret duelig, katechiserer temmelig godt, og Tilstanden var ogsaa her meget bedre, end sidst. Læsn. g. Skr. g? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. g. Skolehuset godt.)

Kirke-Hyllinge Skole. Patron Kammerjunker Haffner paa Eegholm. 110 Børn. Læreren Jens Peter Otto Hansen, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig, skiøndt han katechiserer temmelig naragtigt. Øverste Cl.: Læsning mg. Skr. g., men Skriversbøgerne smudsige, Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik ug. Skolen hører til de fortrinligere, og Læreren er en meget brav Mand. Skolehuset meget godt. (1848: Patron Kammerherre Haffner. 120 Børn. Læreren J. P. O. Hansen er duelig og flittig, men katechiserer med for mange Ophævelser. Læsn. g. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. mg. Skolehuset meget godt.)

Sæby og Giershøi.

Folketal 830. — Den 29de Septbr. visiterede jeg i *Sæby Kirke*, opbyggt af Conf.R. Holten, særdeles skøn, i en reen Smag; Altertavlen af Eckersberg gjør god Virkning, men ellers ikke fortrinlig. 2 Hautreliefs af Bissen. Den store Kirkegaard er ved Tjørnehækker afdeelt i Quarterer. — Spr. Storch (Joh. Fr.) prædikede over 2 Tim. 3, 14-17: »De tidlig modtagne religiøse Indtryks og Kundskabers Værd«. Fornuftigt, og i et smukt Sprog, men temmelig raisonnerende og ikke ret populært. Stemmen smuk, Foredraget ret godt. Hans Katechisation kold. — En talrig Forsamling var tilstede, og Ungdommen svarede særdeles godt. (1848: Den 6te Junii visiterede jeg 2den Gang i *Sæby Kirke*. Spr. J. F. Storch prædikede over Joh. 10, 11-17: »Jesus er den gode Hyrde; til ham ville vi tye i vor Glæde, i vor Sorg, i Alt hvad Dagene bringe«. Temmelig løs Skiønsnak, som endtes med endeel Smiger for mig; Foredraget ret godt, men noget utyde-

ligt. Katechisationen meget død og svag. Da tillige Skolerne Intet due, var Ungdommen for det Meste død og dorsk, og kun Enkelte svarede godt. I Øvrigt var der i den smukke Kirke en talrig Forsamling.)

Skolecommissions-Protokollen er kun ført meget summarisk.

Præstegaarden ny (bygget af Gamst), solid, med en Mængde smukke, gibside Værelser. Haven stor, smukt anlagt, nu — siden Præstekonens Død — mindre omhyggelig passet. (1848: Præstegaarden vel vedligeholdet.)

Sæby Skole, opbyggt af Conf.R. Holten, magnifique, med et Spiir, hvori Klokke, et eget Gymnastik-Huus. 81 Børn. Læreren Andreas Reinhardt, 46 Aar, Sem. fra Trolleborg, har noget mere end almindelig Dannelse, viser denne ogsaa i sin Katechisation, men gaær derved vel meget udenom. Han har engang havt en mislig Historie med noget Hittegods, som har skadet hans Rygte, og forstemt ham. Øverste Cl.: Læsn. g. Skr. ug. Rel. g. Regn. mg. Gymnastik mg. Indb. Und. g. (1848: Patron Geh.C.R. Holten. Skolehuset udmærket godt. Læreren Andreas Reinhardt, 54 Aar, skal være duelig, men katechiserer meget maadeligt, og Skolen er ualmindelig død. Læsn. g. Skr. mg. Rel. ngl. Regn. tg. Indb. Und. g× Gymnastik mg.)

Den 1ste October:

Biltris Skole. Patron Kammerjunker Haffner. 30 Børn. (Denne lille Skole blev egentlig kun vedligeholdet ved en Slags Trods af den forrige Skolepatron mod den anden.) Læreren Georg Hansen, 43 Aar, ikke Sem., har været Adskilligt tilforn, skal forstaae nogle fremmede Sprog, men er eller[s] en underlig Person. Han katechiserede maadeligt. Øverste Cl.: Læsn. g? Skr. mg. Rel. tg. Regn. tg? Indb. Und. mdlig. Nederste Classe var i det Hele aldeles forsømt. Skolelæreren, som er noget forstyrret, og tillige studs, blev baade mundtlig og skriftlig alvorligen advaret. Gymnastik g. Skolehuset meget godt. (1848: Patron Kammerherre Haffner. Børnene kom til Sæby. 25 Børn. Læreren Georg Hansen, 52 Aar, gjorde sine Sager lidt bedre end sidst, men Skolen er dog kun ringe, og hans Katechisation nogenledes. Læsn. g. Skr. g. Rel. tg. Regn. ngl. Indb. Und. (med 19 Børn) ngl. Gymn. g.)

Besøg paa Eegholm, en betydelig Avlsgaard, med en meget simpel Bygning, men en ny skal, efter Erections-Patentet, opføres. En smuk Lystskov i Forbindelse med Haven.

Bøndergaardene paa Krabbesholms Gods udmærke sig ved de smukke Plantninger, der omgive dem, saa at Sæby næsten har Udseende af en Skov.

Otto Krabbes Legat, 400^r med 5 pr.Ct., indestaaende i Krabbesholm, deels til Sæby Skolelærer, deels til Giershøi Kirke, skal staae under Biskoppens Tilsyn (see Schacks Fundatssamling). Præsten vidste kun, at Skolelæreren fik Sit. Han blev gjort opmærksom paa, at Skolelærerne formeentlig burde have dette som Tillæg.

Voldborg Herred har, maaskee med een Undtagelse, vakkre Mænd til Præster. Den religiøse Tilstand er jævn; vel mere Heldning til Indifferentisme, end til Extravagancer; dog mangler just ikke Lyst til Guds Ord. Sædeligheden er i de fleste Sogne god; meest klages der over den i Rye Sogn; i Osted Pastorat mange fattige Familier. Skolevæsenet ret godt. — Meget gode Præstegaarde.

1840

HORNS HERRED

Gierløv og Draaby.

Folketal 1900, nu næsten 2000. — Den 23de Mai ankom jeg her.

Præstegaardens Udlænger tildeels nye, Stuehuset simpelt, dog nogle Værelser taalelige. Haven har gode Frugttræer, ellers ubetydelig. Paa *Præstegaardens* Mark er ved Fiorden en lille Lund, som skal være smuk. (1848: *Præstegaarden* som sidst. Haven er nu ret smuk.)

Skolevæsenet organiseret efter approberet Plan. En stærk Mæslinge-Epidemie grasserer i Herredet, hvoraf en Mængde Skolebørn, ogsaa Ældre, ere angrebne. Ogsaa ellers finder endeel Skoleforsømmelse Sted. — Et Almuebibliothek benyttes ret flittigt, men Udvalget af Bøger just ikke synderligt.

Gierløv Skole. Patron Kammerjunker Lowzow. Skolehuset Grundmuur, meget godt. 58 Børn. Læreren Carl Chr. Ludvig Kirchheiner, Student og Sem. fra Joenstrup, 35 Aar, er ret duelig, men har vel ikke megen Energie. Øverste Classe, Alt godt, Regning simpel. Indb. Und. mg. Gymnastik tg? kun de allerringeste Øvelser. — Præsten roser meget Kirchheiners Fliid og Orden. (1848: Patron for samtlige Skoler Kammerherre Lowzow. — 69 Børn. Læreren Vilhelm Smith, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret duelig, og gaaer fremad, katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. tg. Skolehuset meget godt.)

Den 24de Mai, 5 S. eft. Paaske, visiterede jeg i *Gierløv Kirke*. Den tilhører Kongen, er smuk, lys, rummelig og i god Stand. Spr. Provst Krarup,

Ridder, har nok meest sine Fortienester af Oeconomica; han begynder at blive sløv, og har derfor sin Søn, Cand. Theol. Kr., hos sig som Medhielper, og lader ham nok besørge temmelig Meget; dog katechiserede Provsten meget godt. Derimod lod han Sønnen prædike — som han sagde, for at jeg skulde høre ham. Det var over Dagens Evangelium: »Betydningen af det Udtryk, at bede i Jesu Navn«. Trivielt og mat i Tanker og Sprog; Foredraget hurtigt og ligeegyldigt. En smuk Forsamling tilstede; Kirkegangen skal være ret god. Ungdommen svarede temmelig godt. (1848: Den 30te Julii, 6 Sønd. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Gierløv Kirke. Kirken er stor og smuk, vel vedligeholdt. Spr. Provst Krarup er svag, især paa Stemmen. Hans Søn Pers. Capellan Krarup prædikede over Dagens Evangelium: »Om vor Helliggjørelse«. Tørt, i et søvnt og koldt Foredrag. Katechisationen temmelig god. Uagtet Høsten var Kirken aldeles fuld af Msker, og Ungdommen svarede meget godt.)

Landersløv Skole. Samme Patron. 73 Børn. Læreren Hans Peter Christopher Holck, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig, men anstrenger sig neppe meget. Øverste Classe: Læsn. tg., unøiagtig. Skr. g× Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. meget god; overalt var nederste Classes hele Fremgang meget god. Gymnastik, g. Skolehuset særdeles godt. (1848: 81 Børn. Læreren H. C. P. Holck, 40 Aar, er duelig og katechiserer godt. Læsn. mg? Skr. mg. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. mg. Gymn. g. Skolehuset særdeles godt.)

Den 25de Mai besøgte jeg:

Krabbedams Skole. Samme Patron. 98 Børn. Læreren Peder Hansen, 61 Aar, Sem. fra Blaagaard, er en brav og duelig Mand. Øverste Cl. [Læsn.] tg. Skr. g. Rel. g. Regn. tg. Indb. Und. kunde ikke prøves, da af nederste Classes 61 Børn de 49 vare angrebne af Mæslinger; men de 12 tilstedeværende Børns Fremgang var meget god. Gymnastik tg. Skolehuset meget godt. (1848: 111 Børn. Læreren Peder Hansen, 69 Aar, er svagelig og bliver sløv. Han har engang havt Hielpelærer, men nu ingen; ellers flittig og tro; Katechisationen meget svag. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. g. Regn. tg. Indb. Und. g. Gymnastik tg. Skolehuset meget godt.)

Skovskolen; der var nemlig tilforn Skov, nu Gaarde og Huse. Samme Patron. 48 Børn. Læreren Hans Claudius Greiersen, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup, har kun ringe Evner, og bruger dem, han har, ikke med megen Flid, thi ellers maatte Fremgangen i den lille Skole være bedre. Øverste Cl. Læsn. tg. Skr. tg. Rel. g. Regn. ngl. Indb. Und. tg. Gymnastik tg. Skolehuset meget godt. (1848: 66 Børn. Læreren H. Cl. Greiersen, 42 Aar, er ret duelig, og katechiserer ret godt, men Fremgangen er kun simpel. Læsn. ngl. Skr. g? Rel. g. Regn. g. Indb. Und. gik vel taalelig, men Boglæsningen var meget maadelig, og Skrivningen ikke stort bedre. Gymn. tg. Skolehuset grundmuret, men lider af Fugtighed.)

Middagen paa *Jægerspriis*, ellers meget behageligt, men formedelst det slette Veir fik jeg næsten Intet set uden Slottet udenpaa; derved dog den Deel af det gamle Abrahamstrup, som Dronning Margrethe skal have bygget. Taarnets Figur synes ogsaa at vise hen til den Tiid.

Skuldeløv og Selsø.

Folketal 1530. — *Præstegaarden*, som bekendt, magnifik, har kostet 18000^r. Spræsten forøger nu sin Gave til Kaldet ved at befrie det fra Indløsningssum. Haven temmelig stor og smuk. (1848: Præstegaarden brændte 1841, men er igjen ligesaa brillant opført. Haverne deilige.)

Formedelst Mæslinge-Epidemien kunde ingen nederste Classer samles i Skolerne, da næsten alle derhen hørende Børn syge. Dog besøgte [jeg] den 25de Mai

Skuldeløv Skole, hvor jeg saae Gymnastiken, som gik ordentligt, men just ikke med Liv. Skolehuset meget anseeligt og godt, opført af Geheimeraadinde Plessen, og Vedligeholdelsen bekostes fra Selsø. Patron Forligelses-commissair Thomsen. 140 Børn. Læreren Andreas Petersen, 47 Aar, Sem. fra Brahetrolleborg, Dannebrogsmænd, er meget duelig og flittig, nok ikke uden Pretensioner, hører sig gierne tale. Øverste Cl. Alt mg. (1848: Patron for begge Skoler Forvalter Capitain Hiorth. — Skolehuset udmærket godt. 156 Børn. Skolen er inddeelt i 4 Classer, men da Andenlærer en Tiidlang har manglet, og den nye først for 14 Dage siden ankommet, er neder-

ste Classe kommet tilbage, saa at Indb. Und. kun gik maadeligt. Andenlærer er nu Hans Hansen, 24 Aar, nylig dimitteret fra Joenstrup med »Duelig«, endnu uøvet. Gymn. mg. Førstelærer Andreas Petersen, 55 Aar, D. M., er en særdeles duelig og tro Mand, og katechiserer meget godt. Læsn. ug. Skr. mg. Rel. mg. Regn. ug. Historie og Geographie læses.)

Den 26de Mai visiterede jeg i *Skuldeløv Kirke*. Den tilhører Selsø, er smuk og i særdeles god Stand. Altertavlen, et Christus-Hoved, er malet af Grevinde Scheel-Plessen. Spr. Holten prædikede over Matth. 16, 13-18: »Christus er Guds Søn, den Eenbaarne«. Meget godt, Foredraget frit, levende og kraftigt; god Gesticulation. Han katechiserede mindre godt, holdt Tankegangen ikke fast. En talrig Forsamling. Ungdommen svarede temmelig godt. (1848: Den 1ste August visiterede jeg 2den Gang i *Skuldeløv Kirke*. Kirken er smuk, lys med brede Hvælvinger, i særdeles god Stand. Spr. Holten prædikede over Matth. 10, 32. 33: »Lader os blive med hverandre faste og bestandige i vor *χ*stne Daabspagts Bekiendelse!« Prædikenen indeholdt meget Smukt og *X*steligt, men var meget vidtløftig og uden klar Udvikling. Foredraget aldeles frit og kraftfuldt, men noget utydeligt. Ungdommen havde ikke meget Liv, og svarede just ikke med Færdighed og Eftertanke. Præstens Katechisation var ret god.)

Sønderby Skole. Patron Capitain Hiort, Forvalter paa Selsø. 110 Børn. Læreren Lars Rasmussen, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup, duelig og flittig. Øverste Classe: Læsn. g× Skrivn. ug. Rel. g. Regn. mg× Gymnastik mg. Skolehuset skal være meget godt. (1848: Børnene kom til *Skuldeløv*. Skolehuset skal være godt. 129 Børn. Læreren Lars Rasmussen, 42 Aar, er en duelig Mand, som katechiserer ret godt, men med noget rationalistisk Tendents. Læsn. mg? Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g? Gymn. g.)

Skibby.

Folketal 730. — *Præstegaarden* meget maadelig, dog skulle Udhusene være blevne noget forbedrede. Haven meget smuk. (1848: *Præstegaarden* som sidst, men ordentlig holdt.)

Skibby Skole. Patron Kammerjunker Haffner. 90 Børn. Skolen holdes

endnu i den gamle Degnebolig, hvor Skolestuen er maadelig, det Øvrige slet. Ved Degnens Afgang skal en ny Skole opføres; da vil ogsaa først Skolevæsenet rigtig kunne organiseres, skiondt dette ei vil medføre stor Forandring, da der kun er een Skole i Sognet. Degnen v. Støcken, 72 Aar, hverken Student eller Seminarist, er saa svag, at han end ikke kunde lade sig see. Hielpelæreren Emanuel Madsen, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup, har været her i henved 2 Aar. Han er en duelig ung Mand, som har bragt den talrige Skole, og hvor endeel Skoleforsømmelse finder Sted, i meget god Stand. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymnastik g. (1848: Patron Giestgiver Carlsen. Skolehuset nyt og særdeles godt. 115 Børn. Læreren Cand. Theol. Elieser Theophilus Gad, 35 Aar, er meget duelig og flittig, katechiserer meget godt. Øverste Cl. i Alt mg. Nederste Cl. ringere. Indb. Und. g? Gymnastik mg.)

Den 27de Mai visiterede jeg i *Skibby Kirke*. Kirken tilhører Eegholm; den er anseelig, har 2 Rader høie Hvælvinger, vel vedligeholdt, men lider af Fugtighed. Spr. Pet. Fr. Storch prædikede over 1 Thess. 5, 17-23: »Udslukker ikke Aanden«. Aanden var dog udslukt; tomt og trivielt, uden χ steligt Gehalt; Foredraget koldt og uden Kraft. Manden synes langsom til sin Gierning. Han katechiserede temmelig godt. Forsamlingen var meget talrig, især af Mænd. Ungdommen svarede godt. (1848: Den 2den August visiterede jeg 2den Gang i Skibby Kirke. Kirken er mere anseelig end smuk, ret vel vedligeholdt. Spr. P. F. Storch prædikede over Kol. 3, 16: »Det χ stelige Ord og den χ stelige Paamindelses Velsignelse iblandt os«. Prædikenen behagede mig meget mere end den forrige; den havde vel noget Preciøst, men var ret smuk og opbyggelig, og Foredraget godt, med en klar Stemme. Katechisationen god. Uagtet Høsten var der en talrig Forsamling. Ungdommen svarede ret godt.)

Skibby i gamle Dage Schiby. Chronicon Schibyense er herfra.

Kyndby og Krogstrup.

Folketal 950. Ved Folketællingen i Aar 1200.

Præstegaarden god og vel vedligeholdt. Haven smuk med en vakker

Plantning. (1848: Der er flikket endeel paa den gamle Præstegaard, men det er dog en maadelig Bopæl. Haven derimod er meget smuk.)

Ordrup Skole. Patron Grev Bille Brahe. Skolehuset meget godt. 74 Børn. Læreren Georg Andreas Graae, 36 Aar, Sem. fra Trolleborg, gielder for et raat Mske; han kan ikke forliges med Bønderne, hvilket dog tildeels hidrører fra et Tillæg af 12^{td} Byg, han nylig har faaet, som Bønderne maae udrede. Han er nylig multeret for Mishandling af Børnene; det skal dog være ubetydeligt, og Drengen, som var bleven slaaet, en slem Dreng. Mig blev indleveret en Klage, som gik ud paa hans »simple Besiddelse af Kundskaber«, og at Børnene i Skrivning og Læsning kun blive »maadelig oplyste«. De have endog ved en Deputation klaget til Kongen. Vel hører Skolen ikke til de bedre, men Grunden til Klagerne er dog mere Skolelæreren Væsen og Omgang, samt Misundelse over Tillægget. Øverste Cl. Læsn. tg? Skr. tg? Rel. g., men Rams. Regn. g. Indb. Und. tg. Gymnastik tg. (1848: Patron for begge Skoler Grev Bille Brahe. — 74 Børn. Læreren G. Andr. Graae, 44 Aar, er raa og udannet, har været drikfærdig, hvilket dog skal have forbedret sig, lever slet med sin Kone, som skal drikke mere, end han. Nu klager Menigheden ikke. Læsn. g., men Skilletegnene kiendtes ikke. Skr. g. Rel. færdig Opramsen. Regn. tg× Indb. Und. gik ret vel, men kun 2 Børn vare i Bogklasse og havde Skriversbog. Gymn. tg. Skolehuset gammelt og maadeligt; en ny Skole skulde været bygt i Aar, og bliver det vel næste Aar.)

Den 28de Mai, Xsti Himmelfartsdag, visiterede jeg i *Kyndby Kirke*. Den tilhører Svanholm, er lille og uden Taarn, som engang skal være faldet ned, men meget vel vedligeholdt. Spr. Lohmann, tilforn Præst i Thronthiems Stift, har nok altid været ubetydelig og ligegyldig; nu er han 74 Aar gl., og har for 2 Maaneder siden faaet Personel-Capellan. Denne, Wulf, prædikede over Dagens Evangelium: »Mskets rette Hiem«. Han er endnu en Begynder; Prædikenen var meget kort, men der synes dog at være Elementer i ham til en god Prædikant. Foredraget usikkert, noget monotont, dog ikke dødt. Hans Katechisation kun nogenledes. En meget talrig Forsamling. Ungdommen svarede i det Hele med temmelig

Færdighed, men kan meget behøve at vækkes til større Eftertanke. (1848: Den 29de Julii visiterede jeg 2den Gang i Kyndby Kirke. Kirken er meget simpel, og har intet Taarn, som for lang Tiid siden skal være nedfaldet. Spr. Børresen (tilforn i Næsby) prædikede over Joh. 8, 31-36: »Om den sande Frihed«. Et Nummer af »Bondevennen«, høist keedsommeligt i et ynkeligt Foredrag, med svag Stemme og idelige meget uheldige Rømninger. Katechisationen ret god. Da Høsten allerede var begyndt, vare næsten ingen Ældre i Kirken, heller ikke mange Unge, men disse svarede godt, med god Kundskab og Eftertanke. Kirkegangen i disse Sogne er slet.)

Kyndby Skole. Samme Patron. 73 Børn. Læreren Hans Hansen, 41 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er meget brav og duelig. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g× Mæslingerne foranledigede endeel Mangel paa Medhielpere. Gymnastik, mg. Skolehuset den gamle Degnebolig, men istandsat; meget god. (1848: 61 Børn. Læreren Hans Hansen, 49 Aar, er duelig og flittig. Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. mg. Gymn. mg. Skolehuset gammelt, men rummeligt og vel vedligeholdt.)

(1848: *Krogstrup Kirke* tilhører Svanholm, er smuk og vel vedligeholdt; Gitteret til Svaneskiolds Begravelse giver Kirken Anseelse.)

I Sognet ligger Svanholm (af Erkebiskop Svane), hvor jeg om Eftermiddagen tilbragte et Par behagelige Timer, og promenerede i den store, deilige Have.

Fersløv og Vellerup.

Folketal 1060. — Den 29de Mai visiterede jeg i *Fersløv Kirke*. Den tilhører Eegholm, har for et Par Aar siden modtaget en Hovedreparation, og er nu en meget smuk, og, paa Væggenes Fugtighed nær, pyntelig Kirke. Ogsaa Kirkegaarden er ordentlig og beplantet. Spr. Bang prædikede over 1 Joh. 5, 3-5: »Naar er vor Tro paa Jesus en ægte *χ*stelig og saliggjørende Tro?« De *χ*stelige Elementer i Prædikenen havde ikke tilstrækkelig udviklet sig af det rationalistiske Svøb, men store formelle Fortrin, Frihed, Liv og Kraft, overalt særdeles gode Gaver. Han katechiserede ogsaa godt.

En talrig Forsamling, ogsaa fra Skibby. Ungdommen svarede meget godt. (1848: Den 27de Julii visiterede jeg 2den Gang i Fersløv Kirke. Kirken er smuk, vel vedligeholdt, og Kirkegaarden ligeledes. Spr. Bang prædikede over Joh. 6, 66-69: »Eet er nødvendigt fremfor Alt: Jesu Xsti Evangelium«. En særdeles smuk Prædiken, vel holdt. Derimod var Katechisationen noget død, og greb ikke ind. Ungdommen svarede ogsaa kun maadeligt, uden Liv og Eftertanke. — Uagtet Høsten var begyndt, var dog en temmelig Forsamling tilstede, ligesom Kirkegangen her skal være god.)

Præstegaarden har erholdt betydelige Forbedringer, saa den har nogle meget vakkre Værelser; men et Partie af den er endnu kun maadeligt. To Haver i ret god Stand. Et ret godt Enkesæde med en temmelig stor Have. (1848: Præstegaarden er i sig selv gammel og maadelig, men nu saaledes istandsat, at den er en meget hyggelig Bolig. Haven meget smuk og peen.)

Fersløv Skole. Patron Kammerjunker Haffner. 93 Børn. Læreren Nicolai Vilhelm Adrian, 38 Aar, Student, examineret ved Lyngby Seminarium, er ikke uduelig, og katechiserer ikke ilde, skøndt han derved seer lidt underlig ud. Han er i trange Kaar, og skal undertiden synke i Dvale, men dog være at vække. Tilforn skal han have været noget forfalden, men dette skal være ganske ophørt. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. g. Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. tg. Kun Faa i Bogclassen og Skriverbog, og Fremgangen ikke synderlig. Gymnastik g.; fuldstændig Maskine. Skolehuset, den gamle Degnebolig, nogenledes. (1848: Patron Kammerherre Haffner. Et nyt Skolehuus er opført, som er udmærket godt. Gymnastikpladsen er endnu ikke bragt i Orden. 105 Børn. Læreren N. V. Adrian, 46 Aar, er noget forfalden, og derover synker han undertiden i Dvale; ellers godmodig og skikkelig. Hans Katechisation er Vrøvl. Læsn. g. Skr. g? Rel. g. Regn. ngl. Indb. Und. mg.)

Den 30te Mai besøgte jeg:

Vensløv Skole. Patron Grev Bille Brahe. 97 Børn. Læreren Georg Frederik Bagger, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, katechiserer, paa nogle Misgreb nær, meget godt, og roses meget. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg.

Regn. ug. Indb. Und. g. Gymnastik mg. Læreren mangler ikke Selvtillid, og giver sig maaskee vel meget af med nogle Jorder, han har forpagtet. Skolehuset godt. (1848: Patron Grev Bille-Brahe. 116 Børn. Læreren Georg Fr. Bagger, 37 Aar, er meget duelig, og katechiserer godt; men han hører til Agitatorerne, er hovmodig og stundom uforskammet. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. mg. Skolehuset ret godt.)

Middagen paa Eegholm. — Formedelst Storm kunde jeg først om Aftenen gaae over til Ourø, men da var der ingen Vanskelighed. (Overfarten skeer fra Hammer Næs.)

Ourø.

Folketal 560. — Øen er omtrent 1 Miil lang, en halv Miil bred. Den har et ret venligt og ordentligt Udseende, gode Bygninger, Steengierder, og, som det synes, ret vel dyrkede Marker. Øen har 3 Byer.

Præstegaarden, ligesom Kirken, ligger i Bybjerg; den er temmelig god, Stuelængden noget indskrænket og lav. Haven meget peen, med smukke Udsigter. (1848: Præstegaarden er for en Deel ombyggt, og har nu store og meget pyntelige Værelser. Haven smuk.)

Den 31te [Mai] visiterede jeg i *Ourø Kirke*. Den tilhører Commandeur-capitain Mühlenstedt, er mørk og simpel, men kunde blive smuk. Spr. Jørgen Gottfried Petersen prædikede over Dagens Evangelium (6te Søndag eft. Paaske): »Den *χ*stelige Religions Guddommelighed beviist af dens gavnlige Indflydelse paa vort Sind og vor Vandel«. Sædvanligt, men ret antageligt, Foredraget frit og ret godt. En talrig Forsamling. Ungdommen svarede særdeles godt. Sognepræsten katechiserede meget godt. (1848: Den 28de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Ourø Kirke*. Kirken er i simpel Stand. Spr. Petersen prædikede over 2 Tim. 3, 15: »Vigtigheden af, at vi bestandig tiltage i *χ*stelig Kundskab og *χ*stelig Tro«. Ret godt, især den sidste Deel; Foredraget frit og godt; Katechisationen god, men uden Varme. Ungdommen svarede meget godt. — Her er meget god Kirkegang.)

Bybjerg Skole. Patron Grdmand Anders Jensen. Skolehuset godt. 51

Børn. Læreren Johannes Bentsen, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en forkeert Person, som har givet sig af med at skrive slette Psalmer, og katechiserer maadeligt. Øverste Cl. Læsn. Skr. Rel. tg. Regn. tg? Indb. Und. ngl? Ingen Orden eller Nøiagtighed. Gymnastik tg? (1848: Patron for begge Skoler Gdm. Hans Hansen. — Skolehuset godt. 77 Børn. Læreren Johannes Bentsen, 47 Aar, er som sidst, dog er Skolens Tilstand maaskee lidt bedre. Læsn. g? Skr. g? Rel. g. Regn. ngl. Indb. Und. g. Gymn. tg.)

Næsby Skole har kun 24 Børn, hvoraf endda Mange syge; jeg besøgte den derfor ikke. Skolehuset skal være meget lidet, men ellers godt. Samme Patron. Læreren Asmund Christian Gleerup, 30 Aar, Privatist fra Joenstrup, er først kommen for $\frac{1}{2}$ Aar siden. Han er endnu forlegen, men synes at have en god Villie, og ikke at mangle Duelighed. Øverste Cl. Læsn. tg. Skr. g? Rel. g. Regn. ngl. Indb. Und. er indført — underligt nok for de faa Børn — men kunde ikke prøves, da de fleste Børn syge. Gymnastik tg? Skolen er modtaget efter Bentsen i maadelig Tilstand, men en saa lille Skole burde snart kunne ophielpes. (1848: Børnene kom til Bybjerg. Skolehuset skal være ret godt, men Skolestuen skal trænge til Udvidelse. 28 Børn. Læreren Christian Andreas Møller, 30 Aar, er dimitteret fra Joenstrup med Charakter Meget duelig, men katechiserer confust, og er sløv. Sang vil han slet ikke give sig af med. Læsn. slet. Skrivn. g. Rel. g. Regn. ngl. Indb. Und. bruges kun lidet, men nederste Classe var noget bedre, end øverste. Gymnastik tg.)

Overfarten over Sidinge Fiord til Tudsens var heldig og behagelig, skiøndt temmelig stærk Søgang.

I det Hele er i dette Herred Kirke- og Skolevæsen i ret god Stand. Intet Paafaldende til det Onde eller det Gode.

TUDSE HERRED

Udby.

Folketal 660, kun voxet omtrent 20 siden sidste Tælling. — Den 31te Mai ankom jeg hertil fra Ourø.

Af *Præstegaarden* er Stuelængen af nærværende Sognepræst heel ombygget, og har smukke og store Værelser. Udlængerne trænge endnu til Fornyelse. (1850: Præstegaarden meget god, da Udlængerne ere ombyggede, tildeels af Grundmuur.)

Udby Skole. Patron Kammerherre Gr. Castenschiold. 85 Børn. Skolehuset godt, men Skolestuen sviinsk. Læreren Johannes Christian Rasmussen, 40 Aar, Student, examineret paa Joenstrup, er duelig og katechiserer godt, men kunde have mere Energie. Øverste Classe Læsn. g. Skr. mg. Rel. mg. × Regn. g. Indb. Und. tg? Her manglede meget Liv og Nøiagtighed. Gymnastik mg. (1850: (see Anmærkningen ved Uglerup Skole). 127 Børn. Læreren Christian Frederik Læssø, 37 Aar, Cand. Theol., (har kiøbt Embedet af Gleerup, som var her i 3 Aar), er meget arbeidssom og omhyggelig; han skal prædike godt, og katechiserer ret godt. Læsn. mg. Skr. g? Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymn. mg. Skolehuset særdeles godt.)

Den 1ste Junii visiterede jeg i *Udby Kirke*. Kirken tilhører Hagedstegaard; den er temmelig stor, bred, men mørk, og i meget simpel Stand. Spr. Koch (tilforn Katechet i Nykiøbing paa Falster) prædikede over Jer. 6, 16: »Med hvilke Tanker og Følelser en Xsten maa skue tilbage paa sit henrundne Liv«. Ret sunde og alvorlige Ord, skiøndt der i Henseende til Orden og Udvikling var Adskilligt at ønske. Foredraget frit og temmelig levende. Han katechiserede godt. Præsten roste i sin Prædiken Menigheden for dens flittige Kirkegang; ogsaa i Dag var et stort Antal Msker tilstede. Ungdommen svarede temmelig godt. (1850: Den 16de Junii, 3die Søndag eft. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Udby Kirke. Kirken er i samme Stand, som tilforn. Spr. Koch prædikede over Dagens Epistel:

»Af hvilken Aand bør vi drives for at deelagtiggjøres i den forjættede Herlighed«. En meget god, alvorlig og opbyggelig Prædiken, foredragen med Frihed, Liv og Kraft. Katechisationen, ikke færdig, men grundig. En meget talrig Forsamling. Ungdommen svarede meget godt.)

Tudsenæs indbefatter Udby, Hørby og Hagedsted Sogne mellem Lamme-fjorden og Holbeks Fiord.

Hørby.

Folketal 670. — *Præstegaarden* ret god, med nogle meget hyggelige Værelser. Haven smuk, med Udsigt over Fjorden til Holbek. (1850: Præstegaarden afbrændte for et Par Aar siden; den er nu opført solid, stor, beqvem, men paa den vide Mark, ved Stranden, meget langt fra Kirken. Haven først anlagt.)

Uglerup Skole. Patron Kammerherre Castenschiold. Skolehuset godt. 105 Børn. Læreren Edvard Gier, 50 Aar, ikke Sem., staaer for sin Sædelighed i ondt Rygte; han har været anklaget for løssagtig Tale, og har været udlagt som Barnefader, men fralagde sig Beskyldningen ved en Eed, som menes falsk. Men han er en duelig og i sit Embede flittig Mand, og katechiserer meget godt. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. g. Rel. ug. Regning tg. (Derimod skal Tavleregningen være meget god.) Indb. Und. g. Gymnastik ug. (1850: Da Børne-Antallet i Uglerup og Udby Skoler er saa stort, er det bestemt, at de skulle udvides og Andenlærere antages, men man har faaet Udsættelse, indtil nogen Capital er opsamlet til at dække Omkostningerne. — *Uglerup Skole.* Patron Kammerherre Castenschiold. 128 Børn. Læreren Edvard Gier, 61 Aar, skal nu være af ulasteligt Levnet. Han er ikke synderlig opvakt, men er flittig, og Fremgangen er saa god, som man efter Omstændighederne kan forlange den. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. mg× Gymn. mg. Skolehuset meget godt.)

Den 2den Junii visiterede jeg i *Hørby Kirke*. Den tilhører Hørbygaard, er anseelig og lys, men vanziret ved en stor Herskabsstol og smagløs Malning; i Øvrigt fattes al Oppyntning. Spr. Balsløv prædikede over Es.

65, 6: »Guds Aand meddeler sig Enhver, der søger ham«. Valget af Texten for dette Thema viiste allerede, at man ikke turde vente synderlig Logik; ligesaa lidet fandtes nogen Varme eller indtrængende Kraft. Foredraget en aldeles monoton Oplæsen, uden al Gesticulation. Det er besynderligt, at en saa vakker Mand kan prædike saa ganske uden Interesse og Livlighed. Derimod katechiserede han ret godt. Ogsaa her var en meget talrig Forsamling, og Ungdommen svarede meget godt. (1850: Den 14de Junii visiterede jeg 2den Gang i Hørby Kirke, der er i samme Stand, som forrige Gang. Spr. Balsløv prædikede over 1 Kor. 1, 4. 5: »Menighedens Rigdom«. Prædikenen, skøndt noget tynd og meget kort, kunde dog være antagelig, men Foredraget, skøndt tydeligt, endnu den samme monotone Oplæsning. Uagtet Regnveir var der dog en meget talrig Forsamling, og Kirkegangen skal være god. Ungdommen svarede godt. Præstens Katechisation var en kold Overhøring.)

Hørbygaard er en uanseelig Bygning, som ligger ved Kirken.

Hageded og Gislunge.

Folketal 1130 (efter sidste Tælling). — *Præstegaarden* brændte 1836, og er nu meget solid og smukt opbyggt for mellem 8 og 9000^r. Haven leed ved Branden, og er endnu ung. (1850: *Præstegaarden* er dog kun Bindingsværk, og neppe beqvemt indrettet. Haven nu smuk.)

Hagededgaard er en ubetydelig Bindingsværks-Bygning med en heller ikke betydelig Have.

Hageded Skole. Patron Kammerherre Castenschiold. Skolehuset nyt og meget godt. 69 Børn. Læreren Mads Frederik Hansen, 37 Aar, Sem. fra Joenstrup, er for 3 Aar siden traad istedetfor den pensionerede uduelige Degn Clausen. Han skal være en meget skikkelig Mand, er ogsaa meget duelig og flittig. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. mg. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. (1850: Patron Kammerherre Castenschiold. 91 Børn. Læreren Mads Frederik Hansen, 47 Aar, er af Bondevennerne, men skal ellers være af agtværdigt Forhold; han katechiserer temmelig godt.

Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. mg. Gymn. mg. Skolehuset meget godt.)

Den 3die Junii visiterede jeg i *Hagedsted Kirke*. Den tilhører Hagedstedgaard, er simpel, men ret kiøn og anstændig. Spr. Andr. Petri prædikede over Matth. 3, 15: »Det Betydningsfulde, der ligger i Jesu Daab for Jesu Bekiendere«. Ret christeligt og godt, men uden Klarhed, Foredraget ret frit og levende, men, ligesom Udarbeidelsen, noget affecteret. Han katechiserede ret godt. Af Ældre vare endeel Mandfolk tilstede, kun faa Fruentimmer. Ungdommen svarede særdeles vel, og viste god Eftertanke. (1850: Den 14de Junii visiterede jeg 2den Gang i Hagedsted Kirke. Den er simpel, men lys og anstændig. Spr. A. Petri prædikede over 1 Thess. 4, 2 og 3: »Den særdeles Forpligtelse, som vort χ stne Navn indeholder for os til at føre et Gud velbehageligt Levnet«. Noget maaskee ret godt, men Foredraget er blevet saa affecteret, at man Intet kan samle, og al Virkning forfeilet. Katechisationen søgt, og i affecteret Prædiketone. Endeel Ældre. Ungdommen syntes opvakt, og svarede meget godt. — Kirkegangen skal være taalelig.)

Gislinge Skole. Patron Proprietair Clausen til Gislingegaard. 66 Børn. Læreren Christian Nissen, 54 Aar, Sem. fra Tøndern, tilforn Kniplingskræmmer, er ret duelig og ordentlig. Øverste Cl. Læsn. g. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. tg× Gymnastik tg. Skolehuset godt. (1850: Patron Baron Løvenskiold. Skolehuset meget godt. 74 Børn. Læreren Christian Nissen, 62 Aar, katechiserer kun nogenledes, men viser Lyst og Fliid. Læsn. mg? Skr. g× Rel. g. Regn. g? Indb. Und. mg. Gymn. tg.)

Gislinge Kirke tilhører Hagedstedgaard; den er meget simpel og kun maadelig vedligeholdt.

Kundby.

Folketal 1478, efter sidste Tælling. — *Præstegaarden* gammel, noget lave Værelser, men ellers ret god, og er efterhaanden bleven noget oppyntet. Haven sædvanlig; men paa Præstegaardens Mark en lille Lund

med Promenader. (1850: Præstegaarden nyopbyggt, stor, brillant og uden Tvivl solid. Haven smuk.)

Skolevæsenet er organiseret, men Planen menes ikke ret hensigtsmæssig, og en Skole endnu i Sognet kunde vel behøves, naar kun Midlerne havdes. (1850: En ny Skole er oprettet i Trønninge, men Localiteterne volde, at denne har for faa, og Kundby for mange Børn. — Alle 3 Skolelærere ere særdeles brave Mænd, og katechisere meget godt.)

Kundby Skole. Patron Kammerherre v. Deurs. Skolehuset godt. 132 Børn. Læreren Jonas Hansen, 50 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, skal være en skikkelig Mand, men formedelst Svaghed kan han ikke selv besørge Skolen. Hans nærværende Medhjælper, Emil Fog, 22 Aar, Sem. fra Joenstrup, som tillige spiller Orgelet, har kun været her et halvt Aars Tiid. Han er temmelig duelig og skal anvende Fliid, men han er en Begynder, har ikke det rette Greb, og Skolen er for talrig. — Øverste Cl. Læsn. tg. Skrivn. g× Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. nglids. Gymnastik tg? (1850: Patron for alle Skoler Proprietair Jørgensen. — Skolehuset meget godt. 110 Børn, om Vinteren flere. Læreren Søren Johannes Emil Fog, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup. Læsn. mg. Skr. g. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymn. mg.)

Den 4de Junii visiterede jeg i *Kundby Kirke*. Denne »synlige Kirke« (modsat Butterup som den usynlige) er anseelig og vel vedligeholdt, men gammeldags Malning, og et mørknende Pulpitur. Den har nylig faaet et Orgel, som har kostet 800^r. Den tilhører Frydendal. — Spr. Formann prædikede over Es. 7, 10. 12: »Troen paa Guds Styrelse, uden at begiere Tegn af ham!« Hvorfor dette Thema til i Dag? Temmelig overfladeligt. Meget om Naturen, Lidet om Historien, Mindre om Xstendommen. Foredraget ret godt. Han katechiserede godt. Af Ældre vare ikke Mange tilstede. Ungdommen svarede godt. (1850: Den 13de Junii visiterede jeg 2den Gang i Kundby Kirke. Kirken i samme Tilstand, men Orgelet forstummet. Spr. Formann prædikede over Joh. 10, 1-11: »Hvorved vi vinde Fasthed i Troen, at vi ei skulle falde af fra Sandheden«. Temmelig tørt, Foredraget ligesaa, men Katechisationen meget god. Af Ældre vare ikke Mange

tilstede; Kirkegangen skal ellers være taalelig. Den meget talrige Ungdom var meget vel oplyst, og svarede baade med Kundskab og Eftertanke.)

Thorslunde Skole. Patron Kammerherre Rothe. 64 Børn. Læreren Hans Hansen (Broder til ham i Kundby), 44 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig, flittig og skikkelig Mand. Øverste Classe. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. g? Gymnastik tg. Skolehuset meget godt. (1850: Skolehuset meget godt. 76 Børn. Læreren Hans Fogtmann, 38 Aar, Sem. fra Snedsted. Læsn. mg? Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. mg. Gymn. g.)

Kundby Hospital har 4 ganske gode Stuer til 8 Lemmer. Det staaer under Biskoppens Direction, hos hvem Capitalen bevares, men til hvem da vel og Regnskab burde aflægges. Det føres nu kun af Sognepræsten i en Protokol, men uden Revision. (1850: Kundby Hospital, efter Omstændighederne ret ordentligt; Huset vel vedligeholdt.)

(1850: *Trønninge Skole.* Skolehuset er nyt, og skal være meget godt. 38 Børn. Læreren Søren Andreas Gehl, 28 Aar, Sem. fra Joenstrup. Læsn. mg. Skrivn. g× Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. bruges kun lidet. Gymn. g.)

Hiembek og Svinninge.

Folketal 1200. — Paa Hiembek Mark St. Gunilds Kilde, hvorved holdes et aarligt Kildemarked. Statedpengene opspares, og for hvert 1000^r antages en Fattig til frit Huusly og anden Forsørgelse. Saaledes oprettes nu den 2den Plads.

Præstegaarden er gammel og daarlig, dog har den ret store og nogenledes beboelige Værelser. Derimod er Haven paa en 5, 6 Tdr. Land, har et lille Drivhuus, og et kiønt Anlæg; men ikke ganske vel vedligeholdt. (1850: Præstegaarden som forrige Gang; skal dog have godt Tømmer.)

Svinninge Skole. Patron Proprietair Madsen paa Arnakkegaard. Skolehuset godt. 73 Børn. Læreren Christopher Rasmussen, 55 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en ordentlig og flittig Mand, katechiserer ret godt. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. g? Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g? Gymnastik g.

(1850: Patron Proprietair Madsen. Skolehuset meget godt. 86 Børn. Læreren Christopher Rasmussen, 64 Aar, er flittig, katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. g× Gymn. mg.)

Den 5te Junii visiterede jeg i *Hiembek Kirke*. Den tilhører Aggersvold, er simpel, noget mørk, men anstændig. Spr. Basse prædikede over Ordspr. 22, 6: »Tidlig bør den Unge oplæres i Xstendommen; thi det er den, som viser os den rette Vei giennem et lykkeligt Liv heneden til en salig Evighed hisset«. Themaet viser strax, at man kun kunde vente en tynd og maadelig Prædiken. Foredraget syngende og søvnigt. Katechisationen flau og mat. — Endeel ældre Mandfolk, men næsten ingen ældre Fruentimmer vare tilstede. Den talrige Ungdom svarede dog meget godt. (1850: Den 12te Junii visiterede jeg 2den Gang i *Hiembek Kirke*. Kirken i samme Stand, som forrige Gang. Personel-Capellan Bache prædikede over Jak. 1, 17-21: »Al god Gave kommer ned fra vor himmelske Fader«. Ret godt baade i Indhold og Foredrag. Derimod Katechisationen uøvet (Sognepræsten læser med Confirmanderne) og gik tidt istaa. Næsten ingen Ældre i Kirken; Kirkegangen overalt slet. Af Ungdommen svarede Nogle godt. Fleertallet manglede baade Opmærksomhed og Villie til at svare.)

Hiembek Skole. Patron Kmmherre Rothe. 92 Børn (sædvanlig over 100). Læreren Søren Larsen, 51 Aar, Sem. fra Joenstrup, har megen Energie, og katechiserer godt. Om hans Forhold siges her alt Godt; men Provsten skriver: »Paa hans Forhold vides nu Intet at udsætte«. Øverste Cl. Læsn. g? Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik g. Skolehuset temmelig godt, noget indskrænket. (1850: Patron Kammerjunker Rothe. Skolehuset temmelig godt. 108 Børn, om Vinteren mange Flere. Skolen skal udvides og en Andenlærer antages; men man kan intet Laan faae dertil. Læreren Søren Larsen, 61 Aar, lever i og for sin Skole, men denne for talrig. Læsn. g× Skr. tg. Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. g. Gymn. tg.)

Forbi det smukke, nyopbygte Aggersvold til

Jyderup og Holmstrup.

Folketal 1370. — *Præstegaarden* brændte 1808, og er nu solid og god, er ogsaa efterhaanden bleven oppyntet. Haven smuk. Desuden har Præsten en meget smuk Lund paa 13te Land ved Skarre Sø. — Et godt Enkesæde med 6te Land. (1850: Præstegaard og Have meget vel vedligeholdte.)

Den 6te Junii besøgte jeg

Jyderup Skole. Patron Kammerherre Rothe. Skolehuset temmelig godt. 134 Børn. Læreren Rasmus Petersen, 55 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en retsindig og flittig Mand, men han har ikke Kraft nok til den store Skole. Øverste Cl. Læsn. tg., iilsom og unøiagtig. Skr. g. Rel. g. Regn. g? Indb. Und. temmelig god. Gymnastik g. Lidt Geographie, men som ikke betyder stort. (1850: Patron Kammerjunkker Rothe. 139 Børn. En udvidet Skole med 2 Lærere: Christian Ludvig Jepsen, 38 Aar, Sem. fra Lyngby, er en brav og duelig Mand, katechiserer godt. Anden Lærer Gerhard Guillaume Truelsen, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret flink. Læsn. mg? Skr. g× Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik g. Skolehuset den gamle Degnebolig, rummeligt, men simpelt.)

Ad en meget smuk Vei kiørte jeg til Holmstrup.

Holmstrup Kirke er meget stor og anseelig, har to Rader Piller, et stort Bagchor, og viser sig noksom som oprindelig bestemt til en Klosterkirke. Et Kloster skal ogsaa i det mindste have været paatænkt her, men maaskee ikke udført. Hos Daugaard skal Intet findes derom. Kirken tilhører Adlersborg. Den er meget for stor for den nærværende Menighed, men Aunsø skal tilforn have hørt dertil. (1850: Holmstrup Kirke er dog mere anseelig, end smuk; den holdes i god Stand. Dens gamle Navn er St. Sørenskirke.)

Holmstrup Skole. Patron Kammerraad Löschau. Skolehuset temmelig godt. 36 Børn. Læreren Matthias Henrik Bramsen, 51 Aar, Sem. fra Tøndern, er en stor Stympet, aldeles sløv, og drikker saa jævnt. Øverste Cl. Læsn. ngl. Skr. g. Rel. tg. Regn. ngl. Indb. Und. ngl. Gymnastik ngl. (1850: Patron Baron Zytphen Adler. 63 Børn. Læreren Søren Peter Christensen, 33 Aar, Sem. fra Joenstrup, er flittig og katechiserer temmelig

godt. Læsn. g× Skr. g. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. g. Gymn. g. Skolehuset godt.)

Over Aamosen til *Brokiøb Skole*. Samme Patron. Skolehuset temmelig godt. 39 Børn. Læreren Jens Andersen, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, siges at være flittig i sin Skole, men han er søvnlig og død, og Fremgangen burde, især i en saa lille Skole, være meget bedre. Øverste Cl. Læsn. nglids. Skr. tg. Rel. g. Regn. g× Indb. Und. g. Gymnastik tg. (1850: Samme Patron. 42 Børn. Læreren Jens Andersen, 49 Aar, er endnu den samme Stakkel; »er ikke meget forfalden«. Læsn. g. Skr. g× Rel. g., opramset. Regn. tg. Indb. Und. g. Læreren er vel ringe begavet, men flittig. Gymn. tg. Skolehuset lille, men godt.)

Hiemveien i deiligt Veir omkring den deilige Skarre Sø, forbi Kongens Møller.

Den 7de Junii, 1ste Pintsedag, visiterede jeg i *Jyderup Kirke*. Kirken er lille, mørk og styg; den tilhører Aggersvold, altsaa er der ikke anvendt Mere paa den, end det høist fornødne. Spr. Bache prædikede over Dagens Evangelium: »Kun ved Kierlighed til Gud blive vi istand til at holde hans Bud«. Pintsefesten blev ikke omtalt, og skøndt Eet og Andet var ret godt, var dog det Hele løst, og Prædikenen handlede ligesaa meget om Kierlighed til Msker, som til Gud. Foredraget frit; et smukt Organ. Han katechiserede meget godt. Skøndt det var Festdag, vare dog af Ældre kun faa Mandfolk, ingen Fruentimmer tilstede. Ungdommen svarede temmelig godt, men syntes dog død og tankeløs, vel for en Deel Virkning af det maadelige Skolevæsen. (1850: Den 10de Junii visiterede jeg 2den Gang i *Jyderup Kirke*. Kirken er lille, men har faaet et nyt Vindue, og er nu lys og anstændig. Spr. Bache prædikede over 1 Joh. 5, 4. 5: »Vor Tro er den Seier, som overvinder Verden«. Upaaklageligt, men dødt og koldt, saaledes ogsaa det monotone Foredrag, Katechisationen ret god. Af Ældre vare kun meget faa tilstede, og overalt skal Kirkegangen her være meget ringe. Ungdommen kunde opramse Lærebogen, men uden Eftertanke og Liv.)

Stiftsbiergby og Mørke.

Folketal 1100. — *Præstegaarden* er meget god, med hyggelige Værelser, og faaer nu en betydelig Udvidelse. Haven stor og smuk. Et Enkesæde. (1850: Præstegaard og Have i samme gode og smukke Stand.)

Stifts-Biergby Skole. Patron Kammerjunker Bornemann. Skolehuset ret godt. 54 Børn. Læreren Christian Ottesen, 48 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en meget vakker og duelig Mand, og katechiserer meget godt. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. mg. Rel. ug. Regn. mg? Indb. Und. mg? Gymnastik g. (1850: Patron Kammerherre Bornemann. Skolehuset er den gamle Degnebolig, simpelt og fugtigt. 113 Børn. Læreren Christian Ottesen, 58 Aar, er endnu den duelige og flittige Mand, [som] arbejder trolig med den talrige Børneflok. Læsn. g× Skr. mg. Regn. mg. Rel. mg. Han katechiserer godt. Indb. Und. mg. Gymn. mg.)

Den 8de Junii, 2den Pintsedag, visiterede jeg i *Stiftsbiergby Kirke*. Den lille Kirke er noget mørk, ellers anstændig og vel vedligeholdt. Den tilhører Biergbygaard. — Spr. Busck prædikede over Dagens Evangelium: »Guds Kierlighed til os i sin eenbaarne Søn, der meddeles i Evangeliets Forkyndelse«. Skøndt det vilde være vanskeligt at angive Dispositionen, var det dog en opbyggelig Prædiken. Foredraget smukt og tiltrækkende. Han katechiserede meget godt over Herrens Bøn; kun lægger han maaskee de Unge Svaret vel meget i Munden. Han holder sig maaskee ogsaa mere til Katechismus, end til Lærebog. Ham svarede derfor Ungdommen godt, hvorimod jeg fik en Deel forkeerte Svar, og ikke fandt Ungdommen synderlig opvakt. En talrig Menighed var tilstede. (1850: Den 9de Junii, 2 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Stiftsbiergby Kirke, som er mørk og i simpel Stand. Spr. Holm prædikede over Dagens Evangelium: »Xstus vaager over sit Rige«. Themaet, som kun konstigen kunde udledes af Evangeliet, gav ingen ret naturlig Tankegang; desuagtet var Prædikenen ret opbyggelig, og Foredraget levende og frit. Katechisationen ret god, men for hurtig, og derved kold. Forsamlingen talrig. Af Ungdommen sva-

rede Nogle godt, men Fleertallet var, just ikke uvidende, men død og uden Eftertanke.)

I Mørke (ogsaa: Mørkiøb) Sogn er *Bakkerup Skole*. Patron Major Lunn. 86 Børn. Læreren Hans Biemann, 43 Aar, Sem. fra Skaarup, er ret due- lig og flittig. Han forefandt for nogle Aar siden en aldeles forsømt Skole, og har med endeel fattige og stridige Folk at gjøre. Det synes just ikke, som om Skolecommissionen understøtter ham meget, thi Commissions- møder holdes kun sielden, og Tvangsmidler for Forsømmelse ere ogsaa sieldne. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. tg. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. mg. Gymnastik g. Skolehuset godt. (1850: Patron Major Lunn. Det er bestemt, at Skolen, som har været talrigere, skal udvides og have en Andenlærer, men Menigheden søger at trække det ud; ligeledes at nu en Hielpælærer skulde antages, men Ingen har været at erholde. 110 Børn; de kom til Stiftsbiergby. Skolehuset skal være indskrænket og maadelig. Læreren Hans Biemann, 51 Aar, er drikkædlig og en Stympet; han kate- chiserer meget slet. Læsn. dog g. Skr. ngl. Rel. g. Regn. g., men udenad lærte Stykker. Indb. Und. g. Gymn. tg.)

Skamstrup og Frydendal.

Folketal 1040 (sidste Tælling 1017). — *Præstegaarden* meget god og an- seelig, endeel Værelser næsten for store. Haven tildeels endnu i Uorden. (1850: Præstegaarden har nogle smukke og rummelige Værelser, men ellers ikke fortrinlig; teglhængt. Haven stor og smuk.)

Skamstrup Skole. Patron Kammerherre v. Deurs. Skolehuset godt. 62 Børn. Læreren Andreas Rasmussen, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig og retskaffen Mand, som, uagtet han i nogle Aar har lidt af Øien- svaghed, ufortrøden er vedbleven at varetage sit Embede. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. g× Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymnastik tg. (1850: Skolehuset er den gamle Degnebolig, lav, fugtig og maadelig. 81 Børn. Læreren Andreas Rasmussen, 49 Aar, lider ikke mere af Øiensvaghed; han er duelig, katechiserer saa temmeligt, og gjør sig Umage. Han har engang havt en mislig Historie med et Dødsbo, dog ikke af Egen-

nytte, men af Dumhed. Læsn. mg? Skr. g? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

Den 9de Junii visiterede jeg i *Skamstrup Kirke*. Kirken, som tilhører Frydendal, er smuk, endog i pyntelig Stand, har nylig erholdt et godt Orgel, og en forgyldt Christus-Figur efter Thorvaldsen paa Alteret foran den franske Altertavle, der synes en Copie eller Efterligning af den i Frydendals Kirke. — Spr. Bøgh prædikede over Joh. 10, 1-10: »Jesus er kommen, for at vi skulle have Livet, og have det overflødigen«. Sundt og godt, ordentligt og klart; Foredraget frit og kraftfuldt, Organet ikke ganske behageligt. Han katechiserede ret godt, men noget koldt. Temmelig mange Mænd, ingen Koner tilstede. Ungdommen svarede temmelig godt, men dog for en stor Deel meget tankeløst. Overalt synes Ungdommen paa den vestre Side af Herredet mindre opvakt, end paa den østre, uden at denne Forskiel synes begrundet i Præsternes eller Skolernes Mangler eller Fortrin. (1850: Den 8de Junii visiterede jeg 2den Gang i Skamstrup Kirke. En smuk og vel vedligeholdt Kirke. Spr. Bøgh prædikede over Joh. 18, 36-38: »Xsti Rige er Sandhedens Rige«. Ret godt, simpelt og opbyggeligt, i et frit og kraftigt Foredrag. Katechisationen ogsaa god. En talrig Forsamling. Ungdommen svarede tildeels ret godt, men Mange taug, og de Fleste syntes temmelig døde. — Kirkegangen er i Skamstrup temmelig god, i Frydendal ringe.)

Frydendal Kirke er lille, men smuk, særdeles vel vedligeholdt; har en Altertavle af Crocque, foran den en Xstus-Figur; Alterbordet konstigt udskaaet; et Positiv. Det v. Deurske Capel simpelt.

Frydendal Skole. Samme Patron. Skolehuset meget godt, udvides nu paa Skolelærerens Regning. 73 Børn. Læreren Frantz Jørgen Harald Teilmann (Søn af Præsten i Toestrup), 26 Aar, Sem. fra Lyngby, er temmelig sagtfærdig, endnu uden Erfaring og Kraft, men god Villie og Fliid. Øverste Cl. Læsn. tg? (Læreren har en utydelig Udtale). Skr. g? Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. g. Gymnastik g. (1850: 75 Børn. Læreren F. J. H. Teilmann, 36 Aar, har udviklet sig til en ret duelig Lærer, han katechiserer temmelig godt, men Skolens hele Tone er vel sagtfærdig. Læsn. g× Skr.

g. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. vilde Læreren gjerne afskaffe, men bruges dog endnu; ret godt. Gymn. tg. Skolehuset særdeles godt.)

Middag og Eftermiddag tilbragt paa Frydendal.

Formedelst Kroningsfesten d. 28de Junii og derefter Provindsialstændernes Forsamling kunde jeg i dette Aar ingen flere Visitatsreiser foretage.

1841

Den 15de Marts var jeg tilstede ved Joenstrup Seminariums 50de Aars Stiftelses-Fest. En Cantate blev afsungen, og tvende Taler holdte, af mig og Seminarie-Forstander Jensen, som ved denne Leilighed fik Prædicat af Professor. Seminarielærer Andersen blev Dannebrogsmænd.

En meget talrig Forsamling af Præster fra Omegnen og Skolelærere var tilstede. Ingen af Cancelliet, og ingen af Kiøbenhavns Præster. Festen var ret smuk.

BAARSE HERRED

Everdrup.

Folketal 1034. — 1841 den 15de Mai ankom jeg hertil.

Præstegaarden maadelig. Værelserne lave, dog ret beboelige. En Udlængde opført af nærværende Beneficiarius. Haven smuk. (1849: Det egentlige Stuehuus er vel noget oppyntet, men i sig selv maadeligt, med meget lave Værelser. Men i en Sidelængde ere nogle nye, meget smukke Værelser indrettede.)

Et Enkesæde, ret godt, med 5te Land.

Den 16de Mai, 5te Søndag efter Paaske, visiterede jeg i *Everdrup Kirke*. Den tilhører Bekkeskov; den er noget lille til Menigheden, og simpel, uden dog just at være styg. Spr. Brøchner prædikede over Dagens Evangelium: »Bønnens Kraft til at styrke og forædle vort Sind«. Indholdet kunde være ret godt, skøndt tørt; men Foredraget utaaelig smagløst og tremulerede. Hans Katechisation mindre ubehagelig, men løs og desultorisk. En meget talrig Forsamling. Ungdommen svarede godt. (1849: Den 29de Julii visiterede jeg 2den Gang i Everdrup Kirke. Kirken er lille; den er nu under Reparation, hvorved den faaer nye Stole, men er dog kun simpel. Capellanen Caspar Smith prædikede over Dagens Evangelium: »Vi skulle vogte os for de falske Lærere a) Hyklerne, b) de Vantroende« o. s. v. Prædikenen var meget god, kun Slutningen tilfredsstillede mindre. Foredraget frit og levende, men Stemmen noget svag og hæs. Spr. Brøchner katechiserede; temmelig godt, men løst. Af Ungdommen svarede de Fleste godt, Nogle meget godt. Kirken var overfyldt med Msker af forskellige Stænder.)

Ved Kirken et forfaldent Capel, hvor blandt andre Kister ligger en fordums Eier af Bekkeskov, Bekker, som 1736 blev myrdet af Bønderne ved Stridigheder om Hoveriet. Sagnet tilføier, at saa Mange af Sognet derover bleve henrettede, at man maatte søge ny Befolkning fra Tugt-huset. Derved, siges der, skulle Sognets Beboere have været slettere end andre Sognes.

Flintmose Skole ligger isoleret paa Marken. Bygningen meget god. Patron Just.R. Smith. 59 Børn, men de nye Indskrevne endnu ikke optagne, om Vinteren over 80 Børn. Læreren Daniel Olsen, 47 Aar, Sem. fra Joenstrup, er drikfædig, men skal dog have aflagt Feilen noget. Han er nylig mulcteret for altfor streng Revselse af et Barn. Ellers ikke uduelig. Læsn. g? Skr. g. Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. g. (Alle af Bogclassen vare opflyttede.) Gymn. tg? Han katechiserede gammeldags og langtrukken, men med Frihed. (Han mistænkes for Skovtyverie.) (1849: Patron for begge Skoler Kammerherre Wind. 106 Børn. Læreren Christopher Otto Lindballe, 31 Aar, Sem. fra Skaarup, er en meget duelig Mand, og katechiserer ret godt. Læsn. mg. Skrivn. mg. Retskrivning mg. Rel. mg. Regn. ug. Formedelst Afstanden kom jeg ikke til Skolen, men Indb. Und. skal gaae ordentlig, Gymn. godt; Skolehuset meget godt.)

Engelstrup Skole. Samme Patron. 57 Børn. Læreren Thomas Vilhelm Gerhard Fich (tilforn Hielpælærer i Sengeløse), 28 Aar, Sem. fra Joenstrup, har kun været her et halvt Aar, og fandt en forfalden Skole. Han er duelig, og vel liidt; katechiserer ret godt. Øverste Cl. Læsn. tg? Skr. g. Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. tg. Gymnastik g. I det Hele fandt jeg mig i denne Skole mindre tilfredsstillet, da Børnene ikke læse tydeligt og nøiagtigt. Men Læreren har kun været her kort. Skolebygningen god. (1849: 94 Børn. Læreren Th. V. G. Fich, 36 Aar, er ret duelig, og Skolen er meget bedre, end sidst. Læsn. mg? Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg? Gymn. mg? Skolehuset meget godt.)

Snesere.

Folketal 1280. — *Præstegaarden* meget stor og god; kiønne Værelser, vel vedligeholdt. Udhusene nye. Haven ikke stor, men meget smuk. (1849: Præstegaard og Have i samme gode Stand.)

Nogle Hellige fra Faxø Sogn, meest Vævere, holde her i Sognet Forsamlinger næsten hver Søndag, nu hos Een, nu hos en Anden, meest hos Huusmænd. Søgningen har tabt sig. Uordener vides ikke at være forefaldne. (1849: Med de Hellige har det sig omtrent som ved forrige Visi-

tats. De holde sig rolige, men besøge Kirken, Nogle communicere 2, endog 3 Gange i Halvaaret. Omtrent ligeledes er det i de tilgrændsende Sogne. Pastor Willemoes har engang holdt Forsamling her.)

Den 17de Mai visiterede jeg i *Snesere Kirke*. Den tilhører Gaunø, er stor, især ualmindelig lang, og kan ved forestaaende Hovedreparation blive en meget smuk Kirke. Et godt Orgel er nylig anskaffet, meest ved Menighedens Bidrag. Spr. Østrup (tilforn i Roholte) prædikede over Joh. 17, 3: »Hvor lyksalig den χ sten er, der kiender Gud og sin Frelser«. En god Prædiken, om den end ikke gik dybt. Foredraget frit og naturligt; en stærk og klar Stemme. En temmelig talrig Forsamling af forskellige Stænder var tilstede. Ungdommen svarede ret godt. Præsten katechiserede meget godt. (1849: Den 28de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Snesere Kirke*. Kirken, som i sig selv er stor og smuk, er bleven særdeles skønt istandsat, og er nu en meget anseelig Kirke. Spr. Østrup prædikede over Hebr. 4, 12: »Guds Ord er det kraftigste Middel til at befordre en Christens Forbedring og Fremgang i det Gode«. Antageligt, men ingen klar og ordentlig Udvikling, og ingen hiertelig Varme; men Foredraget frit, kraftfuldt og godt. Kirken var opfyldt med Msker, ligesom ogsaa ellers Kirkegangen skal være god. Ungdommen syntes fra først af død, og man maatte trykke Svarene ud af den. Præsten katechiserede godt.) — Kirkegangen roses; Menighedens Vandel ligeledes.

Snesere Skole. Patron Baron Reetz Thott. 80 Børn. Skolebygningen noget indskrænket, ellers god. Læreren Peter Lauritz Ingersløv, 48 Aar, Student, er kun temmelig duelig; Fremgangen dog upaaklagelig. Læsn. g? Skrivn. tg. Rel. g. Regn. tg. Indb. Und. g. Gymnastik g. (1849: Patron Baron Reedz Thott. Skolehuset meget godt. 115 Børn. Læreren Ingerslev, 57 Aar, er svagelig, og katechiserer smagløst, men Fremgangen meget god. Læsn. mg. Skrivn. g? Rel. g. Regn. g \times Indb. Und. mg. Gymn. mg.)

Siolte Skole. Samme Patron. 72 Børn. Læreren Matthias Jensen, 45 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og brav. Sangen gaaer særdeles godt i Skolen. Læsn. g \times Skr. g \times Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik g. Skolebygningen meget god. (1849: Patron Just.R. Wolf. Skolehuset meget

godt. 123 Børn. Læreren Niels Janus Christophersen, 35 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig og flittig Mand, og katechiserer ret godt. Læsn. mg. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

(1849: En 3die Skole skal oprettes i Sognet, naar Tidsomstændighederne tillade det.)

Baarse og Beldringe.

Folketal 1170. — *Præstegaarden* god og vel vedligeholdt. Værelserne smaa, men betrukne og ret nette. Haven ordentlig. (1849: *Præstegaarden* er gammel, og der gøres ikke Noget til dens Forskiønnelse, dog har den ret gode, skiøndt lave, Værelser. Haven for stærkt bevoxet.)

Der klages over Mangel paa Kirkegang, især i Annexet, hvor der stundom ikke bliver Gudstieneste; ogsaa er der megen Skoleforsømmelse. Præsten er meget ordentlig i sin Embedsførelse. (1849: Kirkegangen som sidst.)

Den 18de Mai visiterede jeg i *Baarse Kirke*. Den tilhører Capitain Biørn paa Bredeshauge; er lille og meget simpel. Spr. Münster prædikede over Phil. 3, 20. 21: »Medens vi vandre her paa Jorden, skulle vi, som Christne, bestandig stræbe mod Himlen«. Et Indhold var det vanskeligt at samle af den uden Tvivl løse Tale og det unaturlige, utydelige Foredrag. Han seer ved hvert Comma ned i Papiret for derfra at hente det næste. Katechisationen prækende. Af Ældre ikke Mange tilstede. Ungdommen syntes ret opvakt og opmærksom, men var ikke vant til Eftertanke, da ogsaa Skolerne Intet due. — Sungen i Kirken svarede til det Øvrige. (1849: Den 27de Julii visiterede jeg 2den Gang i Baarse Kirke. Kirken har faaet nogen Maling, ellers simpel. Spr. Münster prædikede over 1 Petr. 1, 23-25: »Vor Igienfødselse af den uforkrænkkelige Sæd, Guds Ord«. Foredraget er blevet endnu utydeligere og mere affecteret, saa man ikkun kunde forstaa enkelte Ord. Prædikenen var lang, og med mange Pauser. Katechisationen ikke stort bedre. Maaskee den sletteste Prædicant i Stiftet. Forsamlingen var ikke talrig, og Ungdommen svarede kun saa temmelig.)

Baarse Skole. Patron Secretair Just. R. Wolf. Skolehuset meget godt. 95 Børn. Læreren Stephan Zethner Møller, 65 Aar, Student, er ringe bega-

vet, og nu sløv og svag. Læsning var det Bedste og ret god; Skr. tg? Regn. næsten ganske forsømt; Religion godt. Indb. Und. uden Orden og Nøiagtighed, tg? Gymnastik g. (1849: Skolehuset meget godt. 126 Børn. Læreren Christian Cornelius Lerche Lakier, 30 Aar, Cand. Theol., laborerede af Koldfeber, men mødte dog i Skolen og Kirken. Han katechiserer temmelig godt, men søvngit. Læsn. g. Skrivn. g? Rel. g. Regn. tg. Indb. Und. g. Gymn. tg.)

Dyrløv Skole. Patron Kammerherre Raben Hvitfeldt. 55 Børn. Læreren Gustav Adolph Ferd. Zeitz, 65 Aar, Student, er af meget ringe Qvalitet, og kunde høilig behøve en Medhielper. Øverste Cl.: Læsn. mdl. Skr. tg? Rel. tg. Regn. ngl. Med nederste Classe gik det meget bedre, og jeg fandt Indb. Und. upaaklagelig. Gymnastik tg. Skolehuset godt. (1849: Skolehuset meget godt. 93 Børn. Læreren Albrecht Cruusberg, 46 Aar, fal-leret Kiøbmand, derefter Privatist fra Skaarup, skal være stridig; katechiserer maadeligt. Læsn. mg? Skrivn. tg. Rel. g? Regn. g. Indb. Und. lidt, og hele nederste Classe maadelig. Gymn. ngl.)

(Paa Veien over det temmelig anseelige men forfaldne Beldringe, og forbi det ret nette Bellevue.)

Præstø og Skibbinge.

Kiøbsteden 714, Landsognet 151, Skibbinge 701, 1566.

Her er ingen Præstegaard, men en Sum af 43^r for den bortsolgte er nu tilligemed nogle Indfæstningssummer udsat for at danne en Grundfond (nu c. 100^r), som med Renter og Rentes Rente skal skaffe Efterkommerne en Bolig. Præsten har en smuk Bopæl til Leie.

Den 19de Mai visiterede jeg *Præstø Borgerskole*. Den har en egen Gaard, som er ret beqvem, kun er den ene Skolestue lille. Begge Lærere boe gifte deri, men rigtignok smaat. 89 Børn, som ere deelte i 3 Classer, hvoraf den øverste med 18 Børn, baade Dreng og Piger, kaldes Realclassen. Denne, og overalt Skolens nuværende Indretning, er kun et Aars Tiid gammel, hvorfor Adskilligt endnu kun er i sin Begyndelse. I Realclassen underviser den ord. Katechet Müller alene, med Undtagelse af Sang, Skriv-

ning og Gymnastik; desuden i 2den Classe Religion. Han er vist en brav og flittig ung Mand, men har endnu ikke det rette Greb paa at undervise og katechisere, og er temmelig forlegen. Den 2den Lærer, Chordegne Georg Christian Michelsen, Candidatus Theol., 37 Aar, er livlig og flink — undtagen i Hovedregning, hvori han kun gav meget simple, forud opskrevne, Opgaver. Realcl. Dansk mg. Skrivn. g. Rel., et Slags Bibellæsning over Parablerne og Lidelseshistorien, ikke meget beventd, tg. Tydsk tg. Retskrivning mg. Geographie mg. Historie endnu kun begyndt, og Geometrie skal begyndes. 2den Classe. Læsn. ug. Skr. g. Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. mg. Gymnastik mg. (1849: Borgerskolen har kun 2 Lærere, men kunde behøve en 3die. Realskolen, som har baade Drengene og Piger, maa samle disse fra det 7de Aar til Udgangen af Skolen, i een Classe, hvilket naturligviis er meget til Hinder ved Underviisningen. Realclassen har 21 Børn, fra 7 Aar af. Ord. Katechet, Lic. Theol. Hagerup, underviser alene i denne Classe (Skrivningen undtagen), desuden i de andre Classer i Religion. Ved Religionsforedraget syntes han lidt aparte, ellers en duelig Lærer, og Fremgangen er, med Undtagelse af Retskrivning, meget god i de øvrige Fag (Dansk, Religion, Historie og Geographie, Naturhistorie), i Tydsk efter Omstændighederne ret god. Chordegne Michelsen, 45 Aar, er som sidst, kun gik Hovedregningen bedre. Læsn. mg. Skrivn. g? Rel. mg. Regn. g× Indbyrdes Und. bruges kun lidet af Mangel paa Plads. Gymn. g? Localet som sidst.)

Der er nogen Striid mellem Borgerne ang. Chordegns Løn, som Nogle ville have forhøiet, Andre modsætte sig.

I Byen ere ingen Instituter, uden et Par Pugeskoler.

Skibbinge Skole. Patron Baron Stampe. Skolehuset godt, og vil ved en nu forestaaende Reparation blive meget godt. 39 Børn. Læreren Christopher Jensen, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en brav, stille og meget duelig Mand. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. Øverste Cl. Læsn. ug. Skr. mg. Regn. ug. Religion syntes svagere, fordi han katechiserer frygt-somt og usikkert. (1849: Patron for begge Skoler Baron Stampe. — 75 Børn. Læreren Christopher Jensen, 37 Aar, er duelig, katechiserer antageligt, men meget svagt. Præsten roser ham meget. Læsn. g× Skrivn. g.

Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. bruges kun lidet, men nederste Classe meget god. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Ennegaarde Skole. Samme Patron. Skolehuset meget godt. 53 Børn. Læreren Christian Ludvig Paulsen, 37 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ogsaa meget duelig, men synes noget tilbøielig til Vind. Indb. Und. mg. Gymnastik mg× Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. ug. Rel. mg. Regn. ug. Han katechiserer meget godt. (1849: 92 Børn. Læreren C. L. Paulsen, 45 Aar, er en energisk Mand, og katechiserer godt. Læsn. ug. Skrivn. g× Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. øves efter Willes Aftryk, men nederste Classe særdeles god. Læreren er en fortrinligen duelig Mand, men ikke fri for Vind. Gymn. g. Skolehuset meget godt, lige ved en smuk Skov.)

(Eftermiddagen paa Nysø, hvor Thorvaldsen just var ankommen, og viste mig sit smukke Atelier, og de delige Sager deri.)

Den 20de Mai, Christi Himmelfartsdag, visiterede jeg i *Præstø Kirke*. Kirken er stor og smuk, vel vedligeholdt, tildeels ved Bidrag fra Menigheden. Saaledes har denne nylig skudt sammen til en Sølvkande paa Alteret. En Deel af Kirken er en gammel Klosterkirke; om det Øvriges Opbyggelse haves nogle Sagn. Spr. Nissen (tilforn Katechet i Helsingør) prædikede over Dagens Evangelium: »En Xstens Salighed hisset«. En god Prædiken, smukt udarbejdet. Stemmen klar og smuk, især naar han oplæser; ellers faaer den noget syngende. Foredraget frit, lidt for jagende, hvorved det taber i Inderlighed. Katechisationen noget kold. En talrig Forsamling. Som sædvanligt i Kiøbsteder, svarede kun Nogle af Ungdommen, deriblandt Enkelte meget vel. Nogle Unge af bedre Familier traadte frem. (1849: Den 22de Julii, 7 Sønd. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Præstø Kirke. Kirken er delt i den nye (nu egentlige) og den gamle Kirke, har smukke Hvælvinger, og er ret smuk, men den mærkværdige, udskaarne Altertavle kunde behøve en Restauration, hvortil der ikke er Evne. Spr. Schaper prædikede over Dagens Evangelium: »Jeg troer paa Gud Fader, Himmels og Jordens almægtige Skaber«. Ret godt men uden klar Sammenhæng og temmelig tørt. Foredraget ret godt, men ikke indtrængende. Katechisationen ret god. Uagtet det meget ugunstige Veir vare dog endeel Folk i Kirken (Kirkegangen skal være

temmelig god), men de Fleste forlode den snart. Overalt syntes baade Menighed og Ungdom temmelig død. Dog havde Ungdommen ret god Kundskab, og Enkelte — vel især fra Ennegaarde — svarede med Liv.)

(Middagen hos Amtmand Neergaard paa Lindersvold.)

Paa Præstø Raadhuus er et lidet Bibliothek, skienket af en Madsen og forøget af Kammerherre Stampe, til offentligt Brug. Det er under Bestyrelse af Byfogden, men Ingen bekymrer sig derom, skjøndt det skal have endeel gode Bøger. Derimod en Læseforening mellem Præsterne i disse Herreder, hvis — virkelig theologiske — Bøger ikke sælges, men skulle opbevares i Præstø. — Ogsaa have Præsterne i Baarse Herred en liden Hjelpekasse for trængende Enker. — Nogle Læseselskaber for Bønderne i Egnen.

Jungshoved (Jonshoved).

Folketal 973. — *Præstegaarden* i Stavreby er en gammel, maadelig vedligeholdt Røn; Gaardspladsen meget indknebet, men Værelserne dog ikke smaa. Haven ubetydelig. (1849: Præstegaarden er tildeels ombyggt og forbedret. Haven endnu ikke istand, men kan blive smuk.)

Sognepræsten har været bekendt for lav og smudsig Gierrighed. Siden sidste Visitats, hvor Biskop Müller — uden Tvivl med nogen Uret — var yderst misfornøiet med Alt, skal den udvortes Anstændighed være bedre iagttaget. Menigheden vilde dengang have klaget. Jeg fandt Tilstanden meget bedre, end jeg havde ventet.

Den 21de Mai visiterede jeg i *Jungshoved Kirke*. Den tilhører Gavnø; stor og lys, men kunde behøve at opmales og pyntes. Alteret fritstaaende med et Vindue; den gamle Altertavle er ikke mere i Kirken, men Thorvaldsens Basrelief (Disciplene i Emaus) skal udføres i Marmor for denne Kirke. Spr. Jørgensen prædikede over Matth. 6, 33: »Tro Opfyldelse af Guds hellige Bud forjager ængstelige Bekymringer for det Timelige«. En temmelig stærk Tendents til det Timelige syntes at kunne spores; meget simpelt, men dog ret fornuftigt og godt. Maaskee en Andens Prædiken fra de oplyste Tider, men Foredraget dog saa naturligt, som om det var

hans Eget. (Han skal stedse bruge gamle Prædikener.) En talrig Forsamling. Ungdommen svarede særdeles vel, og ikke blot Enkelte, men næsten Alle. Præsten katechiserer ikke ilde. — At Kirken ligger i en Udkant af Sognet, skal hidrøre fra, at den i gamle Dage har været forbundet med et nu aldeles forsvundet Slot v : vel Herregaard. (1849: Den 21de Julii visiterede jeg 2den Gang i Jung[s]hoved Kirke. Kirken, som ligger isoleret, er under en Hovedreparation, og vil blive smuk. Thorvaldsens Altertavle er opsat, men kun af Gips; Daaben har Thorvaldsenske Basrelieffer. Spr. Thestrup prædikede over Rom. 1, 16: »Den, der vil troe, skal erfare Evangeliet[s] Kraft«; Foredraget frit og smukt. Katechisationen god. Forsamlingen temmelig talrig, og Ungdommen svarede ret godt.)

Steenstrup Skole. Patron Baron Stampe. Skolehuset meget godt. 53 Børn. Skolelæreren Jakob Gottlieb Biørnsen, 67 Aar, har været noget drikkfædig, hvilket han dog nu har aflagt, men er epileptisk og affældig. Hielpælærer Carl Ferdinand Jensen, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget duelig og flittig. Boglæsningen er i begge Skoler noget unøiagtig og utydelig. Læsn. g. Skr. mg. Rel. ug. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. (1849: Skolehuset særdeles godt. 49 Børn. Læreren Jens Peter Rydahl, 28 Aar, er duelig, katechiserer ret godt, men er noget forlegen. Læsn. mg. Skrivn. mg \times Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. bruges kun lidet, og nederste Classe svarede ikke til den øverste. Gymn. mg.)

Roneklint Skole. Samme Patron. Børnene mødte i Steenstrup Skole. Skolehuset skal være meget godt. 56 Børn. Læreren Carl August Petersen, 36 Aar, Privatist fra Joenstrup, er meget duelig, men Boglæsningen staaer noget tilbage. Læsn. tg. Skr. g. Rel. mg \times Regn. g \times Indb. Und. mg. Gymnastik mg. (1849: 66 Børn. Læreren Carl Aug. Petersen, 45 Aar, Privatist fra Joenstrup, er duelig og flittig, katechiserer temmelig godt, men noget svagt. Øverste Classe: Alt mg. Indb. Und. mg. Gymn. mg. Skolehuset særdeles godt, med en stor og smuk Have.)

Det har været bestemt, at en 3die Skole skulde oprettes i Ståvreby. Dertil skienkede Kmmrherre Stampe en Jordlod. Men da Skolen ei blev opført, ere Indtægterne af Jordloden opsamlede til en Capital, der nu skal udgiøre mellem 16 og 1700 r . Skolen er overflødig, da Børneantallet

er ringe i Steenstrup Skole; Skolelærerne vilde neppe kunde leve, kun Faa af Sognet vilde vinde derved, og selv disse have ikke saa meget langt, især naar en Skolesti kommer istand, hvorom der nu tvistes. (1849: Patron for samtlige Skoler Baron Stampe. I Staureby er dog en ny Skole bleven oprettet. Alle Skolelærerne have reglementeret Løn.)

(1849: *Staureby Skole*. Skolehuset meget godt. 56 Børn. Læreren Christopher Emil Olsen, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, (tilforn ved Holmegaards Glasværks Skole), er meget duelig, flittig, og katechiserer godt. Læsn. mg? Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. tg.)

(1849: Sognet kaldes endnu fra gammel Tiid af »Øen«.)

Allersløv.

Folketal 990. — *Præstegaarden* i Rekkende er jammerlig. Ved en Ildebrand skal den fra Allersløv være forlagt til Mensalgaarden, som ikke var stort Mere end en Bondegaard, hvortil der efterhaanden er bygget Noget. Haven temmelig stor, men laae under den forrige ugifte Præst Borchsenius næsten øde. (1849: Præstegaarden er tildeels ombyggt og forbedret, men er endnu simpel, lave Værelser og uden al Oppyntning. Haven er ret net.)

Rekkende Skole. Patron Sognefoged Rasmus Jørgensen. Skolehuset meget godt. 51 Børn. Læreren Severin Ferdinand Hansen, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, (Søn af Just.R. Hansen), er ret duelig og en meget skikkelig Mand. Læsn. g. Skrivn. g? Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. tg. Gymnastik g. (1849: Patron for begge Skoler Sognefoged Hans Pedersen. — 71 Børn. Læreren Sev. Ferd. Hansen, 40 Aar, er duelig og katechiserer godt. Læsn. g× Skrivn. g× Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. bruges kun lidet; men nederste Classe meget god. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Den 22de Mai visiterede jeg i *Allersløv Kirke*. Den tilhører Fru Arbo, er stor og ret smuk, skiøndt kun Bræddeloft; vel vedligeholdt. Spr. Provst Teilmann (tilforn i Skanderborg) pr. over Phil. 4, 13: »Ingen Dyd er saa tung, at jo Xstendommen giver os Kraft til at udøve den; saaledes til Exempel: Nøisomhed, Forsonlighed, Taalmodighed«. Sunde og gode —

om end just ikke varme og dybe — Ord i et frit og godt Foredrag. Kirken var aldeles opfyldt af Msker. Ungdommen svarede meget godt. (1849: Den 24de Julii visiterede jeg 2den Gang i Allersløv Kirke. Den tilhører Oremandsgaard, er simpel med sit malede Bræddeloft, men anstændig; temmelig lille. Spr. Provst Teilmann prædikede over Hebr. 13, 14 om den Formaning, at her er ikke vort blivende Sted. Ret sundt og godt, skøndt jævnt; Katechisationen meget god. Manden er 74 Aar gl., men prædiker endnu med Kraft. Uagtet Regnveir, var Kirken dog fyldt; Kirkegangen skal være taalelig. Ungdommen svarede meget godt.)

Provsten roser Kirkegangen og Menighedens Forhold. Den kan godt lide ham og hans Prædikener, men man fandt ham dog temmelig skrap, da han i Aar kun vilde antage 4 Confirmander. — Det lader til, at der i forrige Aar ikke har været holdt Skolecommissions-Møder.

Allersløv Skole. Samme Patron. Skolehuset godt. 76 Børn. Læreren Frederik Schiøttz, 50 Aar, Sem. fra Vesterborg, er duelig og opvakt, men lidt Friskfyr, og anvender neppe megen Fliid. Læsn. g. Skr. g? Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. forstaaer Læreren kun Lidet af, og bruger den kun lidet. Nederste Classes Fremgang er kun ringe. Gymnastik ngl. (1849: Skolehuset meget godt. 112 Børn. Læreren Fr. Schiøtz, 58 Aar, er duelig, men nu svagelig. Desuagtet har Skolen hævet sig, og er nu ret god. Læsn. g× Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. bruges kun lidet; nederste Classe tg× Gymn. ngl.)

Mehr n.

Folketal 1134. — *Præstegaarden* er vel over 100 Aar gammel, men seer meget smuk og pyntelig ud; høie, lyse Værelser. Haven stor og smuk. (1849: Præstegaarden, som for et Par Aar siden er opbyggt, solid, smagfuld og velindrettet. Haven stor og smuk.)

Proprietair Hagens Legat paa 1000^r i Anledning af hans Børns Confirmation, for Trængende udenfor Fattigvæsenet. See Schacks Fundatsamling.

Mehr n Skole. Patron Propr. Hagen. Skolehuset godt; Beboelses-Leilig-

heden noget indknebet. 90 Børn. Læreren Niels Peter Andersen, 54 Aar, Sem. fra Vesterborg, er høit temmelig duelig; dog katechiserer han ikke ganske ilde, naar han kommer ind deri. Læsn. tg? Skrivn. tg. Skrivelbøgerne urenlige. Rel. g. I Hovedregning vare nogle Opgaver lærte udenad, ellers syntes Børnene uøvede deri. Indb. Und. er ikke indført. Gymnastik tg. (1849: Patron for begge Skoler Proprietair Bilsted. — Skolehuset meget godt. 96 Børn. Læreren Niels Peter Andersen, 62 Aar, (forhen Forvalter), passer Skolen, men er kun lidet skikket til Skolelærer. Læsn. g? Skrivn. ngl. Rel. mg. Regn. ngl. Indb. Und. ikke indført. Gymn. tg.)

Den 23de Mai, 6 Sønd. eft. Paaske, visiterede jeg i *Mehrn Kirke*. Den tilhører Proprietair Hagen til Høvdingsgaard; den er, ved en nyere betydelig Tilbygning, temmelig stor, noget mørk, anstændig holdt. Spr. Lütken (nu kaldet til Karleby paa Falster) prædikede over Dagens Evangelium: »Vort Vidnesbyrd om Xsto, at vi i ham finde Lys i Mørke, Trøst i Nød, Fred i Angest, Liv i Død«. Ret godt, men overfladeligt; Foredraget frit, men noget ligegyldigt, Stemmen noget utydelig. Katechisationen god, men noget kold. En stor Forsamling, og Ungdommen ualmindelig talrig. — Den svarede godt, kun læste Adskillige ikke vel i Bog — en Følge af de maadelige Skoler. (1849: Den 20de Julii visiterede jeg 2den Gang i Mehrn Kirke. Kirken er stor og holdt i særdeles god Stand. Spr. Rørdam prædikede over Luk. 7, 36-50: »Om Skriftemaal og Syndernes Forladelse«. I en vis Conversations-Tone, lidt for skiendende, men levende, kraftigt og indtrængende. Katechisationen ogsaa levende, men uden Traad. Den rummelige Kirke var aldeles opfyldt med Mennesker, hvilket skal være Tilfældet hver Søndag. Ungdommen svarede godt.)

Kindvig Skole. Samme Patron. 58 Børn. Læreren Andreas Andersen, 65 Aar, Student, er aldeles uduelig. Lykkeligviis er han ikke fast ansat; han har været Skolelærer i Saxkiøbing, og har derfra en Pension af 90^r. Jeg talede med Provsten om, at han maatte blive afløst. Læsn. mdlg.; Børnene kiendte ikke Skilletegnene, og kunde ikke slaae Psalmer op. Skrivn. ngl. Rel. kun Opramsen. Regn. uvidende. Indb. Und. ikke ind-

ført, og da nederste Classe skal være ligesaa slet, som øverste, tog jeg ikke derhen. Gymnastik indført, men ringe. Skolehuset skal vel være nyt, men maadelig bygt. — Provsten har allerede Dagen efter meldt, at Læreren faaer et Huus og fratræder. (1849: Skolehuset godt. 89 Børn. Læreren Andreas Andersen, 74 Aar, er her dog endnu, skikkelig, men aldeles uduelig. Et Partie i Sognet har nu villet have ham bort, men dette er nu mindre nødvendigt, da han har Hielpelærer: Jakob Edvard Theodor Thomsen, 30 Aar, Sem. fra Lyngby, (har taget nogen Deel i Cabalerne mod Andersen), er duelig, katechiserer med Kraft, men med noget paa-taget Væsen. Læsn. g? Skrivn. g. Rel. mg. Indb. Und. ikke indført. Gymn. ngl.)

(1849: Et paatænkt Asyl er ikke kommet istand.)

Forbi det smukke Liliendal ad en deilig Vei til Langebek.

Kallehaug.

Folketal 2581. — *Præstegaarden* i Langebek er en uregelmæssig, men meget god Bygning, med en Mængde smukke, nydelig holdte Værelser. Haven meget stor og særdeles smuk; i Forbindelse med en lille Præsteskov med vakkre Promenader. Langebek, som endog driver en Mølle, risler giennem Anlægget. (1849: Præstegaarden ligesom sidst.)

Den 24de Mai besøgte jeg i dette yndige Sogn:

Langebek Skole. Patron Proprietair Theil. Skolehuset godt, ualmindelig anseeligt. 73 Børn. Læreren Lars Hansen, 43 Aar, Sem. fra Trolleborg, er temmelig sløv og søvning, katechiserer med nogen Pretension, men tomt og trivielt. Læsn. tg. Skrivn. tg? Rel. tg. Regn. ngl. Indb. Und. ngl. Gymnastik g. (1849: Patron Forstraad Møller. 96 Børn. Læreren Lars Hansen, 51 Aar, er ret duelig, men lægger det an paa Genialitet, og skrev eller foranledigede for nogle Aar siden et hæsligt Angreb i et Blad paa Sognepræsten. Læsn. g× Skrivn. tg. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. er afskaffet, og nederste Classe kun ringe. Læreren er død og treven, og Skolen ligesaa. Gymn. tg. Skolehuset meget godt.)

Kallehaug Skole. Patron Propr. Fabricius Tengnagel. Skolehuset ret

godt, men Pisée, over hvis Usoliditet og Fugtighed man her meget klager. 68 Børn. Læreren Johannes Peter Schytte, 44 Aar, ikke Sem., er apoplektisk, og har ikke været ivrig i sit Kald. Hielpælæreren Christian Sophus Arntzen er kun 19 Aar, og skal først paa Seminariet, men han gjør sine Sager ret godt. Læsn. g. Skr. g× Rel. g. Regn. mg? Indb. Und. g× Gymnastik, g. (1849: Patron Proprietair Fabricius. 73 Børn. Læreren Peter Ludvig Gustav Petersen, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig, katechiserer saa temmelig. Læsn. mg? Skrivn. g. Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. bruges ikke mere. Nederste Classe god. Gymn. tg? Næsten alt Apparat mangler. Skolehuset godt, men af Pisée.)

Viemose Skole. Patron Propr. Hagen. Skolehuset temmelig godt, Pisée. 49 Børn. Læreren Jørgen Rydahl, 46 Aar, Sem. fra Joenstrup, er høit kun temmelig duelig, katechiserer maadelig. Læsn. g? Skrivn. mg× Rel. g. Regn. ug. Indb. Und. tg? Gymnastik, g. (1849: Patron Proprietair Bilsted. 63 Børn. Læreren Jørgen Rydahl, 54 Aar, har maaskee hævet sig noget siden sidst, og katechiserede taaleligt. Læsn. g. Skrivn. g× Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. ligeledes ophørt. Nederste Classe kun tg. Gymn. g. Skolehuset meget godt, skiøndt af Pisée.)

Steensby Skole. Patron Propr. Malling. Skolehuset godt. 70 Børn. Læreren Christen Nielsen, 46 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en simpel Mand, men meget tro og duelig. Læsn. g. Skr. mg. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymnastik nglds. (1849: Patron Proprietair Malling. 85 Børn. Læreren Jens Christian Sophus Arntzen, 27 Aar, Sem. fra Lyngby. Læsn. mg. Skrivn. g. Rel. g. Læreren katechiserer noget forkeert. Regn. mg. Indb. Und. bruges ikke mere, men nederste Classe dog mg. Læreren katechiserede her ret godt, og bliver uden Tvivl ret brav. Gymn. g. Skolehuset nylig istandsat, og meget godt.)

Den 25de Mai visiterede jeg i *Kallehauge Kirke*. Den tilhører for $\frac{1}{3}$ Deel Propr. Fabricius, for $\frac{2}{3}$ Deel Bønderne, som for det Meste ere Selveiere; den er stor, og i god Stand; har Orgel. Spr. Nielsen (tilforn i Sørby-magle) prædikede over Joh. 21, 14-17: »Herrens Ord: elsker du mig? et Spørgsmaal til os Alle«. En meget god og smuk Prædiken; Foredraget

frit og kraftigt. Spr. er overalt en dygtig Mand. En særdeles talrig Forsamling. Ungdommen svarede godt i det Hele, skøndt Endeel fattedes Kundskab og især Eftertanke, en Følge af det ikke brillante Skolevæsen. (1849: Den 17de Julii visiterede jeg 2den Gang i Kallehauge Kirke. Kirken er meget vel holdt. Provst Nielsen prædikede over Joh. 8, 31. 32: »Hvad ere den rette, ægte Friheds Grundvold og Betingelse?« En meget god Prædiken, forstandig, klar og kraftig; Foredraget ligeledes klart og kraftfuldt. Katechisationen særdeles god. Kirken var fuld af Mennesker, og Ungdommen svarede godt, tildeels meget godt.)

Øster-Egitzborg.

Folketal 1058. — *Præstegaarden* tildeels nybyggt eller af Nyt indrettet, har mange og smukke, tildeels gibse, Værelser. 2 store, smukke, særdeles vel vedligeholdte Haver. I Særdeleshed udmærker sig en Allee af Blomstertræer. (1849: Præstegaarden er vel vedligeholdt, men det Nybygte skal ikke være solid. Haven meget smuk og stor.)

Allerede paa Veien har jeg modtaget en Klage fra Beboerne af Tolstrup, at deres Børn maae søge Skovhuse-Skole, uagtet de have meget nærmere til Øster Egitzborg. Sagen er allerede afgjort af Cancelliet og Skoledirectionen, og beroer derpaa, at Ø. Eg. Skole ellers vilde blive altfor talrig.

Skovhuse-Skole. Patron Grev Knuth Liliendal. Skolehuset godt. 38 Børn. Læreren Peter Christian Børresen, 61 Aar, Sem. fra Vesterborg, er drikfældig og uduelig, og har nu faaet Hielpælærer: Emanuel Madsen, 26 Aar, Sem. fra Joenstrup. Han er nylig ankommen, men tegner ret brav, og har allerede hævet Skolen. Læsn. g? Skrivn. g× Rel. g. Regn. ug? Indb. Und. g. Gymnastik, i sin Begyndelse, tg. (1849: Patron for begge Skoler Grev Knuth Liliendal. — Skolehuset godt. 58 Børn. Læreren Børresen, 69 Aar, omtrent i samme Forfatning; dog har Præsten ikke seet ham beruset. Hielpælæreren Em. Madsen, 34 Aar, er duelig, og meget flittig og tro. Læsn. g., i nederste Classe kun tg? Skrivn. tg. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. bruges kun lidt. Gymn. g.)

Den 26de Mai visiterede jeg i *Øster-Egitzborg Kirke*. En stor og lys Kirke, i ret god Stand; Choret og Sacristiet altfor moderniserede. En Altertavle af Fru Ingemann, Xsti Gienkomst til Dommen, temmelig slet. Kirken tilhører Liliendal. — Spr. Søtoft (tilforn i Præstø) pr. over 2 Kor. 3, 4 ad fin.: »Christi Evangelii Herlighed«. Hvad i Øvrigt Indholdet var, skal jeg ikke kunne sige; nogle *g*stelige Ord, nogle moderne Anskuelser, uden Orden eller Tankegang; uendelig langt; Foredraget ubehageligt og drævende. Han katechiserede bedre. En antagelig Forsamling. Ungdommen svarede saa temmelig; hos Mange savnedes Kundskab, hos de Fleste Eftertanke. (1849: Den 19de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Øster-Egidsborg Kirke*. Kirken er anstændig, men kunde trænge til ny Maling. Spr. Dorph prædikede over Luk. 17, 20. 21: »Guds Rige er indeni Eder«. Ret godt, men Udviklingen just ikke klar, populær eller indtrængende. Foredraget frit, Stemmen alvorlig og tydelig, men synker undertiden for meget. Katechisationen ret god, men noget kold. En ret smuk Forsamling, og Ungdommen svarede godt.)

»Egitz« af *Ægidius*. Et Helgenbillede findes i Kirken, formodentlig af denne Helgen, indrettet til at kunne nikke.

Øster-Egitzborg Skole. Samme Patron. Skolehuset nylig istandsat, paa Udhuset nær, meget godt. 70 Børn. Læreren Fred. August Adolph Schoubo, 30 Aar, Student og Privatist fra Lyngby, er ansat for ikke længe siden, men Skolen meget god. Han katechiserer godt. Læsn. mg. Skrivn. mg × Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. g. Gymnastik mg × (1849: Skolehuset meget godt. 127 Børn. Læreren Schoubo, 38 Aar, er meget duelig, katechiserer ret godt, men er overlæstet. Læsn. nederste Cl. mg., øverste Cl. g? Skrivn. mg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. bruges kun lidet. Gymn. mg.)

Udby og Ørsløv.

Folketal 1272. — *Præstegaarden* har temmelig mange og store Værelser, af hvilke adskillige ere istandsatte af Formanden, andre skulle nu blive det af Eftermanden; en Længe behøver at ombygges. Haven stor og

smuk, med engelske Anlæg. (1849: Præstegaarden er deels ombyggt deels indrettet og oppudset med megen Elegants. Haven meget smuk.)

Den 27de Mai visiterede jeg i *Udby Kirke*. Den tilhører Hofjægermester Raben paa Lekkendegaard; er stor og smuk, med høie og smukke Hvælvinger, men gammeldags Maling. — Spr. Lund prædikede over 1 Joh. 4, 16-21: »Gud er Kierlighed«. En god Prædiken, godt Organ, frit Foredrag; men han fægter for meget med Armene, og i det Hele er der en vis Vigtighed; »han tager sig ikke selv med«. Katechisationen god, men kold. En ret talrig Forsamling. Ungdommen svarede godt. (1849: Den 25de Julii visiterede jeg 2den Gang i Udby Kirke. Den smukke Kirke er vel vedligeholdt, kun er den blaae Maling mindre heldig. Spr. Lund prædikede over Matth. 24, 35: »Herrens Ord — — skal bestaae, og overvinde enhver Modstand, ja bestaae indtil Dagenes Ende«. Indholdet ulasteligt, men koldt og tørt, med endeel Repetitioner; Foredraget frit, men vanheldet ved smagløse Ophævelser. Katechisationen god. En temmelig talrig Forsamling, og Ungdommen svarede meget godt.)

Udby Skole. Patron Hofjægermester Raben. Skolehuset meget godt. 70 Børn. Læreren Carl Jakob Aagaard, 60 Aar, ikke Sem., er en brav og dueilig Mand. Læsn. mg. Skr. g × Rel. mg. Regn. ngl. (skal ellers gaae bedre). Gymnastik tg. (1849: 103 Børn. Læreren Aagaard, 68 Aar, har været en meget værdig Mand, men er nu aflægs, og befatter sig kun lidet med Skolen. Hielpelærer Carl Vilhelm Christophersen, 22 Aar, Sem. fra Joenstrup, er baade dueilig og flittig, og katechiserer ret godt, men skal være temmelig streng mod Børnene. Læsn. mg. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. g. Gymn. g. Skolehuset godt. En Biskole skal indrettes i Grumløse.)

Den 28de Mai besøgte jeg

Ørsløv Skole. Patron Krigsassessor Aagaard. 87 Børn. Læreren Isaak Petersen, 61 Aar, ikke Sem., skal være en skikkelig Mand, men uskikket. Han har nu Hielpelærer Christian Thorstensen, 22 Aar, Sem. fra Joenstrup, har været her 1½ Aar, er endnu noget uøvet, og katechiserer kun nogenledes; men han gjør sig Fliid. Læsn. g. Skrivn. g? Rel. mg. Regn. g?

Indb. Und. tg. Gymnastik g. Skolehuset godt, men Skolestuen vel liden. (1849: 133 Børn. Læreren Christian Carl Blum, 28 Aar, Sem. fra Joenstrup, er særdeles dygtig og flittig, og katechiserer godt. Han holder tillige Aftenskole, ogsaa for Voxne, som skal være godt besøgt. Læsn. ug. Skrivn. mg. Rel. ug. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymn. g. Skolehuset maadeligt, men skal udvides; kun venter man paa Resolution om det maa udsættes indtil Videre at antage en Andenlærer.)

Ørsløv Kirke tilhører Iselingen. Den er stor og ret smuk, med dobbelte Hvælvinger og en Rad Piller i Midten; i meget god Stand. (1849: Ørsløv Kirke, vel vedligeholdet.)

(Middagen paa Iselingen.)

Vordingborg og Kastrup.

(Kastrup egentlig i Hammer Herred.) — Vordingborg 1476, Landsognet 1259, Kastrup 805, 3540 Mennesker.

Her er ingen *Præstegaard*. Præsten eier en ret net, smuktbeliggende lille Gaard tæt ved Kirken. — Præstegaarden solgt. I Huusleie 40^r.

Byens *Raadhuus* er meget ringe. Et nyt har allerede længe skullet opføres. (1849: Et nyt Raadhuus er opført, vel indrettet, og i en smuk Stiil.)

En *Assistents-Kirkegaard* er indhegnet, anlagt og indviet, men endnu ikke benyttet, da Reglementet ikke endnu indsendt. Beliggenheden er deilig, men Pladsen leret og siid. (1849: Assistents-Kirkegaarden er tagen i Brug, men den slette Jord forhindrer Plantningernes Væxt.)

Den lærde Skole havde Pintseferier, saa der ikke var Leilighed til der at aflægge et unyttigt Besøg. (1849: Den lærde Skole er forvandlet til en Realskole (videnskabelig nemlig), som kun har liden Søgning.)

Den 29de Mai visiterede jeg

Borgerskolen. Den har en egen, tildeels af Pastor Naskou skienket Gaard, som nu er vel istandsat, hvilket har kostet saa meget, at man nu neppe kan anskaffe Læsebøger og Kaart. Ogsaa mange af Børnene have ikke Evne til at skaffe sig Geographier og andre Bøger. Desuagtet er Skolens Tilstand, især i Forhold til den korte Tiid, den har bestaaet, meget god.

115 Børn, inddeelte i 3 Classer, hvoraf den øverste har 20 Dreng, er en virkelig Realclass, skøndt den ikke kaldes saa. Lærere: Ord. Katechet Mønster er en flink ung Mand, som underviser med Liv og Kraft. Han har Religion i begge øverste Classer, i den øverste tillige Bibelhistorie, Historie, Geographie, Dansk, Tydsk. Chordegner Niels Møller, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, er særdeles dygtig og energisk, har i øverste Cl. Geometrie og Naturhistorie; i begge Classer Skrivning, Regning, Gymnastik, i Mellemclassen tillige Bibelhistorie. Klokker Peder Ørslev, Sem. fra Blaagaard, er 79 Aar gl., og har Hielpelærer: Hans Andreas Hansen, 23 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig, og underviser i nederste Classe, og i Sang i hele Skolen. Øverste Classe: Dansk, Læsn. mg × Grammatik ubetydeligt. Skrivn. g × Retskrivning tg. Rel. mg. Geographie (Danmar[k] og Tydskland) mg. Historie, de ældste Tider af Fædrelandets Hist., mg. Tydsk og Geometrie, nylig begyndt. Naturhistorie, ogsaa kun Begyndelse, men mg. — Mellemclassen. Læsn. mg. Skr. g. Rel. ug. Regn. ug. Indb. Und. mg. Nederste Classe lærer ogsaa noget Geographie, som de opramse færdigt. Gymnastik mg. I Sang ogsaa tostemmige Sange, foruden Choraler. Haandgierningsskolen forestaaes af Frøken Rytzou, og synes god. (1849: Gaarden er af maadelig Beskaffenhed, og kun maadelig vedligeholdt. 185 Børn i 3 Classer. Lærere: Ord. Katechet Mønster har samme Fag, som sidst. Klokker Niels Møller, 39 Aar, ligeledes. 3die Classes Lærer Chordegner Niels Jensen, 27 Aar, Sem. fra Joenstrup, er nylig ansat, men tegner til at blive brav og duelig. Fremgangen er i det Hele meget god; i enkelte Fag, f. Ex. Historie, ramses for meget. Indb. Und. er af Mangel paa Læsetabeller kommen i nogen Standsning, hvilket ikke har været til Fordeel for nederste Classe. Forvirringen er foranlediget ved Ministerial-Reskriptet. Gymn. mg. — Haandgierningsskolen forestaaes af Mdm. Tissot, og synes ret god.)

Nyraad Skole. Patron Proprietair Petersen. Skolehuset meget godt. 55 Børn. Læreren Christian Fromberg, 42 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og katechiserer meget godt. I øverste Cl. er ogsaa Fremgangen god. Læsn. g. Skr. tg. Rel. mg. Regn. mg. I nederste Cl. bruges Indb. Und.

kun med faa Tabeller, og Børnene sættes strax i Bogclasse. Derved er denne Classe kun ringe. Men der ere ogsaa mange Skoleforsømmelser. Gymnastik g. (1849: Patron Proprietair Wassard. 79 Børn. Læreren Fromberg, 50 Aar, er duelig og katechiserer godt. Læsn. g× Skrivn. g. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. bruges kun lidt, men nederste Classe meget god. Gymn. ikke seet formedelst Regn. Skolehuset godt.)

Bakkebølle Skole. Patron Fuldmægtig Schøne. Børnene mødte i Nyraad. Skolehuset skal være godt. 49 Børn. Læreren Niels Olsen, 38 Aar, Sem. fra Trolleborg, er ikke uduelig, men Fremgangen ikke tilfredsstillende. Læsn. g? Skrivn. ngl? stod meget tilbage. Rel. mg. Regn. g. Nederste Cl. som ved den forrige Skole. Gymnastik g. (1849: Patron Fuldmægtig Schøne. 73 Børn. Læreren Niels Olsen, 46 Aar, har det omtrent som sidst, katechiserer temmelig godt, men Skolens Fremgang kun ringe. Læsn. tg? Skrivn. tg? Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. bruges kun lidet, men nederste Classe bedre end øverste. Gymn. tg. Skolehuset godt.)

Kastrup Kirke tilhører Rosenfeldt; den er temmelig stor, anstændig holdt. Et stort unyttigt Pulpitur kunde borttages. En Altertavle med Fløie; Xstus og de 12 Apostle, udskaarne i Eeg og stærk forgyldte.

Kastrup Skole. Patron Propr. Hastrup. Skolehuset meget godt. 65 Børn. Læreren Frantz Christian Bredal, 54 Aar, Sem. fra Bornholm, har tumlet endeel omkring, beskyldes for at være drikfældig, dog forsikkre Præsterne, at de Intet have mærket dertil; men han er kun en maadelig Lærer. Læsn. ngl. Skr. tg. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. tg. Gymnastik g. (1849: Patron Kammerherre Oxholm. Skolehuset godt. 82 Børn. Læreren Hans Anders Hansen, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, mangler ikke Duelighed, katechiserer temmelig godt, men er nok lidt vindig, og giver sig paa Skolen mere af med Historie og Geographie, end med de nødvendiger Discipliner. Læsn. tg. Skrivn. ngl. Regn. tg× Indb. Und. bruges kun lidt, men nederste Classe meget ringe. Gymn. mg.)

Knudsby Skole. Samme Patron. Skolehuset godt. 56 Børn. Læreren Caspar Jakob Dieckmann, 57 Aar, siger sig at være Seminarist, men fra et Biseminarium i Jylland, er meget simpel, men ikke uden en vis Pretension. Læsn. tg. Skrivn. g. Rel. g. Regn. mdl. Indb. Und. nglds. Gymna-

stik g. (1849: Samme Patron. Nederste Classe kom til Kastrup Skole. Skolehuset skal være godt, men indskrænket. 90 Børn. Læreren Dieckmann, 65 Aar, har været Underofficer, er forkeert, og katechiserer slet. Dog Læsn. g. Skrivn. tg? Rel. tg? Regn. g× Indb. Underv. bruges kun lidt. Gymn. mg.)

Vordingborg har et meget vakkert *Asyl* med 48 Børn, som bestyres af 4 Damer. Lærerinden Mdm. Clausen er meget skikket og omhyggelig. Haandarbeidet syntes mig for saa smaa Børn særdeles godt, og Børnene kunde det Almindelige af Danmarks Geographie meget vel. (1849: Asylet har faaet et nyt, smukt Huus. Samme Lærerinde, og samme meget gode Tilstand.)

Den 30te Mai, 1ste Pintsedag, visiterede jeg i *Vordingborg Kirke*. Den store, smukke, vel vedligeholdte Kirke var aldeles opfyldt af Msker. Spr. From pr. over Dagens Evangelium: »Hos Jesum er Trøst at finde for hver troende Xsten i Henseende til det Timelige og det Aandelige«. Tom og kedelig Snak om de oprørske Tider, om Overtro og Vantro, uden mindste Hensyn til Festen. Katechisationen ligesaa. Den meget talrige Ungdom svarede temmelig godt. Mange Børn af honoratiores traadte frem. (1849: Den 15de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Vordingborg Kirke*. Kirken er vel vedligeholdt, kun skulde Altertavlen restaureres og Orgelet repareres, hvortil Evnen fattes. Den gamle affældige Sognepræst har næsten ganske overladt Embedet til hans Søn, som er hans Personel-Capellan, for hvis unge Skuldre Byrden næsten er for svær. Denne prædikede over Dagens Evangelium: »Lovens Opfyldelse«; temmelig kort og tyndt, Foredraget frit, næsten for hurtigt, Stemmen kraftfuld, noget utydelig; Katechisationen ret god, men ikke indtrængende. Forsamlingen var talrig, og Ungdommen, hvoriblandt ogsaa pynteligere Folks Børn, svarede særdeles vel. — Fruentimmerne gaae her flittigen i Kirke, Kiøbmændene næsten aldrig.)

I dette Herred findes endeel meget dygtige Præster, ogsaa nogle slette Prædicanter, som dog tildeels ellers ere værdige Mænd. Kirkegangen er for det Meste god, hvor Prædicanterne fortiene det. Conventikler have kun i Snesere begyndt at indtrænge sig udenfra. Skolevæsenet er, med enkelte Undtagelser, ikke brillant.

HAMMER HERRED

Kiøng.

Folketal 1451. — 1841 den 31te Mai, 2den Pintsedag, visiterede jeg i *Kiøng Kirke*. Den tilhører Øbjerggaard, er bygt af Conf.R. Ryberg, modern, uden Hvælvinger, Taarnet ligner et Observatorium; dog smuk, og vel vedligeholdt. Spr. Mag. Becker prædikede over Dagens Lectie: »Hvad skal der prædikes i Xsti Kirke? 1. Loven. 2. Evangelium«. En, skøndt jævn, dog meget god Prædiken, forstandig disponeret, χ stelig. Foredraget noget monotont, men ret godt. Katechisationen vel dogmatisk, men Confirmanderne kunde svare. En talrig Forsamling, og en vel oplyst Ungdom. (1849: Den 12te Julii visiterede jeg 2den Gang i Kiøng Kirke. Den smukke Kirke er meget vel vedligeholdt. Det anseelige Orgel spilles af en egen Organist, Bergmann (for langsomt). — Spr. Mag. Becker prædikede over Hebr. 13, 8: »Jesus Xstus den Samme fra Evighed og til Evighed«. En god, χ stelig Prædiken; Foredraget monotont, ellers godt; Katechisationen meget god. En stor Forsamling; den særdeles talrige Ungdom svarede godt, Enkelte særdeles godt. — (Biskop Tage Müller var tilstede i denne sin forrige, meget kiere Menighed.))

Allevegne sees her Frugter af dygtige, nidkiere Præsters Virksomhed, Tage Müller, Lautrup, til hvilke den nærværende slutter sig, der ogsaa varetager sit Embede med største Omhu, maaskee stundom for ivrig. Embedsbøgerne ere særdeles ordentlige, næsten for omstændelige og vidtløftige.

Sallerup Skole. Patron Kammerraad Staal (møder aldrig i Commissionen). Skolehuset temmelig godt, meget fugtigt. 45 Børn. Læreren Jens Pedersen, 48 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er meget duelig (hans Fliid skal behøve stadigt Tilsyn). Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. g \times Gymnastik g. (1849: Patron for samtlige Skoler Jagtjunker Buchwald. — 58 Børn. Læreren Jens Pedersen, 58 Aar, er duelig, katechiserer temmelig godt. Hans Fliid som sidst. Læsn. g? sagte

og ikke nøiagtig. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. tg. Gymn. g. Skolehuset godt, men lille.)

Kiøng Skole. Patron Forpagter Jessen (paa Fru Klingbergs Vegne). 96 Børn. Læreren Joh. Chr. H. Schrøder, 48 Aar, ikke Sem., Examinatus Juris, er en dannet Mand, duelig og flittig, men Katechisationen noget lærd; er overalt lidt fornem. Læsn. g. Skrivn. mg. Rel. g. Regn. tg. Indb. Und. g? De Fleste i nederste Cl. vare Begyndere, og Mange udeblevne, meest formedelst Mæslinger. Gymnastik tg. Skolehuset meget godt. (1849: 83 Børn. Læreren Schrøder, 57 Aar, er som sidst, men katechiserede godt. Læsn. g. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. g? Indb. Und. g., men nederste Classe meget død. Gymn. tg. Skolehuset meget godt.)

Øbjerggaards Hospital i Kiøng, stiftet af Ryberg for 10 Lemmer, der nu have Hver 18^r, hvilket kan stige til 26^r. Bygningen god; i Øvrigt det sædvanlige Svinerie. (1849: Øbjerggaards Hospital er ret vel vedligeholdet.)

Den 1ste Junii besøgte jeg

Kostræde Skole. Patron Forpagter Jessen. 51 Børn. Læreren Holger Jacobsen, 41 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, ansees som en udmærket duelig Mand; hans Katechisation med øverste Classe fandt jeg ret god. Læsn. g× Skrivn. mg× Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. ug. og ved Forstands-Øvelserne udviklede han Begreberne meget godt, og er overalt en fortrinlig Lærer. Denne Skole er Normalskole i Provstiet, hvortil den dog ligger ubeleiligt, og da heller ikke mere benyttes. Gymnastik g? Skolehuset godt. (1849: 74 Børn. Læreren Jørgen Nielsen Bech, 41 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig, og katechiserer godt. Læsn. g× Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg. Nederste Classe dødt og søvniigt. Indb. Und. tg? Gymn. tg. Skolehuset meget godt.)

Svinø Skole. Baron Patron Reedz Thott. 44 Børn. Læreren Jens Jacobsen, 77 Aar, er ubrugelig, og har Hielpelærer: Hans Hansen, 24 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig og livlig ung Mand; han stammer lidt, dog uden Hinder for Underviisningen. Læsn. g× Skrivn. g× Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik mg. Skolehuset kun temmeligt, og vil ved

den gamle Skolelærers Afgang blive forbedret. (1849: 57 Børn. Læreren Jens Christian Ottzen, 28 Aar, Sem. fra Joenstrup, kan behøve mere Uddannelse, katechiserer temmelig godt. Læsn. mg? Skrivn. g. Rel. g. Regn. g? Indb. Und. bruges kun lidet. Nederste Cl. tg. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

I disse 2 Skoler ere næsten ingen Skoleforsømmelser.

Præstegaarden har ualmindelig mange, store og nette Værelser, men Alt er ikke solid, og en Udlængde trænger endnu til Ombygning. Haven nyanlagt, stor. (1849: Den rummelige og smukke Præstegaard og Have holdes i meget god Stand.)

I Kiøng var den Degn Bisted — troer jeg — som er bleven berømt derved, at Biskop Balle sagde, at han af ham havde lært at katechisere.

Nogle omflakkende Prædicanter have over Karebek forsøgt at trænge ind i dette Sogn, men have hidtil ingen Indgang fundet. Kun en Gaardmand, som er skilt fra sin første Kone, siden gift, og stedse viser en slet Tænkemaade, har været tilbøielig til at modtage dem.

Sverdborg.

Folketal 992. — Navnets Oprindelse vides ikke.

Af *Præstegaarden* ere 2 Udlængder byggede af nærværende Spræst. Stuehuset er nok i Bygningen ikke saa daarlig, men slet indrettet, og har nok ikke mere end eet ordentligt Værelse, en stor Havestue, som tillige er Dagligstue. Haven stor med en smuk lang Allee. (1849: Præstegaarden har faaet en bedre Indretning, og Værelserne Oppyntning.)

Patron for alle Skoler er Proprietair Hastrup paa Rosenfeld. (1849: Patron for alle Skoler er Proprietair Lund til Snertingegaard.)

Sverdborg Skole. Skolehuset godt. 44 Børn. Læreren Frederik Thye, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, har, før han blev gift, havt et uægte Barn, og skal leve i nogen Uenighed med Bønderne, hvilket dog Spræsten mener ikke at være hans Skyld. Han siudsker sine Protokoller af; men er en meget duelig Lærer. Læsn. g× Skr. mg× Rel. ug. Regn. mg× Indb. Und. mg. Skjøndt der endnu ikke haves Gymnastikpla[d]s, gik dog Gymna-

stiken ret godt. (1849: Skolehuset meget godt, og peent holdt. 50 Børn. Læreren Nilaus Rasmussen, 28 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en Slags Virtuoso, tillige Dyr læge, en levende, drivtig Mand; han katechiserer med Kraft, men efter Seminariets Hefter. Læsn. mg? Skrivn. mg? Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymn. mg.)

Snertinge Skole. Skolehuset meget godt. 49 Børn. Læreren Axel Valdemar Lakier (Søn af Spræsten), 26 Aar, Sem. fra Skaarup, er temmelig duelig (katechiserede over »physisk og moralsk«), men Skolen kun saa temmelig. Læsn. g? Skr. tg. Rel. g. Regn. ngl? Indb. Und. tg? Gymnastik ngl. — Af øverste Classe vare 7 Børn udeblevne. (1849: Skolehuset meget godt. 64 Børn. Læreren A. V. Lakier, 34 Aar, katechiserer nu ret antageligt, og Skolen er i ret god Tilstand. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. g. Gymn. ngl. En ny Gymnastikplads, som skal indrettes, er endnu ikke færdig.)

Kasteløv Skole. Skolehuset meget godt. 33 Børn. Læreren Christen Lauritzen Schmidt, 40 Aar, Sem. fra Fohl i det Slesvigske, har ogsaa før sit Ægteskab havt et uægte Barn, men skal nu forholde sig godt. Han katechiserer saa temmelig. Læsn. g? Skr. tg× Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik ngl., ingen Gymnastikplads, men menes snart at kunne forskaffes. (1849: 45 Børn. Læreren Schmidt, er ret duelig, og Skolen ret god. Læsn. g. Skrivn. g× Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. mg. Gymn. tg? Gymnastikplads mangler, og Læreren kun lidet skikket til disse Øvelser. Han passer ellers Skolen med større Lyst, og den har hævet sig meget. Skolehuset meget godt.)

Den 2den Junii visiterede jeg i *Sverdborg Kirke*. Den tilhører Gavnø, er temmelig smal, men er forstørret ved en Sidebygning; skal nu under Hovedreparation. Spr. Lakier pr. over Ordspr. 22, 6: »Hvem paaligger især den Pligt at anvise og lede den Unge paa den Vei, ad hvilken han i sine Fremtidsdage skal vandre«. Vel udarbejdet og ikke uden smukke Steder, men rationalistisk og abstract; »Kime, Dyd og Forædling, Kloder«, endog »Capital«. Foredraget frit og med Anstand. Katechisationen som man pleier at høre den i de lærde Skoler. En temmelig Forsamling. Ungdommen

svarede vel; dog Mange tause. (1849: Den 14de Julii visiterede jeg 2den Gang i Sverdborg Kirke. Kirken er noget mørk, men i ret smuk Stand. Capellanen Lakier prædikede over 1 Kor. 2, 12: »Aandens Gierning i Mskenes Siele«. En god Prædiken, skiøndt noget tør; Foredraget lidt langtrukket, men frit og med en klar Stemme; Katechisationen god, lidt kold. En talrig Forsamling, og Ungdommen var i det Hele ret vel oplyst.)

Inden Tienestens Slutning blev mig overrakt en Klage, underskrevet af 34 Personer, ikke blot at Præsten understøttede Skolelærernes overdrevne Fordringer, især siden hans Søn er bleven Skolelærer, men at han en Communion-Dag ikke var mødt i Kirken, saa Communicanterne maatte gaae hiem igien p. p. Klagen er formodentlig skreven af en Procurator Arntzen. Præsten benægter Facta. Jeg taledede med 2 tilstedeværende Skoleforstandere. Den Ene havde ei underskrevet; den Anden sagde, at han kun havde boet 2 Aar i Sognet, og ei vidste Beskeed. Han fortrød at have underskrevet. — Præsten er vel ikke meget omhyggelig i sit Embede, og tager det Verdslige nok med vel stor Myndighed. Bønderne skulle være stridige.

Det erfores siden, at Klagen er skreven af en Huusmand Hansen i Lundby, som er vel oplært, og var bleven valgt til Sognefoged, men formedelst falske Regninger har været arresteret. Nu lever han af Lomme-Procuratorie. Skiøndt Lakier neppe er nogen ret kirkelig Præst, bekræfte dog Alle, at Gudstienesten holdes meget ordentligt og anstændigt. De anførte Facta ere enten Løgn eller Fordreielser. L. er meget ordentlig i Embedssager, behandler maaskee Bønderne uden synderlig Kierlighed, tager sig stedse af Skolelærerne imod dem, men hans Fremgangsmaade skal være aldeles retlig. — Skolelærer Thye har vel havt nogle Stridigheder om optagne Creaturer, om Sigtebrød o. desl., men omgaaes i Øvrigt Menigheden vel, passer sin Skole, og har i Sygdommens Tiid meget kierligen antaget sig de Syge. — Det nærværende Udbrud er nok egentlig foranlediget ved et Tillæg, Skolelærerne fik efter den seneste Placat, mod Bøndernes Villie.

En Gaardmand, som havde underskrevet Klagen, opsøgte mig siden i

Toxværd for indstændigen at bede, at hans Navn maatte blive udslettet, da han, som han sagde, ikke havde havt Ro siden. (1849: Spr. Lakier har nu faaet sin Søn til Pers. Capellan, og har overladt ham baade Embede og Huusvæsen. Sønnen skal bestyre Alt vel, og der er nu meget god Forstaaelse mellem Præst og Menighed.)

Hammer og Lundby.

Folketal 1514. — Paa Veien besøgte jeg

Lundby Kirke; som er lille, men nylig sat i meget smuk Stand; tilhører Engelholm. (1849: Lundby Kirke er simpel, men i meget god Stand.)

Lundby Skole. Patron Forvalter Dreier. Skolehuus meget godt, men lidet. 69 Børn. Læreren Andreas Georg Poulsen, 28 Aar gl., Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig Mand, og katechiserer meget godt; hans Popularitet falder undertiden lidt i det Komiske. Alt meget godt; ved Gymnastiken sang Børnene under Marschen en krigersk Sang. (1849: Patron Forvalter Buchholz. 94 Børn. Læreren Poulsen, 37 Aar, er ret brav, katechiserer temmelig godt, skiøndt med nogen Vigtighed. Læsn. g. Skrivn. g × Rel. g. Regn. g. Indb. Und. g? Gymn. tg? Skolehuset meget godt.)

Præstegaarden nybygt, brilliant. Haven ikke færdig, smuk. (1849: Præstegaard og Have i samme fortrinlige Stand; en halv Længde gammel, men skal fornyes.)

Den 3die Junii visiterede jeg i *Hammer Kirke*, som tilhører Lundbygaard; den er ikke stor, men holdes i meget god Stand. Et Orgel er skienket af Fru Arboe. — Provst Lautrup prædikede over Joh. 3, 16. 17: »Det evige Liv, dæmrende giennem Jesum Xstum allerede under de jordiske Vilkaar, giennem xstelig Tro, Kierlighed, Haab«. En meget smuk Prædiken, skrevet med inderlig Følelse og i ægte xstelig Aand. Foredraget levende og kraftfuldt, skiøndt Stemmen ikke smuk og undertiden slæbende. Katechisationen meget god. En talrig Forsamling. Ungdommen svarede meget vel. — Den forrige Sognepræst Wøldike var tilstede. (1849: Den 10de Julii visiterede jeg 2den Gang i Hammer Kirke. Kirken er noget mørk, og kunde behøve ny Maling og nye Vinduer. Provst Lautrup præ-

dikede over 1 Kor. 2, 1-5: »Den Fred, vi vinde i Jesu Navn, 1. til Overbeviisning, 2. til Rettelse, 3. til Haab for Tiid og Evighed«. Dispositionen ikke heldig, og ikke knyttende sig til Texten; Udførelsen var ikke klar, men hiertelig og χ stelig; Foredraget frit og kraftfuldt, men Stemmen ikke behagelig, og undertiden utydelig. Forsamlingen talrig, især af Unge, som svarede meget godt. Provstens Katechisation meget god og opbyggelig.)

Hammer Skole. Patron Forvalter Dreier. Skolehuset kun temmelig godt; Skolestuen for lille. 71 Børn. Læreren Julius Schov, 57 Aar, ikke Sem., er et aldeles foragteligt, drikfældigt og ubrugeligt Mske; har derfor Hielpelærer: Poul Nielsen Bech, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup. Han har kun været her et halvt Aar, og forefandt en forsømt Skole. Han er temmelig duelig, meget langsom, men har uden Tvivl Fliid og en god Villie, hvorfor Skolen allerede upaaklagelig. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. g \times Regn. mg. Indb. Und. g. Localet for indskrænket, men nederste Classes Bøglæsning meget god. Gymnastik nylig begyndt, g. (1849: Patron Forvalter Buchholz. 50 Børn. Læreren Schov, ligesom sidst, 65 Aar. Hielpelærer Chr. Ferdinand Brachenhøft, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup, er saa temmelig, uden ret Greb paa Katechisationen. Læsn. g? Skrivn. g. Rel. g. Regn. tg. Nederste Classe var meget god. Indb. Und. kan kun bruges lidet formedelst indskrænket Plads. Skolehuset godt, men for indskrænket, og skal udvides, naar Tiderne tillade det. Gymn. mg.)

Den 4de Junii besøgte jeg:

Ring Skole. Ingen Patron. 41 Børn. Læreren Knud Kirchhoff, 73 Aar, Student, er ved Alder uduelig. Hielpelærer Peter Christian Emanuel Flor, 22 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret duelig. Læsn. g? Skrivn. mg. Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik g. Apparatet endnu ikke færdigt. Skolehuset stort og godt, men just ikke i bedste Stand. (1849: Ingen [Patron], da Gaardmændene Selveiere. 58 Børn. Læreren P. C. E. Flor, 31 Aar, er som sidst, katechiserer kun nogenledes. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. tg. Regn. mg. Indb. Und. tg. Gymn. mg. Skolehuset særdeles godt.)

Faarup Skole. Patron Baron Reedz Thott. 43 Børn. Læreren Erik Engelbreth Jørgensen, 33 Aar, Sem. fra Skaarup, er temmelig duelig. Læsn.

mg. Skrivn. tg. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik tg. Skolehuset temmelig godt. (1849: 64 Børn. Læreren Jørgensen, 41 Aar, er omtrent som sidst, og katechiserer maadeligt. Læsn. tg. Skrivn. tg. Rel. tg. Regn. g. Nederste Classe var ret god. Indb. Und. g. Gymn. tg. Skolehuset godt, men lider af Fugtighed.)

Om Eftermiddagen et Besøg paa *Gaunø*, hvor seet det ret smukke, vel vedligeholdte *Capel*. I dette ere Spræsterne i Snese og Sverdborg forpligtede til at prædike skifteviis, »saalænge den nærværende Spst i *Veilø* lever«. Hvad der skal skee ved hans Afgang, veed man selv paa *Gaunø* ikke.

(1849: Afg. Fru Arbo har oprettet et *Hospital* i Hammer for 8 Lemmer, med en meget god Bygning og en Capital af 4000 Rbd.)

Veilø og Vester-Egitzborg.

Folketal 1229. — *Vester-Egitzborg Skole*. Patron Baron Reedz Thott. Skolehuset godt. 48 Børn. Læreren Jakob Hvistendahl, 36 Aar, Sem. fra Vesterborg, er en Stymper, og katechiserer slet. Imidlertid passer han dog sin Skole, saa at Læsning og Skrivning er temmelig god, og Børnene kunne opramse Lærebogen. Indb. Und. er ikke indført. Gymnastik maadelig. (1849: 92 Børn. Læreren Hvistendahl, 44 Aar, skal være en skikkelig Mand, men uduelig, saa han har maattet antage en Hielpelærer: Anders Petersen, 24 Aar, Sem. fra Joenstrup, er endnu uøvet, har kun været her $\frac{1}{2}$ Aar, men skal dog have bragt Skolen lidt videre. Læsn. g. Skrivn. mg? Rel. tg. Regn. ngl. Indb. Und. ikke indført. Gymn. tg. Skolehuset ret godt, men skal underkastes en Hovedreparation, og udvides.)

Den 5te Junii visiterede jeg i *Veilø Kirke*. Den tilhører *Gaunø*, er bred og ret smuk, vel vedligeholdt, men kunde dog behøve ny Maling. Spr. Sørensen pr. over 1 Joh. 3, 18: »Hvorledes vor Kierlighed til Næsten skal være beskaffen, naar den skal være Gd behagelig«. Jævnt og trivielt, noget kedeligt, skøndt kort. Han havde Papiir for sig, men til daglig Brug skal han kunne prædike ret kraftfuldt og indvirkende paa Almuen. Han var ogsaa i Dag hæs, og kunde ikke tage til sin stærke Stemme. Katechisationen

usikker og plebeisk. (Han har været China-Præst, er en Præst af det nu sieldne Slags, raa og verdslig, men han skal besidde stor Anseelse i sin Menighed, og tager sig af den, vistnok meest i timelig Retning, men dog indvirkende til det Gode.) Uagtet det meget slette Veir var en ret talrig Forsamling tilstede, og Ungdommen svarede, tiltrods for min Formands Klager over den, meget vel, med ret god Eftertanke. (1849: Den 9de Julii visiterede jeg 2den Gang i Veilø Kirke. Kirken er bleven brillant og smagfuldt restaureret, saa at den er maaskee den smukkeste Landsbykirke i Landet. Spr. Mohr prædikede over Joh. 6, 65-70: »Hold dig til Gud, og hav saa Fred«. Texten var just ikke heldigen valgt, men Dispositionen ret smuk: »hold dig til Gud; hold dig til Gud; hav saa Fred«. Udførelsen ret god, skiøndt ikke udtømmende; Foredraget meget godt; Katechisationen god. En temmelig talrig Forsamling, og Ungdommen svarede meget godt.)

Embedsbøgerne ikke meget ordentlige, og mange Skoleforsømmelser.

Veilø Skole. Samme Patron. Skolehuset godt. Degnen Rasmus Wissing er 72 Aar gl., Sem. fra Blaagaard. Først ved hans Død kan Skolevæsenet organiseres i Henseende til det Oekonomiske. Han er en riig Mand, men nok ogsaa gierrig, hvorfor Hielpelærerne hyppig vexle. Den nærværende Carl Julius Nielsen, 23 Aar, Sem. fra Joenstrup, har kun været her siden Efteraaret. Han er ret duelig, maaskee noget indbildsk. Læsn. g. Skr. g. Rel. g× Regn. g× Indb. Und. ngl., daarlige Bihielpere. Der klages over hyppige Skoleforsømmelser. Gymnastik tg. (1849: Skolehuset ret godt, men meget indskrænket; det skal, naar Tiderne tillade det, udvides, og en Andenlærer antages. 108 Børn. Læreren Matthias Jensen, 53 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret duelig, katechiserer temmelig godt. Læsn. g., men Børnene bør vænnes til at tale høiere. Skr. tg× Rel. g. Regn. mg? Indb. Und. mg. Gymn. ngl.)

Præstegaarden god; af gammeldags Indretning, men med mange og store Værelser; vel vedligeholdt. Den berømte Have paa henved 11te Land, med dens Snurrepiberier, fik jeg formedelst øsende Regn ikke seet, uden fra Vinduet, hvor Kanin-Holmen m. v. tog sig godt ud. (1849: Præste-

gaarden er bleven noget oppyntet, Haven meget indskrænket, men endnu smuk.)

Nestelsø og Mogenstrup.

Folketal 1000. — *Præstegaarden* god, paa en Længe nær, der skal ombygges; nogle ret pyntelige Værelser. Haven smuk, 2de Land stor. (1849: Præstegaarden skal i sig selv være en maadelig Bygning, men tager sig vel ud, har rummelige og smukke Værelser.)

Pederstrup Skole. Patron Baron Reedz Thott. Skolehuset temmelig godt, Skolestuen snever. 53 Børn. Læreren Niels Janus Christophersen, 27 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget flink ung Mand. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg? Gymnastik mg. (1849: Skolehuset nu meget godt. 68 Børn. Læreren Carl Ludvig Nielsen, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup, er indskrænket og selvtillidsfuld, katechiserer kun simpelt; dog var øverste Classe ret god, nederste Classe derimod forsømt. Læsn. g. Skr. mg. Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. ngl. Gymn. mg.)

Den 6te Junii, Trinitatis S., visiterede jeg i *Nestelsø Kirke*. Den tilhører Grevinde Danneskiold, er smuk og særdeles vel vedligeholdt. Spr. van Wylich pr. over Eph. 4, 11-16: »Hvorfor vi skulle glæde os ved vor jordiske Overhyrdes Komme«. Det Hele var vel personligt, men Manden er velbegavet, og taler med Klarhed, Kraft og af et oprigtigt Hierte. Katechisationen ligeledes klar og kraftfuld. En overmaade talrig og andægtig Forsamling. Her er overalt fortrinlig Kirkegang, og det bedste Forhold mellem Præst og Menighed. Ungdommen svarede godt. (1849: Den 8de Julii, 5 S. eft. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Nestelsø Kirke. Kirken er ret smuk og vel holdt. Spr. Fog prædikede over Dagens Evangelium: »Med hvilket Haab arbeide vi i Herrens Tieneste?« En meget god Prædiken, holdt med Frihed og Kraft, skiøndt Stemmen just ikke klangfuld. Katechisationen ret god. En meget talrig Forsamling, og Ungdommen svarede særdeles vel.)

Nestelsø Skole. Patron Forvalter Bartholdy. Skolehuset er den gamle Degnebolig; Skolestuen er god, det Øvrige meget maadeligt. 56 Børn.

Degnen Peter Bech, 72 Aar, Student, skal have været en meget god Katechet. Hielpelæreren Rasmus Nielsen, 21 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget duelig. Her er ogsaa særdeles god Skolegang. Læsn. ug. Skr. mg× Rel. ug. Regn. ug. Indb. Und. mg? Gymnastik mg., en fortrinlig Gymnastikplads. (1849: Skolehuset maadeligt, skal ved Degnens Afgang udflyttes og udvides, samt en Andenlærer antages. Degnen Bech er nu 80 Aar, men endnu rørig. 127 Børn. Hielpelærer Morten Jens Peter Madsen, 24 Aar, Sem. fra Skaarup, er en meget duelig og brav ung Mand, og katechiserer godt. Læsn. mg× Skrivn. ug. Rel. mg× Regn. ug. Indb. Und. g. Gymn. mg.)

Om Eftermiddagen et behageligt Besøg paa Grevens Vænge.

(1849: *Mogenstrup Kirke* tilhører Grev Chr. Danneskiold. Den er noget mørk, men solid og anstændig.)

Rønnebek og Olstrup.

Folketal 1026. — *Præstegaarden* skal have godt Tømmer, men kun Leer-vægge; taalelige Værelser. Haven ret kiøn. (1849: *Præstegaard og Have*, som sidst; ret vel holdt.)

Den 7de Junii visiterede jeg i *Rønnebek Kirke*. Den tilhører Grevinde Danneskiold, er simpel og anstændig. Spr. Knudsen (tilforn i Fensmark) pr. over Ps. 111, 10: »Rigtig Religionserkiendelse er den største Viisdom; virksom Religionsøvelse Mskets største Værdighed og Lyksalighed«. Daarlig, keedsommelig Snak; Foredraget ikke just ubehageligt, men kedeligt. I Kirken vare forholdsviis flere Honoratiores, end af Menighederne. Med Spræsten er det Daarligt fat i Kirke, i Huus, i Levnet, og i Forholdet med Menigheden; dog blev der ikke klaget, som man havde sagt, at der skulde blive. Ungdommen svarede temmelig godt. (1849: Den 7de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Rønnebek Kirke*. Kirken er endnu simpel, men anstændig. Spr. Knudsen er ganske aflægs og sløv; han behøver meget en Capellan, skiøndt han ikke vil erkiende det, og den ventede Klage ikke fremkom. Han prædikede over 1 Kor. 15, 58, og vilde »føre til Gemyt de vigtige Grunde til at opfylde denne trængende Formaning«. Aldeles over-

fladeligt, uden Orden og Sammenhæng; Prædikenen — formodentlig en gammel — blev læst op, men da dette skeede med en ret smuk Stemme, tog det sig taaleligere ud, end man skulde ventet. Katechisationen antagelig. En talrig Forsamling var tilstede, og Ungdommen svarede meget godt (vistnok Skolernes Fortieneste.)

Rønnebek Skole. Patron Proprietair Toft. Af Skolehuset er Beboelses-Leiligheden særdeles god, Skolestuen indskrænket og maadelig. 42 Børn. Læreren Joh. Jørgen Mørck, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, er borneret, og katechiserer, fordi han vil gjøre sig vigtig, slettere, end han ellers kunde. I Øvrigt er han ret duelig, men skal behøve Tilsyn. Læsn. g. Skr. tg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. tg. Gymnastik tg. (1849: Patron Captain Clausen. Skolehuset meget godt. 63 Børn. Læreren Mørch, 41 Aar, har hævet sig og Skolen meget; han katechiserer ret godt. Læsn. mg×Skr. mg. Rel. ug. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

Olstrup (egentlig: Holme-Olstrup) *Skole.* Patron Forvalter Bartholdy. 58 Børn. Læreren Søren Andersen, 53 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er meget simpel, og katechiserer slet; men han er flittig og tro. Læsn. g. Skr. g. Rel. tg. Regn. tg. Indb. Und. ikke indført. Gymnastik tg. Skolehuset temmelig godt. (1849: Patron Forvalter Bartholdy. Skolehuset maadeligt, men skal, naar Tiderne tillade det, ombygges og flyttes paa et beqvemmere Sted. 80 Børn. Læreren Søren Andersen, 62 Aar, er simpel, men meget flittig og tro; han katechiserer kun maadeligt. Læsn. g×Skr. mg. Rel. g× Regn. g× Indb. Und. ikke indført. Gymn. tg?)

Olstrup Kirke tilhører Grevinde Danneskiold. Den har paa en Maade et dobbelt Chor, hvilket gjør den noget ubeqvem; en udskaaren Altertavle med Fløidøre, og flere Levninger af fordums Pragt; nu er den i taalelig Stand. (1849: Olstrup Kirke har modtaget flere Forandringer og Forbedringer, og flere kunne ventes, blandt Andet en ny Altertavle. Den er nu en ret smuk Kirke.)

(1849: Conventiklerne paa Rønnebeksholm ere i det sidste Halvaar opførte, hvilket skal være bevirket af Grundtvig.)

Toxværd.

Folketal 1154. — *Præstegaarden* ret god; endeel gode, rummelige, tildeels gibsede Værelser, kun Storstuen maadelig, og kan ikke forbedres uden Ombygning. Haven saae jeg ikke formedelst Regn. (1849: *Præstegaarden* gammel, i samme Stand, som forrige Gang.)

Den 8de Junii visiterede jeg i *Toxværd Kirke*. Den tilhører Sparresholm, er stor, i taalelig Stand, men gammeldags; Prædikestolen i et stort Pulpitur over Chorsdøren. Spr. Thørche (tilforn paa Samsø og i Næsby) pr. over Joh. 4, 34-38: »Nogle Beroligelsesgrunde for os, naar vore Bestræbelser for at fremme det Gode synes os frugtesløse«. Temmelig koldt og dødt, uden *χ*steligt Element. Stemmen smuk og kraftfuld, men Foredraget langsomt. Han katechiserede meget godt. (Han skal være meget agtet af Menigheden.) En talrig Forsamling. Ungdommen svarede godt. (1849: Den 6te Julii visiterede jeg 2den Gang i *Toxværd Kirke*. Kirken har ingen Forandring undergaaet, men er meget vel vedligeholdt. Spr. Tørche prædikede over Joh. 3, 13: »Hvori den *χ*stelige Viisdom bestaaer, og Opmuntring til at giøre den til Maalet for vore Bestræbelser«. Tyndt Indhold, kolde trivielle Formaninger; Foredraget noget langtrukket, men med Kraft; Katechisationen langsom, men ret god. Af Ældre var en ret smuk Forsamling tilstede, som overalt Kirkegangen her skal være god. Ungdommen talrig, men svarede kun temmelig godt; Eftertanke viste sig temmelig sielden. — Spræsten havde været svagelig, dog skal Intet være blevet forsømt. Der havde været Tale om, at nogle »Bondevener« vilde have forlangt, at han skulde holde Capellan, hvilket dog udeblev, og menes uforførdent.)

Toxværd Skole. Patron Proprietair Bang. Skolehuset ret godt. 93 Børn. Læreren Fred. Christian Preuss, 50 Aar, har været Maanedslieutenant, siden Privatist fra Vesterborg, er duelig, katechiserer godt, men for plebeïisk; skal passe Skolen godt. Læsn. tg. Skrivn. g × Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. g? Gymnastik kunde ikke prøves formedelst Regn, men skal gaae ret godt. (1849: Skolehuset er et Stykke af den gamle Degnebolig,

temmelig godt. 127 Børn, i Vinter mange flere. Læreren Preuss, 58 Aar gl., katechiserer maadeligt, og er uden Liv; Fremgangen dog upaaklagelig. Læsn. g. Skr. tg. Retskrivning, ret godt. Rel. g. Regn. g? Indb. Und. g. Gymnastik g.)

Dysted Skole. Samme Patron. 72 Børn. Læreren Henrik Froberg, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup, katechiserer godt, og skal være en meget duelig og skikkelig Mand. Læsn. g. Skr. g? Rel. mg. Regn. mg. Formedelst meget slet Veir kom jeg ikke til den langtfraliggende Skole for der at prøve nederste Classe; men efter Provstens Vidnesbyrd gaaer Indb. Und. og Gymnastik godt. Skolehuset skal være godt. — Skolerne ere, efter Provstens og Præstens Vidnesbyrd, her bedømte noget mildere, end jeg just fandt dem. (1849: Skolehuset meget godt. 84 Børn. Læreren Rasmus Nielsen, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, (tilforn Hielpælærer i Nestelsø), katechiserer godt, og er duelig og flittig, men synes ikke ret at kunne bringe Liv i Skolen. Læsn. mg. Skr. g× Rel. g. Regn. g× Indb. Und. mg. Gymn. tg.)

(1849: Patron for begge Skoler Proprietair Bang. En 3die Skole skal oprettes i Sognet, som dog kun bliver interimistisk, indtil den nuværende Skolelærer i Toxværd afgaaer.)

Paa de yderste Grændser af Sognet har noget Conventikelvæsen villet trænge ind fra Faxø, men har ikke fundet synderlig Anklang.

Herredets gamle Navn skal være »Hammers«; jævnfør »Hammershuus« paa Bornholm.

Dette Herred har flere meget værdige Præster. Over Kirkegangen klages i det Hele ikke. Paa nogle Kanter har Conventikelvæsenet søgt at indtrænge sig, men har ikke fundet synderlig Indgang. Skolevæsenet er for det Meste godt, og hæver sig stedse mere under Provst Lautrups forstandige og omhyggelige Tilsyn.

BORNHOLM

Den 14de Julii Kl. 10 Formiddag gik jeg ombord paa Paquetskibet. Dagen igiennem maatte vi formedelst Modvind og Modstrøm krydse, og vare ikke komne længere end til Kastrup, da vi om Eftermiddagen Kl. 6 maatte kaste Anker. Først næste Morgen Kl. 3 kunde vi lette, fik efterhaanden god og temmelig stærk Vind, saa vi den 16de om Morgenens Kl. 3¾ vare i Rønne.

Rønne er en temmelig stor By, med mange Gader og Stræder. Husene smaa, for det Meste Bindingsværk, men see ikke forfaldne ud. Paa Forskiønnelse er der næsten ikke tænkt. Men Byen erkiendes at være i god Opkomst, og mellem Embedsmændene og andre Honoratiores er der en særdeles god Tone.

Bornholms Skolevæsen lider fornemmelig under Skoleforsømmelser, som for en Deel grunde sig derpaa, at Agerdyrkningen først begynder at gaae frem, og Børnene derfor stedse bruges til at vogte m. m., for en Deel paa Bornholmernes Uvillie til Tvang. Nogen, skiøndt meget moderat, Multering skal nu begynde. Skolelærerne ere for en stor Deel aflagte med den forrige Degnejord, hvis Dyrkning for det Meste drager deres Tanker til sig. I nogle Sogne er Skolevæsenet endnu ikke organiseret. Dog ere Skolerne i sig selv neppe meget ringere end andre Steder, men Skolegangen meget ringere. Provsten er en meget dygtig og virksom Mand, og Alt skrider dog efterhaanden frem til det Bedre, saameget mere da de gamle Præster efterhaanden have fundet tildeels brave Afløser. — Ogsaa tage Forældrene sig selv af deres Børns Underviisning, og det er et livligt og lærenemt Folkefærd.

Ordet »ker« betyder Kirke; dog siger man ogsaa f. Ex. »Nyker Kirke«.

Rønne og Knudsker.

Folketal: Rønne 3897, Knudsker 479, 4376.

Den 16de Julii besøgte jeg *Knudsker Skole*. Patron Gaardbruger Niels

Hansen. Skolebygningen god. 89 Børn, hvoraf kun 26 tilstede. Læreren David August Emil Prieme, 27 Aar gl., Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig og flittig ung Mand. Øverste Classe: Alt mg. Indb. Und. kan om Sommeren ved det lidet Antal Børn, der komme i Skolen, næsten ikke bruges. De fleste Børn i nederste Classe læse i Bog; ved Tabellerne gik det g? Gymnastik $g \times$ (1852: Børnene kom til Rønne. Skolehuset skal være nyt og meget godt. 42 Børn. Læreren S. Th. Fabricius Skovgaard, 24 Aar (?), Sem. fra Joenstrup, modtog en meget forsømt Skole, men har i kort Tiid hævet den; han katechiserer godt. Alt i øverste Classe mg. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

Rønne Kirkegaard bruges ikke mere, og den ældre *Assistentskirkegaard* er opfyldt, hvorfor en ny er indrettet, som er ret smukt anlagt.

Den 17de Julii. *Den lærde Skole*. Bygningen er kun Bindingsværk, men seer ret peen ud, og har tilstrækkelig Plads. Rectorens Bolig indskrænket, men nogle ret kiønne, noget lave Værelser. Rector Bohr modtog mig med en latinsk Tale, og en Velkomstsang, som blev sungen af Disciplene. Jeg hørte samtlige Lærere examinere; det gik upaaklageligt; mindst behagede mig Biering i Tydsk, meest Hasselriis i Græsk. 2 Dimittender, af hvilke især den Øverste, Mossin, syntes ferm. (1852: Examen. 3 Cl. Fransk (Hasselriis) mg. 1 Cl. Dansk (Rector) tg. 2 Cl. (York) Tydsk g.)

Borgerskolen er en af Byens smukkeste Bygninger, med store lyse Værelser og en god Bolig for Katecheten. Byen har henimod 600 skolepligtige Børn, men da disse ikke Alle kunne modtages, maae de Mindre hielpe sig med Pugeskoler, hvoraf en, som holdes af en Mossin, skal være ret god. Man tænker paa at oprette en Realskole, maaskee i Forbindelse med den lærde Skole. Indskrevne ere mellem 300 og 400 Børn. Uagtet Skoleforsømmelserne ere der ofte over 60 Børn tilstede i een Classe, men Mange komme ikke stadigt. Under disse Omstændigheder maa Fremgangen kaldes meget god, og alle Lærerne ere meget brave og duelige Mænd. Hver Lærer har sin Classe. *Øverste Classe* har ord. Katechet Hansen. Han har gode Kundskaber, er flittig, og underviser godt; i Religion noget tørt. I denne Cl. ere der kun Drengene. Læsn. mg. Grammatik kun maadelig. Skrivn.

ug. Rel. g. Skrivtlæsning g. Historie og Geographie mg. Hovedregning g. Tydsk, kun Enkelte, tg. *Mellemste Classe* har en Afdeling for Dreng og en for Piger, som skifte hveranden Dag. Lærer: Klokker Peter Mortensen Kiøller, 45 Aar, oplært i Hiorths Seminarium, er meget brav og katechiserer meget godt. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. g. *Nederste Classe*. Lærer Jakob Nicolai Kløcker, 36 Aar, oplært i Nylars Seminarium, fungerer som Kirkesanger for Katechetten, der har Indtægt derfor; ogsaa en duelig Mand, som katechiserer godt. Indb. Und. paa Tabellerne g?, men Fremgangen i Læsning og Skrivning mg. Kløcker har ogsaa Gymnastiken, mg. I Sang underviser Organist Lentner. En Tegneskole, hvis Lærer hedder Sørensen, har et Bidrag fra Borgerskolen, som derfor kan besætte nogle Fripladser. Endnu findes ingen Haandgierningsskole, men paatænkes. (1852: Bygningen meget god. 139 Børn. 2 Drengclasser, 1 Pigeclasse. 1 Drengclasse, Ord. Katechet Steenberg er flittig og duelig, katechiserer godt. Dansk mg. Skrivn. mg. Retskr. g. Rel. g. Fædrelands-Historie tg? Tydsk tg. 2 Drengclasse, Andreas Hiort, 23 Aar, Sem. fra Joenstrup, katechiserer ret godt. Læsn. ug. Skr. mg. Rel. tg. Geogr. mdl. Pigeclassen, Klokker Peter Mortensen Kiøller, 56 Aar, Sem. fra Bornholm, er ret flittig, men katechiserer kun simpelt. Læsn. g. Skr. g. Rel. g. Regn. g? — Desuden har Skolen nogle Timelærere i Tegning m. v. Gymn. har Kløcher, udm. g.

Friskolen. Bygningen meget god. Nu 226 Børn, om Vinteren over 250. Lærere Christian Adam Grønbech, 40 Aar, Cand. Theol., roses for Fliid og Troskab, men Katechisationen med Bogen i Haanden, og maadelig. I hans Classe Læsn. mg. Skr. g. Rel. g. Jakob Nicolai Kløcher, 47 Aar, Sem. fra Bornholm, har vel neppe mange Kundskaber, men er en sielden duelig Lærer, med Liv og Iver. Læsn. ug. Skr. g × Rel. mg. Da 3die Lærers Post er vacant, fordi hidtil Ingen har været at erholde, besørger Kl. nu ogsaa Indb. Und., som har været forsømt, men nu er g ×, samt Gymn. ug.)

I Byen er intet Pige-Institut. (1852: I Byen, som nu har henved 5000 Indvaanere, ere 2 Pige-Instituter, og en Betalings-Haandgierningsskole, da den, der var ved Borgerskolen, er gaaet ind af Mangel paa Søgning.)

Præstegaarden ny og særdeles smuk og rummelig, men har Svamp, og lider af Fugtighed. En peen lille Have. (1852: *Præstegaarden* særdeles vel vedligeholdt, men endnu genegen til Svamp.)

(Middagen hos Rector Bohr. Siden seet Brødrene Spids's Steentøis-Fabrik. Smukke Former, og omhyggelig Stræben efter stedse at bringe Arbeidet videre. God Afsætning.)

Den 18de Julii, 6te Søndag eft. Trin., visiterede jeg i *Rønne (Nicolai) Kirke*. Kirken er stor og smuk, kun er Prædikestolen uheldigen anbragt lige over Alteret, og Præsten staaer i Mørke. Et Orgel, som synes at være godt. Taarnet er af Bindingsværk, men har et Spiir. Provst Steenberg prædikede over Matth. 11, 28. 29: »Vor Hvile i Xsto«. En *smuk* Prædiken; ikke Tankefylde og klar Udvikling, men smukke Udtryk, undertiden noget søgte, undertiden noget grundtvigske. Foredraget frit og smukt. Katechisationen syntes kold og svag. En meget talrig Forsamling. Af Ungdommen vare temmelig mange Piger tilstede, færre Drengene, da disse strax efter Confirmationen fare til Søes. Mange saavel Drengene som Piger af den mere anseete Classe. Ungdommen svarede meget vel, og viste i det Hele Liv og god Eftertanke. (1852: Den 18de Julii, 6 Sønd. eft. Trin., visiterede jeg 2den Gang i *Rønne Kirke*. Den rummelige, vel vedligeholdte Kirke var aldeles opfyldt af Msker. Provst With prædikede over Dagens Evangelium: »Hvad det er for en Retfærdighed, Herren kræver«. En grundig og vel giennemtænkt Prædiken, i et smukt Sprog, foredragen med Smag og ualmindelige Gaver. Katechisationen klar og meget god. Ungdommen, der i saa stort Antal var tilstede, at Kirken neppe kunde rumme den, svarede ret godt.)

Nyker.

Folketal 755. — Folketallet angives nu til henved 900, da de nærliggende Steenkulsgrubers tiltagende Drivt skal have forøget Arbeidernes Antal. Disse Arbeidere skulle for det Meste være maadelige og drikkfældige Personer.

Præstegaarden er ny, da den under Formanden Schrøder afbrændte.

Den skal være vel bygget, og Stuelængden er stor nok, men slet indrettet, og Alt seer bart og upyntet ud. En lille, afsides Have; en større skulde anlægges ved Stuehuset. (1852: Præstegaarden er nu ret vel indrettet og god. Haven er ret smukt anlagt.)

Den 19de Julii visiterede jeg i *Nykirke*. Den er en af de 4 runde Kirker her paa Landet, med en Pille midt i, en Sal ovenover; Taarnet staaer for sig selv, ved et Materialhuus, og seer ud som en egen Kirke. Kirken seer ellers ret smukt ud, og er vel vedligeholdt, da den er formuende; kun hindrer Pillen Mange af Tilhørerne i at see Præsten. At disse Bygninger, som ere opførte af Kampesteen, i fordums Dage skulde have været smaa Fæstninger eller Borge, er den almindelig antagne Hypothes. — Spr. Friis prædikede over Matth. 16, 13-18: »Nogle Hindringer for Christi Kirkes Udbredelse, eller: hvorledes kunne vi fremme et christeligt Liv«. Prædikenen var ordentlig tænkt og vel skrevet; Foredraget frit og ret godt, men noget monotont, og svagt; han var ogsaa hæs. Det var egentlig en Straffeprædiken, og i denne Henseende noget tactløs. Manden er brav og nidkier, men synes at være af en ærgerlig Sindsbeskaffenhed, og herved og ved den ommeldte Tactløshed har der været nogen Spænding med Menigheden, som dog nu skal være aftagen. Katechisationen svag formedelst Hæshed. — Af Ældre, især Mænd, syntes mig temmelig Mange at være tilstede; men det skal ei have været stort Mere, end paa en sædvanlig Søndag, da Kirkegangen i Almindelighed er god. Af Ungdommen mødte derimod kun sidste Aars Confirmander, og nogle af de Fermeste fra de foregaaende Aar; i Alt nogle og Tyve. Dette bebreidede jeg Menigheden, dog mildt. Den tilstedeværende Ungdom svarede særdeles godt og tænksomt. (1852: Den 30te Julii visiterede jeg 2den Gang i Nykirke. Den er, for en rund Kirke at være, ret smuk og meget velholdt. Spr. Bentsen prædikede over Luk. 11, 2: »Tilkomme dit Rige!« Ret godt, dog uden ret Orden og Klarhed; Foredraget ret godt, dog med en noget klynkende Stemme; Katechisationen ogsaa ret god, dog noget sagtfærdig. Menigheden kom silde, men da i stort Antal. Ungdommen var just ikke talrig; den havde i det Hele ret god Kundskab, og Enkelte svarede fortrinligen.)

Nyker Skole holdes i Degneboligen, som skal være ret god; Skolestuen temmelig god, men vel lille. Da Degnen Daniel Lyngberg (64 Aar gl., ikke Sem.) endnu lever, er Skolevæsenet kun interimistisk organiseret; og da han er uduelig, (dog ikke uskikkelig), har han Hielpælærer: Søren Malthe Andersen, 24 Aar, Sem. fra Joenstrup; temmelig duelig; i Bibelhistorien lader han Børnene kun ramse, og katechiserer plebeiisk. Han lønnes af et Legat paa 2500^r til Skolevæsenet, stiftet med 1000^r af den næstforrige, fromme Præst Sommer. 161 skolepligtige Børn, hvoraf 79 ere mødte og indskrevne. Af disse vare 61 tilstede. Øverste Cl. har kun 9 Børn. Læsn. tg? Skr. mg. Rel. tg. Regn. tg? Nederste Classe var bedre. Indb. Und. g? Læsn. mg. Skr. mg. Gymnastik saae jeg ikke formedelst Regn; den skal gaae ret godt. (1852: Patron Gaardeier Thorn. Skolehuset meget godt. 130 Børn, ellers 143. Læreren Peter Rømer Siersted, 33 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og flink, katechiserer temmelig godt. Læsn. mg. Skr. g. Retskr. g. Geogr. mg. Hist. g. Regn. mg. Indb. Und. bruges, men nederste Classe, hvor ogsaa saare mange Fritagelser og Forsømmelser, ringe. Gymn. g.)

Clemensker.

Folketal 1595. — *Præstegaarden* gammel, tildeels skrøbelig, dog taalelig, men meget forsømt. (1852: En ny anseelig Stuelængde er opført, men der skal være Svamp i den. Den gamle Sognepræst Bolbro vil ikke flytte ind, men boer i den gamle daarlige Røn.)

I de fleste Sogne paa B. findes et eller 2 Gildeslag, som besidder en liden Gaard eller saakaldet Gildesbo, som bortfæstes mod en ringe Kiendelse, og mod den Forpligtelse, at Fæsterne ved Gildets Møder skal give Øll, Brændeviin og Tobak. De have deres »Skraaer«, og Embedsmænd, nemlig Oldemanden, 4 Skraaherrer (de Lovkyndige) og Fyrbøderen (som tænder Piberne). Imidlertid have disse Gilder begyndt at overleve sig selv, saa at Beboerne af Clemensker Sogn, hvor flere Skoler behøves, have tilbudt deres Gildesboer til Skolevæsenet for at undgaae paa anden Maade at dække Omkostningerne. — Bønderne have begyndt at skamme sig ved at komme i disse Gilder.

Den 20de Julii visiterede jeg i *St. Clemens Kirke*. Kirken er meget smal, opfyldt med Stole og Pulpiturer, men ellers ret smuk, og vel vedligeholdt. Den nederste Muur er revnet, og i den Anledning er der tænkt paa at udvide Kirken, hvilket dog neppe vil lade sig udføre paa en hensigtsmæssig Maade. — Spr. Bolbroe prædikede over Ps. 128, 1-2: »Guds Velsignelse over de Retskafne i alle deres Foretagender«. Manden, som tilforn har været Præst i Buttrup, har været her siden 1809. Han skal have været dygtig, men er nu ganske aflægs. Prædikenen var tom og kold, Foredraget daarligt, med hyppige Pauser. Menigheden var i stort Antal forsamlet, ogsaa efter bornholmsk Leilighed temmelig mange Unge. Af disse svarede et Par Enkelte meget godt, Fleertallet maadeligt. Her bruges endnu Kingos Psalmebog. (1852: Den 29de Julii visiterede jeg 2den Gang i *St. Clemens Kirke*. Den smalle Kirke, uden Taarn, er i samme Tilstand som forrige Gang, og der tales endnu om Ombygning eller Tilbygning. Pers. Capellan Nyholm (tilforn i Aagerup og Jersie) prædikede over Joh. 6, 66-69: »Jesu Evangelium er det evige Livs Ord«. En ret god og opbyggelig Prædiken, holdt med en Kraft, som maaskee bedre modereredes noget. Katechisationen god. En særdeles talrig Menighed var tilstede, og Ungdommen svarede ualmindelig godt. — Den ev. χ stelige Psalmebog er nu indført.)

Clemensker Skole er i den gamle Degnebolig. Skolestuen er god, men det Øvrige meget ringe. Der ere nu Underhandlinger om Skolens Istand-sættelse. Patron Lieutenant Sonne. Omtrent 100 skolepligtige Børn, hvoraf omtrent 50 indskrevne; af disse 38 tilstede. Læreren Ole Jensen, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig Mand, og katechiserer meget godt. Øverste Cl.: Læsn. mg. Skr. ug. Rel. ug. Regn. g. Geographie g. I nederste Classe kan om Sommeren Indb. Und. ikke bruges. Af Bogklassen vare de Fleste fraværende. Gymnastik, fuldstændig, men formedelst slet Veir saae jeg kun lidet deraf. (1852: Degnegaardsskolen. Patron Gaardeier Kure. Skolehuset meget godt. Nu 49 Børn, hvoraf endda mange Smaa ikke mødte, i Vinter 130. Læreren Ole Jensen, 37 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig og flittig Mand. Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg. Hist. og Geogr. mg. Regn. mg. Gymn. g.)

(1852: *Søndre Skole*. Samme Patron. Skolehuset skal være godt. 46 Børn (om Vinteren 97). Læreren Ludvig Helge Petersen, 27 Aar, Sem. fra Joenstrup, katechiserer noget uøvet, men er ellers ret brav. Læsn. mg? Skt. mg? Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. g.)

Omgangsskole. 80 Børn, hvoraf kun 18 tilstede. Læreren Jørgen Ancher, 46 Aar, ikke Sem., er ret brav og duelig. Læsn. mg. Skr. g. Rel. g × Regn. tg? (1852: 3 Districter, hvert 14 Dage. Nu 31 Børn, om Vinteren 48. Læreren Jakob Jørgensen, 47 Aar, ikke Sem., er ret duelig, mg. Læsn. og Skr. saavel som Rel. ret god.) (1852: *Søndre Skole* og *Omgangsskolen* mødte i *Degnegaardsskolen*. Med Tiden skal en 3die fast Skole oprettes i Sognet.)

Ad en meget smuk Vei igiennem og forbi nogle af de nydelige bornholmske Lunde til Hasle.

Hasle og Ruthsker.

Hasle 604, Ruthsker 907, 1511.

Hasle indtager Plads nok, og har Gader og Stræder nok, men ellers ganske uanseelig. Fra den lille Havn en ret pittoresk Udsigt til den høie Kyst.

Arbejdshuset, som holdes for Fru Koefods Legat, og hvor adskillige Fattige have Bolig, er i god Stand. (1852: *Arbejds- og Fattighuset* ere i ret god Stand, men der er ikke stor Trang til deres Benyttelse.)

Ingen Præstegaard. Den nærværende Præst har købt sig en ret smuk Gaard, og sat den i meget peen Stand. En daarlig Præstegaard i Ruthsker er bortsolgt. (1852: Til Præstegaard er for et Par Aar siden købt en ret smuk og beqvem Gaard for 2900^r.)

Den 21de Julii visiterede jeg i *Hasle Kirke*. Kirken er simpel, og har kun Bræddeloft; den skal snart males, hvortil den ogsaa trænger, dog har den Orgel, og en udskaaen Altertavle med Fløidøre, som efter Sagnet skal være strandet her paa Veien til Rusland. — Spr. Mag. Adler, som kun har været her i 3 Maaneder, prædikede over 1 Joh. 5, 7 (! — Han brugte da heller ikke Texten): »Betydningen af den *χ*stelige Treenighed«. Themaet, som ikke var heldigt udtrykt, blev ikke udtømt, og ikke be-

handlet med dogmatisk Skarphed og Bestemthed; dog var det en ret god Prædiken, fri fra alle Extravagancer, ret smukt skrevet; hans Stemme er god, og Foredraget frit, skøndt han bruger Papiret; Gebærderne eensformige. Katechisationen levende og god. En stor Forsamling, og en talrig Ungdom, som svarede særdeles godt. — Guldbergs Psalmebog. (1852: Den 28de Julii visiterede jeg 2den Gang i Hasle Kirke. Kirken, med Spiir, er sat i god Stand, men just ikke smuk. Spr. Ørsted prædikede over Eph. 4, 11-16: »Velsignelsen ved at være Lemmer paa Xsti Legeme o: Kirken«. En vel udarbejdet Prædiken; Foredraget ikke ganske sikkert, ellers godt. Fra Hasle temmelig mange Tilhørere, fra Ruthsker kun Faa. (Ellers er Kirkegangen bedre i Ruths, end i Hasle.) Ungdommen havde lært sine Lærebøger, men Eftertanke fattedes meget. Præstens Katechisation var ret god, men noget død. Guldbergs Psalmebog.)

Hasle Skole. Skolebygningen meget god. 107 skolepligtige Børn, 81 indskrevne, hvoraf 57 tilstede; dog var det meest de Smaa, som fattedes. Læreren Hans Chr. Siersted, 26 Aar, Sem. fra Joenstrup, beskikkes af Kongen (som 1ste Lærer ved en Borgerskole), er meget duelig, skøndt han kun katechiserer saa temmelig, og har gode Kundskaber. Øverste Cl.: Læsn. mg? Skr. mg. Rel. mg. Geogr. mg. Fædrelandshistorie (til Svend Estrithsen) mg. Indb. Und. g. Gymnastik g. (1852: Skolehuset godt. 132 Børn. Læreren Hans Christian Siersted, 37 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en særdeles duelig og flink Mand. Læsn. ug. Skr. mg. Rel. mg. Hist. g. Geogr. mg. Noget Naturlære. Indb. Und. bruges ikke. Gymn. mg.)

Ruthsker Skole. Skolebygningen temmelig god. Patron Capitain Schow. 148 skolepligtige Børn, hvoraf 80 indskrevne. Af disse høre 15 Børn til Fiskerleiet Vang, hvor Læreren, formedelst Fraliggenheden, om Vinteren holder Skole i et dertil leiet Locale. Af Børnene vare 43 tilstede. Læreren Jens Michael Pihl, 46 Aar, Sem. fra Nylars, katechiserer slet, og er overalt kun lidet duelig, neppe heller flittig, ellers sædelig. Øverste Cl.: Læsn. ngl. sagte og unøiagtigt. Skr. tg. Bøgerne smudsige. Rel. tg. Regn. ngl. Af nederste Classe vare kun 4 Børn tilstede. Gymnastik tg. (1852: Børnene kom til Hasle; Skolehuset skal være godt. Patron Gaardeier Schou. 110

Børn. Læreren Jens Michael Pihl, 59 Aar, Sem. fra Bornholm, er død og træt, katechiserer kun ved Rams efter Bogen. Læsn. g× Skr. tg. Rel. tg. Hovedregning forsømt. Indb. Und. bruges ikke. Gymn. tg.)

St. Ruths Kirke er liden og simpel, men vel vedligeholdt.

Olsker og Allinge.

Allinge 431, Sandvig 291, Olsker 745, 1467.

Præstegaarden ret god, vel vedligeholdt. En ret god Have. (1852: *Præstegaarden* meget rummelig og ret god.)

Den 22de Julii visiterede jeg i *St. Ols Kirke*. En af de runde Kirker, ligesom Nykirke, men mørk og styg. — Spr. Mossin prædikede over Ap. G. 4, 11. 12: »De Onder, fra hvilke vi ved Xstum ere blevne frelste, ere Van-kundighed, Synd, Sorg og Død«. Ret godt; Foredraget frit, skiøndt efter Papiret, og kraftfuldt, men ikke varmt. Katechisationen ligesaa. En meget talrig Forsamling baade af Ældre og Yngre. Ungdommen svarede godt. — Kirkegaardene ere her alle bevoxne med Græs. (1852: Den 27de Julii visiterede jeg, denne Gang i Allinge Kirke, som er stor og lys og meget vel vedligeholdt. Spr. Gottlieb prædikede over Joh. 17, 1-3: »Hvorledes vi skulle blive deelagtige i det evige Liv«. Temmelig tørt og almindeligt, Foredraget ret godt, Katechisationen meget god. En temmelig talrig Forsamling. Af Ungdommen, som just ikke var talrig, svarede Pigerne meget godt, Drengene vare for det Meste dumme Dreng. Guldbergs Psalmebog — *St. Ols runde Kirke* er sat i god Stand, men kan aldrig blive smuk.)

Olsker Skole, har tilforn været en Omgangsskole; nu opføres en ny Bygning, men da den endnu ikke er færdig, er Skolen bleven holdt i et leiet indskrænket Locale, hvor der ikke har været Leilighed til indbyrdes Underviisning. Patron Gaardbruger Hans Hullegaard. 136 skolepligtige Børn, 68 indskrevne; deraf 38 tilstede. Læreren Johan Gustav Hendrichsen, 35 Aar, Sem. fra Joenstrup, har været her siden November. Han synes at være ikke uduelig, men katechiserer maadeligt, og gjør sig utaaelig vigtig; ogsaa viser han sig stridig mod Sognepræsten. Læsn. tg? Børnene

kiendte kun lidet til Skilletegnene. Skrivn. g×; Rel. Rams, især i Bibelhistorien. Regn. tg?, kun lidet øvet. Gymnastik for nærværende Tiid standset. (1852: Patron Gaardeier Magaard. Skolehuset meget godt. 116 Børn. Megen Skoleforsømmelse. Læreren Johan Gustav Henriksen, 45 Aar, Sem. fra Joenstrup, tilforn Commandeersergeant, skal være ret flittig, men katechiserer søgt og med Pretension. Læsn. g× Skr. g. Rel. mg? Retskr. øves. Regn. g× Indb. Und. bruges kun lidet, og nederste Classe meget ringe. Gymnastik ngl?)

Allinge Skole. Bygningen ny og udmærket god. 129 Børn, som alle ere indskrevne. Overalt synes Skolegangen her at være ordentligere, end de andre Steder; kun gjør Sandvigs Afstand, at Børnene maae forsømme mere, og ikke kunne holde Skridt med Allingerne. Læreren Esbern Bohn, 31 Aar, er en særdeles brav og duelig Mand, hvorfor ogsaa øverste Classes Fremgang er fortrinlig. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. ug. Geographie, Danmark, mg. Regn. ug. Indb. Und. g. Gymnastik g. (1852: Bygningen særdeles god. 148 Børn. Læreren Esper Hansen Bohn, 43 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en særdeles brav, flittig og nidkier Mand; han katechiserer ret godt, men ikke med meget Liv. Han kunde ikke magte det store Antal Børn, dersom han ikke havde sine Børn til Medhielpere. Der handles om, enten at udvide Skolen og antage en Andenlærer, eller — hvilket nok var det Bedste, og kunde skee uden stor Bekostning — at oprette en Skole i Sandvig, som har næsten ligesaa mange Børn med $\frac{1}{2}$ Miil til Skolen. Læsn. mg. Skr. g× Rel. g× Retskr. mg. Hist. g. Geogr. tg. Regn. mg. Indb. Und. g? Gymn. mg.)

Allinge Kirke er ret smuk, bred og lys; har Orgel. — Allinge er en, efter Omstændighederne, ret net og venlig By.

Den 23de Juli om Formiddagen foretog jeg en meget behagelig Tour giennem den meget lille By Sandvig til Hammershuus og Fyrtaarnet. Om Eftermiddagen seet i Rø Sogn »Helligdommens« mærkværdige Fielde ved Søkysten, og ved den smukke »Dønnedal« et høit, langt og riigt Vandfald. I sædvanlige Sommere er denne Fieldstrøm udtørret, saa Vandfaldet kun pleier at sees Foraar og Efteraar, men ved dette Aars Regnmasse lod det nu Intet tilbage at ønske.

Rø.

Folketal 569. — *Præstegaarden* afbrændte 1800 ved Lynild. Den er god og vel vedligeholdt, men uden al Pynt; derimod fuld af Rotter. (1852: *Præstegaarden* er ret god, men maadelig holdt.)

Den 24de Julii visiterede jeg i *Rø Kirke*. Kirken er smuk og vel holdt, i de siellandske Kirkers Form. Spr. Hiorth, som har søgt Entledigelse, er udlevet, og ligger for det Meste i Sengen; han har været en værdig Mand, men temmelig svag. I hans Sted prædikede forhenværende Personel-Capellan Bolbroe over Ordspr. 22, 6: »Det er et vigtigt Kald at være Opdragere for Efterslægten, og dette Hverv maa begyndes tidligt, naar det skal lykkes«. Blotte Skoleformaninger; Sproget ret smukt, men ikke i den rette Tone. Men meget gode Gaver; Foredraget frit og kraftigt. Katechisationen desultorisk. Uagtet Menigheden kun er lille, var der dog en talrig Forsamling. Ogsaa Ungdommen var efter bornholmsk Leilighed talrig, især af Piger, og svarede meget godt, dog med mere Færdighed end Eftertanke. (Præsten døde faa Uger efter.) (1852: Den 26de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Rø Kirke*. Den lille, simple Kirke er meget smukt holdt. Spr. Herman Bolbroe prædikede over Es. 55, 10. 11: »Hvad det er, Gud har givet sit Ord at udrette«. Ubetydeligt, uden religiøs Alvor og Inderlighed, men et ret smukt Sprog og gode Gaver. Katechisationen ferm, men med en vel hovmodig Kraft. Menigheden var talrig tilstede, og den særdeles opvakte Ungdom svarede ualmindelig godt.)

Rø Skole. Skolevæsenet er endnu i sin Barndom. Indtil for et Par Aar siden har her kun været en Omgangsskole, og Skolebygningen er endnu ikke færdig, saa man nøies med en leiet Skolestue, hvor Alt fattes, og de fleste Børn blive borte. (De nye Skolebygninger ere store og gode; en saadan Bygning koster c. 1500^r.) Patron Gaardbruger Jens Pedersen. 95 skolepligtige Børn, deraf 36 indskrevne, og deraf 18 tilstede. Læreren Jens Andreas Floor, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup, skal ellers være ret due- lig; ved Visitatsen viste han sig som en stor Klodrian, og katechiserede slet. For en Deel var det vel Forlegenhed, men for en Deel vel ogsaa

Stymeragtighed. Fremgangen kun ringe. Læsn. g. Skr. tg.; de Fleste skreve kun Bogstaver, men dette godt. Rel. g. Regn. mdlg. Indb. Und. g. Gymnastik endnu ikke begyndt. — Præstens Svaghed har ogsaa lagt endeel Hindring i Veien for Skolevæsenets Fremme. (1852: Patron Gaardeier Lars Madsen. Skolehuset meget godt. 34 Børn, om Vinteren omtrent 60. Læreren Jens Andreas Floor, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, tog sig meget bedre ud, end sidst. Han katechiserer vel meest ved Rammen, men han er flittig, og Fremgangen god. Læsn. mg. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. g × Indb. Und. mg. Gymn. mg. Hist. g. Geogr. læres.)

Ad en yderlig slet, men interessant Vei, tildeels gennem en vild Fieldegn, hvorigennem Bobbe-Aaen løber, til Østerlars.

Øster Larsker og Gudhiem.

Folketal 1513. — *Præstegaarden* er bygt af den nærværende Sognepræst, og maa her paa Øen kaldes meget god og net. En ret net Have, hvilket her ogsaa hører til Sieldenhederne. (1852: *Præstegaarden* er god og vel vedligeholdt, Haven smuk.)

Begge Sogne have hidtil kun een Skole. En anden i Gudhiem skal indrettes, og dertil er foreløbigen købt et Huus, men Planen kan ikke udføres, før Udskiftningen er fuldendt.

Øster-Lars 3: Laurentius. Gudhiem (i den ældste Kirkebog Gudhium) formodentlig af Gotherne. Nogle ville, at denne Kirke har været den ældste paa Øen.

Den 25de Julii, 7de Søndag e. Trin., visiterede jeg i *Øster-Lars Kirke*. Kirken er af de runde, men større end de andre, temmelig lys, og har den Egenhed, at det Nederste af Pillen er huult, og at i det derved fremkommende Rum, »Ovnen« kaldet, ere Bænke anbragte for ikke faa Tilhørere. — Spr. Winsløw (tilforn paa Seierø) var angreben af et Bryst-Tilfælde, saa han ikke kunde prædike. Han skal helde noget til Partiet, men er uden Tvivl en brav og i sit Embede omhyggelig Mand. Jeg taledede over Dagens Evangelium. En talrig Menighed, og ikke faa Unge. De havde vel lært Noget, men syntes ikke saa opvakte som de øvrige Bornholmere;

det gik trævent, uden Liv og Lyst, formodentlig en Følge af den heller ikke livfulde Skoleunderviisning. Kingos Psalmebog. (1852: Den 25de Julii, 7 S. e. Trinitatis, visiterede jeg 2den Gang i Øster-Lars Kirke. Den underlige Kirke er vel vedligeholdt, men Orgelet er forstummet, fordærvet af Fugtighed. Spr. Bruun prædikede over Dagens Evangelium, hvorfra han paa en meget søgt Maade kom til det Thema: »Hvor stor en Velsigelse vore χ stelige Kirker ere«. Hvad han sagde var maaskee ret godt, men fordærvedes ganske ved en utaalelig skrigende Stemme og en stødende Declamation. Katechisationen god. Af Ældre vare Mange tilstede, og syntes agtsomme. Men meget faa Unge i Forhold til Folkemængden. Disse svarede godt.)

Øster Larsker Skole. Skolebygningen god. Patron Gaardbruger Henrik Michelsen. 278 skolepligtige Børn, 76 indskrevne, 65 mødte. Læreren Jakob Müller, 52 Aar, Sem. fra Nylars, stammer og kan høit kaldes temmelig duelig; har intet Liv og ingen Tact. Læsn. g. Skr. tg. Rel. tg. Regn. mdlg? Indb. [Und.] tg. Gymnastik tg. (1852: Skolehuset meget godt. Patron Gaardeier Engel. Læreren Jakob Müller, 64 Aar, Sem. fra Bornholm, er aldeles uduelig, sløv og døv, noget forfalden, behøver Medhjælper, eller Afløser. Skolens hele Tilstand er meget ringe. Af omtr. 200 skolepligtige Børn ere kun 45 i Skolen. Der bygges, under megen Uvillie, en Biskole, men hvortil det maaskee vil være umueligt at finde en Lærer.)

(1852: *Gudhiem Skole* er i Henseende til Lønnen kun en Biskole, men har dog 104 Børn. De kom til Larsker Skole. Skolehuset skal være godt. Samme Patron. Læreren Jens Carl Frandsen, 23 Aar, Sem. fra Skaarup, er endnu meget uøvet og forlegen. Læsn. tg. Skr. g. Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. bruges ikke. Ingen Gymnastikplads.)

Om Eftermiddagen seet Vandfaldet »Stavshøl«, som styrter sig brat mellem Klipper. Det havde nu ikke meget Vand, men var dog smukt.

Gudhiem Kirke er simpel og net. Gudhiem selv er et Fiskerleie, men tager sig ret net ud i sin Dal ved den vilde Klippekystr.

Øster Mariæ.

Folketal 1744. — *Præstegaarden* er gammel, og det teglhængte Tag nok temmelig brøstfældigt, men rummelige og gode Værelser. Haven temmelig stor, men forsømt. En Plantning derved, men uden Gange.

Den 26de Julii visiterede jeg i *Øster Mariæ Kirke*. Kirken er smuk, lys, vel vedligeholdt. Spr. Bierregaard (tilforn i Tiæreby og Alsynderup) prædikede over Hebr. 4, 12: »Om Guds Ords, om Jesu Læres Efterlevelse ogsaa har den Kraft at giøre os lykkelige i Tiden og salige i Evigheden«. Tom Snak; formodentlig en gammel Prædiken, som han vel oplæste med Færdighed, men med et høist keedsommeligt Foredrag. Katechisationen saa saa. En meget stor Forsamling, og den talrigste Ungdom, jeg endnu har truffet paa Bornholm. De sidst Confirmerede svarede godt, af de Ældre vidste kun Enkelte Noget, de Fleste vare uvidende. — Kingos Psalmebog.

Skolevæsenet er forsømt. Præsten er 70 Aar gl., og sløv, og holder ikke engang Skolecommissions-Møder.

Øster Mariæ Skole. Skolehuset meget godt. Patron Gaardbruger Jens Hansen Schott. 61 Børn, hvoraf 47 tilstede. Læreren Jens Petersen, 47 Aar gl., Sem. fra Nylars, er temmelig duelig, men neppe meget paapasselig. Læsn. mg., men kun i Boisens Læsebog. Skrivn. g. Rel. g. Regn. tg. Indb. Und. bruges ikke. Gymnastik tg.

Omgangs-Skole. 110 Børn i 4 Districter; deraf kun 37 tilstede. Læreren Bærild Andersen, 21 Aar, har endnu ikke været paa Seminariet, har Lyst, og kan ved Uddannelse blive brav. Hans høire Haand er forvoxen, men han skriver godt med den venstre. Læsn. Skr. Rel. tg. Regning, kun meget simpelt.

I Kirken findes et Malerie af Jens Koefoed med hans 26 Børn og Børnebørn.

Om Eftermiddagen en Tour til »Randkleve Skaar« (eller »Ranskløve«), en mærkelig Fieldkløft ved Stranden.

(1852: Da der var Vacance i Præsteembedet, og der ingen Dag havdes til Visitats her, blev dette Sogn forbigaaet.)

Ibsker og Svaneke.

Svaneke 864, Ibsker 1322, 2186. — Da den nylig beskikkede Sognepræst Borgen endnu ikke er kommen fra Christiansø, og Præstegaarden under Bygning, logerede jeg hos Byfoged Sommer i hans store og smukke Gaard.

Svaneke (af »Svane«, som er Byens Vaaben, altsaa ikke Svannike) er bygget paa Klipper, uordentlig, men af temmelig stort Omfang; Husene for det Meste i smuk Stand. Byen skal være i Opkomst, har et temmelig stort Skibsbyggerie; et godt Arbeidshuus.

Den 27de Julii visiterede jeg i *Svaneke Kirke*. Den har nylig havt Hoved-Reparation, og er nu meget smuk og smagfuld. Jeg taledede over 1 Kor. 2, 1. 2. En talrig Menighed og Ungdom (124). Ungdommen svarede udmærket godt. — Guldbergs Psalmebog. (1852: Den 24de Julii visiterede jeg 2den Gang i Svaneke Kirke. Kirken er ikke stor, men ret smuk, og vel vedligeholdt. Spr. Anger prædikede over Ap. G. 2, 40-42: »Den χ stelige Kirke er hellige Mskers Samfund o. s. v.« En meget god Prædiken, vel holdt; Katechisationen god. Fra Svaneke vare Mange tilstede, kun Faa fra Ibsker. Ungdommen svarede godt.)

Svaneke Skole. Skolehuset særdeles godt. 145 Børn, deraf mødte just 100. Læreren Jakob Abrahamson, 48 Aar, Sem. fra Trolleborg, er meget duelig og katechiserer godt, men ikke uden Pretension. Da han er formuende, og maaskee lidt svagelig, holder han for nederste Classe som Hielpælærer en Capitain Lind, som gjør sine Sager ret godt. Læsn. ug. Skr. g? Rel. mg. Geographie ug. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik mg; ogsaa Svømning. Sangen baade i Kirke og Skole udmærket. (1852: Svaneke Skole, med en meget god Bygning, har 3 Classer og 2 Lærere: Cand. Theol. Hans Christian Rømer, 34 Aar, er meget død og tør, katechiserer maadeligt med Bogen i Haanden; Niels Petersen, 31 Aar, Sem. fra Joenstrup, har heller ikke meget Liv, men gjør sig dog nok Umage, katechiserer kun nogenledes. 132 Børn. Læsn. g. Grammatik tg. Skrivn. g× Retskr. g. Rel. g? Danm. Hist. og Geogr. tg× Hovedregning (Petersen) slet. Indb. Und. g. Gymn. g.)

Ibsker Skole. Skolehuset særdeles godt. Patron Capitain Casparsen. Skolepligtige Børn mellem 150 og 200; kun 41 indskrevne, hvilke alle vare tilstede. Læreren Jens Hansen Bech, 51 Aar, Sem. fra Nylars, er som alle det Slags Seminarister, katechiserer slet, og er nok heller ikke meget flittig. De fleste Børn vare først indskrevne i dette Foraar, desuagtet læste de Fleste meget godt i Bog, hvilket de maae have medbragt fra Forældrenes Huus. Skrivn. tg. Rel. tg. Regn. ngl× Indb. Und. drives meget uforstandigt; Classerne synes ikke at være adskilte, ogsaa de Børn, der læse færdigt i Bog, holdes ved Tabellerne, og kun de laveste Tabeller bruges. Det Hele formodentlig kun for et Syns Skyld. Gymnastik tg. (1852: *Ibsker nørre Skole.* Patron Gaardeier Ibsen. Skolehuset meget godt. 84 Børn (ikke flere om Vinteren, da Confirmationen holdes om Efteraaret). Læreren Søren Malte Andersen, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en levende og flink Mand, katechiserer meget godt. Læsn. g× Skr. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g. Gymn. g. — *Søndre Skole.* Børnene kom til Nørre Skole; Skolehuset skal være meget godt. Patron Gaardeier Christiansen. 50 Børn. Læreren Ole Nielsen Jørgensen, 23 Aar, Sem. fra Joenstrup, kan blive ret brav, katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skrivn. tg. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. bruges ikke. Gymn. ngl.)

St. Ibs Kirke er meget rummelig, og uagtet sit Bræddeloft ret smuk. (1852: *St. Ibs Kirke* er meget rummelig, særdeles vel vedligeholdt, har en (daarlig) Altertavle af Eckersberg.)

Ibsker Præstegaard ombygges for en stor Deel, og vil da blive en god Gaard. (1852: *Præstegaarden* er smuk og hyggelig. Haven ret smuk.)

(1852: *Listed Biskole* har et leiet Locale, som skal være ret godt. 29 Børn, som med 13 Aars Alder gaae over i Søndre Skole. Fornævnte Lærer Jørgensen tilbringer hver 3die Uge i Listed. Læsn. g. Skr. tg. Indb. Und. bruges ikke. Gymn. kun ganske Lidet.)

Bodilsker og Nexø.

Nexø 1402, Bodilsker 882, 2284. — *Præstegaarden* har ret gode og rummelige Værelser, men skal dog være brøstfældig. En smuk og net Have.

(1852: Præstegaarden gammel og skrøbelig, men Værelserne ret vel holdte. Haven ret smuk.)

Den 28de Julii visiterede jeg i *Nexø Kirke*, som er smuk og smagfuld, i samme Art som Svaneke's Kirke; har et Orgel, men intet Taarn; Spr. With, nylig tiltraadt, prædikede over Sir. 6, 19-21, og havde »til Hensigt at indskærpe Omsorgen for Børne-Underviisning og Skolegang«. Klart, forstandigt, trivielt, iiskoldt; men Foredraget frit og meget godt, en klar og behagelig Stemme. En talrig Forsamling, ogsaa af Unge. Ungdommen svarede ikke ilde, men heller ikke godt; vidste Noget, men ikke fast og sikkert, ikke engang den bibelske Historie. — Guldbergs Psalmebog. (1852: Den 23de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Nexø Kirke*. Kirken er ret smuk og meget vel vedligeholdt. Spr. Meyn (tilforn i Poulsker) prædikede over Joh. 17, 3: »Hvad er Livet (det evige Liv)?« Ikke naturligt, og ikke klart, Stemmen kraftfuld, ikke varm. Katechisationen ret god. Menigheden var meget talrig, og Ungdommen, som traadte frem af alle Stænder, svarede meget godt, med god Kundskab og med Frimodighed.)

Nexø indtager stor Plads, ellers en simpel, temmelig fattig By. Et godt Arbeidshuus, hvor man forarbejder Seildug.

Nexø Skole. Skolehuset meget godt. 206 skolepligtige Børn, deraf 107 indskrevne og tilstede. Læreren Niels Jensen, 49 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret brav og tro, saa Fremgangen i øverste Classe antagelig. Læsn. mg. Skr. g? Rel. g. Regn. tg. Indb. Und. tg? Gymnastik ngl. Pladsen langt fraliggende. Endnu en Lærer ved den talrige Skole kunde meget behøves. (1852: *Nexø Skole* har i $\frac{3}{4}$ Aar ingen Lærer havt, og endnu ingen faaet (han skulde beskikkes af Kongen). Man har hiulpet sig med nogen Underviisning af andre Skolelærere, som nu mestendeels er bortfalden. Desaaarsag blev ingen Visitats foretaget. — Skolehuset er meget godt, og en ny Lærerbolig opført, da Skolen herefter skal have 2 Lærere.)

Bodilsker Skole. Skolehuset meget godt. 148 skolepligtige Børn, hvoraf 37 tilstede. Patron Gaardbruger Rasmus Kiøller. Læreren Esper Hansen Schow, 43 Aar, Sem. fra Nylars, katechiserer taaleligt, og er ret duelig, men er nedtrykt ved en drikfældig Kone. Læsn. tg. Skr. tg. Rel. g. Regn.

tg. Indb. Und. bruges ikke om Sommeren. Gymnastik tg. (1852: Ingen Skolepatron. Skolestuen god, men Huset ellers den gamle Degnebolig, og maadeligt. Nu 60 Børn — ellers mange flere. Læreren Esper Hansen Schow, 55 Aar, har, uagtet nedtrykt huuslig Stilling, Liv og Interesse, og katechiserer godt. Læsn. mg. Skr. tg. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g? Gymn. g.)
St. Bodils Kirke er smuk og vel vedligeholdt.

Poulsker.

Folketal 955. — Af *Præstegaarden* er Stuehuset nyt, temmelig lille, men ellers ret godt og net. Haven skal anlægges. (1852: *Præstegaarden* ligesom forrige Gang.)

Den 29de Julii visiterede jeg i *St. Pouls Kirke*. Kirken er høi og lys, men stygt malet; skal snart have nyt Loft og ny Maling. Spr. Meyn prædikede over Luk. 19, 46: »Hvorfor samles vi i Guds Huus?« Ret godt; Foredraget frit og sikkert; Stemmen god, men Udtalen noget slæbende; vel mange Gebærder. En talrig Menighed, men just ikke mange Unge. Disse svarede meget godt, og Flere udmærket godt. Præsten katechiserer godt, men ikke behageligt. — Kingos Psalmebog. (1852: Den 22de Julii visiterede jeg 2den Gang i *St. Pouls Kirke*. Den taarnløse Kirke er nu bleven nymalet; og er en ret smuk og lys lille Kirke. Spr. Koefoed prædikede over Joh. 4, 24: »Vor Gudsyndelse i Xsti Kirke skal fuldkommes i Aand og Sandhed«. Ret godt, men dødt, uden Kraft i Fremstilling eller Foredrag. Katechisationen død. Menigheden var talrig, af Ungdommen vare endeel Piger mødte, færre Karle. Det var meget vanskeligt at trykke Svar ud af dem, men de Fleste syntes dog ikke uvidende. Kingos Psalmebog.)

I Kirken er et forfaldet Træbillede af Paulus, et udhugget Brystbillede i Steen af Præsten Kofod (Fader til Dr. Kofod), en Fortegnelse over dem, der døde af Pesten, og en Series Pastorum fra 1580; nu den 20de.

For *Skolevæsenet* er en Plan approberet, men som først kan iværksættes, naar den nuværende Degn afgaaer. Denne, Mahler, 76 Aar gl., er ubrugbar, men en meget skikkelig Mand. Sognet har derfor kun en *Omgangsskole*. Læreren, Jakob Josephsen, er en meget tro, men meget simpel

Mand; han katechiserer kun ved at lade opramse. Læsn. tg? Skr. g? Rel. g., men Rams. Regn. ngl. Lidt Gymnastik. — Josephsen skal være Lindbergianer. (1852: Patron Gaardejer Nielsen. Skolehuset meget godt. 98 Børn (i forrige Vinter 160). Læreren Ole Jensen, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en vakker Mand, og roses meget, katechiserer ogsaa antageligt, men Fremgangen er mindre god, hvilket vel tildeels beroer derpaa, at Børnene ikke vænnes til at læse langsomt og høit. Læsn. g. Skr. g. Rel. tg. Regn. tg? Indb. Und. tg. Gymn. g.)

Paa Bornholm bestaaer den slemme Skik, som endog de bedre Præster ikke kunne faae afskaffet, at Bønderne ved enhver Forretning accordere med Præsten. Kan man ikke blive enig, gaaer det til Offring, men dette ansees som en Skam.

Pedersker.

Folketal 830. — *Præstegaarden* gammel og maadelig, meget lave Værelser. — En temmelig stor Have. (1852: Præstegaarden i samme simple Stand. Haven meget smuk.)

Den 30te Julii visiterede jeg i *St. Peders Kirke*. Kirken er omtrent som St. Pouls, kun har den Klokker i Taarnet. Spr. Fahnø prædikede over Jak. 1, 21: »Hvorledes Jesu Lære virker saa fortrinlig til at gjøre Mskene salige«. Ganske godt. Skjøndt Stemmen er noget hæs, og hele Legemet svagt, var der dog saavel i Tale som i Gebærder vel megen Ophævelse. En stor Forsamling og en talrig Ungdom, som svarede meget godt, og nogle Piger ret udmærket. — Præsten katechiserer godt. — Her bruges den ev.-γstelige Psalmebog (som paa alle de Steder, hvor intet Andet er bemærket). (1852: Den 21de Julii visiterede jeg 2den Gang i St. Peders Kirke. Kirken er temmelig stor, lys og ret smuk, vel vedligeholdt. Spr. Cæsar Bolbroe prædikede over Rom. 8, 12-17: »Mskenes Fornylse ved Jesum«. Det er en skikkelig Mand, men Prædikenen var noget Sludder, foredraget med mange Ophævelser og meget Skraal, der undertiden sank næsten til det Uhorlige. Katechisationen maadelig. Menigheden var talrig; af Karle vare kun Faa tilstede, da de Øvrige deels skulle være til Søes, deels

tiene i andre Sogne. Nogle svarede godt, og de Fleste fattedes baade Kundskab og Eftertanke.)

Sognepræsten skal være meget elsket af sin Menighed, og dog holde meget god Orden. Saaledes er Skolegangen neppe noget andet Sted paa Bornholm saa ordentlig.

Pedersker Skole. Skolestuen meget god, det Øvrige, som er den gamle Degnebolig, kun saa temmeligt. 110 skolepligtige Børn, hvoraf 95 indskrevne, og 48 mødte. Læreren Christian Frederik Siersted (Fader til Læreren i Hasle), 46 Aar, Sem. fra Nylars, er duelig og katechiserer godt; hans Fliid skal behøve Tilsyn. Læsn. mg? Skr. g× Rel. mg× Danmarks Geographie ug. Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik mg. — Patron Capitain Rask. (1852: Patron Lieutenant Kofod. Skolehuset særdeles godt. 68 Børn, til Vinteren ere indtegnede 167. Læreren Christian Frederik Siersted, 57 Aar, Sem. fra Bornholm, begynder maaskee at blive noget afældig, men katechiserer dog godt. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. tg. Geogr. g× Indb. Und. g? Gymnastik mg.)

Skolevæsenet er endnu kun interimistisk organiseret af den forrige Amtsskoledirection, og der disputeres, om Læreren fremdeles skal lønnes med Degnegaarden, eller denne sælges, og Læreren lønnes paa anden Maade.

(1852: I Kirken er, under Overskrift »Herrens Død«, en Optegnelse af Tallet paa de af Pesten Døde. Det Samme skal findes i flere Kirker, men Tallene ikke stemme overeens.)

Aaker.

Aakirkeby 522, Det Øvrige af Sognet 1758, 2280.

Præstegaarden er en usel gammel Røn. En Deel af den skal vel nærværende Præst have bygget, men det er saa forfaldet, at neppe en Laas kan lukkes. Haven taalelig. (1852: Præstegaarden er nu ombyggt og en smuk Bolig med en smuk Have.)

Aakirkeby, som med sin liden Folkemængde indtager et stort Terrain, da Markerne ligge ind i Byen, skal være en Rede af al Uteerlighed. Over det Øvrige af Sognet føres ingen Klage.

Sognepræsten Balle er 86 Aar gl., har været her i 51 Aar. Han maa vel i sin Ungdom have haft nogle Kundskaber, skøndt det ogsaa heri er vanskeligt at kiende Sandhed fra Vind. Hans Vandel indgyder ingen Agtelse. Han roser sig blandt Andet af, at han om Vinteren reiser omkring, og holder Læsestue med Børnene; men det skal gaae til derved, som ved Degnens Aftenlæsninger; han bliver og spiller Trekort med Bønderne. Fra andre Sogne tager han slette Confirmander. Ved Tillysningen om Visitatsen skal han have tilføiet, at »Fæhovederne og Dosmerpanderne kunde blive borte«.

Skolevæsenet er endnu ikke organiseret, og kan ikke blive det, før den gamle fordrukne Degn afgaaer. Der vil da, foruden den faste Skole, behøves 2 Omgangsskoler. (1852: Skolevæsenet er nu organiseret. Patron for alle Skoler Lieutenant Damm.)

Den 31te Julii visiterede jeg i *Aa Kirke*. Kirken, som endnu i 17de Aarhundrede skal have være kaldet *Aa Domkirke*, maa have været en Klosterkirke, thi i »Stiebelen«: Taarnet uden Klokker findes i 3 Etager Celler, 4 i hver Etage, og en ligeoverfor liggende Gaard kaldes endnu *Kannikegaarden*. Kirken er stor og skrummel, har i Midten 4 store, uformelige Piller, som skulle være af bornholmsk Marmor, men som ere overkalkede; den er mørk, og stygt malet; men den udskaarne Prædikestoel vilde være smuk, dersom den var bedre hæget. — Spr. Balle prædikede over Joh. 6, 68. 69: »Jesu Religions guddommelige Oprindelse«. Tomt og mat, usammenhængende, med en svag Stemme. Katechisationen sløv. Den store Kirke var opfyldt med Msker. Af Ungdommen vare endeel Piger, færre Karle tilstede. De svarede meget godt; Nogle med en uhyre Ramsekraft, men med noget mindre Eftertanke. — Guldbergs Psalmebog. (1852: Den 20de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Aa Kirke*. Kirken er i samme Tilstand, men skal nu have et nyt Orgel til 700^r. Spr. Mossin prædikede over Joh. 15, 1-6: »Christus det sande Viintræ«. Jævnt almindeligt, uden Inderlighed, hvortil dog Texten gav saa megen Anledning; et kraftfuldt bornholmsk Foredrag. Katechisationen noget jagende. En tal-

rig Forsamling. Ungdommen var temmelig tilbageholdende, men svarede dog ret godt.)

Aakirkebys Skole. Skolehuset nyt og meget godt. Henved 150 skolepligtige Børn; 107 indskrevne; deraf mødte kun 36. Degnen Lund, 71 Aar, Student, er drikkfædig og aldeles uduelig. Hielpelærer: Niels Petersen, 20 Aar, Sem. fra Joenstrup, er et skikkeligt ungt Mske, endnu temmelig uøvet. Læsn. g× Skrivn. mg. Rel. tg. Regn. ngl. Indb. Und. bruges, naar saa mange Børn ere tilstede. Gymnastik begyndt. (1852: Skolehuset meget godt. 116 Børn (om Vinteren 150). Læreren Emil Prieme, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, (tilforn i Knudsker), skal være noget pedantisk, men katechiserer dog ret godt. Læsn. mg. Skr. g. Retskr. mg. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. g. Gymn. g.)

Omgangsskole. 204 skolepligtige Børn, i 6 Districter; deraf mødte kun 29, og disse kunde kun Lidet. Læreren Peder Bentzen er en Klodrian; skal have taget Deel i Bøndernes Nattesviir, men dog nu, efter Provstens Paamindelse, være ordentligere. Læsn. ngl. Skr. tg. Rel. tg., Ramsen. Regn. slet.

(1852: *Østre Biskole.* Børnene kom til Aakirkeby. Skolehuset skal være som de andre nye Skoler, men noget mindre. Nu 53 Børn, som kan stige mod 100. Læreren Niels Johansen, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup, hvorfra han strax kom i Krigstienesten, og da for kort siden her. Hans Katechisation er endnu uudviklet, men han tegner til at blive en duelig Lærer. Læsn. g. Skr. g. Rel. g× Regn. g. Indb. Und. bruges om Sommeren kun lidet. Gymn. mg. Læreren har kun 150^r i Løn, men faaer maaskee Mere.

Limensgade Skole. Skolehuset nyt og meget godt. 68 Børn, om Vinteren henimod 100. Læreren Berild Andersen, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget duelig, skjøndt han mangler den høire Haand, og ellers er svagelig; han skriver meget smukt med den venstre Haand, og katechiserer godt. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. g. Retskrivning g. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. mg.)

Baade Præstens og Degnens Ministerialbøger ere meget uordentlig førte, og Degnen havde i 6 Aar ikke engang indført de Confirmerede.

Ny Larsker og Vester Mariæ.

Folketal 2173. — I Begyndelsen, da disse Sogne bleve forenede til eet Pastorat, var der i Menighederne megen Misfornøielse derover, men, efterdi en Deel af Præste-Indtægterne fra Vester-Mariæ er henlagt til Skolevæsenet, begynde Bønderne at indsee, at det er dem til Fordeel, saasom de ellers maatte selv udrede det Manglende. Ogsaa hvad anden Striid der var mellem Præsten og Bønderne ang. Markfred o. dsl. skal have tabt sig. (1852: Provsten mener, at ved Vacance bør Kaldene igien adskilles, og at der kan blive Levebrød for 2 Præster.)

Præstegaarden er ny, og her i Landet særdeles god; net holdt. Haven temmelig stor og smuk. Tæt ved en stor og smuk Præsteskov.

Den 31te Julii visiterede jeg *Vestermariæ søndre Skole*. Skolehuset er nyt, og saavel i Henseende til Bolig som til Skolestue udmærket god[t]. Saaledes blive efterhaanden de nye bornholmske Skoler. Patron Cand. Juris Stænder. 126 Børn; deraf tilstede 67. Læreren Jens Peter Knudsen, 26 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget flittig og duelig; kun katechiserer han ungdommeligt, og anbringer endeel Viisdom. Læsn. ug. Skrivn. mg. Ret-skrivning, efter Omstændighederne mg. Rel. g. Geographie mg. Indb. Und. mg. Gymnastik ug. Sang mg. (1852: Patron Gaardeier Jespersen. Skolehuset særdeles godt. 137 Børn. Læreren Jens Peter Knudsen, 37 Aar, Sem. fra Joenstrup, skal besidde gode Kundskaber, er duelig, men Katechisationen død og tør. Mod Sognepræsten og især Capellanen skal han vise usømmeligt Forhold. Læsn. mg? Skrivn. mg. Rel. g. Regn. g × Indb. Und. mg. Gymn. mg.)

Den 1ste August, 8 Søndag eft. Trinitatis, visiterede jeg i *Nylars Kirke*. Den er den 4de af Bornholms runde Kirker, temmelig mørk, skal nu males. Spr. Grønbech (tilforn i Rø) prædikede over Rom. 8, 28: »Vi vide, at alle Ting maae tiene dem til Gode p. p.« Jeg sad saaledes, at jeg Intet kunde see, og kun Lidet høre, saameget mere som Manden prædiker med en syngende, stødende og uforstaaelig Stemme. Saavidt jeg hørte, var Pr. slet, uden Fylde og Orden. Derimod katechiserede han godt. Kirken var

overfyldt af Msker, ogsaa en talrig Ungdom, som baade i Henseende til Færdighed og Eftertanke svarede meget godt. — Kingos Psalmebog, dog bruges ogsaa Psalmer af den ev. *χ*stelige Psalmebog. (1852: Den 19de Julii visiterede jeg 2den Gang i Pastoratet, denne Gang i Vester Mariæ Kirke, som er stor, men noget smal; i god Stand. Den var overfyldt af Msker. Spr. Grønbech er 76 Aar gl., dog ret rask og rørig. Sønnen Pers. Cap. Grønbech prædikede over Matth. 22, 37-39: »Det Fortrin, som den guddommelige Lov: Du skal elske din Næste, har fremfor alle mskelige Love«. Noget søgt, men dog ikke ilde; Foredraget ikke ganske naturligt, men dog med Frihed og Kraft, og en god Stemme. Katechisationen ret god. Ungdommen svarede særdeles vel, med Forstand og Færdighed.)

Skiondt slet Prædicant, og ikke uden Særhed og Stramhed, har Gr. dog Iver i sit Embede, især for Skolevæsenet, og har i 3 Aar holdt Seminarium her, efter Hiorth. Rigtignok due Seminaristerne ikke stort.

»Nylars« antage Nogle at komme af: Laurentius. Her paastaes efter gamle Documenter, at det er en fordærvet Udtale af Niclus eller: Nicolaus. Det er ikke umueligt, at man efterhaanden har henført Navnet til Laurentius, af hvem Øster-Lars har sit Navn, og hvem ogsaa Aa Kirke har været tilegnet.

Ny Larsker Skole. Skolevæsenet i dette Sogn er kun interimistisk organiseret, og kan først blive det ordentligen, naar Udskiftningen er fuldendt, og de fornødne Ressourcer samlede. Om Vinteren er denne Skole en Omgangs-Skole, men for Sommeren har Præsten paa sin Bekostning ladet bygge en Skolestue. I sin Tiid maa den gamle Degnebolig indrettes til Skolehuus. Patron Gaardbruger Ole Jensen. Skolepligtige Børn henved 150, deraf 59 indskrevne, hvoraf igien kun 29 mødte. Læreren Hans Holm, 45 Aar, Sem. fra Nylars, er en Stymper, men skikkelig og tro; vil nok, da han er formuende, fratræde, naar den nye Skole-Indretning skal begynde. Læsn. tg. Skr. tg. Rel. tg? Regn. mdlg. Indb. Und. tg. Gymnastik, Lidet. (1852: Ny Lars Skole er nu organiseret og har faaet en ny og meget god Bygning. Patron Gaardeier Rask. 138 Børn, om Vinteren mange flere, hvilket naturligviis maa hindre Fremgangen; dog have For-

aldrene nu mere Sands for deres Børns Underviisning. Læreren Jørgen Edvard Clausen, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, noget svagelig, skal være flittig, men katechiserer yderst flaut. Læsn. mg. Skrivn. tg. Rel. tg. Indb. Und. tg. Gymn. g.)

Vester Mariæ nordre Skole. Skolehuset som den søndre Skoles, men mindre vel vedligeholdt. Patron Cand. Stænder. 136 skolepligtige Børn, hvoraf dog Mange paa 6 à 7 Aar; 50 tilstede. Læreren Michael Andersen Lund, 33 Aar, Sem. fra Joenstrup, meget duelig og flittig. Læsn. mg. Skr. ug. Rel. mg. Geographie g. Regn. mg. Indb. Und. mg× Gymnastik mg. (1852: Skolehuset særdeles godt. Patron Gaardeier Jesper Jespersen. 125 Børn (om Vinteren flere). Læreren Michael Andersen Lund, 43 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en kraftfuld, tro og særdeles duelig Lærer. Læsn. mg× Skr. g? Rel. mg× Regn. mg× Indb. Und. mg. Gymn. mg×)

Vester Mariæ Kirke er stor, og har et Spiir, samt et meget godt Orgel; ellers ikke smuk.

Den 2den August om Formiddagen en ret behagelig Tour til Almindingen, hvor seet, foruden Pavillonon med Obelisk, Rokkestenen, Levningerne af den lille og den gamle Borg, samt Ekkodalen. Om Eftermiddagen en meget heldig Overfart paa $1\frac{1}{2}$ Time til Christiansø.

Bornholm er, endog afseet fra de sieldnere Naturskønheder, et smukt Land, men hvor det ogsaa allevegne sees, at Alt staaer tilbage. I den senere Tiid bemærkes Fremgang. Bornholmerne ere et opvakt og klogt Folkefærd, men neppe gemytlige, og det har i ingen Henseende været til deres Fordeel, at de kun have havt liden Regiering. De fleste Præster leve imidlertid i god Forstaaelse med deres Menigheder, og de forstandigere begynde at skaffe et forbedret Skolevæsen Yndest. Hvorledes det i det Hele forholder sig med Kundskabens Fremgang, er vanskeligt at sige, da saavel af den voxne Ungdom som af Skolebørnene kun de indfinde sig, der have Lyst, altsaa i Regelen de Færmere, og sædvanlig $\frac{2}{3}$ Deel eller derover blive borte. Kirkegangen roses næsten allevegne, og Til-

hørerne ere meget opmærksomme. Cras Overtro er almindelig, derimod ere Indbyggerne ikke tilbøielige til Sværmerie. Den forrige Præst i Øster Larsker, Ingersløv, hørte til det saakaldte Partie, og den nuværende, ellers en forstandig og dygtig Mand, har nogen Tilbøielighed dertil, men Partiets Meninger have kun fundet liden Indgang, og have for det Meste tabt sig.

Christiansø.

Folketal 407. — Den 3die August visiterede jeg i *Christiansø Kirke*. Den var tilforn i et mørkt Rum i Taarnet; den nye Kirke blev indviet 1821; den er ret smuk og vel vedligeholdt, passende for dette Sted. — Pr. Borgen (nu kaldet til Spr. for Ipsker og Svaneke) prædikede over Kol. 3, 16: »Om Menighedens Sammenkomster i Herrens Huus ogsaa have havt en gavnlig og velgiørende Indflydelse paa dens Xstendom?» Temmelig tyndt og sædvanligt; Foredraget ret godt. Katechisationen god, men svag. Forsamlingen var talrig; af den confirmerede Ungdom kun en halv Snees, som vel ikke vare uvidende, men manglede Sikkerhed, Færdighed og Liv. (1852: Den 16de Julii indviede jeg den nybygte Kirke paa Christiansø ved en Tale over Es. 24, 14-16. Derefter holdt Spr. Müller en smuk og opbyggelig Prædiken over Hebr. Han har en meget smuk Stemme, et smukt og frit Foredrag. Kirken var aldeles opfyldt af Msker; tildeels fra Bornholm.)

Skolen. Skolehuset er godt; Leiligheden for Læreren indskrænket. 67 Børn. Læreren Cand. Theol. Jørgen Frederik Carstensen, 37 Aar, passer sine Forretninger med Nøiagtighed, men katechiserer maadeligt, er forlegen og uden Liv. Da Skolegangen her er stadig, kunde vel Fremgangen være større. Læsn. mg. Skr. g. Rel. tg. Geographie, g. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik læres af Underofficeer Thorn, ug. — En Haandgierningsskole, som styres af Md. Kiøller, synes at være god. (1852: Bygningen er under Reparation. Læreren Caspar Marcus Frederik Høegh, 34 Aar, Cand. Theol., katechiserer godt. 64 Børn. Fremgangen meget god. Indb. Und. mg. Gymn. ved en Underofficeer skal være meget god.)

Præsteboligen skal være tynd og kold, men er ellers smuk og rummelig. (1852: Præstegaarden er en kongelig Bygning; den skal næste Aar have en Hovedreparation.)

Det Øvrige af Dagen besaae jeg Øen, og tilbragte Aftenen hos Commandanten. — Den 4de August om Morgenen Kl. 8 forlod jeg Christiansø, og kom om Aftenen Kl. 8 til Cimbritshamn. Næste Morgen Kl. 9 fortsattes Reisen, men formedelst de slette Veie naaede jeg først Lund om Aftenen Kl. 10. Den 6te August tilbragte jeg meget behageligt i Lund, og kørte mod Aften til Malmø. Derfra afgik jeg med et Dampskib den 7de om Morgenen Kl. 7, og ankom til Kiøbenhavn henimod Kl. 11.

STRØ HERRED

Strø.

Folketal 709. — 1841 den 20de September kom jeg hertil i deiligt Veir og ad en deilig Vei over Farum. Paa Veien besøgte jeg Giørløse Skole, henhørende til Skævinge Pastorat.

Den 21de Septbr. visiterede jeg i *Strø Kirke*. Den tilhører Kongen, er nylig malet og ret kiøn. En ny Altertavle er lovet. Kirkegaarden meget uordentlig. Spr. Poul Bang prædikede over 1 Thess. 4, 1-3: »En χ stens Helliggjørelse«. Tomt, koldt, uden Fynd og uden Orden. Stemmen god, og Foredraget, skiøndt Prædikenen blev læst af Papiret, frit, men ikke indtrængende. Hans Katechisation ubetydelig. Af Ældre vare næsten Ingen tilstede, derimod en talrig Ungdom, som svarede meget godt; baade god Færdighed og god Eftertanke. (1850: Den 25de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Strø Kirke*. Kirken er meget simpel, og har ikke faaet den belovede Altertavle. Spr. Wandall, Lector i det grønlandske Sprog, prædikede over 1 Kor. 4, 1-5: »Vi skulle aflægge Regnskab«. En simpel, men indtrængende, alvorlig Prædiken, som ikke kunde forfeile sin Virkning. Foredraget svarede til Prædikenens Tone, kun med lidt for lange Pauser, hvilket ogsaa var Tilfældet ved den ellers gode Katechisation. Kirkegangen skal hæve sig; ogsaa i Dag vare dog endeel Ældre tilstede, og den talrige Ungdom svarede godt.)

Sigersløvøster Skole. Skolehuset meget godt. Patron Gaardbruger Anders Christensen. 110 Børn. Den gamle Kirkesanger Frederik Chr. V. Røber, 70 Aar, Sem. fra Blaagaard, er meget svagelig. Hielpælærer er hans Søn Christian Bernhard Røber, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup, er skikkelig, flittig og ret duelig; katechiserer saa temmelig. Øverste Classe, Alt godt. Indb. Und. g. Gymnastik, g. Hielpælæreren skal i Omgang med Bønderne have viist sig noget heftig. (1850: Patron Møller Hvidt. Nu kun 98 Børn, men den har havt flere, og kan atter vente flere, hvorfor det er bestemt, at

Skolen skal udvides og en Andenlærer antages, hvormed dog er given Henstand til næste Aar. Læreren Niels Holger Callesen, 41 Aar, Student og Sem. fra Skaarup, har tilforn været Lærer ved den nu, saavidt vides, nedlagte høiere Bondeskole i Hiørlunde, og gielder for at være dygtig. Men jeg havde ventet meget Mere, end jeg fandt; Katechisationen er ingenlunde fortrinlig, og Fremgangen, skøndt upaaklagelig, kun som i Skoler af Mellemclassen. Læsn. g. Skrivn. tg. Rel. g? Regn. g. Indb. Und. mg. Nederste Classe[s] Bøglæsning var særdeles god, men Katechisationen har han endnu ikke faaet det rette Greb [paa]. Skolen skal ved hans Tiltrædelse have været meget forsømt. — Gymn. tg.)

Præstegaarden er bygt 1804 efter at være afbrændt. Den skal ikke være solid; Stuelængen har temmelig megen Plads, men ubeqvem Indretning, og slet ikke net holdt. Haven forsømt. (1850: Af Præstegaarden ere Ud-længderne forbedrede, men Stuehuset endnu i samme maadelige Tilstand. Det menes dog, at den uden Ombygning kan blive en ret god Bolig.)

Skævinge og Giørløse.

Folketal 1008. — *Giørløse Skole*. Skolehuset temmelig godt, men meget indskrænket; en Udvidelse er under Forhandling. Sognefoged Lars Nielsen Patron. 77 Børn. Læreren Moritz Petersen, 44 Aar, Sem. fra Joenstrup, har kun været her i 1½ Aar, men skal i den Tiid have ophiulpet den forfaldne Skole. Virkningerne af Forsømmelsen sees endnu i nogle af de ældre Børns usikre Bøglæsning. Læsn. tg. Skrivn. g. Rel. g. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymnastik, kun maadelig, men det var strax efter Høsten og en vaad Sommer. (1850: Patron Gdm. Jens Larsen. 98 Børn. Læreren Mogens (?) Petersen, 53 Aar, er tyk og noget død, katechiserer dog taaleligt. Læsn. g? Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. g. Gymn. tg. Skolehuset meget godt.)

Præstegaarden ret god; Haven temmelig stor og ret kiøn. (1850: Præstegaarden afbrændte for 4 Aar siden, og endnu er, formedelst Præstens Vrøvl, Stuehuset ikke opbyggt, men i en Sidelængde indrettet en lille, meget net Beboelsesleilighed, men som ikke skal være solid.)

Den 22de Sept. visiterede jeg i *Skævinge Kirke*. Den tilhører Kongen, er lille, men lys og i ret smuk Stand. En Altertavle af Eckersberg, forestillende Xstus, der aabenbarer sig for Thomas (som vender Ryggen), skal have kostet 1100^r, Andre sige 600^r —, ikke lidt Mere end den er værd. Spr. J. C. Bang (tilforn i Støvring) prædikede over 1 Kor. 1, 24: »Jesu Religion har guddommelig Kraft og guddommelig Viisdom«. Meget tyndt og meget tørt, rationalistisk. Foredraget en monoton Oplæsning. Katechisationen uden Liv. Ungdommen var ikke uvidende, men uden Færdighed; de Unge komme aldrig til Kirke, saa at der ei kan katechiseres uden ved Skriftemaal. Af Ældre vare kun meget Faa tilstede; i Annexet kan ofte ei holdes Gudstieneste, hvilket jeg foreholdt Menigheden. (1850: Den 25de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Skævinge Kirke*. Kirken er lille, uden Hvælvinger, vaziret af Pulpiturer, men anstændig. Spr. Bang prædikede over Rom. 15, 4: »Hvor gavnlig og vigtig nøie Bekiendtskab med Bibelen er«. En daarlig, død, søvniq Prædiken i et ligesaadant Foredrag. Katechisationen næsten endnu slettere, gik ideligen istaa. Af Ældre kun Faa; Kirkegangen er overalt slet; i Giørløse kommer ingen Kone i Kirke, uden naar hun communicerer ell. deslige. Ungdommen svarede nogenledes; den fattedes i Almindelighed Eftertanke.)

Skævinge Skole. Skolehuset meget godt. Patron Gaardbruger Lars Hansen. 90 Børn. Læreren Anders Willumsen, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en simpel, men meget tro og flittig Mand, saa Tilstanden er roesværdig. Læsn. Skr. Rel. mg. Regn. kun tg. Indb. Und. mg. Gymnastik tg. (1850: Patron Gdm. Lars Olsen. 84 Børn. Læreren Anders Willumsen, 47 Aar gl., er en simpel, men tro og flittig Mand, katechiserer saa temmelig. Læsn. mg? Skrivn. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g. Gymn. g. Skolehuset ret godt, men mørkt og malproport.)

Menigheden duer nok ikke meget, og Præstens Forhold til den skal ikke være godt. Der skal endog have været Tale om, at der skulde klages over Præsten — jeg veed ikke hvorover — hvilket dog ikke skeede. (1850: Ved Skolevisitatsen vare flere Børn af Giørløse udeblevne. De bleve optegnede, og Forstanderskabet anmodet om at lade dem mulctere.)

(1850: *Giørløse Kirke* tilhører Kongen, er meget simpel, men upaa-klagelig.)

Tiereby og Alsynderup.

Folketal 1744. — Alsynderup har tilforn havt Rygte for at fortiene sit Navn, men skal nu have forbedret sig. Ogsaa Kirkegangen var tilforn meget slet, saa at der engang i Formandens Tiid i 13 Søndage ei har været Gudstieneste. Nu ansees den efter Egnens Leilighed for at være god, skiøndt Provsten ønskede den bedre.

Haarløse Skole. Patron for samtlige Pastoratets Skoler Proprietair Wilsbech. Skolehuset synes godt, men skal dog i sig selv ei være det, da det er bygt af Pisée; Skolen skal maaskee flyttes. 84 Børn. Læreren Christian August Schou, 45 Aar, Sem. fra Trolleborg, angives for meget duelig, men mindre flittig, da han skal elske sit Landvæsen mere end sin Skole; han skal ogsaa have isinde ganske at forlade Skolevæsenet. Han katechiserer temmelig abstract, og med utydelig Stemme. Læsn. mg. Skr. ug. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. kun tg. Gymnastik mg. (1850: Patron Landmaaler Wilsbech. 96 Børn. Læreren Christian Peter Mosbøll [Topp], 49 Aar, Privatist fra Joenstrup, har Ord for ikke at være ganske ædruelig, hvilket dog aldrig skal yttre sig til dagligt Brug. Men han er i alle Henseender en maadelig Lærer, og Skolen meget ringe. Læsn. mdl. Skrivn. ngl., nogle Piger skrive mg. Rel. g. Regn. ngl. Indb. Und. tg?, kun 2 Børn læste i Bog. Gymn. tg. Skolehuset meget godt.)

Gadevang Skole. Børnene kom til Haarløse Skole. Skolehuset skal være meget godt. 87 Børn. Læreren Søren Jensen, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, er kun lidet duelig og kun lidet flittig. Læsn. g? Skr. tg. Rel. tg. Regn. g. Indb. Und. tg? Kun 4 Børn vare i Bogclasse. Gymnastik g. (1850: Samme Patron. 123 Børn. Læreren Peter Vilhelm Edvard Carstensen, 37 Aar, Sem. fra Joenstrup, katechiserer ikke saa ilde, men Skolen er langt fra ikke tilfredsstillende. Læsn. tg. Skrivn. tg. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymn. tg.)

Præstegaarden er gammel, men ret god og vel holdt. Haven ret kiøn.

(1850: Præstegaarden er gammel og daarlig, og holdes kun maadelig vedlige; dog skal Tømmeret være godt. Haven ret net.)

Den 23de Sept. visiterede jeg i *Tiereby Kirke*. Den tilhører Kongen, og er i meget god Stand. En Altertavle af Rørby, Xstus i Gethsemane; et Orgel; et nyt Taarn med Spiir. Provst Sommer prædikede over Luk. 8, 10. 11: »Det er Religionens Lys herovenfra, der skal opklare Mskets Forstand om Sandheden«. Skiøndt ikke tilstrækkelig udviklet, var det dog en god og opbyggelig Prædiken; Stemmen ikke smuk, men Foredraget frit og kraftigt. Katechisationen særdeles god. En temmelig talrig Forsamling. Ungdommen svarede godt. (1850: Den 24de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Tiareby Kirke*. Kirken er i samme gode Tilstand, kun er Orgelet, som forstemt, indtil videre forstummet. Spr. Provst Lund (tilforn paa *Færøerne*) prædikede over 1 Kor. 15, 24-28: »Grundene til vor Fortrøstning til Guds Riges Seier«. En ret god Prædiken, om end noget for abstract; Foredraget frit og tydeligt; Katechisationen god. Af Ældre vare ikke Mange tilstede. Ungdommen var talrig, og svarede meget godt.)

Tulstrup Skole har det store Antal af 176 Børn. Læreren Peter Fieldstrup Gulbrandsen, 29 Aar, Privatist fra Joenstrup, er meget duelig og flittig; katechiserer godt. Læsn. g. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. mg. Nederste Classe har 114 Børn. I Betragtning af dette store Antal maa Fremgangen ved Indb. Und. kaldes mg. Gymnastik ug. Skolehuset særdeles godt. (1850: Patron Landmaaler Wilsbech. Skolehuset meget godt. 174 Børn, hvorfor 2 Lærere og 4 Classer; Førstelærer er P. F. Guldbrandsen, 36 Aar, har de 2 øverste Classer, Andenlærer Jens Christian Geisler, 21 Aar, Sem. fra Joenstrup, de 2 nederste. Denne er endnu udannet, katechiserer noget forkeert, og Indb. Und. kun tg? Guldbrandsen er en ferm Mand, og katechiserer godt, men med noget for stærk Iver. Læsn. g. Skrivn. tg. Rel. mg. Regn. mg× Gymn. mg.)

Lille Lyndby og Ølsted.

Folketal 1833. — Lille Lyndby ligger ret smukt ved Arre-Søens vidtstrakte, men for det Meste temmelig bare Bredder. — Eggen er en ret

Tørve-Egn, og det er paafaldende ved ethvert Huus at see de store Tørvestakke.

Præstegaarden er usel og aldeles forfalden, især fra den sidste Præsts, Nyboes, Tiid; skal ombygges. Haven er meget stor, paa Siden af en Bakke; har i sin Tiid været brillant, men er forvildet. (1850: Præstegaarden er siden ny opbyggt, derefter 1846 afbrændt, og nu atter opbyggt, solid, men, som det synes, paa et mindre beqvemt Sted. Den store Have er forvildet.)

Præsten, Rosen, har i 20 Aar været Missionair i Ostindien i det britiske Missions-Selskabs Tieneste; han har kun været kort her, og Alt var ham fremmed; men han gør sig Umage for at gjøre sig bekendt med Tingene, og tager gjerne mod Tilretteviisning. Han er vist en samvittighedsfuld Mand, og Bønderne skulle godt kunne lide ham. — Menigheden skal dog i det Hele være bedre end dens Rygte; men Kirkegangen er svag.

Den 24de Sept. besøgte jeg:

Meeløse (ogsaa: Merløse) Skole. Patron Gaardbruger Erland Nielsen. Skolehuset meget godt. 90 Børn. Læreren Peter Jensen, 43 Aar, Sem. fra Trolleborg, er en særdeles duelig og flittig Mand; han katechiserer godt, men skrigende og med nogen Pretension. Læsn. mg. Skr. ug. Orthographie mg× Rel. mg× Regn. ug. Indb. Und. ug. Gymnastik mg. (1850: Patron Gdm. Peder Larsen. 118 Børn. Læreren Peter Jensen, 52 Aar, katechiserer godt, men smagløst. Læsn. g× Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. mg× Gymn. g. Skolehuset meget godt. — Det ventes, at Skolen snart vil blive mindre talrig.)

Store Lyndby Skole. Samme Patron. Skolehuset godt. 78 Børn. Læreren Helge Christensen, 57 Aar, Sem. fra Blaagaard, er, skøndt ingen opvakt Mand, dog uden Tvivl ret duelig og flittig, men hans Øine ere saa svage, at han nok snart maa have Hielpelærer. Dette hindrer ham især ved Underviisningen i Skrivning. Han katechiserer klodset, men dog ikke ilde. Læsn. g? Skr. ngl. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. (1850: Patron Gdm. Peder Larsen. Skolehuset meget godt. 85 Børn. Læreren Helge Christensen, 66 Aar, er svagelig og har Hielpelærer Theodor Christian Gronenberg, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, har kun 50^r i Løn, men der

handles om at skaffe ham et Tillæg af 20^r. Han katechiserer godt, men Fremgangen ikke ganske tilfredsstillende. Læsn. tg. Skrivn. g? Rel. mg. Regn. tg? Indb. Und. g× Gymn. mg.)

Ølsted Kirke tilhører Kongen. Den er lys og i god Stand, gammeldags Maling, men skal males næste Aar. Kirkegaarden uordentlig. (1850: Ølsted Kirke er bleven malet og i ret smuk Stand.)

Ølsted Skole. Patron Gaardbruger Hans Madsen. Skolehuset meget godt. 78 Børn. Læreren Ludvig Boetius, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en ganske net Mand, men har Lyst til Selskab og Reiser, og passer nok Skolen ikke meget ordentlig. — Han katechiserer slet, og Skolens hele Tilstand er maadelig. Læsn. mdl. Skr. tg. Rel. tg. Regn. mdl. Indb. Und. gik vel godt, men kun Een i Bogklasse, og Classen var i Øvrigt ganske uvidende og forsømt. (1850: Patron Sognefoged Søren Jensen. Skolehuset meget god[t]. 75 Børn. Læreren Ludvig Julius Stampe Boëtius, 45 Aar, Sem. fra Joenstrup, skal nu være ordentligere, men er temmelig uskikket og katechiserer maadeligt. Læsn. g× Skrivn. g? Rel. tg. Regn. g? Indb. Und. g× Gymn. ngl.)

Hagelse Skole. Børnene mødte i Ølsted. Skolehuset skal være meget godt. Samme Patron. 80 Børn. Læreren Søren Josephsen Lyngø, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, mødte for sildigt, og havde ikke sin Conceptbog i Orden. Han synes at være en Klodrian, men Provst og Præst ere dog vel tilfredse med ham; ogsaa katechiserer han ret godt. Læsn. tg? Skr. tg., de fleste af Børnene skrive kun Bogstaver. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. tg. Gymnastik g. — Af disse 2 Skoler, især af Ølsted vare mange Børn udeblevne; Skolecommissionen blev anmodet at kalde de Forsømmede til Ansvar. (1850: Børnene kom til Ølsted. Samme Patron. Skolehuset skal være maadelig bygt, men holdes godt. 76 Børn. Læreren S. J. Lyngø, 47 Aar, skal være temmelig ligegyldig, katechiserer kun nogenledes. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. g× Regn. mg. Indb. Und. tg. Gymn. tg?)

Den 25de Septbr. visiterede jeg i *Lille Lyndby Kirke*. Den er en Stiftskirke, ret smuk og i god Stand. Spr. Rosen prædikede over Gal. 6, 7-9. Intet Thema, men om Guds Retfærdighed, om Skolegang m. m. Det skulde

være en Homilie, men var uden Eenhed; dog indeholdt Prædikenen adskilligt Opbyggeligt. Foredraget, skøndt frit, ikke flydende; Stemmen temmelig svag. Katechisationen meget løs. Af Ældre vare kun et Par Enkelte tilstede (for det ene Sogn var det Sessions-Dag). Ungdommen var talrig, og svarede godt. (1850: Den 23de Julii visiterede jeg 2den Gang i Lille Lyndby Kirke. Kirken som forrige Gang. Spr. Rosen prædikede over Matth. 5, 20: »Hvad der forstaaes ved det Udtryk: Pharissæernes Retfærdighed«. En ordentlig Tankegang, men tørt og kedsommeligt, og Foredraget saa søvnt og svagt, at Talen ikke kunde giøre noget Indtryk. Katechisationen ligesaa. Ungdommen var meget talrig, og svarede godt; men af Ældre næsten Ingen, tildeels formedelst Hoverie. Overalt er det aandelige Liv i denne Egn for det Meste dødt.)

Cregome og Vinderød.

Folketal 2116. — *Cregome Skole.* Patron Gaardbruger Peder Pedersen. Skolehuset nyt og meget godt. 53 Børn. Kirkesanger Johannes Tøyberg, 65 Aar gl., er epileptisk og ubrugbar, ikke Sem. Hielpælærer Jens Nicolai Edinger Lund, 34 Aar, Student og Sem. fra Joenstrup (o: Privatist), er en Stymper, og katechiserer slet; er dog ganske skikkelig, og giør sig, efter nogle Advarsler, nogen Umage. Læsn. g× Skr. tg? Rel. g. Regn. mdl. Indb. Und. tg. Ingen i Bogclassen; lidt eller ingen anden Underviisning. Gymnastik, tg. (1850: 50 Børn. Læreren Frederik Carl Hertig, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret duelig, men katechiserer noget affecteret i Præketone. Læsn. mg. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Nederste Classes Boglæsning var udmærket god. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Præstegaarden stor, men gammel, dog ret beboelig; den meget rummelige Gaard beplantet med store Træer. En stor og meget smuk Have. (1850: Præstegaarden er en gammel Røn; man siger, at den skal ikke være saa daarlig, men den er meget uhyggelig, og jeg tvivler næsten om, at den vil kunne omdannes til en beqvem Bolig. Haven gammeldags, men smuk.)

Den 26de September, 16 S. e. Trin., visiterede jeg i *Cregome Kirke*. Den

tilhører Kongen, er en stor, lys Sal, med Bræddeloft, men i peen Stand; en Altertavle er lovet. Kirkegaarden nylig udvidet, og smuk. — For Spr. (Provst) Strøm prædikede Pers. Capellan Bendix over Dagens Evangelium: »Xstus er Opstandelsen og Livet«. Et smukt, χ steligt Sind, og ret smukt Sprog, men Orden og Klarhed fattedes. Foredraget frit, men ikke behageligt; mere stærkt, end kraftigt. Ellers en vakker ung Mand. En temmelig talrig Forsamling. Ungdommen svarede godt; just ikke med megen Færdighed, men med ret god Eftertanke. (1850: Den 21de Julii, 8 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Cregome Kirke. Den i sig selv simple Kirke er holdt i pyntelig Stand, og har faaet en Altertavle af Lund, som vel er noget for gammeltydsk, men ellers smuk. Capellan Bendix prædikede over Dagens Evangelium: »At kun Den tør tilegne sig Forjættelsen i Xsto, som ikke blot med Læberne, men i Gierning og Sandhed er en Xsten«. Sundt og χ steligt, Adskilligt smukt, men for vidtløftigt og endeel Gientagelser. Foredraget frit, men Stemmen noget pibende. Katechisationen god. Forsamlingen nogenledes. Ungdommen talrig af forskellige Stænder, og svarede meget godt.)

Brederød Skole. Skolehuset godt. Samme Patron. 101 Børn. Læreren Jens Andersen, 45 Aar, Sem. fra Joenstrup, Dannebrogsmænd, er en meget duelig og særdeles flittig Mand; han katechiserer godt, men *gør* derved for megen Spectakel. Fremgangen er i alle Dele meget god. Gymnastik saae jeg ikke formedelst Regn, men skal ogsaa være meget god. (Andersen og Bendtsen i Kikhavn ere blevne Dannebrogsmænd efter Administrationens Indstilling.) (1850: Patron for samtlige Landsbyskoler Forvalter Reinsholm. — Skolehuset godt. 117 Børn. Læreren Jens Andersen, 54 Aar, D. M., er duelig, men begynder at sløves. Læsn. mg. Skrivn. mg? Retskr. tg. Rel. mg \times Regn. mg. Indb. Und. g., men i nederste Classe Mange svage. Gymn. g.)

(Om Eftermiddagen en smuk Tour til Pavillionen i Sonnerup Skov.)

Den 27de September besøgte jeg *Vinderød Skole*. Patron Gaardbruger Jørgen Jensen. 65 Børn. Læreren Jens Frederik Bernekow, 52 Aar, ikke Sem., kunde være en brugbar Lærer, men han svirer, har mange Allotria

for, overlader Skolen til sin halvvoxne Søn, er indbildsk o. s. v. Læsn. ngl. Skr. tg. Rel. g. Regn. ngl. Indb. Und. g. Gymnastik g. Skolehuset meget godt. (1850: Skolehuset meget godt. 66 Børn. Læreren J. F. Barneckow, 61 Aar, skal nu være bleven mere paapasselig, og forholde sig ret ordentligt, siden han blev truet med Hielpelærer, men han er og bliver en maadelig Lærer. Læsn. g. Skrivn. g× Retskr. ngl. Rel. tg. Regn. mdl. Indb. Und. g. Gymn. tg.)

Vinderød Kirke er ny og meget vel vedligeholdt, men en modern og forfængelig Bygning, hvor Menigheden sidder ligefor, ikke Alteret, men General Classens Sarkophag. Denne, som staaer i en flau Grotte, er vel af Wiedewelt, men efter en foreskrevne daarlig Idee. Den var, siger man, for kort til Liget, saa Benene maatte sauges af. Altertavlen er af Lorentzen, og forestiller Religionen — en temmelig fransk Religion, men ellers godt malet.

Frederiksværks Skole har en stor grundmuret Bygning med — knap — Bolig til 2 Lærere. Værket har tilsikkret Skolen 500^r, men dermed kan kun holdes een Lærer. Tilforn holdtes endnu en ved frivilligt Sammen-skud af 150^r. Nu vil man tilveiebringe Lønnen for en anden Lærer ved Ligning paa Districtet, som ellers Intet betaler; men Sagen er stillet i Bero, fordi Værkets Skiebne endnu er uafgiort. Patron Kiøbmand Larsen. 112 Børn i 2 Classer. Læreren Harald Erslev, 28 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og flittig, men een Lærer er utilstrækkelig til saa mange Børn i en Skole, af hvilken man forlanger det Samme, som i en Borgerskole med Realclasser. Læsn. mg× Grammatik tg. Skrivn. g. Geometrisk Tegning mg. Geographie, det Meste af Europa, g. Geometrie hørte jeg ikke, men deri skal Læreren have Styrke. Regn. ug. Indb. Und. g. Gymnastik, ved en Underofficeer, ug. — En Haandgierningsskole for Pigerne styres af en Mdm. Nielsen, og synes at være meget god. (1850: Frederiksværk har nu 2 Skoler, begge i en god grundmuret Bygning med smukke Skolestuer og Boliger for 2 Lærere. En Skolecommission har Patronat for begge. — *Den borgerlige Realskole* har hidtil havt 500^r aarlig af Administrationen; hvert Barn betaler 1^r maanedlig. Førstelærer har 400^r og Bolig, Anden-

lærer 250^r, Bolig og Brændsel. Personel-Capellan Bendix underviser i Dansk, Religion, Historie, Naturhistorie. Andenlærer Christen Christensen, 23 Aar, fød paa Als, Sem. fra Skaarup, har ualmindelige Kundskaber og Læregaver; han underviser i Geographie, Naturlære, Geometrie, Arithmetik, Tydsk, Skrivning. Skolen har kun 20 Drengene i 2 Classer, og Fremgangen er aldeles tilfredsstillende. — *Friskolen*. 93 Børn. Bendix underviser i Religion i øverste Classe, i det Øvrige Harald Erslev, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup, en særdeles duelig og livfuld Lærer. [Læsn.] ug. Skrivn. mg. Retskr. mg. Historie, Geographie, Regning mg. Rel. mg? Indb. Und. mg. — I begge Skoler lærer en Underofficer Gymnastik, som øves særdeles godt. — Haandgierningsskolen har endnu Mad. Nielsen.)

En *Tegneskole* holdes af Værket ved en Architect. God og nyttig for de mange Haandværkere. (1850: Tegneskolen er gaaet ind, dog giver en Maler Busch i Friskolen nogen Underviisning i Tegning.)

Frederiksværk har omtrent 900 Indbyggere, og flere Gader. Seet et godt Fattighuus med Sygestuer, Støberiet, Valtseværket, (i Forveien Belvedere i, jeg husker ikke hvilken Skov). Derfra en yndig Vei til det smukke Arresødal, hvor en meget behagelig Modtagelse hos Conf.R. Bechs. — Alt er her overordentlig smukt, undtagen Arresøens, formedelst Flyvesandet, gule Vand, som især viser sig i Udløbs-Canalen.

Thorup.

Folketal 1216. — *Præstegaardens* Stuelænge er i Sommer ny opført, og særdeles pyntelig og god; maaskee er Indretningen mindre beqvem. En smuk Have paa henvend 10^{skp}. Land er anlagt. — Udhusene endnu maadelige. (1850: Præstegaarden i høist pyntelig Stand, maaskee mindre solid. Haven særdeles skøn, og i Forbindelse med den store, smukt beplantede, næsten prægtige Kirkegaard.)

Thorpmagle Skole. Patron for samtlige Skoler er Gaardbruger Lars Peter Larsen. Skolehuset meget godt. 63 Børn. Læreren Frederik Hørup, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret duelig og flittig. Læsn. g. Skrivn. g× Orthographie tg× Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. tg? Gymnastik g. (1850:

Patron for samtlige Skoler Gdm. Frederik Albrechtsen. 87 Børn. Læreren Fr. Hørup, 39 Aar, har uddannet sig til en meget duelig Lærer; han katechiserer meget godt og med Følelse. Læsn. ug. Skrivn. mg× Retskr. ug. Rel. mg× Regn. ug. Indb. Und. mg× Gymn. mg? Skolehuset meget godt.)

Carlsminde Skole. Store og Lille Carlsminde (Navnet efter Landgreve Carl af Hessen) ere 2 Samlinger af Huse, for det Meste beboede af Fiskere. Nederste Classe kom til Thorpmagle. Skolehuset skal være meget godt. 55 Børn. Læreren Søren Christian Handrup, 52 Aar, Sem. fra Joenstrup, er noget indskrænket, men flittig, og katechiserer ikke ilde. Læsn. tg. Skr. tg. Orthographie tg? Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. ngl. Kun faa Tabeller bruges, og Børnene opflyttes meget for tidligt i Bogclassen. Gymnastik ngl. (1850: 69 Børn. Læreren S. C. Handrup, 62 Aar, er drikkædlig og uduelig. Hielpælærer Hans Frederik Sørensen, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, har ikke været længe ved Skolen, og fandt den meget forsømt; han katechiserer nogenledes. Læsn. mg? Skrivn. tg? Rel. g? Regn. mg. Indb. Und. g× Gymn. ngl. Ved denne og Kikhavn Skole haves ingen Maskine, da det menes, at Børnene, hvis Forældre for det Meste ere Fiskere, have paa Fartøjerne tilstrækkelig Øvelse i at klatte. Skolehuset meget godt.)

Kikhavn Skole. Skolehuset særdeles godt, dog Skolestuen for snever. 76 Børn. Læreren Abraham Bentsen, 54 Aar, Sem. fra Joenstrup, Dannebrogsmænd, er en agtværdig Mand. Han katechiserer meget godt, og med virkelig religiøs Følelse. Børnene læse Psalmer meget smukt. Læsn. g. Skr. g. Orthographie g? Rel. ug. Regn. mg. Indb. Und. g? Gymnastik ngl. (1850: 55 Børn. Læreren Abr. Bentsen, 63 Aar, har været duelig, men er næsten blind. Hielpælærer Carl Emil Høeg, 21 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en flink ung Mand, og katechiserer godt. Læsn. mg. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. bruges kun lidet af Mangel paa Plads. Gymn. tg. Skolehuset er meget godt, men Skolestuen endnu vel lille.)

Den 28de Septbr. visiterede jeg i *Thorup Kirke*. Den tilhører Kongen, er stor og anseelig, skiøndt den tilbygte Deel kun har Bræddeloft, og Hvælvingerne kun ere lave. Den trænger til en Hovedreparation, som er lovet,

tilligemed en ny Altertavle og et Orgel, hvortil Menigheden er villig at bidrage. — Spr. Thayssen (tilforn Katechet i Stege) prædikede over 2 Thess. 2, 13-17: »Hvad have vi at gjøre ved det Misforhold, hvori χ stelig Fromhed og Vandel saa ofte synes at staae til χ stelig Kundskab«. Løse Formaninger uden Grundighed, og uden Sammenhæng med hverandre eller med Text og Thema. Katechisationen ret god, men ikke i Kirkestiil. Skjøndt Kirkegangen ellers roses, vare dog ikke mange Ældre tilstede, og af de unge Karle fattedes over $\frac{2}{3}$ Dele, hvilket jeg alvorligen foreholdt Menigheden. Det meentes, at Sildefiskeriet var til Hinder. De senest Confirmerede svarede godt, de Ældre fattedes især Eftertanke. (1850: Den 18de Julii visiterede jeg 2den Gang i Thorup Kirke. Den er bleven smukt istandsat og har faaet et Orgel og en Altertavle af Const. Hansen, Xstus med de smaa Børn, just ikke heldig. Spr. Thayssen prædikede over 2 Tim. 3, 14. 15: »Hvad eier en Xsten i sin Barndoms-Tro«. Skjønsnak, uden ret Klarhed og aldeles upopulær; Foredraget frit og med Kraft, men med en noget søgt Høitidelighed; Katechisationen god. En talrig Forsamling, og Ungdommen svarede godt.)

Meelby.

Folketal 897. — I dette Sogn begynder Flyvesandet.

Præstegaarden er meget stor i Omfang, men har kun $3\frac{1}{2}$ Længe. Stuehuset har smaa, men meget nette Værelser. (1850: Præstegaardens smaa og lave Værelser ere meget pyntelig holdte, saa de for en lille Familie afgive en meget hyggelig Bolig.)

Meelby Skole. Patron for begge Skoler Gaardbruger Peter Nielsen. Skolehuset godt. 87 Børn. Læreren Niels Frederik Lassen, (Søn af Lassen paa Kongsdal), 43 Aar, blev dimitteret fra Slagelse lærde Skole, men gik re-ject, siden Privatist fra Joenstrup, skal være indbildsk og forsømmelig; ellers ikke uduelig. Læsn. mg? Skr. g? Rel. tg. Regn. tg. Indb. Und. g. Gymnastik kunde jeg i begge Skoler ikke see formedelst Regn; der haves endnu kun laveste Grad, men Maskiner ere anskaffede. (1850: Patron for

begge Skoler Gdm. Jørgen Olsen. Skolehuset meget godt. 113 Børn. Læreren N. Fr. Lassen, 52 Aar, skal for en stor Deel have aflagt sine Feil, men dog ikke ganske. Han katechiserede i Kirken ret godt, men skal ellers for det Meste holde sig til Ramsen. Læsn. g× Skrivn. deals mg., deals ngl. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. tg? Gymn. tg. — Da Skolen er saa talrig, og mange Børn have saa lang Vei til Skolen, paatænkes en ny Skole, hvortil Pladsen allerede haves.)

Hanehoved Skole. Børnene kom til Meelby. Skolehuset skal være meget godt. 54 Børn. Læreren Christian Andreas Morsing, 77 Aar, Sem. fra Blaa-gaard, er udlevet. Hielpælærer Nilas Larsen, 24 Aar, Sem. fra Joenstrup, er indskrænket, men flittig; skal have været tilbøielig til Pryglesystemet. Læsn. mg? Skr. g× Rel. tg× Regn. mg. Indb. Und. ikke indført. (1850: Børnene kom til Meelby. Skolehuset skal være meget godt. 50 Børn. Læreren August Abraham Reumert Sinding, 35 Aar, Cand. Theol., roses, og katechiserer godt. Læsn. g× Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. bruges kun lidet. Nederste Classe g. Gymn. g.)

Den 29de Septbr. visiterede jeg i *Meelby Kirke*. Den tilhører Kongen, er meget simpel, men lys, og vel vedligeholdt. En ny Altertavle er bestilt. — Spr. Th. N. Nielsen prædikede over 2 Tim. 3, 13-15: »Bliver i det, I have lært, holder fast ved Eders Barndoms Tro!« En god, smuk og χ stelig Prædiken; Foredraget frit og behageligt, skjøndt Stemmen undertiden har noget Grædende. Han katechiserede meget godt. Kirkegangen skal i Almindelighed være god; ogsaa i Dag var en talrig Forsamling af Ældre og Yngre tilstede, og Ungdommen viste særdeles god Christendomskundskab og Eftertanke. Nogle udmærkede sig fortrinligen. (1850: Den 18de Julii visiterede jeg 2den Gang i Meelby Kirke. Kirken er sat i ret smuk Stand, og har faaet en — daarlig — Altertavle af en Andersen: Den Opstandne viser sig for Qvinderne. Spr. Wesenberg prædikede over Joh. 8, 31-47: »Den sande Frihed, som Xstus har erhvervet os«. (Samme Text og Thema som Dagen tilforn i Ramløse.) Indholdet kunde være antageligt, men intet Gribende, og Foredraget skrigende og affecteret; Katechisationen urolig og jagende; det Hele manglede al Hiertelighed. Af Ældre

kun Faa; Ungdommen talrig; den kunde med Færdighed opremse Lærebogen, men Eftertanke fattedes i ualmindelig Grad.)

Embedsbøgerne i særdeles god Orden.

Næsten alle Kirkegaardene i dette Herred ere uordentlige, og have ofte ikke engang en Vei fra Porten til Kirken. Da næsten alle disse Kirker tilhøre Kongen, tager Provsten intet Syn derover.

Strø Herred er et ukirkeligt Herred; kun i Thorup og Meelby er Kirkegangen antagelig. Ved Visitatserne mødte næsten Ingen af de Ældre, Ingen af de dannede Classer, kun et Par Steder en enkelt Præst. Flere Sogne ere i ondt Rygte, især Skævinge og Alsnyderup; paa sidste Sted skal dog nogen Forbedring bemærkes. Af sværmeriske og secteriske Bevægelser mærkes her naturligviis Intet. De fleste Præster ere vakkre Mænd, men, med Undtagelse af Provst Sommer, neppe af gennemgribende Kraft. Skolevæsenet hæver sig ikke over det Sædvanlige.

HOLBO HERRED

Ramløse og Annise.

Folketal 1509 (efter Tællingen i dette Aar 1595).

Den 29de September besøgte jeg *Annise Skole*, men da jeg kom noget silde, havde Læreren ladet Børnene gaae, saa Indb. Und. og Gymnastik ei kunde prøves. Gymnastiken skal kun være ringe. Skolehuset meget godt. Patron for alle 3 Skoler Gaardbruger Ole Nielsen. 111 Børn. Læreren Eiler Christian Holch, 62 Aar, Sem. fra Blaagaard, er vel ikke uflittig, men eenfoldig, og katechiserer kun maadeligt. Læsn. tg.; Børnene kiendte ikke Skilletegnene. Skr. tg? Rel. g. Regn. mdl. (1850: Skolehuset godt, men Skolestuen for snever og skal nu udvides. Patron Gaardmand Lars Nielsen. 119 Børn. Læreren Jens Christian Smith, 47 Aar, Student, ikke Sem., katechiserer ret godt og gjør sig Umage. Læsn. g× Skrivn. tg? Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. tg. Gymn. ngl.)

I Annise Sogn har man paatænkt Oprettelsen af endnu en Skole, men det synes ikke at komme istand.

Præstegaarden er god og vel vedligeholdt, men Leiligheden temmelig indskrænket. Haven temmelig stor. (1850: Præstegaarden i samme gode, men indskrænkede Tilstand.)

Denne Menighed hører vist til de meest fordærvede i Landet. Tyverie, Røverie, Mordbrand ere eller have været Dagens Orden; og det er intet andet Sted forekommet mig, at Communionen saaledes forsømmes. Flere Aar har der slet ingen Communion kunde holdes om Foraaret, eller kun en enkelt Søndag for nogle Faa; ogsaa om Efteraaret er Communionen i det folkerige Sogn kun ringe. Blandt Aarsagerne er uden Tvivl Præsten Lakiers halvgale, gudsbespottelige Embedsførelse i 40 Aar. Den nærværende Sognepræst er vel uden Tvivl en retskaffen Mand, og skal være punctlig i sine Forretninger, men han er ikke begavet, og hans Omgang frastødende. Han har været her i nogle og 30 Aar; og saaledes faae vi over 70 Aar, hvor Præste-Embedet ikke har været ført til Velsignelse,

og det paa en Egn, hvor der saa hellig behøvedes en kraftig, omhyggelig og kierlig Indvirkning. (1850: Den gamle Sognepræst Nielsen er i forrige Aar afgaaet ved Døden. I de senere Aar har Personel-Capellan Krog, nu befordret til Færøerne, meget ophiulpet den kirkelige Tilstand; dog er endnu Foraars-Communionen meget ringe.)

Den 30te September visiterede jeg i *Ramløse Kirke*, Kongen tilhørende. En smuk Kirke, i særdeles god Stand; en Altertavle af Købke, Xstus og Nicodemus (daarligt). — Spr. L. Nielsen prædikede over Marc. 1, 14. 16: »Jesu Tro, dens Beskaffenhed, dens velgiørende Virkninger«. Keedsommelig Snak i et keedsommeligt og svagt Foredrag. Katechisationen slet. Manden er 74 Aar gl., aflægs, og taler om Capellan. En talrig Ungdom, som i det Hele svarede ret godt. Af Ældre kun 5 eller 6 Mænd. Jeg endte Handlingen med en meget alvorlig Tale, fornemmelig med Hensyn paa Communionens Forsømmelse. (1850: Den 17de Julii visiterede jeg 2den Gang i *Ramløse Kirke*. Kirken er som forrige Gang. Den nye Sognepræst Nielsen (tilforn i Meelby, siden i Nykiøbing paa Falster) prædikede over Joh. 8, 31. 32: »Hvorledes Jesus ved sit Sandheds-Ord fører os til den sande Frihed«. En god Prædiken, holdt med Liv og Frihed, lidt for hurtigt. Katechisationen meget god. Af Ældre vare ikke Mange tilstede, men Ungdommen var meget talrig, og svarede særdeles vel.)

Ramløse Skole. Skolehuset meget godt. 102 Børn. Læreren Ole Christensen, 62 Aar, Sem. fra Blaagaard, har nok altid været en Stymper, og er nu vel ogsaa affældig. Læsn. g? Skr. tg? Rel. tg. Regn. mdlg. Indb. Und. tg. Gymnastik saae jeg ikke formedelst Regn, men skal kun være nogenledes. (1850: P. Gdm. Niels Rasmussen. Skolehuset meget godt. 88 Børn. Læreren Ole Christensen, 71 Aar, gaaer og drøsser, men forholder sig ellers ordentligt. Hielpælærer Eskild Besoni Eskildsen, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og flittig, katechiserer godt. Læsn. g. Skrivn. ug. Retskr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. mg?)

Aagerup Skole. Skolehuset meget godt, sielden rummelige Værelser. 80 Børn. Læreren Hans Jensen Visby, (Fader til 2 Præster og en theologisk Candidat), 65 Aar, Sem. fra Blaagaard, er endnu en duelig og flittig Mand;

han katechiserer temmelig plebeisk. Læsn. mg. Skr. g. Rel. g. Regn. ngl. Indb. Und. tg. Gymnastik skal være tg. (1850: Børnene kom til Ramløse. Patron Gdm. Niels Rasmussen. Skolehuset skal være meget godt. 77 Børn. Læreren H. J. Visby, 73 Aar, D. M., har nu Hielpælærer Hans Henrik Baumgarten, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup, der ligeledes er duelig og flittig. Læsn. mg. Skrivn. mg. Retskrivning g. Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. g. Gymn. ringe.)

Helsinge og Valdbby.

Folketal 1908. — *Præstegaarden* meget god, særdeles stor og rummelig. Haven 2½ td. Land, og udmærket smuk. — Helsinge har en smuk Beliggenhed, og ved den store Kroes vidtløftige Bygninger et noget kiøbstedmæssigt Udseende. — Den nuværende Sognepræst har endnu ikke overtaget Gaarden, saa Provstinde Wedel endnu førte Huusholdningen. (1850: Præstegaarden er sat i smuk Stand, og er særdeles god. Den store og smukke Have er vel vedligeholdt.)

Den 1ste October visiterede jeg i *Helsinge Kirke*. En Stiftskirke, smuk og vel vedligeholdt. Spr. Find prædikede over Tit. 2, 13-15. Kort, tyndt, rationalistisk Væv om »Kierlighed, Retfærdighed og Helliggiørelse«, uden al Klarhed, og det Øvrige ligesaa ulogisk som Themaet. Foredraget svagt og usikkert. Katechisationen bedre, men ogsaa usikker. Endeel Ældre (Kirkegangen skal være antagelig) og en talrig Ungdom, som svarede ret vel, og syntes at have Opmærksomhed, dog de ældre mere end de yngre. (1850: Den 16de Julii visiterede jeg 2den Gang i Helsinge Kirke. Kirken er vel vedligeholdt og ret smuk; en ny Altertavle kunde behøves. Spr. la Cour prædikede over Joh. 7, 45-47: »Lader Eder ikke forføre!« Text og Thema passede kun lidet til hinanden, men ellers en levende, *χ*stelig Prædiken, ogsaa foredragen med ualmindeligt Liv, og dog med Smag og Anstand. Katechisationen meget god. En særdeles talrig Forsamling, og Ungdommen svarede meget godt.)

Amminstrup Skole. Patron for alle Skoler Møller Albrechtsen. Skolehuset meget godt. 95 Børn. Læreren Joh. Fr. Christian Brammer, 43 Aar, Sem.

fra Joenstrup, er vel indskrænket, men katechiserer godt, naar han ikke bliver confus. Læsn. g. Skr. tg. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. tg. Gymnastik g. (1850: Børnene kom til Neilinge. Patron Gdm. Hans Madsen. Skolehuset skal være meget godt. 104 Børn. Læreren Brammer, 52 Aar, er sagt-færdig, men tro og flittig. Læsn. mg? Skrivn. g× Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. tg.; nederste Classe overalt ringere. Gymn. tg.)

Den 2den October besøgte jeg:

Neilinge Skole. 71 Børn. Læreren Lars Peter Rasmussen, 45 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en duelig og flittig Lærer, katechiserer godt; dog stode Læsning og Skrivning tilbage. Læsn. tg. Skr. g. Rel. ug. Regn. mg. Indb. Und. tg? Ogsaa i nederste Classe staaer Bøglæsningen tilbage. Gymnastik mg. Skolehuset lille, men godt. (1850: Patron Gdm. Niels Hansen. Skolehuset meget godt. 63 Børn. Læreren Lars Peter Rasmussen, 54 Aar, har Iver og Kraft, men ikke megen Forstand; Katechisationens Indhold derfor tyndt. Læsn. g. Skrivn. tg. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. tg. Gymn. mg.)

Valdby Skole. 92 Børn. Læreren Joh. Adolph Ortved, 73 Aar gl., Student, er aldeles affældig. Hielpelærer Alexander Theodor Schmidt, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup, er gift og fattig, dog duelig og flittig, katechiserer ret godt, men Bøglæsningen kun tg? Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. tg? Gymnastik saae jeg ikke formedelst Regn, men skal være tg. Skolehuset godt. (1850: Patron Gdm. Lars Børgesen. Skolehuset meget godt. 80 Børn. Læreren Hans Peter Uggerløse, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, har tilforn været Underofficer, og er derfra Dannebrogsmænd; er meget geskæftig, skal være yderst accurat; han katechiserer springende fra Eet til et Andet. Læsn. mg. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. mg? Gymn. g.)

Valdby Kirke, som tilhører Kongen, seer udvendig meget peent ud, men skal indvendig være grøn af Fugtighed og styg; i næste Aar forestaaer en Hovedreparation. (1850: Valdby Kirke er nu en meget smuk Kirke; en temmelig heldig Altertavle af Const. Hansen, Jesus hos Martha og Maria; Orgel.)

I dette Pastorat klages vel ikke i den Grad over Moraliteten, som i Ramløse, men Egnens Aand driver dog ogsaa her sit Væsen.

Veiby og Tibirke.

Folketal 1490. — *Præstegaarden* gammel, lave Værelser, dog ret beboelig og ret vel vedligeholdt. Haven tildeels i Terrasser, men ubetydelig. (1850: Præstegaarden er meget forbedret, hvad Stuelængden angaaer, og er nu en smuk Bolig. Haven forvildet.)

Ved Tisvilde (Tibirke Sogn) er Helenæ Grav, som jeg dog formedelst Regn og Tidens Knaphed ikke saae; ligeledes en Ærestøtte for Sandflugtens Dæmpning, der under Frederik IV skal have ødelagt en Mængde Gaarde.

Veiby Skole. Patron for samtlige Pastoratets Skoler Districtscommisair Ole Nielsen. Skolehuset meget godt. 81 Børn. Læreren Niels Jensen, 57 Aar, Sem. fra Blaagaard, er en agtværdig Mand, og katechiserer godt. Læsn. mg? Skr. g× Rel. mg× Regn. g. Indb. Und. mg. Gymnastik ngl. (1850: Patron for samtlige Skoler Gdm. Ole Larsen. — 84 Børn. Læreren Niels Jensen, 66 Aar, er fremdeles baade duelig og flittig, katechiser[er] ret godt. Læsn. mg. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. g? Indb. Und. mg. Gymn. g. Skolehuset meget godt.)

Unnerup Skole. Børnene kom til Veiby. Skolehuset skal være meget godt. 54 Børn. Læreren Jens Lundt, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en flau Person, som gjør sig vigtig, men kun udretter Lidet. Læsn. g? Skr. g. Rel. tg. Regn. ngl. Indb. Und. ngl. Gymnastik mg. (1850: 55 Børn. Læreren Jens Hansen Lundt, 41 Aar, gjør sig mindre vigtig, men katechiserer kun nogenledes. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. g. I Regning gav han forviklede Opgaver, hvorved Børnene kun skilte sig maadeligt. Indb. Und. mg. Gymn. g? Skolehuset meget godt.)

Tisvilde Skole. Skolehuset meget godt. 87 Børn. Læreren Frederik Christian Niemann, 53 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og flittig. Læsn. g. Skr. g? Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g× Gymnastik mg. (1850: 91 Børn. Læreren Fr. Chr. Niemann, 62 Aar, er siudskvoren, især i Skrivning; kate-

chiserer dog saa temmelig. Læsn. tg? Skrivn. ngl. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. g. Gymn. g. Skolehuset meget godt. (Læreren er maaskee tilbøielig til at sidde længe ved Gilderne.)

Den 3die Octbr., 17 S. e. Trin., visiterede jeg i *Veiby Kirke*. Den tilhører Kongen, er stor, lys, har smukke Hvælvinger, vel vedligeholdt. Spr. Dr. Phil. Müller prædikede over Dagens Epistel, hvorfra han, just ikke paa den lige Vei, kom til Ps. 1, 1. 2. og til et langt Thema om »den Gudfrygtiges Salighed, saavel under Livets ublide som blide Kaar«. Der var ikke Meget at rose, uden en vis Trohietthed, som ogsaa udtalte sig i det frie, men monotone, Foredrag. Katechisationen ret god. En talrig Forsamling, og Ungdommen svarede temmelig godt, men Eftertanken syntes kun lidet vakt. (1850: Den 14de Julii, 7 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i *Veiby Kirke*. Kirken er fremdeles i god Stand. Spr. Provst Blichfeldt prædikede over Dagens Evangelium: »Naar Nøden er størst, er Guds Hielp nærmest«. Jævnt i Tanker og Udtryk, dog ret godt; Foredraget ogsaa jævnt, dog ikke uden Kraft; Katechisationen derimod svag. En talrig Forsamling, og Ungdommen svarede meget godt.)

Blidstrup.

Folketal 902. — *Blidstrup* skal tilforn have havt flere Gaarde, men har nu kun Kirken, Præstegaarden og Skolen.

Præstegaarden er gammel, maaskee ikke just daarlig, men meget uhyggelig og forsømt; Alt lugter af Tobak og Brændeviin. Haven ret kiøn. (1850: Præstegaarden som forrige Gang; Luften i Værelserne synes dog noget renere. Haven ret kiøn.)

Den 4de Octbr. visiterede jeg i *Blidstrup Kirke*. Den tilhører Kongen, er smuk og vel vedligeholdt; en Altertavle af Eckersberg (Qvinderne ved Graven), og Orgel (Kongen giver til Orgelers Anskaffelse 100^r, naar Menigheden vil give Resten). — Spr. Hilde prædikede over Ordspr. 22, 6: »Nogle faa vigtige Klogskabsregler med Hensyn til en fornuftig og χ stelig Børneopdragelse«. (Manden har selv ladet sine fleste Børn opvoxte uden Opdragelse; i disse Dage er en Søn bleven gift med en Husmands Datter,

og en Datter med en Bonde. Manden skaber sig saaledes, at man maa troe, han drikker.) Lutter daarligt Sludder; ikke et χ steligt Ord. Foredraget: hvert Ord et Skriig, uden Forbindelse med de andre Ord. Katechisationen var taalelig. En temmelig talrig Forsamling. Ungdommen svarede godt. (1850: Den 13de Julii visiterede jeg 2den Gang i Blidstrup Kirke. Kirken er anstændig holdt, et skrigende Orgel. Spr. Hilde prædikede over Ordspr. 8, 17: »De uskatteerlige Fordele, som en tidlig og indtil Livets Ende fortsat Guds frygt fører med sig.« Omtrent ligesom sidst, og Katechisationen daarlig. Kirkegangen skal være god, og i Dag var der en talrig Forsamling. Ungdommen svarede ret godt, om ikke med megen Eftertanke. — Kirkegaarden meget bevoxet.)

Blidstrup Skole. Patron Gaardbruger Anders Andersen. Skolehuset meget godt. 71 Børn. Læreren Carl Engelbreth Liebst, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget duelig og flittig; katechiserer godt. Læsn. ug. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg \times Indb. Und. mg. Gymnastik g. (1850: Patron for begge Skoler Gdm. Ole Pedersen. 120 Børn. Skolehuset meget godt. Læreren C. E. Liebst, 45 Aar, er særdeles duelig og flittig, og katechiserer meget godt. Læsn. ug. Skrivn. g. Retskrivn. g. Rel. ug. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. mg.)

Smidstrup Skole. Patron Gaardbruger Hans Pedersen. Børnene kom til Blidstrup. Skolehuset skal være meget godt. 41 Børn. Læreren Otto Christian Olsen, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, er noget indskrænket, men ellers duelig og flittig. Læsn. ug. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg \times Indb. Und. g. Gymnastik tg. (1850: Børnene kom til Blidstrup. Skolehuset skal være meget godt. 40 Børn. Læreren O. C. Olsen, 41 Aar, er meget brav, katechiserer godt. Læsn. mg. Skrivn. g \times Retskrivn. g \times Rel. ug. Regn. ug. Indb. Und. g. Gymn. g.)

Bemærkningen om Præstens Tilstand bekræftede sig, dog sige Nogle, at det mere har været, end er. (1850: Efter hvad jeg hører og selv syntes at kunne bemærke, er der nu Intet at udsætte paa Præstens Forhold, men han er bleven meget tunghør.)

Græsted og Maarum.

Folketal 2082. — *Alume Skole*. Patron Gaardbruger Niels Jensen. Skolehuset særdeles stort og godt. 101 Børn. Læreren Hans Christian Lohmann, 57 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ikke uduelig, og katechiserer temmelig godt, men er nok noget forsømmelig, især ved nederste Classe. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. tg? Gymnastik g. (1850: Patron Gdm. Hans Andersen. 108 Børn. Læreren Lohmann, 65 Aar, er nu apoplektisk. Hjelpe-læreren Fritz Theodor Bærentzen, 28 Aar, Sem. fra Joenstrup, mangler Liv og katechiserer kun saa saa. Læsn. tg× Skrivn. tg. Rel. tg. Regn. g× Indb. Und. g. Gymnastik tg. Skolehuset godt.)

Den 5te October visiterede jeg i *Græsted Kirke*. En Stiftskirke, som vel er i upaaklagelig Stand, men mørk, og kunde trænge til ny Maling og Op-pudsning. Spr. Weile prædikede over Eph. 5, 15-17: »Nogle af de vigtigste Fordele, som den offentlige Underviisning kan forskaffe os«. Meget simpelt, men dog ganske taaleligt, saavel i Indhold som i Foredrag. Manden er 75 Aar gl., men endnu ganske rørig, og synes at tage sig ganske vel af sit Embede. Kun katechiserer han maadeligt og søvngigt, om Lysmaterie o. s. v. Maaskee er det en Følge heraf, at Ungdommen i det Hele kun svarede maadeligt, og med faa Undtagelser hverken viste Færdighed eller Eftertanke. Efter det slette Veir var der dog en antagelig Forsamling. Kirkegangen skal i Hovedsognet være jævn, i Annexet temmelig ringe. (1850: Den 12te Julii visiterede jeg 2den Gang i Græsted Kirke. Kirken er bleven sat i god Stand; den er vel simpel, men lys og smuk. Spr. Sax-torph prædikede over Luk. 10, 38-42: »Eet er fornødent«. En god, *χ*stelig Prædiken, ordentlig disponeret, hiertelig og med et godt Foredrag; ogsaa Katechisationen særdeles god. En meget talrig Forsamling fyldte den rummelige Kirke, og Ungdommen svarede godt, skiøndt der hos endeel af de Ældre fattedes Eftertanke.)

Præstegaarden er særdeles god, teglhængt, og særdeles vel og pyntelig holdt. Haven er i den gamle Buxbom-Smag, men i sit Slags ret brillant. (1850: Præstegaarden god, skiøndt den i det Mindre kan trænge til Forbedring. Haven som sidst.)

Græsted Skole. Patron Sognefoged Mads Pedersen. Skolehuset meget godt. 124 Børn. Læreren Christian Liebst, 63 Aar, Sem. fra Blaagaard, skal have været en duelig Mand, men er nu noget asthmatisk; har været Skolelærer i 42 Aar. Hielpelærer er hans Søn Andreas Ferdinand Liebst, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup; han er meget flittig og ret duelig; katechiserer ret godt, men tildeels som en nylig dimitteret Seminarist. Læsn. g× Skr. g× Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. tg. Gymnastik mg. (1850: Patron Gdm. Jens Pedersen. Skolehuset godt, men endnu en Skolestue og Værelse til Andenlærer er under Bygning. 194 [Børn]. Læreren Christian Liebst, 71 Aar, synes tidlig at have gjort sig gammel, har et sødt Væsen, og er ikke liidt. Skolen har ofte maattet skifte Hielpelærer, og undertiden ingen havt, hvorved Skoleforsømmelserne ere tiltagne. Den nuværende Hielpelærer Lauritz Petersen, 21 Aar, nylig dimitteret fra Joenstrup, er først ankommen i disse Dage. Ogsaa Andenlæreren Ditlev Mortensen, 22 Aar, Sem. fra Skaarup, er først nylig ankommen. Han skal besidde gode Kundskaber, og synes med Iver at antage sig Skolen, katechiserer med Liv. Læsn. ngl. Skrivn. g× Rel. g? Regn. tg. Indb. Und. kan kun bruges lidet, hidtil af Mangel paa Plads. Gymnastik i nogen Tiid ophørt.)

Den 6te Octbr. besøgte jeg:

Maarum Skole. Patron Gaardbruger Anders Nielsen. 70 Børn. Læreren Christen Mogensen, 41 Aar, Sem. fra Joenstrup, skal være noget forfalden og forsømmelig; Tilstanden kun ringe. Læsn. g? Skr. g. Rel. g. Regn. ngl. Indb. Und. ngl. Gymnastik ngl. Han katechiserer nogenledes. Skolehuset meget godt. (1850: Patron Gdm. Søren Larsen. Skolehuset meget godt. 97 Børn. Læreren Andreas Ferdinand Liebst, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget duelig og flittig Mand, katechiserer godt. Læsn. mg? Skrivn. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg? Gymn. mg.)

Maarum Kirke har et Spiir, og er i Form omtrent som Hornbek Kirke. Den tilhører Kongen, og skal nylig være smukt istandsat. Jeg saae den ikke formedelst Søleføre. (1850: Maarum Kirke er simpel, men rummelig, og i meget smuk Stand, med Spiir.)

Kagerup Skole. Børnene mødte i Maarum. Patron Gaardbruger Lars

Larsen. Skolehuset skal være meget godt. 70 Børn. Læreren Knud Henrik Broust, 41 Aar, Sem. fra Joenstrup, er meget indskrænket og katechiserer slet, men uden Tvivl flittig og tro. Læsn. mg. Skr. g. Rel. tg. Regn. mg. Indb. Und. kun ngl. Gymnastik tg. (1850: Børnene kom til Maarum. Skolehuset skal være meget godt. Patron Gdm. Søren Larsen. 75 Børn. Læreren Broust, 50 Aar, er en Træmand og katechiserer dødt og slet. Læsn. g. Skrivn. tg. Rel. ngl. Regn. g. Indb. Und. tg. Gymn. tg.)

Søborg og Gilleleie.

Folketal 1510. — *Præstegaarden* er ny, meget god, og vel vedligeholdt, men mindre beqvemt indrettet. (1850: *Præstegaarden* er smukt vedligeholdt, og synes meget god.)

Søborg Skole. Patron Gaardbruger Ole Jørgensen. Skolehuset godt. 80 Børn. Læreren Niels Nielsen, 56 Aar, Sem. fra Blaagaard, er en gnaven og træven Person, i Klammerie med Bønderne, haard mod Børnene; skal dog ikke forsømme Skolen, men har for flere Aar forsømt flere Rubriker i Kirkebogen. Han katechiserer med uophørlig tosset Ironie, og Skolen er slet. Læsn. ngl? Skr. maadelig, næsten kun Stavelser. Rel. tg. Regn. mdl. Indb. Und. ngl? Gymnastik mdl. (1850: Patron Gdm. Christen Hansen. 116 Børn. Læreren Henrik Hansen Mangor, 33 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og ordentlig, katechiserer temmelig godt. Læsn. mg. Skrivn. mg. Retskrivning g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. var uden Liv og Nøiagtighed, og nederste Classe stod i Alt meget tilbage. Gymnastik blev ikke prøvet formedelst Regn. Skolehuset meget godt.)

Hedsberg Skole. Børnene kom til Søborg. Skolehuset skal være godt. Patron Krigsraad Faber. 75 Børn. Læreren Joachim Peter Broust, 73 Aar, Student, skal aldrig have duet stort, og er nu affældig. Hielpelæreren Peter Vilhelm Edvard Carstensen, 28 Aar, Privatist fra Joenstrup, har kun været her et Aar. Han skal ikke mangle Lyst og Evne, men være udannet; han har tilforn været Barbeer, og er kun kort Tiid manuduceret af Frølund. Læsn. tg? Skr. g. Rel. tg? Regn. tg. Indb. Und. ngl. Gymnastik tg. (1850: Patron Gdm. Adam Rasmussen. 71 Børn. Læreren Anton Nicolai Jensen,

42 Aar, Sem. fra Joenstrup, ansees for at være meget duelig, og katechiserer temmelig godt. Læsn. mg. Skrivn. mg. Retskrivning g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. bruges for nærværende Tiid ikke. Gymn. ringe. Skolehuset meget godt.)

(Paa Veien til Gilleleie seet de smukke Anlæg og den delige Udsigt ved Nakkehoveds tvende Fyrtaarne.)

Gilleleie Kirke er den nordligste Kirke i Sieland. Den tilhører Kongen, er en lille Kirke med Spiir, uden Hvælving, men er nylig sat i udmærket smuk Stand. Altertavle af Lund, Qvinderne ved Graven; især er Engelen deilig. (1850: Gilleleie Kirke er i samme gode Stand.)

Gilleleie Skole. Patron Giestgiver Mentz. Skolehuset meget godt. 129 Børn. Læreren Cornelius Hansen, 61 Aar, Sem. fra Trolleborg, er en meget brav og duelig Mand, som katechiserer godt og hierteligt; men Børnetallet er vel stort for den aldrende Mand. Ved Katechisationen med øverste Classe brugte han vel mange Konster. Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg? Regn. tg. Indb. Und. tg. Gymnastik mdl. En stor Deel af Børnene af øverste Classe udebleve, hvilket blev anmærket for Skolecommissionen. (1850: Patron Giestgiver Mentz. 127 Børn. Læreren Cornelius Hansen, 71 Aar, Sem. fra Trolleborg, er nu affældig, og har som Hielpælærer sin Søn Niels Hansen, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup; han har kun været her kort, er ret brav, men Skolen er altfor talrig. Læsn. mg. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. g× Indb. Und. g. Gymn. tg. Skolehuset meget godt.)

Den 7de Octbr. visiterede jeg i *Søborg Kirke*. Den tilhører Kongen; er en meget stor Kirke med 2 Rækker Hvælvinger; kan blive meget smuk ved en forestaaende Hovedreparation; kun vanzire nogle Tværbielker over Hvælvingerne. Spr. Raaschou (tilforn i Skørpinge) prædikede over Præd. B. 12, 1: »Hvor vigtigt det er, at den unge χ sten ofte overveier Xstendommens Sandheder«. Noget overfladeligt, nogen Tendents til Smuktalerie. Foredraget vel frit, men svagt og monotont, med endeel eensformige, sødladne Gebærder. Han katechiserer meget godt. Uagtet det slette Veir vare endeel Ældre tilstede; af Ungdommen fra Gilleleie fattedes Mange. Ungdommen er opvakt, vel underviist, og svarede særdeles

vel. (1850: Den 10de Julii visiterede jeg 2den Gang i Søborg Kirke. Den anseelige Kirke er sat i meget smuk Stand, kun har den faaet en flau Altertavle af en Thomsen, hvor Xstus, 12 Aar gammel i Templet, seer ud som en lille Pige, der just er sprungen ud af Sengen. Provst Raaschou prædikede over Matth. 18, 3: »Betydningen af det Ord: Hvis I ikke vorde som Børn — —«. Kun lidet passende for Anledningen, sødladende i Indhold og Foredrag; det Gode deri manglede Klarhed og Kraft til at trænge ind. Katechisationen antagelig. Veiret var ugunstigt; kun faa Ældre vare tilstede, men en talrig Ungdom, som svarede meget godt.)

Esbønderup og Nøddebo.

Folketal 1617. — *Villingerød Skole*. Patron Procurator Kløker. Skolehuset meget godt. 56 Børn. Læreren Lars Mogensen Saunte, 39 Aar, Sem. fra Joenstrup, katechiserer temmelig godt, men noget tactløst. Han har havt en Jordlod, som skal have afdraget ham noget fra Skolen, men den har han nu afhændet. Læsn. g. Skr. mg. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. (1850: Børnene kom til Esbønderup. Patron Gdm. Niels Hansen. Skolehuset skal være meget godt. 81 Børn. Læreren Lars Mogensen Saunte, 48 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ordentlig og flittig, men katechiserer kun nogenledes. Læsn. mg? Skrivn. g× Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. bruges kun lidet. Gymnastik ikke prøvet formedelst Regn.)

Præstegaarden er meget indskrænket, men ellers god, og meget peent holdt. Der skal nu indrettes flere Værelser. Haven meget smuk og net. (1850: Præstegaarden har faaet en betydelig Udvidelse og nogen Forbedring, men kan behøve mere. Haven meget smuk.)

I Esbønderup By er Kronborg Districts Sygehuus.

Den 8de Octbr. visiterede jeg i *Esbønderup Kirke*. Den tilhører Kongen, er stor, men mørk, lave Hvælvinger og tildeels Bræddeloft; trænger til en Hovedreparation. — Spr. Helms (tilforn i Sørbymagle) prædikede over Eph. 4, 17-20: »De vigtigste af de Xstendommens Fiender, med hvilke vi have at stride, naar vi ville fyldestgøre Xstendommens Fordringer til os, neml. Vankundighed, Sandselighed, verdsligt Sind«. (Denne Prædiken

er efter Visitats-Protokollen holdt ved Provstevisitats 1833.) Kort og tyndt, uden mindste χ stelige Dybde. Foredraget koldt, ellers ret godt, skiøndt af Papiret. Katechisationen ret god, men kold. Uagtet slet Veir en temmelig talrig Forsamling, men af de Unge fattedes ikke Faa, vel især formedelst de lange og slette Veie. Ungdommen svarede godt. (1850: Den 9de Julii visiterede jeg 2den Gang i Esbønderup Kirke. Kirken er aldeles omdannet, og nu meget lys og smuk. Spr. Helms prædikede over Joh. 8, 12: »Hvor passende den Sammenligning er, som Jesus gjør mellem sig og et Lys«. Ligesom sidst, aldeles dødt og koldt; Mere om Hedninge og Phariseer, end om Xstendom. Foredraget og Katechisationen ret gode. Veiret var meget ugunstigt, og af Ældre hørte Flere til Honoratiores, end til Almueclassen. Ungdommen svarede meget godt, og var opmærksom.)

Esbønderup Skole. Patron Procurator Lund. 76 Børn. Læreren Jens Smith er næsten 80 Aar, Sem. fra Blaagaard, skal have været meget brav, men nu affældig. Hielpelærer er hans Søn Vilhelm Smith, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup. Han er flittig og duelig, men katechiserer kun nogenledes. Læsn. mg. Skr. mg \times Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. øves kun tg., men Fremgangen mg \times Gymnastik, kun ringeste Grad, men deri mg. (1850: Patron Giestgiver Teisner. 109 Børn. Læreren Hans Jochum Hansen, 48 Aar, Sem. fra Joenstrup, lider vel af Tunghørighed, men er meget duelig og flittig, katechiserer godt. Øverste Classe i Alt mg. Indb. Und. mg. Gymnastik ikke prøvet formedelst Regn. Skolehuset meget godt.)

Den 9de Octobr. besøgte jeg paa Hiemreisen til Kiøbenhavn

Nøddebo Skole. Patron Proprietair Bang. 54 Børn. Den egentlige Lærer, Christensen, har i nogle Aar været dispenseret for at perfectionere sig i levende Sprog, hvortil han skal besidde særdeles Anlæg; han har nu søgt sin Afsked, da han med offentlig Understøttelse foretager en Udenlandsreise. — Dette Skolekald skal være af meget ringe Indtægter. Constitueret i hans Sted er Christian Peter Jacobsen, 24 Aar, Sem. fra Joenstrup, som er ret brav, og katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg \times Gymnastik mg. Skolehuset meget godt. (1850: Patron Skovrider Bruël. Skolehuset afbrændte i forrige Aar, men er nu

meget godt opbyggt. 56 Børn. Læreren Alexander Theodor Schmidt, 39 Aar, Privatist fra Joenstrup, skal ikke være paapasselig, men mangler ikke Duelighed, og katechiserer godt, med en smuk Stemme. Læsn. kun ngl. Skrivn. g. Rel. g? Regn. g. Indb. Und. bruges ikke, men Børresens ABC, og nederste Classe er forsømt. Gymn. tg.)

Nøddebo Kirke ansees for den ældste Kirke i Sielland. Nu er der intet Gammelt tilbage uden Kampestenene i de Mure, der ere blevne staaende. Den er en smuk lille Kirke med Spiir, en Altertavle af Roed (Xstus og Samaritanerinden) og et smukt Orgel. Den tilhører Kongen.

Holbo Herred har i det Hele Præster af ret agtværdig Charakteer, men Ingen, som er god Prædicant, eller som kunde virke med indgribende Kraft til Opvækkelse. Ligegyldighed er den herskende Charakteer, og Kirkegangen, hvor den er bedst, kun nogenledes. Skolevæsenet staaer i det Hele under det Sædvanlige.

1842

Den 13de April bivaanede jeg i Greve Provst Mellerups Jubilæum. Han var først Katechet ved Holmens Kirke, og har siden i 46 Aar været Sognepræst i Greve. Provst Sørensen i Snoldeløv, som ogsaa havde forfattet en Sang, der blev afsungen i Kirken, intimerede; og da Jubel-Oldingen ved Tanken om sin for ikke længe siden afdøde Hustru, ikke følte sig istand til at prædike, holdt jeg for Alteret en Tale over Ordspr. 3, 1-6. Provsten blev i denne Anledning udnævnt til Dannebrogsmænd.

Den 16de Mai, 2den Pintsedag, bivaanede jeg atter et Jubilæum i samme District. Sognepræsten i Ørsted, Orsleff, har i 50 Aar været Præst ved samme Menigheder, af hvilke de 4 første Aar som Personel-Capellan. Den 6te Mai var det 50 Aar, siden han holdt sin Indtrædelses-Prædiken, og denne Dag var bestemt til Jubel-Høitiden, hvorfor han ogsaa under dette Datum var bleven udnævnt til Consistorialraad. Formedelst hans Sygdom blev Høitiden udsat til førstnævnte Dag. 3 Jubel-Lærere vare tilstede, nemlig Provst Mellerup, Provst Kruse, 82 Aar gl., som intimerede, og Orsleff, som selv prædikede. Jeg sluttede med en Tale for Alteret over 1 Tim. 1, 7.

Derfra reiste jeg over Roeskilde til

MEERLØSE HERRED

Tølløse og Agerup.

Folketal 1638. — *Præstegaarden* meget god og særdeles rummelig; vel vedligeholdt; dog er een Udlænge gammel og maadelig. Haven temmelig stor og ret kiøn. (1850: Præstegaarden skal være meget god, skiøndt neppe pyntelig. En ny Udlængde er opført, særdeles god og solid. — Sognepræsten Provst Thestrup var ved Døden afgaaet en Times Tiid før min Ankomst.)

Den 18de Mai visiterede jeg i *Tølløse Kirke*. Den tilhører Hofjægermester Zeuthen, er ret smuk, kun noget mørk; i god Stand. — Provst Thestrup prædikede over Eph. 4, 15. 16: »Over Hensigterne af Forbindelsen imellem en *gystelig Menighed* og dens Lærer«. Prædikenen ret velskrevet, men tør, og intet *gysteligt Element*. Foredraget ret godt, men monotont og uden Hiertelighed. Han katechiserer godt. En talrig Ungdom, som svarede særdeles godt. (1850: Den 31te Mai visiterede jeg 2den Gang i Tølløse Kirke. Kirken er anstændig holdt, men heller ikke mere; Altertavlen er endnu den samme. — Forhenv. Personel-Capellan Teilmann, som i nogen Tiid har assisteret den Afdøde, prædikede over Eph. 4, 11-13: »Hvad skal Menighedens Hyrde (eller Præst) være?« Noget simpelt, koldt og kort. Katechisationen jappende. Ungdommen svarede meget godt; en talrig Forsamling var tilstede. Kirkegangen skal være ret god.)

Paa den store, med Træer beplantede Kirkegaard Høieste-Rets-Assessor Zeuthens og Julie Carnegies Grav.

Tølløse Skole. Patron Hofjægermester Zeuthen. 46 Børn. Læreren Lars Nielsen, 40 Aar gl., Sem. fra Joenstrup, er meget duelig og flittig; katechiserer godt. Øverste Cl. Læsn. ug. Skr. mg× Rel. ug. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. I det Hele en særdeles god Skole. Skolehuset meget godt. (1850: Patron Baron Zeuthen. Skolehuset meget godt. 57 Børn. Læreren Lars Nielsen, 48 Aar, er duelig og flittig, katechiserer temmelig godt. Læsn. mg? Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. god.)

Den 19de Mai besøgte jeg:

Nørrevallingerød Skole. Samme Patron. 34 Børn. Læreren Jørgen Hansen Bøye, 39 Aar, Sem. fra Skaarup, er ogsaa meget duelig og flittig, og katechiserer godt. Øverste Cl. Læsn. mg. Skr. ug. Rel. ug. Regn. g× Indbyrdes Und. mg. Gymnastik g. Skolehuset meget godt. (1850: Samme Patron. Skolehuset meget godt. 49 Børn. Læreren J. H. Boye, 46 Aar, (gift med sin egen Amme), er særdeles tro og meget duelig. Læsn. mg? Skr. g. Rel. ug. Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

Lunderød Skole. Samme Patron. 40 Børn. Læreren Joh. Christian Richmann, 52 Aar, ikke Sem., men i sin Tiid underviist af Flemmer i Kongsted, har ringe Evner, og katechiserer kun nogenledes, men gjør sig Flid, og Fremgangen er upaaklagelig. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. g? Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. g. Gymnastik tg. Skolehuset godt. (1850: Børnene kom til Tølløse. Samme Patron. 49 Børn. Skolehuset skal være godt. Læreren J. C. Richmann, 60 Aar, er svag og uduelig. Hielpælærer Niels Gottlob Møllegaard, 26 Aar, Sem. fra Joenstrup, har mistet den høire Arm, men skriver meget godt med den venstre; han har kun været her kort, men tegner til at blive brav. Læsn. mg? Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. bruges kun lidet. Gymn. g.)

Arnakke Skole. Aagerup Sogn havde tilforn 2 Skoler, nu kun denne. Patron Et.R. Jacobsen. 90 Børn. Læreren Rasmus Nielsen, 45 Aar, Sem. fra Brahetrolleborg, er duelig, katechiserer godt. Øverste Cl. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. er indført, men man mærker, at den ikke bruges meget. Nederste Cl. tg. Gymnastik g? Skolehuset meget godt. (1850: Patron Kammerjunker Holstein. Skolehuset godt. 106 Børn. Læreren Rasmus Nielsen, 53 Aar, er meget tro og ivrig i sit Kald, men har en utydelig Stemme, synger slet, katechiserer saa saa. Læsn. ug. Skr. mg. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. bruges kun lidet, og nederste Classe stod noget tilbage. Gymn. ngl.)

Aagerup Kirke tilhører Eriksholm. Den er ret smuk og lys, meget vel vedligeholdt; har et Orgel.

Et behageligt Besøg paa det smukke Eriksholm.

Asmindrup og Grandløse.

Folketal 1040. — *Præstegaarden* maadelig; dog behøver kun een Udlænge Ombygning. 2 Haver, endnu forsømte. (1850: Af *Præstegaarden* er Stuehuset sat i ret god Stand; Udlængerne ere nok maadelige. Haven net; i Nærheden et ret smukt lille Anlæg.)

Asmindrup Skole. Patron Hofjægermester Zeuthen. 76 Børn. Skolehuset er den gamle Degnebolig, tildeels godt, tildeels meget godt. Læreren Hans Peter Hansen, 32 Aar, Sem. fra Vesterborg, er en duelig Mand, katechiserer godt, tager sig med Iver af sit Embede, lærer Børnene Historie og Geographie, men interesserer sig nok meest for øverste Classe, hvorimod nederste synes meget forsømt. Læsn. g× Skr. mg. Rel. ug. Historie mg. Regn. mg. Retskrivning g. Indb. Und. tg. Gymn. tg. (1850: Patron for begge Skoler Proprietair Rottbøll. — Skolehuset meget godt og rummeligt. 100 Børn. Læreren H. P. Hansen, 40 Aar, har givet sig af med Politik, hvilket dog igien har tabt sig; ellers en brav Mand; han gjør sig megen Umage, især med øverste Classe, hvor der læres Historie, Geographie og Grammatik. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Retskrivning g. Indb. Und. g. Gymn. g.)

2 Gaardmænd holde Lærerinder til deres Børn. Den ene af disse har i Forbindelse med Skolelærerne oprettet et Slags Institut, hvori endeel Børn ere blevne underviste i Tegning, Haandarbeide m. v. Heri var antagelig Fremgang, i det Øvrige vare de ikke videre end de Andre. Dette Institut (Jfr. Hincheldeys) ophører snart af Mangel paa Søgning.

Den 20de Mai visiterede jeg i *Asmindrup Kirke*. Den tilhører Hørbygaard; lille, simpel, paa Altertavlen nær i taalelig Stand. Spr. Høyer prædikede over Rom. 12, 6-12: »Om Begeistring for den christelige Lære«. Ualmindelige Gaver, et frit, fast, levende Foredrag. Prædikenen havde meget Gribende, men ogsaa noget Spendt og Søgt. Saaledes ogsaa den ellers gode Katechisation. — Ungdommen talrig, og svarede godt. (1850: Den 1ste Junii visiterede jeg 2den Gang i *Asmindrup Kirke*. Den lille Kirke er i meget simpel Stand, dog faaer den nu en Altertavle af Fru

Ingemann. Spr. Høyer prædikede over Tit. 2, 11 ad fin.: »Hvorledes skulle vi sørge for Mskenes Siele«. Alle de tidligere Feil have udviklet sig; Intet sundt og naturligt, og i det frie Foredrag har han vænnet sig til en skielvende Brægen, som er ganske utaaelig. Derimod katechiserer han meget godt. Ungdommen svarede særdeles godt, baade med Færdighed og Eftertanke. Den var talrig, til Ældre var der i Kirken kun liden Plads.)

Grandløse Skole. Patron Propr. Rottbøll. 94 Børn. Læreren Gustav Adolph Tscherning, 37 Aar, Sem. fra Skaarup, har ringe Evner og katechiserer maadeligt, men passer sit Embede med Fliid. Øverste Cl.: Læsn. mg? Skr. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g? Skolen mangler Liv, men er ellers upaaklagelig. Gymnastik tg. Skolehuset stort og godt. (1850: 96 Børn. Læreren G. A. Tscherning, 45 Aar, skal gjøre sig megen Fliid, men har slet ikke Greb paa Underviisningen; Skolens Tilstand er derfor kun ringe. Læsn. tg×, siudskvoren. Skrivn. g× Rel. ngl. formedelst slet Katechisation. Regn. meget simpel. Indb. Und. g. Nederste Classe overalt bedre end øverste. Skolehuset godt. Gymn. g.)

(1850: *Grandløse Kirke* tilhører Holbeks Ladegaard, den er lille, men lys og ret smuk, meget vel vedligeholdt.)

Holbek og Meerløse.

Holbek 1887, Landsogn 120, Meerløse 370, 2377.

Ingen Præstegaard. Sognepræsten eier selv en smuk og vel indrettet Gaard.

Meerløse Kirke, som tilhører Holbeks Ladegaard, er en meget smuk, lys Kirke, med høie Hvælvinger og 2 Taarne; særdeles vel vedligeholdt. (1850: Meerløse Kirke holdes fremdeles i god Stand.)

Meerløse Skole. Patron Propr. Rottbøll. 59 Børn. Skolehuset nogenledes, men Skolestuen god. Læreren Carl Adam Sivertsen, 35 Aar, Sem. fra Joenstrup, lever ikke vel med sin Kone, er fattig, hengiven til Spil, hvilket dog skal have forbedret sig lidet. Han skal dog passe Skolen, men har ikke Tankerne ved den eller sin Gierning, og lader til at katechisere slet. Nederste Classe var meget maadelig. Indb. Und. var nogenledes øvet, men

Fremgangen meget ringe. Kun 5 Børn i Bogklasse, af hvilke kun eet kunde læse. Nogle maadelige Skriverbøger. Rel. maadeligt. Gymnastik ngl? I Øverste Cl. var dog Læsn. mg. Skr. g×; men Religionskundskab og Regning maadelige, ligesom Katechisationen. (1850: Patron og Skolehuus, som sidst. 74 Børn. Læreren C. A. Sivertsen, 43 Aar, er vel ogsaa omtrent som sidst, dog havde Præsten kun hørt om, at han lever uforligeligt med sin Kone. Han katechiserer slet. Læsn. g? Skr. g. Rel. tg? Regn. ngl. Indb. Und. tg. Gymn. g×)

Den 21de Mai visiterede jeg *Holbek Borgerskole*, som hidtil ikke er adskilt fra Friskolen, hvilket dog forhaabentlig snart vil skee, skjøndt Borgerrepræsentanterne sætte sig derimod. Af Skolecommissionen mødte ikke en Eneste ved Visitationen. — Skolen er i en Deel af et gammelt Kloster tæt ved Kirken; det Øvrige af Klosteret er hidtil Raadhuus, og bliver nok Fattighuus. Localet er ikke synderligt, Skolestuerne lave og ikke smukke. Klokkeren boer i Skolen; Katecheten har Huusleie. — Hele Skolen har 157 Børn, i 2 Classer, hver med 2 Afdelinger, og en Realclasser med kun 7 Disciple. Den ordinerede Katechet Joh. Søren Bloch Suhr, Dr. Phil., tilforn Adjunct i Ribe, har her vundet megen Yndest som Prædicant, og er en fortrinlig Lærer; men han er nylig tiltraadt, og har endnu ikke kunnet bringe Realclassen ret vidt. Han underviser i denne Classe i Dansk, Religion, Historie, Geographie, Naturhistorie, Skrivning, Tydsk og Fransk; det sidste Sprog nu først begyndt; desuden i Religion i 2den Classe. — Klokker og Chordegner Ludvig Petersen, 42 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ogsaa en særdeles duelig og nidkier Mand. Han underviser i Realclassen i Mathematik og Regning, giennem hele Skolen i Sang og Gymnastik; i 2den Classe: Læsning, mg. Skr. g. Geographie, ug. Historie, nemlig Danmarks, mg., men meest paa Rams, Naturlære mg., Regning. Hovedregningen var kun g? — Den 3die Lærer Conrad Julius Koefoed (Søn af Biskoppen i Ribe), 41 Aar, Student, Privatist fra Lyngby Seminarium, er flittig og ordentlig, men katechiserer kun nogenledes. Han har Elementarclassen, hvor Indb. Und. gik meget godt, Fremgangen derved kun god. — Gymnastikken gik kun mg?, men skal ellers gaae med mere Liv og

Accuratesse. (1850: Holbek Borgerskole er nu adskilt fra Friskolen, og Localet er nu istandsat og meget godt. 92 Børn, som nu ere deelte i 2 Dreng- og 2 Pigeclasser, men en særskilt Elementairklasse skal oprettes. En stor Mangel ved Skolen er, at Børnene i samme Classe benytte forskellige Lærebøger, hvilket lovedes afhiulpet. Gienstandene ere de sædvanlige, dog ikke Fransk, men Geometrie. Fremgangen var i det Hele mindre tilfredsstillende, da ogsaa et Par af Lærerne ere mindre heldige, Underviisningen ikke godt ordnet, og Meget kun opramses. Lærerne: Ord. Katechet Dr. Phil. Suhr, er en levende og flink Mand, som katechiserer og underviser godt. Chordegne-Embedet er vacant, constitueret er Frederik Adolph Tryde, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup, endnu uøvet og uden Gaver; kan maaskee blive bedre. Cand. Theol. Martin Julius Synkenberg, 34 Aar, uden Liv og Kraft. Conrad Julius Koefoed, 34 Aar, Student og Seminarist, (bliver maaskee Chordegne), har udviklet sig til en meget duelig Lærer, men har i denne Skole kun Regning og Skrivtlæsning (!). Indb. Und. bruges ikke. Gymnastik g. En Haandgierningsskole, Lærerinde Jfr. Petersen; Arbejderne syntes ordentlige.

Friskolen. Localet er meget godt, leiet af Fattigvæsenet. 157 Børn. Lærere: Ord. Katechet Suhr i Religion, mg. I øverste Classe, fornævnte Koefoed, en meget duelig Lærer. Læsn. ug. Skrivn. g. Geogr. mg. Regn. mg. I nederste Classe Jens Peter Frederik Hansen, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ogsaa en meget flink Lærer. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

(Middagen tilbragt hos Kammerherre Wegener, og Eftermiddagen i hans smukke Have.)

Den 22de Mai visiterede jeg i *Holbek Kirke*. Kirken er stor og smuk, kun i den ene Ende noget mørk; nu i meget peen Stand. Spr. Prof. Dr. Larsen prædikede over Dagens Evangelium (Trinitatis Søndag): »Ere vi da nu fødte paany? eller ere vi maaskee kun paa Veien dertil? og hvorledes naae vi Maalet?« Alvorlige og fornuftige Ord, men uden ret Orden og Klarhed; Foredraget frit og godt, men uden Kraft, og Stemmen temmelig svag og utydelig. Disse Mangler i Forbindelse med den Uenighed, hvori Præsten lever med de Fleste, volder, at kun Faa komme i Kirke, uagtet

han ofte skal holde gode Prædikener. Dr. Suhr katechiserede; temmelig løst. En meget talrig Forsamling. Ungdommen svarede med temmelig Færdighed, men med ringe Eftertanke. Præstens Døvhed maa være til megen Hinder for Underviisningen. (1850: Den 2den Junii, 1 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Holbeks Kirke. Kirken er i sig selv smuk, men kan trænge til Oppyntning, og Orgelet til Reparation. Spr. Galskiøt (hidtil i Kolding) prædikede over Dagens Evangelium: »Gud er retfærdig i alle sine Veie«. Prædikenen kunde have været antagelig, dersom den ikke havde været fordærvet ved et uroligt Foredrag, som søgte at være levende uden at have naturligt Liv. Katechisationen svag. En meget talrig Forsamling, og Ungdommen svarede godt, især de mange Børn af Honoratiore, der vare mødte.)

Den *Borchske Haandgierningsskole* har et godt Locale i en Byen tilhørende Gaard, og vedligeholdes af det Borchske Legat. Lærerinden, Md. Krane, skal være en brav Kone. Desuagtet, og uagtet Børnene i denne Skole endog faae Klæder, søge kun 24 Piger den. For alt Sligt er i denne, ellers stærkt tiltagende By, megen Ligeegyldighed. (1850: Den Borchske Haandgierningsskole synes at gaae ret ordentligt.)

I Byen ere flere *Privat-Instituter*. Af disse har Cand. Jansen's 20, tildeels studerende, Elever, og skal være godt. De øvrige skulle være slette; eet holdes af en Barbeer, eet af en Politiebetjent. Dog sætte Borgerne hellere deres Børn i disse Instituter, hvor de kunne giøre, hvad de ville, end i Borgerskolen.

Et *Asyl* haves, som skal være godt, men hvis Existents jeg først erfarede om Søndagen, da Børnene ikke vare tilstede. (1850: Asylet har sit eget, meget pene Huus. Alt er indrettet paa det Fortrinligste, og pleies med megen Omhu. Lærerinden Mdm. Læssø, synes at være en meget vakker gammel Kone.)

(1850: En *Søndagsskole* er nylig oprettet, og har over 60 Elever, men den har kun bestaaet i nogle Uger.)

Buttrup og Tudse.

Folketal 706. — *Præstegaarden* er simpel og indskrænket, skal være noget brøstfældig, men har et venligt og hyggeligt Udseende, og er ordentlig holdt. Haven temmelig stor og ret kiøn. (1850: Præstegaarden meget maadelig og indskrænket, men holdes ordentligt. Haven smuk.)

Tudse Skole. Patron Baron Løvenskiold. 55 Børn. Skolehuset stort og meget godt. Læreren Anders Olsen, 48 Aar, Sem. fra Brøndbyvester, er en meget duelig Mand og katechiserer meget godt. Læsn. g× Skr. g. Rel. ug. Regn. g× Indb. Und. tg. Gymnastik g. (1850: Patron for begge Skoler Baron Løvenskiold. Skolehuset godt, en smuk Have. 89 Børn. Læreren Anders Olsen, 57 Aar, er endnu lige duelig og virksom. Læsn. mg. Skrivn. g. Rel. ug. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymn. g.)

Buttrup Skole. Samme Patron. 35 Børn. Skolen er i den gamle Degnebolig, som er vel vedligeholdt, og Skolestuen meget god. Sognedegnen Taarning er 67 Aar gl., Sem. fra Blaagaard, lider af Steensmerter, hvorfor han siden Efteraaret har Hielpelærer. Han skal have været en duelig og ordentlig Mand, men bizarr og uomgængelig. Saalænge han lever, kan den approberede Skoleplan ikke træde i Kraft. Hielpelæreren Rudolph Wineken, 22 Aar, Sem. fra Joenstrup, er endnu meget uøvet, og temmelig vigtig, men skal ellers være et skikkeligt Menneske. Læsn. g. Skr. g. Rel. g? Regn. tg. Indb. Und. er ikke indført. Gymnastik er nylig indført, men hvad der var lært gik meget godt. (1850: Den 75 Aar gamle Sognedegn Taarning lever endnu. Han har idelig maattet skifte Hielpelærere; den Sidste forlod ham i April, og siden har ingen været at erholde, saa Skolen nu staaer lukt. Der er andraget paa Degnens Entledigelse med Pension. Ventelig vil Sognet da kiøbe og benytte den gamle Degnebolig. Øverste Classe blev fremstillet af Skolelærer Olsen, og var endda bedre, end man skulde have ventet. Læsn. mg? Skr. tg. Rel. g. Regn. g× Nederste Classe og Gymnastik kunde efter Omstændighederne ikke prøves. Ved sidste Examen havde Skolen 52 Børn.)

Den 23de Mai visiterede jeg i *Buttrup Kirke*. Denne »usynlige Kirke«

har intet Taarn, og er lille, men ret kiøn og i god Stand; en Altertavle, Xsti Gravlæggelse, malet af Pastor Fyhn, er ubetydelig, men tager sig dog ret godt ud. Kirken tilhører Løvenborg. — Spr. Kannevorff prædikede over Joh. 1, 23: »Opfordring til at lytte til og agte paa Herrens Røst i Verdens Ørken, og derved tillige at berede hans Vei«. En god Prædiken, som hævdede sig over det Almindelige. Foredraget frit og kraftfuldt. Katechisationen ogsaa god. Endeel Ældre, dog meest af Egnens Honoratiores. Ungdommen, i Forhold til Folkemængden, meget talrig; den svarede særdeles vel og med god Eftertanke. (1850: Den 4de Junii visiterede jeg 2den Gang i Buttrup Kirke. Den er nødtørftig vedligeholdt, men der anvendes Intet paa den, uden det Nødvendige. Spr. Kannevorff prædikede over 2 Petr. 2, 17. 18: »Den Jesu Xsti Kundskab, hvori den sande χsten stræber uafbrudt at giøre Fremgang«. Ret sundt og godt, men tørt; Foredraget tydeligt og kraftfuld[t], med en klangfuld Stemme. Katechisationen god. Forsamlingen var efter Menighedernes Størrelse temmelig talrig, og Ungdommen svarede meget godt.)

(1850: Her skal være maadelig Kirkegang, saa at i flere Søndage ingen Gudstieneste holdes. Præsten skal være magelig, og, skøndt han i sin Sag med en Hielpelærer fik Denne multeret, skal han dog være raa i sit Væsen, bande, og i 10 Aar have forsømt Altergang, hvilket atter er skeet i de sidste Aar.)

Nørre-Jernløse og Qvandløse.

Folketal 1250. — *Præstegaarden* meget god, og meget peent holdt. Haven smuk. (1850: Præstegaarden har store og smukke Værelser, men er i sig selv gammel og maadelig. Haven meget smuk.)

Nørre-Jernløse Skole. Patron Baron Løvenskiold. Skolehuset godt. 101 Børn. Læreren Peter Hansen, 47 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget flittig og duelig Mand, som katechiserer meget godt. Læsn. g× Skr. g. Rel. ug. Regn. mg× Gymnastik mg. (1850: 71 Børn. Læreren Peter Hansen, 55 Aar, skal være flittig, men katechiserer kun nogenledes, og Frem-

gangen mindre tilfredsstillende. Læsn. g? Skr. tg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. tg. Skolehuset godt.)

Den 24de Mai visiterede jeg i *Nørre-Jernløse Kirke*. Den tilhører Løvenborg, er ret kiøn og ret vel vedligeholdt. En Altertavle, malet af Pastor Fyhn, forestillende Xsti Aabenbarelse for Maria Magdalena; maadelig, men gjør nede fra Kirken nogen Virkning. Paa Kirkegaarden det Løvenskioldske Capel, opført 1832; ubetydeligt. — Spr. Fyhn prædikede over 1 Petr. 2, 2. 3: »Den Velsignelse, som Lyst til Guds Ord har i Følge med sig«. Trivielle og løse Formaninger, især til Ungdommen, dog af et christeligt Sind. Foredraget godt, med Undtagelse af Gesticulationen. Præsten er en værdig Mand; han katechiserer meget godt. En talrig Forsamling baade af Ældre og Yngre. Ungdommen svarede meget vel, og med Liv. (1850: Den 5te Junii visiterede jeg 2den Gang i *Nørre-Jernløse Kirke*. Den er temmelig mørk, ellers ret smuk og vel holdt. Spr. Fyhn prædikede over 1 Kor. 15, 57. 58: »En Xstens Gierning og Liv«. Skiøndt langtfra ikke udtømmende og tildeels forfeilet, dog ret godt og hierteligt. Foredraget frit og kraftigt; Katechisationen ret god. Ikke mange Ældre, men den talrige Ungdom svarede særdeles godt. Kirkegangen skal være taalelig.)

Qvandløse Skole. Patron Propr. Rottbøll. 68 Børn. Læreren Georg Philip Bentzen, 34 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og flittig, katechiserer godt, og skal have hævet den forhen forsømte Skole. Øverste Cl.: Læsn. g? Skrivn. g. Rel. ug. Regn. ug. Indb. Und. mg? Gymnastik mg× Skolehuset meget godt. (1850: 76 Børn; de kom til N. Jernløse. Skolehuset skal være antageligt. Læreren G. P. Bentzen, 41 Aar, er en duelig og kraftfuld Mand, katechiserer godt. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. tg. Gymn. tg.)

(1850: *Dramstrup Skole* er først oprettet ved Nytaar. Skolehuset er nyt og skal være meget godt. 54 Børn; de kom ligeledes til N. Jernløse. Læreren Lauritz Christensen, 31 Aar, Sem. fr. Joenstrup, er endnu uudviklet, ligesom Skolen i sin Begyndelse. Læsn. g. Skr. g? Rel. g× Regn. mg? Indb. Und. tg. Gymn. kun begyndt.)

Sønder-Jernløse og Søstrup.

Folketal 900. — *Søstrup Kirke* tilhører Knabstrup, er temmelig stor og i ret god Stand, men vanzires ved et Pulpitur med Prædikestol over Chorsdøren.

Søstrup Skole. Patron Proprietair Rottbøll. Skolehuset meget godt. 60 Børn. Læreren Frederik Julius Steenum, 39 Aar, Sem. fra Brahetrolleborg, var syg. Han skal være en ualmindelig duelig Mand, er ugift, derimod en Tusindkunstner, gjør Globusser, opmaaler Bøndernes Lodder, har anlagt et Qvarteer i sin Have i Form af et Kaart over Danmark. Hans Stedfader, Kirkesanger Olsen fra Tudse, fremstillede Skolen, og gjorde atter sine Sager godt. Læsn. mg. Skr. g × Rel. mg × Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymnastik mg. (1850: Patron Baron Løvenskiold. Skolehuset meget godt. 83 Børn. Læreren Fr. Jul. Steenum, 45 Aar, endnu ugift, er meget flittig og tro, katechiserer ret godt, men noget søgt. Læsn. g. Skr. g. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymn. ug. — I Søstrup er en Læremoder, en Degnedatter, som understøttes af Fattigvæsenet, og har 10 til 12 smaa Børn.)

Præstegaarden meget god, vel og pynteligt vedligeholdt, tildeels ny ombyggt. Haven stor og smuk. Lidt udenfor en lille Plantning med mange — smalle — Gange, Canaler, et Badehuus m. m. (1850: Præstegaarden i samme gode Stand.)

Sønder-Jernløse Skole. Patron Major Lunn. 72 Børn. Skolehuset er indtil videre den gamle Degnebolig, som har flere meget gode Værelser; Skolestuen meget god. Læreren Peter Aagesen, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, har i 11 Aar været Hielpælærer hos Degnen, efter hvis nylig paafulgte Død han er bleven beskikket til Skolelærer. Han er ret duelig og katechiserer temmelig godt. Læsn. g? Skr. g. Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik g. (1850: Skolehuset godt. 107 Børn. Læreren Cand. Theol. Theodor Knuhtsen, 32 Aar, skal være flittig, men er en sær og selvklog Person og en slet Katechet, som idelig gaaer istaa. Læsn. mg. Skrivn. tg. Rel. g. Regn. g × Indb. Und. ngl. Gymn. vel af Mangel paa Gymnastikplads ikke

rykket langt frem, men Øvelserne gaae med Færdighed og Nøiagtighed.)

Den 25de Mai visiterede jeg i *Sønder-Jernløse Kirke*. Den tilhører Knabstrup, er temmelig stor, med brede Hvælvinger, ret vel vedligeholdt, men noget mørk formedelst Træerne paa Kirkegaarden. Den store, vel holdte Kirkegaard er nemlig beplantet med flere anseelige Alleer, og er en behagelig Plads. — Spr. Ernst prædikede over Joh. 8, 32 om den sande Frihed. Langt, tørt, abstract; skiøndt Dispositionen var ordentlig, var der dog i Udviklingen ingen ret Orden eller Klarhed. Foredraget, skiøndt frit, ikke behageligt. Stemmen har noget tydskladende, der viste sig ogsaa nogen tydsk Dannelse og tydske Phraser. (Han er imidlertid en Lollik.) Ellers er Manden en livlig og vakker Mand, og katechiserer godt. En ret smuk Forsamling. Ungdommen svarede meget godt. (1850: Den 6te Junii visiterede jeg 2den Gang i *Sønder-Jernløse Kirke*. Kirken er nu mørk og styg, men kunde blive smuk. Spr. Ernst prædikede over 1 Petr. 3, 15: »Hvilket vort Haab er; hvorvidt vi ere forpligtede til at aflægge Andre Regnskab derfor; hvorledes det skal aflægges«. Uagtet Alt for meget dreiede sig om Visitatsen, kunde det dog have været en ret god Prædiken, — dersom den ikke havde været langtrukken, noget affecteret og med en vis geistlig Vigtighed. Katechisationen, skiøndt noget søgt, meget god. En meget talrig Forsamling, og Ungdommen svarede særdeles godt.)

Ondløse og Søndersted.

Folketal 1523. — *Præstegaarden* meget rummelig, men smal, ret god, og ret vel vedligeholdt. Haven smuk. (1850: *Præstegaarden* gammel, men ret beboelig og vel vedligeholdt.)

Søndersted Kirke tilhører Kongsdal; meget simpel, men anstændig.

Søndersted Skole. Patron for samtlige Pastoratets Skoler er Et.R. Estrup, skiøndt dette med de 2 Skoler, hvortil han ikke har Kaldsret, ikke er saa afgjort. Skolehuset meget godt. 71 Børn. Læreren Ole Christensen, 51 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en meget brav og duelig Mand; katechiserer godt. Læsn. g. Skr. mg. Rel. mg× Regn. mg× Indb. Und. udmærket god.

Gymnastik mg. (1850: Patron Major Lunn. Skolehuset meget godt. 104 Børn. Læreren Ole Christensen, 60 Aar, er en skikkelig og tro gammel Mand, katechiserer antageligt. Læsn. g? Skrivn. g× Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. er mestendeels lagt tilside. Gymn. g.)

Ondløse Skole. Skolehuset meget godt. 88 Børn. Læreren Wilhelm Ferdinand Jørgensen, 46 Aar, Sem. fra Skaarup, er ogsaa en duelig Mand, og katechiserer godt. Læsn. g. Skr. mg. Rel. ug. Regn. mg× Indb. Und. mg. Gymnastik mg. (1850: Patron Proprietair Estrup. Skolehuset meget godt. 152 Børn. Denne Skole skal, ligesom Søndersted, udvides og en Andenlærer antages, men der er givet Udsættelse, indtil en Sum er opsamlet. Læreren Vilh. Ferd. Jørgensen, 64 Aar, kan ikke overkomme det store Børneantal, men Fremgangen er dog upaaklagelig, og han katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skrivn. mg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. bruges kun lidet, neppe til Fordeel for Skolen. Gymn. tg.)

Den 26de Mai visiterede jeg i *Ondløse Kirke*. Kirken, som tilhører Kongsdal, er meget smuk, og særdeles vel vedligeholdt. Ved Kirken Hauchernes smukke Begravelses-Capel. — Spr. Schaldemose prædikede over Phil. 1, 9-11: »Om Nødvendigheden af at berigtige og oplære vore Begreber meer og meer om det ene Fornødne«. Jævnt og ubetydeligt, dog ganske antageligt. Foredraget frit, men monotont og noget jagende. Katechisationen god. En talrig Forsamling. Ungdommen svarede meget vel. (1850: Den 7de Julii visiterede jeg 2den Gang i Ondløse Kirke. Kirken er lys og smuk; paa Kirkegaarden et meget smukt Monument over Et.R. Estrup af Bissen. Spr. Rørdam prædikede over Ps. 146, 5. 6: »Troen paa Guds Forjættelser«. Ualmindelig simpelt og kort, uden Orden, Udvikling og Dybde; Foredraget vel frit, men sagtfærdigt og monotont. Katechisationen svag. Her katechiseres ellers meget. Forsamlingen var talrig. Ungdommen svarede ret godt, men syntes temmelig død.)

Tømmerup Skole. 52 Børn. Læreren Peter Severin Hansen, 35 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en Stympær, katechiserer maadeligt eller slet, skal være streng mod Børnene; seer svindsottig ud. Læsn. tg? Skr. g. Rel. ngl. Regn. ngl. Indb. Und. mdlig; Læreren vidste ingen Beskeed. Gymnastik

tg? Skolehuset godt. (1850: Patron Kammerherre v. Deurs. Skolehuset skal være indskrænket, men godt. 77 Børn; de kom til Ondløse. Læreren Anders Jørgensen, 27 Aar, Sem. fra Joenstrup, har været Agent for Bondevennerne, men skal dog nu have trukket sig tilbage. Han katechiserer godt. Læsn. g? Skr. g? — Herved undskyldte han sig med, at han i længere Tiid havde været sengeliggende. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. g. Gymn. g.)

(1850: Her haves et stort og solid, af Et.R. Estrup opført, Enkesæde for Præste- og Skolelærer-Enker, hvor ogsaa en Haandgierningsskole, som i Vinter har havt 22 Elever.

I disse Egne findes endeel Baptister og Erik-Jansenister.)

Den 27de Mai tilbragte jeg behageligt paa det smukke Kongsdal hos Et.R. Estrup. Mod Aften til

Tostrup og Uggerløse.

Folketal 1982 (nu over 2000). — *Uggerløse Kirke* tilhører Bonderup, har et meget lidet Taarn af Bindingsværk, skal være simpel.

Præstegaarden meget anseelig og rummelig, gammel, men god og vel vedligeholdt. Haven ikke stor, men Pladsen vel benyttet til smukke Anlæg. (1850: Præstegaarden og Haven i samme gode Stand, dog skulle Udlængderne være maadelige.)

Uggerløse Skole. Patron Giestgiver Schmidt. Skolehuset særdeles godt. 120 Børn. Læreren Niels Petersen, 48 Aar, Sem. fra Brahetrolleborg, mig bekiendt som meensvoren, ellers flittig og duelig, men katechiserer vigtigt og affecteret, og er meget forlegen for at lægge sine Kundskaber for Dagen. I Øvrigt er Skolens Fremgang i Alt meget god. Indb. Und. er ikke indført, da Præsten har imod den. Gymnastik g. (1850: Patron for alle Skoler Forvalter Friis. — *Uggerløse Skole*, som dog nu kun har 105 Børn, har nu 4 Classer og 2 Lærere. Førstelærer Jens Peter Jensen, 29 Aar, Sem. fra Joenstrup, underviser i Religion, Skrivning, Skrivtlæsning, Sang; han er duelig og katechiserer ret godt. Andenlærer Peder Gundesen, 27

Aar, Sem. fra Snedsted, har Læsning, Regning, Retskrivning, Historie og Geographie (hvilke sidste Dele nok kun drives lidet); han synes af jævne Evner og Kundskaber. Læsn. g× Børnene kiendte ikke Skilletegnene og Intet af Grammatiken; dog syntes Retskrivningen antagelig. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. ikke indført. Gymn. tg. Skolehuset meget godt. Fremgangen ikke bedre, end hvor der med det samme Børne-Antal kun haves een Lærer.)

Den 28de Mai visiterede jeg i *Tostrup Kirke*, som tilhører Meerløsegaard (Finantsministeren). Den er stor og lys, kunde blive meget smuk, men er i simpel Stand, og umalet. — Spr. Teilmann prædikede over Joh. 6, 26. 27: »At ikke Mangel paa Følelse for det Høiere, Aandelige og Evige skal drage os bort fra Jesum og hans Lære«. Meget jævnt, keedsommeligt, uden al »Følelse«; Foredraget ualmindelig monotont. Katechisationen god. En meget talrig Forsamling. Ungdommen svarede temmelig godt, men en stor Deel var ganske dorsk. Her ere ogsaa mange Fattige. (1850: Den 29de Mai visiterede jeg 2den Gang i *Tostrup Kirke*. Den er nu malet, og en smuk, vel vedligeholdt Kirke; kun behøves en ny Altertavle. Spr. Teilmann prædikede over Ps. 104, 30: »Hvortil den Forandring, vi nu see at være foregaaet i hele Naturen, maa opvække os, naar vi betragte dette med χ steligt Sind«. Kedelig Natursnak, foredraget i yderste Monotonie. Katechisationen noget bedre. Forsamlingen var talrig, og Kirkegangen skal være ret god. Ungdommen svarede ret godt, dog uden synderligt Liv og Eftertanke.)

Tostrup Skole. Skolehuset særdeles godt. Patron Forvalter Friis. 140 Børn. Læreren Frederik Lund, 33 Aar, Sem. fra Lyngby, har kun ringe Evner og katechiserer maadeligt, men gjør sig Fliid. Læsn. tg. Skr. g. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. mg. Gymnastik mg. (1850: Skolehuset særdeles godt med en smuk Have. Nu kun 81 Børn, da Skoledistrictet er blevet mindre. Læreren Fr. Lund, 42 Aar, har udviklet sig til en due- lig og flink Lærer; katechiserer godt. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. bruges ikke mere. Gymn. g.)

Ordrup Skole besøgte jeg ikke, da Skolen er lille, og Indb. Und. ikke

indført. Skolehuset skal være ret godt, men lille. 40 Børn. Samme Patron. Læreren Willum Olsen, 54 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en maadelig og uduelig Person, har ført et uordentligt Levnet, og er 2 Gange bleven multeret; efter den sidste Mulct er han dog bleven ordentligere, men ikke dueligere. Læsn. tg? Skr. ngl. Rel. tg. Regn. g. Gymnastik ngl. (1850: Børnene kom til Tostrup. Skolehuset skal være godt, men vel snevert. 60 Børn. Læreren Willum Olsen, 62 Aar, skal nu leve ordentligt, og, skiøndt han er en meget maadelig Lærer, har dog Skolen noget forbedret sig. Læsn. g. Skr. tg? Rel. tg. Regn. g? Indb. Und. ikke indført. Gymn. ringe.)

(1850: *Haugborup Skole* er oprettet i de seneste Aar. Skolehuset skal være meget godt. 72 Børn; de kom ogsaa til Tostrup. Læreren Carl Ferdinand Jensen, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og katechiserer med Liv. Læsn. dog kun tg. Skrivn. mg? Rel. mg× Regn. ug. Indb. Und. ikke indført. Gymn. g×)

Soderup og Eskildstrup.

Folketal 1510. — *Præstegaarden* god og vel vedligeholdet. Haven ret køn. (1850: *Præstegaarden* har vel ret hyggelige Værelser, men er gammel, vel og noget forsømt.)

Soderup Skole. Patron for alle Pastoratets 3 Skoler Grev Raben. Skolehuset meget godt. 119 Børn. Læreren Jens Petersen, 51 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ligesaa udmærket duelig, som udmærket flittig; en af de bedste Skoler i Stiftet. Alt ug. Indb. Und. ug. Gymnastik mg. (1850: Patron for alle Skoler Grev Dannemand. — Skolehuset meget godt. 91 Børn. (Børneantallet i de senere Aar meget aftaget.) Skolelæreren Jens Petersen, 59 Aar, D. M., er endnu virksom og duelig, katechiserer meget godt. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymnastik g.)

Tingerup Skole, hvor Indb. Und. ikke er indført, besøgte jeg ikke. Skolehuset skal være nyt og Grundmuur, men indknebet. 44 Børn. Læreren Johan Adam Wortziger, 56 Aar, er ikke Sem., vanfør, katechiserer maadeligt, men er flittig og tro. Læsn. mg? Skrivn. g. Rel. mg., men mestendeels opremset. Regn. g? Gymnastik tg. (1850: 60 Børn. Børnene kom til Sode-

rup. Skolehuset som forrige Gang. Skolelæreren Wortziger, 64 Aar, ligesaa; gjør sig Flid, men katechiserer daarligt. Læsn. g× Skrivn. g. Rel. g. Regn. g. Indb. Underviisning ikke indført. Gymn. ngl?)

Stedstrup Skole. Skolehuset godt. 66 Børn. Læreren Søren Sørensen, 32 Aar, Sem. fra Joenstrup, katechiserer som en nylig dimitteret Seminarist, ellers ret brav og flittig. Læsn. g. Skr. mg? Rel. g. Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik g. (1850: 81 Børn. Skolelæreren Søren Sørensen, 40 Aar, er en ivrig Bondeven, men skal ellers være sædelig og flittig. Læsn. g? temmelig unøiagtig. Skrivn. mg. Rel. mg. Katechisationen var med Færdighed, men ikke opbyggelig. Regn. mg.; Indb. Und. g., ikke nøiagtig. Gymn. mg. — Skolestuen god, men det Øvrige meget maadeligt og fugtigt; bør ombygges, men derom er der Kievlerie. — Med Aftenskolen har det ogsaa her ikke ret villet gaee.)

Den 29de Mai, 1 Sønd. eft. Trin., visiterede jeg i *Soderup Kirke*. Den tilhører Aastrup, afbrændte 1818 tilligemed Degneboligen og Hospitalet, er nu en smuk og vel vedligeholdt Kirke. Spr. Jensen, Ridder, prædikede over Kol. 1, 9-11: »Fornuftig Religionskundskabs høie Værd og Vigtighed«. Jævn, godmodig Tale, uden Hielp af ystelige Forestillinger. Foredraget frit, men meget langsomt. Katechisationen god. En særdeles talrig Forsamling. Ungdommen svarede med god Færdighed, men kun Nogle med god Eftertanke. (1850: Den 28de Mai visiterede jeg 2den Gang i Soderup Kirke, som er simpel, men lys og vel vedligeholdt. Spr. Jensen, som har været blind, og endnu kun har svagt Syn, har for det Meste trukket sig tilbage. Personel-Capellan Mackeprang har kun været her kort. Han prædikede over Phil. 1, 25-28: »Hvorledes en Xsten bærer sit Navn med Ære«. Ret godt, skøndt just ikke indtrængende. Foredraget frit, Stemmen ret smuk og klangfuld. Katechisationen noget tør. En talrig Forsamling var tilstede, og Ungdommen svarede med god Kundskab og Eftertanke. Kirkegangen skal være ret god.)

Et *Hospital* for 8 Lemmer, som have Huusly, Brænde og tilsammen 14 $\frac{1}{2}$ ugentligt. Ellers meget simpelt.

Meerløse Herred er et godt Herred. De fleste Præster ere brave, tildeels opvakte, Mænd. De fleste Skoler ere i god Stand. Religiøse Extravagancer bemærkes ikke her, men paa nogle, ikke alle, Steder klages over Ligegyldighed og ringe Kirkegang.

SØMME HERRED

Kornerup og Svogersløv.

Folketal 674. — *Præstegaarden* meget lille og maadelig eller daarlig, men da Værelserne ere smukt meublerede, tage de sig nogenledes ud. Haven lille, men peen. (1850: *Præstegaarden* har faaet betydelige Forbedringer, saa at Stuehuset nu er ret beboeligt. Haven er bleven udvidet og smuk.)

Den 30te Mai visiterede jeg i *Kornerup Kirke*; Kirken er overmaade lille, har ingen Hvælving, men er dog ret kion og vel vedligeholdt; har et spidst Spiir; tilhører Lethrabort. — Spr. Poulsen prædikede over 1 Kor. 15, 58: »Hvorved en χ sten opfordres til Bestandighed i Herrens Gierning«. Themaet blev egentlig ikke behandlet, men ellers ret smuk og hiertelig Tale; Foredraget ligesaa. Derimod var Katechisationen kold. En forholdsvis talrig Ungdom, som svarede med ualmindelig Færdighed og god Eftertanke. (1850: Den 1ste August visiterede jeg 2den Gang i *Kornerup Kirke*. Den lille Kirke er sat i smuk Stand. Spr. Milo prædikede over Rom. 3, 28: »Den retfærdiggjørende Tro, hvorledes vi komme til den, og hvorledes den viser sig i Livet«. Ret grundigt og ordentligt, lidt for meget i Afhandlingens Tone; Foredraget frit og levende; Katechisationen god. Kirkegangen er ellers kun ringe; Dog var der en temmelig Forsamling tilstede; Ungdommen svarede temmelig godt, men Eftertanke manglede noget.)

Kornerup-Svogersløv Skole ligger mellem Pastoratets 2 eneste Byer. Patron Grev Holstein. Skolehuset godt. 84 Børn. Læreren Fr. Joh. Henrik Berg, 33 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret duelig, gjør sig skikkelig Umage, katechiserer temmelig godt. Læsn. g. Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. unøiagtig og uden Øvelse. Gymnastik mg \times (1850: Patron Grev Holstein. 91 Børn. Læreren Fr. Joh. Henrik Berg, 40 Aar, har Kraft og Lyst, katechiserer ret godt, men just ikke med synderlig Indsigt. Læsn. g? Skrivn. g \times Rel. mg. Regn. g. Indb. Und. g. Nederste Classe mg. Gymn. mg. Skolehuset godt.)

Herslev og Gievninge.

Folketal 955. — *Præstegaarden* er gammel, men rummelig og vel vedligeholdt. Haven stor og smuk. (1850: Præstegaard og Have i samme Stand.)

Gievninge Kirke er stor og lys, særdeles pyntelig, tilhører Lindholm. (1850: Gievninge Kirke er nylig sat i særdeles smuk Stand.)

Gievninge Skole. Patron for begge Pastoratets Skoler Krigsraad Schiøtz. Skolehuset godt. 64 Børn. Læreren Hans Jakob Jørgensen Hiort (Søn af Provst Hiort), 22 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret brav, katechiserer temmelig godt. Læsn. mg. Skr. g. Rel. g. Regn. mg? Indb. Und. g. Gymnastik mg. (1850: Patron for begge Skoler Baron Plessen. — Skolehuset godt. 63 Børn. Læreren H. J. J. Hiorth, 31 Aar, er duelig og ordentlig, men Katechisationen er ikke heldig. Læsn. tg. Skrivn. g. Rel. g. Regn. g × Indb. Und. g × Gymn. g.)

Den 31te Mai visiterede jeg i *Herslev Kirke*. Den er ualmindelig stor, ret smuk og i ret god Stand, tilhører Lindholm. Spr. Krog prædikede over 2 Tim. 3, 14. 15: »At den *g*stelige Religion fører til rigtig Kundskab om Gud og hans Villie, og følgerig ogsaa til Salighed«. Trivielt og løst; en klar norsk Stemme, men Foredraget en høist monoton Oplæsning. Katechisationen kold, og bestod meest i at lade Børnene opramse. Ungdommen talrig og svarede meget vel. Bøglæsningen syntes noget forsømt. (1850: Den 2den August visiterede jeg 2den Gang i *Herslev Kirke*. Den smukke, lyse Kirke er særdeles vel vedligeholdt. Pers. Capellan Krog (Søn af Sognepræsten) prædikede over Luk. 2, 34. 35: »At vi skulle vaage over os selv, at Xstus ikke skal vorde os til Fald, men til Opreisning«. Tørt og dødt, Foredraget vel frit, men koldt, slet ikke tiltalende. Katechisationen taalelig, men meest ved Ramsen, og sluttede sig ikke til den øvrige Handling. Af Ældre vare kun meget Faa tilstede; Ungdommen var talrig, men kun Faa svarede taaleligt, de Fleste havde glemt baade Lærebog og Psalmer, eller fattedes Lyst og Opmærksomhed til at svare.)

Herslev Skole. Skolehuset godt, tildeels endnu under Bygning. 52 Børn.

Læreren Andreas Smith, 36 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig, katechiserer godt, og har et smukt Organ. Læsn. g. Skr. mg. Rel. g. Regn. g. Indb. Und. g. Gymnastik g? (1850: Skolehuset meget godt. 62 Børn. Læreren Andreas Smith, 44 Aar, er noget død, men katechiserer dog saa temmelig. Læsn. g. Skrivn. tg. Rel. g. Regn. g? Indb. Und. g? Gymnastik kun lidet øvet formedelst Lærerens Sygdom.)

I Herslev har en Caspar Bruun været Præst, som havde været Skibspræst under Tordenskiold.

Himmeløv.

Folketal 561. — Annecteret til dette Sognekald er *Roeskilde adelige Jomfru-Kloster*. Nu prædikes der kun hveranden Søndag.

Præstegaarden meget god; nogle meget smukke gipsede Værelser. Haven angives at være 1½ td. Land; den er altfor stærkt beplantet, og Gangene derfor kun smalle. (1850: Præstegaarden er meget god og særdeles pyntelig. Haven deilig.)

Himmeløv Skole. Patron Gaardbruger Niels Andersen. Skolehuset meget godt, den forrige Degnebolig. 78 Børn. Læreren Erik Howen, 59 Aar, Sem. fra Joenstrup, fører et ordentligt Levnet, men er drøsevoren, uden Liv og Iver; katechiserer søvnigt og maadeligt. Sine Protokoller og Lister siudsker han af. Læsn. g. Skr. g. Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. bruges nok ikke meget, kun faa Tabeller var i Brug; dog var nederste Classes Fremgang tg. Gymnastik ug., men den læres af en Corporal fra Roeskilde, hvem Læreren derfor betaler 3 Å for Timen. (1850: Patron Gdm. Niels Nielsen. 68 Børn. Skolehuset meget godt, Skolestuen ny og særdeles god. Læreren Daniel Meyer, 25 Aar, Sem. fra Joenstrup, skal være en brav ung Mand, men formedelst et Beenbrud saae jeg ham ikke. Præsten har imidlertid daglig læst i Skolen. Læsn. mg? Skrivn. g? Rel. g. Regn. tg? Indb. Und. g. Gymnastik ikke prøvet, da ingen Øvelse deri i den senere Tiid har fundet Sted.)

Den 1ste Junii visiterede jeg i *Himmeløv Kirke*. Kirken tilhører det 2det Præste-Embede ved Domkirken; den er noget smal, ellers ret kiøn

og i meget god Stand. Spr. Winding prædikede over Præd. B. 12, 13. 14: »Hovedsummen af alle Xstendommens Sandheder«. Ret godt, tildeels smukt, endog veltalende; Foredraget frit og med Anstand, men noget svagt. En meget talrig Ungdom, som svarede meget godt. (1850: Den 31te Julii visiterede jeg 2den Gang i Himmeløv Kirke, som er smuk og vel vedligeholdt. Spr. Winding prædikede over Gal. 6, 7. 8: »Hvorledes vi allerede her skulle optage det evige Liv i os«. En smuk og god Prædiken i et godt Foredrag; Katechisationen mindre heldig. En temmelig talrig Forsamling, og Ungdommen svarede godt.)

Jyllinge og Gundsømagle.

Folketal 1036. — Jyllinge ligger meget smukt, men lider af Kulde og saltagtig Fugtighed. *Præstegaarden* har intet Vand; den er gammel, stor, men synes kun maadelig vedligeholdt. Haven kan blive kiøn, men forsømt. (1850: Præstegaarden er rummelig, tildeels ret god, men meget forsømt.)

Jyllinge Skole. Patron Møller Jørgen Nielsen. Skolehuset godt. 72 Børn. Læreren Anders Hansen Landt, 39 Aar, Sem. fra Trolleborg, er meget nærsynet, men en dygtig og skikkelig Mand; har haft apoplektiske Anfald, hvorfor Stemmen er utydelig. Læsn. g. Skr. g. Rel. g × Regn. mg. Indb. Und. mg. Gymnastik g. (1850: Patron Møller Jørgen Nielsen. Skolehuset godt. 82 Børn. Læreren Niels Hermann Schioldagger, 35 Aar, Sem. fra Joenstrup, er en duelig og flittig Lærer; han katechiserer temmelig godt. Læsn. mg. Skrivn. ug. Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. ug. Gymn. g.)

Gundsømagle Skole. Patron Gaardbruger Jens Andersen. 76 Børn. Læreren Niels Køie, 43 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ogsaa en brav Mand, som katechiserer ret godt. Læsn. mg. Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg? Indb. Und. mg. Gymnastik mg. Skolehuset meget godt. (1850: Patron Grdmd. Jens Jensen. Skolehuset godt. 80 Børn. Læreren Niels Køie, 51 Aar, skildres nu som en selvklog, stivsindet Mand, der ikke kan forliges med Bønderne, studs, og skal være mulcteret for Mishandling af Børnene; han katechiserer slet, men passer Skolen. Læsn. mg? Skrivn. mg. Rel. tg. Regn. g? Indb. Und. g., men kun faa Børn i Bogklasse. Gymn. mg.)

Den 2den Junii visiterede jeg i *Jyllinge Kirke*. Den er meget lille, mørk, meget simpel; tilhører Propr. Gerstenberg Rosted (hvem jeg ikke saae meget til i Kirken). Spr. Oxholm prædikede over Matth. 5, 16: »Som det er vor Pligt at befæste os selv i Tro og Dyd til egen Opbyggelse, saaledes skulle vi ogsaa bestræbe os for vore Medmskers Opbyggelse ved at befæste dem i Tro og Dyd«. Saa tomt og løst, som mueligt; ikke eet opbyggeligt Ord. Prædikenen blev koldt oplæst, hvorved den lange Mand stedse maatte staae med bøiet Ryg. Han katechiserede ogsaa slet, saa slet næsten, som jeg ikke har hørt nogen anden Præst katechisere. Ungdommen svarede godt.

Præsten gjorde siden mange Undskyldninger for sin mislykkede Katechisation, og klagede meget over Menigheden, dog ikke over Gaardmændene. (1850: Den 28de Julii, 9 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i *Jyllinge Kirke*. Den tilhører nu Proprietair Schoustrup, og holdes anstændig, men er lille og noget mørk. Spr. Brangstrup (tilforn i Snodstrup) prædikede over Dagens Evangelium: »Xstnes værdige Beredelse til Evigheden«. Tom Declamation, foredraget i en slet Prædiketone; derimod Katechisationen god. En ret smuk Forsamling, og Ungdommen svarede meget godt. — I *Jyllinge* skal Kirkegangen være taalelig, i *Annexet* meget ringe.)

Gundsømagle Kirke er temmelig stor, og kunde blive smuk, men meget forsømt. (1850: *Gundsømagle Kirke*, som nu ligeledes tilhører Propr. Schoustrup, er nu sat i smuk Stand, kun endnu noget mørk.)

Vor Frue Sogn og St. Jørgens.

Frue Sogn 519, St. Jørgens 975, Bidstrup 467, 1961. — Frue Sogn har i ældre Tider været annecteret til det residerende Capellanie ved Domkirken; siden blev det et eget Sognekald, men uden Præstegaard. Imidlertid vare St. Jørgens og St. Ibs Sogne forenede; Præstegaarden var den nuværende Skole paa St. Jørgensbjerg. Da St. Ibs Kirke blev nedlagt, blev St. Jørgens Sogn annecteret til Frue Sogn. Den nærværende Sognepræst er tillige indtil Videre beskikket til Præst ved St. Hans Hospital paa Bidstrupgaard, hvor der holdes Gudstieneste om Fredagen i en egen Bedesal.

Den 3die Junii visiterede jeg i *Frue Kirke*. Kirken er meget anseelig, men noget skrummel, og grøn af Fugtighed. Den er en Stiftskirke, dog har Lethrabort jus proponendi. Spr. Hertz prædikede over Joh. 16, 28: »Jesu Komme fra Faderen til Verden og Bortgang fra Verden til Faderen er for hans Troende et opvækkende og lærerigt Mønster«. Ret smukt og ysteligt, ikke uden Veltalenhed; Foredraget frit og kraftigt, men med for mange Ophævelser. Katechisationen god. Ungdommen syntes ikke uvildende, hvilket heller ikke ved de gode Skoler og Præstens Omhu lader sig antage, men ualmindelig træg og dorsk, saa man kun med Vanskelighed kunde faae Svar ud af dem. Den var i Øvrigt talrig. (1850: Den 5te August visiterede jeg 2den Gang i *Frue Kirke*. Kirken er nu i ordentlig Stand og befriet fra de grønne Pletter. Spr. Cons.R. Hertz prædikede over Matth. 7, 21: »Xstnes hæderlige og lykkelige Kald, at gjøre Faderens Villie, som er i Himlene«. Uagtet det flauue Thema havde Prædikenen adskilligt Godt og Smukt, blev ogsaa holdt med Frihed og Kraft; men den noget utydelige Stemme og et for abstract Sprog hindrede Virkningen. Katechisationen ubetydelig. Af Menigheden vare næsten ingen Ældre tilstede; Adskillige fra Roeskilde. Ungdommen var talrig, og svarede meget godt og med Liv.)

Kamstrup Skole. Patron Raadmand Fritz. Skolehuset meget godt. 53 Børn. Læreren Johan Peter Christian Peetz, 54 Aar, Sem. fra Joenstrup, Dannebrogsmænd, er en duelig og meget flittig Mand, men katechiserer kun saa jævnt. Læsn. ug. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. ug. Gymnastik ug. Ogsaa nogen Tegning. (1850: Patron Kammerraad Fritz. Skolehuset meget godt. 60 Børn. Læreren J. P. C. Peetz, 62 Aar, kan jeg ikke stille saa høit, som man sædvanlig gjør; han er død, og katechiserer søvngt. Læsn. mg. Skrivn. g? Rel. mg. Regn. g? Indb. Und. g. Gymnastik g.)

St. Jørgensbjerg Skole. Patron Inspecteur Stub. 151 Børn. Antallet stiger ofte til 200; desuagtet meget faa Skoleforsømmelser. Læreren Daniel Staahl, 48 Aar, ikke Sem., er en duelig, flittig og levende Mand; katechiserer godt. Læsn. g× Skr. mg? Rel. mg. Regn. mg× Tegning g. Indb.

Und. gik derimod ikke godt, Bihielperne passede ikke paa, og der var i det Hele intet Liv. Læsningen i nederste Classe var ogsaa kun ngl., derimod Skrivningen god, ogsaa gik Katechisationen godt. Gymnastik mg. Skolehuset, den forrige Præstegaard, meget godt. (1850: Patron Inspecteur Stub. Skolehuset godt. 148 Børn. Læreren Dan. Staahl, 56 Aar, ikke Sem., (har gaaet i lærd Skole, men blev ikke Student), er en særdeles drivtig Mand, han katechiserer vel kun nogenledes, men har Liv. Læsn. g. Skrivn. tg? Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. g× Gymn. mg.)

St. Jørgens Kirke er ogsaa en Stiftskirke, stor og lys, i meget god Stand.

Roeskilde.

Folketal 2828.

Den 4de Junii visiterede jeg

Borgerskolen. Den har sin egen Gaard, som maaskee er noget brøstfældig, men meget rummelig, da alle 3 Lærere boe deri, og Katecheten ret godt; Skolestuerne ere ret gode, kun mangler den meget talrige Pige-
 classe Plads. 161 Børn. Drengene ere inddeelte i 3 Classer, og de 2 øverste af disse igjen i 2 Afdelinger. Den øverste Classe, med 20 Dreng, kunde kaldes en Realclass. Een Pige-
 classe med 2 Afdelinger. Den ordinerede Katechet Carl Vilhelm Boesen, er en meget duelig og flittig Mand, men hans Katechisation falder vel meget i Prædiketonen. Han underviser i Religion giennem hele Skolen, Tydsk i de 2 øverste Classe[r], Naturhistorie og Geometrie i øverste Cl. 2den Lærer, Klokker Andresen, 69 Aar, er af-
 fældig og uskikket. Han har derfor som Hielpelærer: Anders Hansen, 27 Aar, Sem. fra Joenstrup, som har særdeles gode Kundskaber, er flittig, men mangler Dannelse og Energie; dog er Fremgangen i hans Fag meget god. Han underviser i Boglæsning i de lavere Classer, Historie (ogsaa Verdenshistorie i temmeligt Omfang), Geographie, Regning. 3die Lærer Jørgen Søren Jørgensen, 36 Aar, Sem. fra Vesterborg, underviser i Skrivning giennem hele Skolen, og dette særdeles godt, Dansk i øverste Classe, noget pedantisk, Boglæsning i nederste Classe. Religion, mg. Dansk og Boglæsning, mg. og g. Stiiløvelser (ved Boesen) g. Hist. og Geogr. ug.

Tydske g. Skrivn. ug. Regning ug. og mg. Naturhistorie g. Indb. Und. bruges ikke i denne Skole. I Tegning undervises af Maler Ehlers, mg.; i Sang af Cantor Hartmann, i Gymnastik af Corporal Hein, ug. (1850: Borgerskolens Gaard er nu meget godt istandsat, og er, om ikke meget solid, dog meget beqvem, og har smukke Boliger for 2 Lærere, en mindre for den 3die. 147 Børn. Betalingen 6^r aarlig. 4 Drengelasser, 1 Pigeclasse i 2 Afdelinger. Ord. Katechet Olivarius har ikke meget Liv og Kraft. Klokker Jørgen Søren Jørgensen, 44 Aar, Sem. fra Vesterborg, har Skrivning, som er ug., og nogle mindre Fag. Christian Bech, Sem. fra Joenstrup, 30 Aar, er meget duelig, og synes den flinkeste Lærer. Frands Christopher Petersen, 30 Aar, Cand. Theol., og Timelærer Hans Ludvig Lange, 35 Aar, Cand. Theol., ere Begge temmelig døde. Overalt syntes Fremgangen ikke meget berømmelig, og hele Skolen mangler Liv. Desuden Timelærere i Tegning, som kun er maadelig, Sang og Gymnastik, som er ug.)

For Pigerne er en *Syskole*, hvis Locale er i Skolebygningen, og hvori undervises af Mad. Andresen. (1850: I Haandgierningsskolen er Frøken Borchardt Lærerinde.)

Boesen og Jørgensen holde uden Betaling Aftenskole for Confirmerede, som om Vinteren søges af nogle og 30 Personer.

Friskolen har en egen god Bygning i Fattighusets Gaard; deri Bolig for Læreren, som skal være ugift. 87 Børn. Megen Skoleforsømmelse, og mange daarlige Børn af daarlige Forældre. Desuagtet har man al Grund til at være tilfreds med Fremgangen. Læreren Jørgen Andresen, 24 Aar, Sem. fra Skaarup, er en Alsinger og har en tydske Udtale, men er en flink og flittig ung Mand. Læsn. g. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. gik meget godt, men nederste Classes Læsning kun tg. Gymnastik — for Tiden ved Corporal Hein paa Lærerens Regning — mg. (1850: Friskolen har nu sin egen Gaard, som er ret god. 138 Børn. Læreren Hans Andersen, 30 Aar, Sem. fra Joenstrup, har nu 280^r i Løn, fri Bolig og 1 Favn Brænde. Han er neppe meget opvakt, men katechiserer dog taaleligt, og er tro og flittig, saa at Fremgangen, uagtet det store Børnetal, er upaaklage-

lig. Han skal tilforn have været haard mod Børnene, men nu have afladt dermed. Læsn. ug. Skrivn. tg. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. g. Læsningen i nederste Classe dog mg. Gymn. mg. — *Syskolen* ved denne Skole, som forestaaes af Mdm. Hansen, benyttes kun af mellem 20 og 30 Piger.)

Provst Gad antager sig vist Skolevæsenet med Iver og Forstand.

Desuden besøgt *Asylet*, hvor en Fru Ellberg er Læremoder, og som nu bygger sin egen Gaard, *Fattighuset*, hvori særdeles gode Hospitalstuer, baade for betalende Tjenestefolk og for Fattige, *Duebrødre Hospital* og den nye *Stiftelse* for Enker og ugifte Fruentimmer, hvor nu Alt er complet.

Den 5te Junii, 2 Sønd. eft. Trin., visiterede jeg i *Domkirken*. Domprovst Ortwed prædikede over Dagens Evangelium: »Gud har ved Xstus kaldet os med et helligt Kald; os bør det at agte paa dette Kald«. Ret godt, men idel Moraliteter, intet dybere Tiltalende. Foredraget i Dag ganske frit (ellers skal han læse) og med ret god Anstand. Stemmen klar, men ikke behagelig. Katechisationen kold. En talrig Forsamling; ogsaa af Unge, især Piger (den lærde Skoles Disciple traadte ikke frem), og Ungdommen svarede særdeles vel — langt bedre, end Kiøbsted-Ungdom pleier at svare. (1850: Den 4de August, 10 S. e. Trin., visiterede jeg 2den Gang i Roeskilde Domkirke. 2den Præst Grüner prædikede over Dagens Evangelium: »Mit Huus skal kaldes et Bedehuus«; ret godt og smukt baade mHt. Indhold og Foredrag, men i begge Henseender noget svagt. En talrig Forsamling var tilstede, og af Ungdommen især en Mængde Piger, men Alle svarede saa sagte og frygtsomt, at der ikke kunde bringes Liv i Katechisationen.)

Agerup og Kirkerup.

Folketal 929. — *Præstegaarden*. Stuelængden er ny og solid opbyggt, Grundmuur og gipsede Værelser; fattes endnu Maling. Udlængderne gamle. Haven er ikke stor, og først nylig anlagt. (1850: Præstegaarden er nu, i det mindste hvad Stuelængden angaaer, i fuldkommen Stand, og har en smuk og net Have.)

Aagerup Skole. Patron for alle 3 Skoler Proprietair Kornerup. Skolehuset simpelt, temmelig godt. 48 Børn. Læreren Anders Petersen, 33 Aar, Sem. fra Joenstrup, tilforn ved Usserød Skole, er en særdeles duelig og flittig Mand, katechiserer meget godt. Læsn. ug. Skr. mg× Retskrivning mg. Rel. ug. Regn. ug. Indb. Und. ug. Gymnastik mg. (1850: Patron for samtlige Skoler Proprietair Kornerup. — 54 Børn. Læreren Anders Petersen, 41 Aar, er flittig og katechiserer temmelig godt. Læsn. mg? Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg? Skolehuset temmelig godt.)

Den 6te Junii visiterede jeg i *Aagerup Kirke*. Den tilhører Møller Kornerup, er styg, mørk og i nødtørftig Stand. Spr. Cons.R. Qvistgaard prædikede over Joh. 17, 3: »Den χ stelige Kundskabs Væsen og Værdie«. Meget sundt og godt, men behagede mig noget mindre, end den sidste Prædiken, jeg hørte af ham, thi han havde her mere forladt den jævne Tone, som er ham naturlig og klæder ham saa vel. Foredraget frit og levende, men mindre smagfuldt. Katechisationen meget god. En talrig Forsamling, og Ungdommen var fortrinlig, megen Frimodighed og Færdighed uden Rammen, og meget god Eftertanke. (1850: Den 29de Julii visiterede jeg 2den Gang i Aagerup Kirke. Kirken er bleven endeel forskiønnet og forbedret, og vil blive det endnu mere, men er endnu temmelig mørk. Sognepræsten Cons.R. Qvistgaard prædikede over 2 Petr. 3, 18: »Christnes Tilvæxt i Jesu Xsti Naade og Kundskab«. Ordentlig og opbyggeligt disponeret, og Foredraget jævnt, men det Hele lidt dødt. Katechisationen god. Kirkegangen skal være ret god. Idag vare endeel ældre Mænd tilstede, og Ungdommen svarede godt. — Sognepræsten har nu Pers. Capellan, Nyholm.)

Kirkerup Skole. 51 Børn. Læreren Peter Hartmann, 66 Aar, Student, er uskikket og affældig. Hielpelærer Peter Petersen, 28 Aar, Sem. fra Joenstrup, er duelig og flittig, og katechiserer godt. Læsn. g× Skr. g× Retskrivning g. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. Kun 2 Tabeller brugtes, men Fremgangen mg. Gymnastik mg. Skolehuset gammelt og nok noget brøstfældigt. (1850: Taagerup Skole (flyttet herhen fra Kirkerup). Skolehuset nyt og meget godt. 57 Børn. Læreren Peter Petersen, 36 Aar, Sem. fra

Joenstrup, er en flink Mand og katechiserer godt. Læsn. mg? Skrivn. g. Rel. ug. Regn. ug. Indb. Und. mg. Gymn. mg.)

Østrup Skole. 36 Børn. Læreren Christian Meyer, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ret duelig og passer sin Skole, katechiserer kun tg. eller nogenledes, men Fremgangen er god. Læsn. mg. Skr. mg. Rel. mg. Regn. mg× Indb. Und. g. Gymnastik g. Børnene fra denne lille Skole kom til Kirkerup. Skolehuset skal være meget godt. (1850: Børnene kom til Taagerup. Skolehuset skal være godt, skøndt lavt. 40 Børn. Læreren Christian Meyer, 46 Aar, er maaskee noget tilbøielig til Striid, men ellers en skikkelig Mand. Han katechiserer kun simpelt, og lader Børnene ramse for meget. Læsn. mg. Skrivn. mg. Rel. mg. Regn. mg. Indb. Und. bruges kun lidet, men nederste Classes Fremgang mg× Gymn. g.)

Kirkerup Kirke tilhører Proprietair Kornerup; temmelig stor, ret smuk og i ret god Stand.

Hvedstrup og Flyng.

Folketal 947. — *Præstegaarden* ny og meget god. Haven ogsaa ny anlagt, smuk. (1850: Præstegaard og Have i samme gode og smukke Stand.)

Den 7de Junii visiterede jeg i *Hvedstrup Kirke*. Den tilhører Edelgave, er ikke smuk, men dog antagelig, i meget god Stand; har et Orgel. Spr. Lorck prædikede over 2 Kor. 13, 5: »Lader os prøve os selv, om vi ere i Troen!« En særdeles god, smuk og χ stelig Prædiken; Foredraget i bedste Forstand aldeles frit; Stemmen just ikke velklingende, men klar. Derimod behagede Katechisationen mig mindre. En særdeles talrig Forsamling, ogsaa af Ældre, og Ungdommen svarede meget godt; ogsaa her god Eftertanke, uden Ramsen. (1850: Den 30te Julii visiterede jeg 2den Gang i Hvedstrup Kirke. Den har modtaget betydelig Forskiønnelse og et Orgel, men er endnu noget mørk. Spr. Lorck prædikede over 1 Joh. 5, 4. 5: »Vor Tro er den Seier, som overvinder Verden«. En skøn, levende, χ stelig Prædiken, i et kraftigt Foredrag. Katechisationen fortrinlig. En talrig Forsamling var tilstede; Ungdommen svarede mig godt, Sognepræsten meget godt.)

Herringløse Skole. Patron for begge Skoler Proprietair Tutein. 83 Børn. Læreren Jakob Jørgen Jacobsen, 46 Aar, Sem. fra Joenstrup, er baade duelig og flittig. Læsn. g× Skr. mg. Retskrivning mg. Rel. mg× Regn. ug. Indb. Und. tg× Gymnastik mg. Skolehuset meget godt. (1850: Patron for begge Skoler Proprietair Tutein. — Skolehuset godt. 95 Børn. Læreren Jakob Jørgen Jacobsen, 54 Aar, er en meget duelig og flittig Mand, katechiserer godt. Læsn. mg. Skrivn. g. Retskr. g. Rel. mg. Regn. mg. Istedendfor Indb. Und. bruges Børresens ABC, men nederste Classes Fremgang er meget god.)

Den 8de Junii besøgte jeg paa Hiemreisen til Kiøbenhavn

Flyng Skole. 86 Børn. Læreren Søren Peter Olsen, 38 Aar, Sem. fra Joenstrup, er ligeledes en duelig og flittig Mand. Læsn. mg. Skr. g. Retskr. mg. Rel. mg. Regn. ug. Indb. Und. mg? Gymnastik g× Skolelæreren katechiserer meget godt. Skolehuset meget godt. (1850: 81 Børn. Læreren Søren Peter Olsen, 46 Aar, skal nu give sig af med mange Ting, et større Landbrug, som han har leiet, Politik m. v. Han er derfor confus, og hans Katechisation ringe. Læsn. g. Skrivn. g. Rel. mg. Regn. tg. Indb. Und. g× Gymn. g? Skolehuset meget godt.)

(1850: *Flyng Kirke*, som vedligeholdes af Sognepræsten, er meget simpel, men har smukke Hvælvinger.)

Om dette Herred er intet Videre at bemærke, end at Skolerne for det Meste ere ret gode.

Hermed endte jeg min 1ste Omgang i Stiftet.

Den 21de December indviede jeg Roeskilde Kathedralskoles nye Bygning.

KOMMENTAR TEKSTKRITIK
REGISTER

Ved Udarbejdelsen af nedenstaaende Kommentar er det dels tilstræbt at oplyse saadanne Steder i Mynsters Tekst, der ikke skønnedes at være umiddelbart forstaaelige for Læserne, dels at give kortfattede Oplysninger om forskellige Forhold, der stod i Forbindelse med Mynsters Visitatsarbejde, og om de Personligheder, som i særlig Grad har haft Tilknytning til Mynsters Personlighed eller Virksomhed. Derimod er det ikke tilsigtet i Almindelighed at meddele Efterretninger af personalhistorisk Art om de flere Tusind Personer, som forekommer i Teksten, et Arbejde, der alene i Omfang ganske vilde have sprængt de en Gang fastlagte Rammer for Udgaven, og som er blevet anset for mindre nødvendigt, da man om et stort Antal af de nævnte Personer vil kunne finde Oplysninger i let tilgængelige personalhistoriske Haandbøger.

Trods al anvendt Umage i Efterforskningen er det dog desværre ikke overalt lykkedes at ledsage ethvert Sted i Teksten, som kunde trænge til en nærmere Forklaring, med den fornødne Kommentar, hvad der for en væsentlig Del skyldes, at ikke alle de Embedsarkiver, — især ikke Sognekalds- og enkelte Provstearkiver —, som fortrinsvis vilde have afgivet Materialet ved den Art Undersøgelser, endnu er offentligt tilgængelige, eller undertiden, hvor dette er Tilfældet, ikke er bevaret i en saadan Udstrækning, som havde været ønskelig. — I øvrigt maa der med Hensyn til de almindelige Forhold, der danner Baggrunden for Mynsters Visitatsarbejde, en Gang for alle henvises til Indledningen.

Følgende faste Forkortelser er anvendt:

- Meddelelser ∴ J. P. Mynster, Meddelelser om mit Levnet, 1854.
Breve, 1860 ∴ Breve fra J. P. Mynster, 1860.
Breve, 1862 ∴ Af efterladte Breve til J. P. Mynster, 1862.
Nogle Blade ∴ Nogle Blade af J. P. Mynster's Liv og Tid. Udgivne af C. L. N. Mynster. 1875.
Hiort-Lorenzen, Repertorium ∴ H. R. Hiort-Lorenzen, F. P. G. Salicath og Ellen Rosendahl, Repertorium over Legater og milde Stiftelser i Danmark, I—VI, 1896—1904.

I, 1 Klosterets 100aarige Jubilæum] Jvfr. Chr. H. Brasch, Vemmetoftes Historie som Herregaard, Slot, og Kloster, III, 221. Konsistorialraad Caspar Altenhoff Bjørn (1769—1847), den lærde Præst til Vemmetofte Kloster, hørte til Mynsters nærmere Bekendte fra Spjellerup-Tiden, i hvis Hus han havde tilbragt mange indholdsrige Timer (jvfr. Meddelelser S. 147 og Nogle Blade S. 440).

I, 3 jvfr. I, 12, 13, 14, 15 det Giøeske Legats Bekostning] Det ved Testamente af 12. Maj 1795 af Justitsraad Michael Wulf Giøe stiftede Legat til Fordel for Fattige paa Gjeddedsdals Gods, til en for Legatets Regning opført Skole, til Ungdommens og Befolkningens Oplysning og Forbedring m. m. (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 73).

I, 7 Solrød var tilforn Jersie's Annex etc.] Ved Reskript af 28. Februar 1812 til Sjællands Biskop bestemtes det, at Solrød ved Vakance i Sognekaldet skulde henlægges som Anneks til Haudrup, og at dettes Anneks Kirke Skendsved skulde forenes med Jersie (Danske Kancelli, 1. Dept., Registrant 1812 Nr. 58). Vakancen indtraadte 1816.

I, 7 en gammel Degn i Snoldeløv] Lauritz Melchior Nonnegaard døde 15. Februar 1841 (A. Petersen, Sjællands Stifts Degnehistorie S. 50). Jvfr. I, 13.

I, 8 hele 3die Capitel] o: i »Lærebog i den Evangelisk-christelige Religion« om Menneskets Fordærvelse ved Synden.

I, 11 af Boas Larsens Familie] Legat, stiftet 1782 af Købmand i Roskilde Boas Larsen og Hustru, til Fordel for to Enker af deres Slægt; henlagt under Sjællands Biskops Bestyrelse (Hiort-Lorenzen, Repertorium VI, 149).

I, 14 Efterretningen i Schacks Fundatssamling synes saaledes ikke at være ganske rigtig] I N. Schack, Revision og Fortsættelse af Hofmans Fundatssamling I, 269 hedder det, at der er to Fattighuse i Rerslev.

I, 15 det Giødesenske Legat] D. v. s. det Giøeske Legat, jvfr. ad I, 3.

I, 17 en Capital af 15000^r] Legat, stiftet 1826 af Forligskommissær Thomas Tøxen og Hustru til Fordel for Børneundervisningen i Køge (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 15).

I, 20 Consistorialraad Kruuse] Om Manderup Pedersen Kruuse (1760—1846) se Zakarias Nielsen, Provsten i Højelse, 1915. Fra Mynsters Barndom hørte han til dennes Bekendtskabskreds. Med en usædvanlig Varme omtaler Mynster ham i sine Erindringer (Meddelelser S. 17—18), hvor det blandt andet hedder: »Han har været en Mand af udmærket Liv og Kraft, vel heftig, men med det kierligste Hierte og varm Følelse for Christendommen; hans Prædikener og Taler havde ofte noget meget Gribende,

han har været en oprigtig og omhyggelig Sielesørger, en Fader for flere Faderløse, en trofast Ven, og hans giestfrie Huus har været søgt af Mange. Først i de seneste Aar ere hans Sandser blevne sløvede, men det indvortes Liv endnu ikke udslukt.« Mynster siger endvidere, at da han efter mange Aars Adskillelse igen traadte i Forbindelse med Kruuse, »omfattede han mig atter med levende Kierlighed«, og det var Mynster en Glæde som Biskop to Gange at visitere hos ham. Ved Mynsters Udnævnelse til Biskop havde Kruuse hædret ham ved Udgivelse af et Skrift »Epistola, qvam plurimum venerando episcopo, theologiæ doctori J. P. Mynster . . . gratulandi causa offert M. P. Kruuse«, Havnæ 1834. — Jvfr. iøvrigt I, 279.

I, 20 har nylig brækket Laaret] Herom hedder det i Fr. Barfod, Danmarks Gejstlighed I, 194: »Også til legemet var han kraftig, og da han således, krumbøjet af årene, et par år før sin død ved en nedtumling af sofaen brækkede sit ene lår, var ikke engang dette nok til at udpuste gubbens livsånder.«

I, 22 Præsten Hr. Kall] Den 27. Februar 1836 skriver Mynster til P. Hjort, at blandt de Dødsfald, der var gaaet ham nær til Hjerte, var ogsaa »Præsten Kalls i Søllerød, hvem jeg i Sommer havde lært nøiere at kiende og faaet kier, og hvem jeg havde haabet i næste Sommer at træffe i en ny lykkelig Stilling, en Existents, som jeg havde bidraget til at skaffe ham« (Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder til P. Hjort II, 10).

I, 26 et Legat af Erkebiskop Svane] Mynster sammenblander her et Legat, stiftet 1667 af Erkebiskop Hans Svane til Fordel for Sognepræsten i Borup, med et Legat, stiftet af Anne Margrethe Wibe i Ægteskab med Jægermester Frederik Svane til Svenstrup til Fordel for Skolelæreren i Borup (oprindeligt i Grønholt) (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 34—5).

I, 27 den forrige Præst Linderød] Palle Linderød var Sognepræst i Rorup og Glim 1799—1831. Det nævnte Legat er stiftet 1831 af hans Enke Mathea Margrethe Dorothea f. Brünnich (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 93).

I, 29 visiterede jeg anden Gang i Glim Kirke] Mynsters officielle Vidnesbyrd, indført i Kaldets Embedsbog, fra denne Visitats findes aftrykt i Aarbog, udgivet af Historisk Samfund for Københavns Amt, 1921, S. 23.

I, 32 Siden min Afreise] Nemlig: fra Herredet.

I, 37 Qvislemark og Fiurendal Pastorat] Fra Visitatsen 1835 skriver Mynster, at han her traf »et Landsbysogn ret comme il faut« (Nogle Blade S. 308).

I, 42 Institutet Holsteinsminde] Den 4. Maj 1833 var et Institut for fattige og forældreløse Børn blevet oprettet i Fuirendal Sogn af Frederik Adolph Greve Holstein til Holsteinborg, men 1839—40 flyttedes Institutet til Førsløv Sogn og fik Navnet Holsteinsminde. Jvfr. I, 39 og J. A. L. Holm, Frederik Adolph Greve af Holstein, 1844, S. 209—19.

I, 42 Sognepræsten Svendsen] Jvfr. Nogle Blade S. 308.

I, 43 Pontoppidans Forklaring] Den af Erik Pontoppidan 1737 udgivne, pietistisk farvede Katekismeforklaring »Sandhed til Gudfrygtighed«.

I, 43 den bekiendte Rasmus Ottesen] Om Lægprædikanten og Politikeren Rasmus Ottesen (1803—62) se Aarvog for Historisk Samfund for Sorø Amt, XI, 63—101.

I, 45 Han blev alvorlig advaret] Med denne lakoniske Bemærkning maa sammenholdes Erik Bøghs farverige Skildring af Mynsters Visitats i Krummerup-Fuglebjerg 1843 og de formentlige Aarsager til den skarpe Irettesættelse, der blev ham tildelt, i hans »Erindringer fra mine unge Dage«, 1894, S. 280—7.

I, 51 Præstegaarden endnu seer ud som en Bondegaard] 1848 siges det, at Fodby Præstegaard — til Dels ved Præsten Nyboes Skyld — i de senere Aar var »i en sådan tilstand, at man selv i Sjælland vanskelig skulde finde en bonderønne, der lignede den i usselhed« (Fr. Barfod, Danmarks Gejstlighed I, 175).

I, 52 en Høvedsmand paa »Solt«] Formentlig Borkar van Boyneburg, Høvedsmand paa Solt, død 1551.

I, 53 Degnen er nu død] Den 14. December 1841 døde Sognedegnen Christian Ludvig Hoffmann (Karrebæk Kirkebog; Anders Petersen, Sjællands Stifts Degnehistorie S. 156 har urigtigt »i Febr. 1828«).

I, 55 har mistet sin Kone og sin eneste Datter] Præstens Datter Antonette Augusta Petersen var død den 1. Marts 1835, 23 Aar gl., og hans Hustru Johanne Franciska Gottliebe, f. Kønemann, den 27. Marts s. A., 54 Aar gl. (Herlufsholms Kirkebog).

I, 55—6 en komisk Person] Skolelærer Poul Handrup (1764—1839) har udgivet en Del Skrifter dels af pædagogisk, dels af skønlitterært Indhold. Til den sidste Gruppe hører »Romanstræger og Malerie paa Menneskeelendighed«, 1—2, 1803—4, og »Kysset, Knappenaalen og Hævnerinden eller den qvindelige Bandit«, 1832. Jvfr. Th. Erslew, Forfatter-Lexicon I, 564.

I, 56 I Ladby . . . Levninger af en Kirke] Den 8. Juli 1560 udgik der Kongebrev om, at Sognefolket i Vredzløse og Ladbye Sogne for Frem-

tiden skulde søge Skovklosters Kirke, og at Herluf Trolle maatte overføre Ornament, Klokker og andet, der fandtes i de nævnte to Kirker, til Skovklosters Kirke (Kancelliets Brevbøger, udg. af C. F. Bricka, 1556—60 S. 425—6).

I, 57 Conventiklerne] Jvfr. Indledningen.

I, 59 Bieverskov Herred] Af Mynsters Visitatsrejser i dette Herred 1835 og 1843 findes livfulde, interessante Skildringer i Breve fra hans Brodersøn, Præsten Christian Mynster i Valløby. Biskoppens Visitatser her formede sig som »sande Triumftog«, og hans Taler, der som oftest var extemporede, og hans Katekisationer beskrives som overalt fortrinlige (Biskop O. Laubs Levnet I, 43 ff.). Paa den anden Visitatsrejse beundrede Chr. Mynster især, at Kraften og Livet i Biskoppens Taler snarere var tiltaget end aftaget, »hvortil vel den større Frihed, som de extemporede Visitatstaler have foraarsaget, har bidraget meget« (smstds. S. 71 ff.).

I, 59 »Tak! Fader«] Psalme Nr. 368 i »Evangelisk-kristelig Psalmebog« »Tak! Fader! for dit Guddoms Ord«.

I, 61 ingen Skolecommissions-Møder indførte etc.] I Kirkebogen for Vollerslev Sogn 1770—1814 Fol. 137 hedder det i Mynsters Tilførsel om Visitatsen 1835: »I Skoleprotokollen findes ingen Commissions-Møder indførte siden 1832. Det vil være fornødent, at Møderne ordentlig holdes, ogsaa med Hensyn til de betydelige Skoleforsømmelser, der finde Sted, og i Henseende til hvilke det vil være nødvendigt, efter Anordningerne, at dictere Mulct.«

I, 61 en Ridder Holger] Der sigtes til Ligstenen over Hartvig Høcken († 1595) til Taagerød, hans Hustru og Svigermoder (jvfr. Danmarks Kirker, udgivet af Nationalmuseet, Præstø Amt, S. 247—8). Om Fortællingen om den myrdede Præst, Jacob Pedersen, se A. Petersen, Vallø og Omegn S. 200—1.

I, 66 den forrige Sognepræst] Sognepræst i Herfølge-Sædder 1810—31 Mathias Frederik Georg Bøgh var tillige Amtsprovst 1807—28.

I, 68 Sognepræsten er . . . en meget agtværdig Mand] Ogsaa i et Privatbrev fra denne Visitats omtaler Mynster Sognepræst Joachim Godske Willemoes (1781—1858) med Velvilje, taler om hans uhyre Kraft, hans »Stemme til at sprænge Hvælvinger« og hans dygtige Styre, men bemærker dog, at »den udvortes Politur mangler« (Nogle Blade S. 309—10). Om hans Betydning for Vækkelsen jvfr. Karl H. N. Vinther, Oplevelser fra Menighedslivet i København og Sydøstsjælland, 1895, S. 20 ff.

I, 71 ved de 4 Præmier, som aarlig uddeles] Vallø Stifts Præmielegat for Skolelærere, stiftet 1802, uddeles efter Sognepræsternes Indberetning og Biskoppens Forslag i fire Portioner aarligt til de dueligste og ved personlig Undervisning mest fortjente blandt Godsets Skolelærere (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 354).

I, 71 Hothers Høj] Jvfr. A. Petersen, Vallø og Omegn S. 306, 307. Den omtalte Sten er »Tryggevælde Runesten«, men den har maaske intet med »Hothers Høj« at gøre (Ludv. F. A. Wimmer, De danske Runemindesmærker II, 383 ff.).

I, 75 Sognepræsten Mynster] Den tidligere nævnte Brodersøn Christian Peter Gudzon Mynster (1804—77), Sognepræst i Valløby 1833—52, siden i Karise. Om Mynsters første Visitats i Valløby se »Biskop O. Laubs Levnet« I, 43 ff., om hans anden, hvor der blandt andet mødte 15 Præster i Ornat, sst. S. 72 f.

I, 75 Den 17de Julii visiterede jeg 3die Gang] Det var ved denne Lejlighed, at Mynster højtideligholdt sit 50-Aars Embedsjubilæum (jvfr. herom Biskop Otto Laubs Levnet, udg. af F. L. Mynster, I, 235 ff., 241—2; II, 334; Nogle Blade S. 478—83; Breve, 1860, S. 224).

I, 79 indviede den lærde Skoles . . . Bygning] Mynsters Tale ved denne Lejlighed findes trykt i hans Blandede Skrivter III, 3—20. Om Indvielsen se iøvrigt Bjørn Kornerup, Frederiksborg Statsskoles Historie 1630—1830 S. 232.

I, 82 Charlotte Amalies Legat] Stiftet ved Testamente af 1. Juli 1773 (og senere Kodiciller) til Hjælp for fattige Pigebørns kristelige Opdragelse; Kapitalens Bestyrelse henlagt under Sjællands Biskop (Hiort-Lorenzen, Repertorium VI, 226—7).

I, 85 Provstens Barn] Jacobe Ludovica Emilie Olrik, født 1. Februar 1844. Ved Tilførslen i Daabsprotokollen er bemærket, at Barnet blev døbt af Biskop Mynster, »som samme Dag holdt Visitats i Tikjøb Kirke« (Tikøb Kirkebog).

I, 90, 93 Md. Liebe] Af denne ejendommelige, opofrende Personlighed findes en fyldig Karakteristik i M. Galschiøt, Helsingør S. 250—4.

I, 97 den forrige Lærer, der hængte sig] Niels Petersen, Lærer i Lillerød fra 1823 til sin Død den 4. Juni 1842 (A. Petersen, Sjællands Stifts Degnehistorie S. 264).

I, 98 ved Münters sidste Visitats] Biskop Fr. Münter visiterede 14. Maj

1827 i Bloustrød. Han skriver bl. a. herom: »Herr Aldewelt prædikede over Ephes. IV. 1—7: hvad det Udtryk vil sige vi ere kaldte af Gud; neml. ved Guds Ord, og vort Livs tildragelser, gode og onde. Meget vel, smukt Sprog og populært« (Fr. Münters Visitatsdagbøger i Sjællands Bispearkiv i LA.).

I, 103 Eskemose] Snarere Ebberødgaard, som Hans Svane ejede 1661—68.

I, 103 Professor Heise] Om Platon-Oversætteren, Professor Carl Johan Heise (1787—1857) og hans dybe Ærbødighed for Mynster, trods afvigende teologisk Standpunkt, se L. Zeuthen, Mine første 25 Aar S. 111.

I, 105 stiftet af Kammerraad Drewsens Moder] Det Drewsen'ske Hospital i Lyngby, oprettet 1804 af Magdalene Frederikke Drewsen (1742—1804) (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 85).

I, 106 (til Bede- og Skole-Huus)] Ved Gavebrev af 15. Juni 1821 skænkede de rige engelske Hørkræmmere Watt & Gordon — paa Lyngby-Præsten Bone Falch Rønnes Tilskyndelse — deres Lyststed »Neptunus« i Taarbæk til et Bede- og Skolehus (Eiler Nystrøm, Lyngby Sogn i Fortid og Nutid S. 295—6).

I, 107 Leg. Secr. Brown] Formentlig den engelske Legationssekretær Peter Browne.

I, 108 Megen Forsømmelse] Om Forsømmelsen i Brede Fabriksskole paa Grund af Børnenes Arbejde i Fabrikken, hvori der først skete Forandring ved Fabriksloven 1873, jvfr. Vald. Fraas, Skoleforhold i Lyngby-Taarbæk Kommune gennem Tiderne S. 43—4.

I, 112 Af Hofraad Meyer er til Gientofte Skolevæsen skienket 2000^r] Skænket 1822 efter Bestemmelse af Grosserer og Veksellerer, Hofraad David Amsel Meyer († 1813) (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 66).

I, 117 Taarnby] Fra denne By, P. Hjorts Fødested, tilskrev Mynster Hjort et Brev paa Visitatsen 1836 (Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder til P. Hjort, II, 11 ff.).

I, 121 »Kongestuen] Denne Stue fandtes indtil Ombygningen af Præstegaarden 1867 (Chr. Nicolaisen, Amagers Historie III, 121).

I, 121 I forrige Tider var Kirken her kun for Hollænderne etc.] Jvfr. herom Kirkehistoriske Samlinger 2. R. III, 158 ff.

I, 123 en Sølvkande til Vinen er skienket af en af de hollandske Præster] Skænket og forsynet med en hollandsk Inskription af Præsten Jacob Hummer 1730 (Chr. Nicolaisen, Amagers Historie III, 136—7).

I, 127 Brøndshøj] Uddrag af Mynsters Visitatsdagbog vedrørende Brønshøj har tidligere været trykt i Valdemar Møller, *Fra den gamle Landsby Brønshøj By* gennem 200 Aar S. 99—100.

I, 133 den deilige Have og Omegn] Paa denne Visitats logerede Mynster paa Holsteinborg. Opholdet her har han skildret i Breve (Nogle Blade S. 343—6).

I, 133 ved Resolution af 1820] Ved kgl. Resolution af 22. Juni 1820 bestemtes det, at Hyllested, Venslev og Holsteinborg Sogne kald ved indtræffende Vakance skulde adskilles saaledes, at Hyllested skulde udgøre eet Pastorat, og Venslev-Holsteinborg eet (Danske Kancelli, 1. Dept.s Forestillingsprotokol 1820 Nr. 117). Vakancen indtraadte 1828; 2. Juli 1828 blev Jens Albrecht Leonhard Holm kaldet til Sognepræst i Venslev-Holsteinborg og 15. August 1828 Didrich Peter Lund til Sognepræst i Hyllested (smstds., Registrant 1828 Nr. 142 og 189). Ved kgl. Resolution af 6. Juni 1838 bestemtes det dog, at de her nævnte Kald ved indtrædende Vakance atter skulde forenes, og 2. December 1840 meddeltes der J. A. L. Holm Kaldsbrev til at være tillige Sognepræst i Hyllested (smstds., Registrant 1840 Nr. 531).

I, 133 den nys afdøde Grev Holstein] Frederik Adolph Greve af Holstein til Holsteinborg var død den 21. Maj 1836. Paa hans Grav blev der blot rejst et beskedent Kors i Nærheden af en stor Eg (J. A. L. Holm, Frederik Adolph Greve af Holstein S. 298, 310). Mynster følte sig iøvrigt stødt over, at der blandt hans efterladte syntes at være saa lidt »Følelse« i Sorgen over den afdøde Greve. Sin Tale ved Visitatsen i Holsteinborg Kirke sluttede Mynster med »en liden Gravtale over Greven« (Nogle Blade S. 344—5, 346).

I, 134 Sagen mod den Kone, der angav at have dræbt sit Barn] En Kone, Ane Rasmusdatter i Haarslev, havde 1829 i sit første Ægteskab kvalt sit Barn, uden at denne Forbrydelse var blevet opdaget. Efter at hun var blevet gift tredje Gang med en Mand, der var blevet vakt, fortalte hun denne om sin Forbrydelse. Han raadete hende vedblivende til at tie stille, men paa Sjæleangst gik hun til Præsten Mau og aabenbarede ham Sagen. Efter at have talt med hende red han over til sin Nabopræst Rønne i Høve og raadførte sig med ham. Begge Præster besøgte derpaa i Fællesskab Ane Rasmusdatter og hendes Mand og bestyrkede denne i hans senere fattede Forsæt om at melde Sagen til Øvrigheden, hvad ogsaa skete, men Konen blev ved Højesteretsdom af 15. Juni 1836 frikendt. Mau bebrejdede

sig siden, at han havde talt med en anden Præst om Sagen, og en stor Del af de vakte vendte sig med skarpe Anklager mod ham for hans Iver for at faa Konen arresteret, og fordi de mente, at han (og Rønne) urigtigt havde lært, at den eneste Maade, hvorpaa Konen kunde faa Naade og Syndsforladelse i dette Tilfælde, var ved at sone sin Forbrydelse, altsaa Gerningsretfærdighed. Denne Side af Sagen kom ogsaa offentlig frem, idet Skolelærer Rasmus Sørensen udgav »Modbemærkninger til Stykket: En mærkelig Aabenbarelse af et begaaet Mord, i Nordisk Kirke-Tidende No. 9 d. A.«, Slagelse 1836. Herpaa svarede C. F. Rønne med »Et nødvendigt Ord til Skolelærer R. Sørensen i Vensløv i Anledning af hans Modbemærkninger . . .«, s. Sted og Aar (jvfr. Kirkehistoriske Samlinger 4. R. VI, 671 ff.; Nordisk Kirke-Tidende 1836 S. 135—43, 269—70; Fra Sorø Amt, VI, 149—61).

I, 135 ogsaa forekom slet intet Polemisk i hans Katechisation] Med den bekendte Skolelærer Rasmus Sørensen havde Mynster umiddelbart før haft et skarpt Sammenstød i Anledning af dennes Klager over Præsten Hans Bastholms Rationalisme. Sørensen skriver herom i sin Selvbibliografi (Mit Levnetsløb, 1847, S. 235): »Da samme Biskop Mynster en kort Tid derefter (1836) skulde komme til Visitats i Vensløv, sagde man til Sørensen, at han vel nu maatte faae Følgerne af hans djærve Besøg hos Biskoppen at føle, men han svarede: »hvo der kjender Mynsters og Sørensens Fasthed hver paa Sit, vil finde dem begge ved Visitatsen som om de aldrig havde havt et Ord at skifte, andet end den gjensidige Tilfredshed i alt hvad Prøven i Vensløv Skole vil angaae« — og saaledes gik det: Biskoppen var særdeles vel tilfreds med Tilstanden og Fremgangen i Vensløv Skole, og Sørensen var særdeles vel tilfreds med Biskop Mynsters udmærkede Visitationsmaade og store Dygtighed som Visitor og Taler«.

I, 139 af Cancelliet erholdt en fortient Irettesættelse] I Anledning af, at Sognepræst Westengaard havde udstedt Skudsmaal paa løst Papir i Stedet for at indføre dem i Skudsmaalsbøger, og gjort opmærksom paa det utiladelige i sin Handlemaade havde protesteret, blev det den 21. Juni 1836 af Danske Kancelli paalagt Sjællands Biskop at tildele ham »en alvorlig Irettesættelse« baade for hans »brugte urigtige Forhold samt hans upassende Skrivemaade«. Senere paa Aaret søgte Westengaard yderligere at forsvare sig, men uden Resultat (Danske Kancelli, 2. Dept.s Brevbog 1836 Nr. 2111—12 og 3270).

I, 142 Herremanden] Borreby ejedes siden 1832 af Godsejer Adolf Fre-

derik Holten Castenschiold, d. 1865 (Aug. Fjelstrup, Borreby og dets Ejere S. 101—3).

I, 144 Agersø og Omø] Om Visitatsen paa Agersø 1836, de gode Forhold her og den overvældende Hjertelighed, Mynster blev modtaget med, se Breve, 1860, S. 174—5. Jvfr. ogsaa Nogle Blade S. 346—7.

I, 149 Gamle Provst Beyer] Den tidligere Sognepræst i Egeslevmagle (1788—1835), Provst Seyer Mahling Beyer, død 1840, 99 Aar gammel. Endnu 1839 traf Mynster Provst Beyer paa en Visitatsrejse, »men han er bleven meget affældig, og tvivler selv om at opleve den 100de Fødselsdag« (Nogle Blade S. 401).

I, 151 Spr. Boisen prædikede] Næsten endnu skarpere end her har Mynster udtalt sig i et samtidigt Privatbrev om den kendte grundtvigske Præst Frederik (Frits) Engelhart Boisen (1808—82) som Prædikant. Han indrømmer, at han vel kunde være blevet en god Prædikant, »skiondt hans Stemme og Gebærder have noget Plebejisk«. Men hans Prædiken »var ganske forvirret Tale og idelige Gientagelser, da de godt Folk, som vente paa Aanden, naturligviis ikke forberede sig« (Nogle Blade S. 435—6). — Paa sin Side siger Boisen i Anledning af denne Visitats, at »Biskoppen var en fin og yderst forekommende Mand, tit saa fortrolig, at man undredes derover, men man var just ikke altid saa sikker paa bagefter at faa saa venlig en Omtale af ham, som han gav Anledning til at vente«; og med Henblik paa Mynsters uforbeholdne Dom over hans Prædiken, som han siden havde læst i »Nogle Blade af J. P. Mynster's Liv og Tid« (S. 435—6), protesterer han stærkt og hævder især, at det var usandt, at den var uforberedt: »jeg havde som man vel kan vente, naar jeg skulde tage mod Biskoppen, saa vel forberedt mig, som det var mig muligt« (P. Bojsen, Budstikkens Udgiver, Præsten F. E. Bojsens Liv og Levned S. 125—6).

I, 155 Forstanderen Møller] Om denne og Institutet i Flakkebjerg se Alfred Hey, Christen Christensen Møller, »Gamle Møller« fra Flakkebjerg, 1891.

I, 158 Præsterne her, nemlig i disse to Sogne etc.] Om Præsterne Rønne i Høve og Hahn i Hyllested skriver Mynster privat, at han er »noget keed« af dem; blandt andet siger han: »jeg gider ikke see paa, at f. Ex. — læser meget andægtig fra Bords, naar vi have drukket Thee, og at — ledsager mig med sin Velsignelse, som om han var en gammel ærværdig Mand« (Nogle Blade S. 348).

I, 159 en Vulcan af Egoisme og Hovmod] En ikke meget afvigende Dom over de første rastløse Aars Virksomhed i Haarslev fældede Mau selv som ældre i sin Selvbiografi, hvor han bl. a. skriver: »Der stak endnu kun altfor Meget af Hovmodsdjævelen i mit Indre; jeg mente at skulle gjøre mine Sager bedre end mine ældre troende Embedsbrødre og at skulle se større Frugter af min rastløse Virksomhed og min velmente, men ikke med Sindighed og Visdom parrede Nidkærhed, som paa en mindre heldig Maade opflammedes ved det Bifald, jeg høstede hos opvakte Lægfolk, som jeg nu engang var bleven vant til at slutte mig til, og af hvilke jeg ikke altid lærte, hvad der var godt og gavnligt for mit indvortes Menneske. Vist er det, at jeg trængte til en alvorlig Ydmygelse . . .« (Kirkehistoriske Samlinger 4. R. VI, 670—1; jvfr. sst. S. 674: »jeg var, kort at sige, paa Vej til at blive forblindet af Hovmod og Forfængelighed«). — I sin Ungdom havde Mau følt sig meget tiltalt af Mynsters Skrifter; senere — den 27. Marts 1835 — holdt han ved sin Ordination en Prædiken, som Mynster ikke syntes om og offentlig polemiserede imod, men efter en Aarrækkes Forløb — 1848 — stillede Mynster sig dog med stor Velvilje overfor Mau ved en paatænkt Forflyttelse til et fynsk Embede (Kirkehistoriske Samlinger 4. R. VI, 656, 669, 696; jvfr. J. P. Mynster, Taler ved Præstevise I, 24).

I, 160 (og oftere) Pisée] Pisé er stampet Ler til Bygninger.

I, 160—1 Carl Mathias Valdemar Jahn] Om denne Mand se Aarbog for Historisk Samfund for Sorø Amt, VII, 178—82. Naar det her S. 181 omtales, at da Mynster ved Visitatsen 1852 havde set, hvad Jahn kunde præstere, stillede han »øjeblikkelig« Dannebrogskorset i Udsigt, maa det siges, at Visitatsbøggernes Dom i hvert Tilfælde ikke synes at støtte denne Tradition, snarere at gøre den usikker.

I, 161 Gimlinge] Om Kirkeforhold i dette Pastorat i 1840'erne se Aarbog for Historisk Samfund for Sorø Amt, VII, 171—7.

I, 161 i denne Skoles Smag] Lic. theol. Emil Theodor Clausen havde tidligt sluttet sig til den grundtvigske Retning (H. N. Clausen, Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie S. 41, 293). Jvfr. II, 117. Mynster nærede Sympati for Clausen og siger i et Brev fra Visitatsen 1836: »det er virkelig Skade, at et saa elskværdigt Menneske er kommet ind i alt det Væsen, hvorfor ogsaa hans Prædiken, skiøndt han har ret gode Gaver, ikke duede stort« (Nogle Blade S. 349). Fra modsat Side beretter F. Boisen, at »naar Biskoppen kom til os, og vi just ikke ventede noget Englebesøg

i ham, saa vilde vi gjerne have Clausen med, thi der var ingen, som saaledes kunde omgaas ham. Da førtes Samtalen gjerne mellem dem om Kunst og Videnskab, der var de begge hjemme« (P. Bojsen, Budstikkens Udgiver, Præsten F. E. Bojsens Liv og Levned S. 125).

I, 163 Sognepræsten Thorkilsen] Mynster omfattede Sognepræst Christen Thorkilsen (1794—1870) med en vis Sympati som »en flink og opvakt Mand, men som ogsaa er noget befængt af sine Omgivelser, og skraaler slemt op paa Prædikestolen« (Nogle Blade S. 349—50). Mynsters første Visitats hos Thorkilsen bragte denne i et nærmere personligt Forhold til Mynster, hvad der gav sig Udtryk i en lille Brevveksling (Breve, 1862, S. 183—4, jvfr. Nogle Blade S. 375).

I, 169 Sognepræst Feld er nylig død] Den 19. Maj 1836 var Sognepræsten i Ølstykke Michael Feld død, 84 Aar gammel, den 5. Juli s. A. hans Enke Christine Sophie Feld, f. Wengel, 64 Aar gammel (Ølstykke Kirkebog).

I, 173 i Kongereise] Rejse eller Ægt, som Undersaatter, især Bønder, maa gøre for Kongen.

I, 182 Carise og Alsløv] Om Visitatsen i Karise 1837 se Breve, 1860, S. 175.

I, 184 Spiellerup og Smerup] Om de ejendommelige Følelser, der fyldte Mynster ved som Biskop at visitere i sit gamle Præstekald og ved at sidde »nu som Giest i mit eget Huus«, har han udførligt udtalt sig i et Familiebrev (Breve, 1860, S. 176—7). Baade her og i »Meddelelser om mit Levnet« (S. 184) ytrer han sin Glæde over, at den daværende Beneficiarius havde ført Præstegaarden tilbage omtrent til »den Skikkelse, hvori jeg havde den«, og saaledes hævet den ud af det Forfald, hvori Mynsters nærmeste Eftermand (1812—31) Theodor Lang havde bragt den. Da han 1845 paa ny var paa Visitats i »det gamle Spiellerup«, fandt han det meget forandret, »men Præstegaard og Have kiendte jeg godt igien« (Nogle Blade S. 440).

I, 185 endnu som jeg kiendte ham] Allerede i sin Præstetid i Spjellerup var Mynster utilfreds med Skolevæsenets Tilstand i Pastoratet, fordi Fler-tallet af Lærerne, »skiondt de vare skikkelige Mennesker, fattedes dem baade Evne og Lyst til deres Kald« (Meddelelser S. 145).

I, 186 Sognepræsten Plum] Om Sognepræsten i Spjellerup-Smerup 1833—80 Peter Andreas Plum og hans Beundring for Mynster, der var ham »det uopnaelige Forbillede«, se P. A. Rosenberg, Erindringer I, 32 ff., 99 ff.

I, 186 visiterede jeg 2den Gang i Spiellerup Kirke] Fra et Øjenvidne foreligger en Skildring af denne Mynsters anden Visitats i Spiellerup. Hans Tale i Kirken fik Karakteren af »en Afskedstale til sine gamle kjære Menigheder, »hvor de Gamle vare døde, og de Unge blevne gamle, mens han selv var bleven gammel, men dog den Samme, kommende nu med samme Kjærlighed og det samme Evangeliums Kjærlighed« (F. L. Mynster, Biskop Otto Laubs Levnet I, 127).

I, 192 den bekendte Fru Merthe] Den mangeaarige dygtige Besidderinde af Lindersvold, Fru Merete Sophie Urne († 1724). Jvfr. Danmarks Kirker, udgivet af Nationalmuseet, Præstø Amt, S. 558 og Orion, udg. af T. A. Becker, 1839, S. 240—54.

I, 194 Den første Sognepræst i Faxø] Der sigtes herved formentlig til en Hr. Jakob, der var Kapellan i Fakse før 1534 (Kirkehistoriske Samlinger 4. R. I, 200).

I, 194 Consistorial-Assessoren i Vivild] Den for sin Virksomhed for almennyttige Foretagender bekendte Sognepræst i Vivild-Vejlby, Konsistorialassessor Christian Nielsen Krarup (1768—1833).

I, 197 et Legat af Kammerraad Neergaard] Legat, stiftet 1804 af Kammerraad Johan Neergaard til for Renterne deraf at øve de ældste Børn i Braaby Sogn i en eller anden nyttig Haandtering til Agerdyrkningsvæsenet (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 250).

I, 198 en ny Plan . . . er i Cancelliet] Den 26. August 1837 meddelte Kancelliet Sorø Amtsskoledirektion, at det ikke kunde tiltræde det af Braaby Sogns Skolekommission stillede Forslag om en Forandring i Reglementet for den Neergaardske Haandværksskole i Braaby (1. Dept.'s Brevbog 1837 Nr. 2359).

I, 205 at Braaby blev lagt til Vester-Egede etc.] Ved Reskript af 5. Februar 1847 blev Øster Egede Anneks til Ulsø og Braaby til Vester Egede (Danske Kancelli, 1. Dept.'s Registrant 1847 Nr. 268 b).

I, 209 i Dr. Hammers Tiid] Sognepræst i Herlufmagle-Tybjerg 1795—1829 Dr. theol. Edvard Sneedorf Hammer (1767—1829). — Væsentlig anderledes udtalte Fr. Münter sig ved sin Visitats den 8. Juli 1828. Baade »den værdige Lærer Hr. D. Hammer«, Ungdommen og Skolerne roses, dog med Undtagelse af den i Herlufville (Fr. Münters Visitatsdagbøger i Sjællands Bisparkiv).

I, 213 er kjøbt til den Ostenfeldtske Stiftelse] Til Brug for den 1802 af

Malermester Christian Ostenfeldt i Sæby oprettede, 1816 til Næstved overflyttede Stiftelse for Enker var 1823 Sortebrødregaard blevet indkøbt (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 284).

I, 217 den forrige Lærer aflivede sig] Ifølge Gunderslev Kirkebog blev Ungkarl, Skolelærer i Rejnstrup Hans Sørensens Lig fundet i Susaaen den 19. December 1836 og begravet i Stilhed den 23. s. M. Han havde været savnet siden den 25. Oktober s. A.

I, 220 af Testators, Etatsraad Andresens Familie] Glumsø Hospital er stiftet af Etatsraad Jens Andresen († 1772) til Benzonsdal og Hustru (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 316).

I, 222 et »Salthuus«] Efter en gammel, næppe rigtig Antagelse skal Vrangstrup Kirke i Senmiddelalderen have tjent som Pakhus for Lybeckerne (Danmarks Kirker, udg. af Nationalmuseet, Præstø Amt, S. 705 og Historisk Tidsskrift 7. R. VI, 114—5).

I, 231 den Clausenske Maneer uden hans Kraft] Mynster maa sigte til Stiftsprovst Henrik Georg Clausen (1759—1840) og hans bekendte kraftfulde Prædikeform.

I, 235 den fameuse Brodersen] Igennem flere Aar havde Provst Bentzons Forhold til Skolelærer Jeppe Brodersen i Nordrup givet Anledning til bitre Stridigheder. Brodersen var ved Kancelliets Resolution af 23. Juni 1835 blevet afsat som ganske ubrugelig til sit Embede. I Anledning af et Andragende fra ham om paa ny at faa sine Embedsforhold undersøgt bestemte en kgl. Resolution af 19. December 1835, at der intet Hensyn skulde tages til hans Klager, og at Sagen skulde have sit Forblivende ved den ovennævnte Kancelliresolution. Sagen fik imidlertid et Efterspil for Retten, idet Provst Bentzon nødtes til at anlægge Proces mod Brodersen for et Stykke »Til mine Velgjørere«, som han i den Anledning havde indrykket i »Kjøbenhavnsposten« med fornærmelige Beskyldninger mod Provsten. Ved Underrettsdommen blev Brodersen dog frikendt, men hans Prokurators Udtalelser i Indlæggene medførte endnu to Retssager, der først afsluttedes 1840 (Danske Kancelli, 1. Departements Forestillingsprotokol 1835 Nr. 186, 195; Brevbog (med Indlæg) 1836, Nr. 538, 996, 1021. Domprotokol for Ringsted By og Herred 1814—38 Fol. 401 ff. Hof- og Stadsrettens Domprotokol for 2. Instans Nr. 20 Fol. 603 f. (28. Aug. 1837) og Nr. 24 Fol. 506 ff. (15. Juni 1840)).

I, 240 den Rothenburgske Stiftelse] Oprettet 1737 af Helvig Christens-

datter, Enke efter By- og Raadstueskriver Jørgen Nielsen Rothenburg, med et Hus for 6—8 Fattige (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 228—9).

I, 241 *den daværende Sognepræst*] Jens Poulsen; Nabopræsten var Sognepræsten i Bringstrup Søren Pedersen (Gerhard Treschow, Danske Jubel-Lærere S. 320).

I, 241 *Sognepræsten Thisted*] Om den bekendte ortodokse Præst Jørgen Thisted (1795—1855), der 1822—24 havde været Kapellan ved Trinitatis Kirke, samtidig med at Mynster som residerende Kapellan ved den (brændte) Vor Frue Kirke maatte prædike i samme Kirke, se Archiv for Psychologie, Historie, Literatur og Kunst, udg. af N. C. Øst, VIII, 165—70. Ogsaa andre end Mynster klagede over Thistedes Stemme; den »blev ved Affektation meget fordærvet, saa at den endog blev ganske latterlig« (Christine Daugaard, Biskop Daugaard I, 264—5).

I, 242 *de hæslige Stridigheder med Provst Bentzon*] Provst Bentzon i Ringsted stod i et meget spændt Forhold til Sognepræst Thisted i Gyrstinge. Bentzons Kopibog fra disse Aar (i Ringsted-Alsted Herreders Provstearkiv) indeholder talrige Skrivelser til Belysning heraf. Man faar Indtrykket af, at Provsten ved at holde paa en pedantisk Efterlevelse af selv meget minutiøse Bestemmelser i Lovgivningen har virket direkte chikanerende, men Thistedes Forhold i Embedssager var heller ikke dadel-frit. Typisk for hele denne bestandig fortsatte, smaatskaarne Guerillakrig, der førtes dem imellem, er en Sag fra 1838 om en Liste over nogle Konfirmander i Gyrstinge, som Provsten havde forlangt indsendt, men som Thisted flere Gange vægrede sig ved at indsende. Provsten klagede derfor til Biskop Mynster, der gav ham Medhold og bl. a. i en Skrivelse af 2. Marts 1838 i en overordentlig skarp Tone og under Trudsel af at ville indberette Sagen til Kancelliet paalagde Thisted at efterkomme Provstens Forlangende. I en Sagen vedlagt Skrivelse fra Thisted (af 23. Februar 1838) angriber denne Provst Bentzon i de stærkeste Udtryk som en uvederheftig og usandfærdig Person, der burde fjernes. Han skulde saaledes i flere Tilfælde have gjort sig skyldig i, »hvad den christelige Moral kalder »Løgn«, og det var en stadig Forargelse for Provstiets Lærere og Præster at skulle agte ham som Biskoppens Medhjælper. Skrivelsen, der ogsaa omtaler, at Bentzons Forhold var blevet gjort til Genstand for Drøftelse ved Mynsters Visitats i 1837, slutter saaledes: »Man tør haabe, at der ovenfra vil vorde gjort Noget, forat sætte Skandalen et Maal; men indtil det skeer, kunne

Vi nedenfra ei Andet, end raabe Vee over Den, fra hvem Forargelsen kommer«. I en Skrivelse af 14. Februar 1838 (ved samme Sag) fra Provst Bentzon, hvori han udtaler sig nærmere om sit og Thistedes Forhold, ytrer han bl. a.: »Saa vel før, som sildigere [efter 1837] har jeg havt Beviser nok paa Pastor Thistedes, som det synes, uforsonlige Had, der forskriver sig fra den Tid, da jeg søgte at mægle Forlig imellem ham og hans siden fraskilte Hustrue« (Sjællands Bisparkiv, Afgjorte Sager, 1838 Nr. 155).

I, 242 Provsten, som har faaet Ordre til at tiltale ham] Den 17. Marts 1837 havde Provst Bentzon klaget til Biskoppen over, at Lærer Nielsen i Flinteturp under en Retssag mod Provsten havde fremsat fornærmelige Udtalelser mod denne, idet han bl. a. havde paastaaet, at Bentzon havde gjort sig skyldig i haandgribelig Usandhed og var fremkommet med umoralske Fortællinger, hvorved det hellige ottende Bud blev tilsidesat m. m. I den Anledning paalagde Danske Kancelli den 13. Juni s. A. — efter Biskoppens Indstilling — Provst Bentzon at sagsøge Lærer Nielsen. Ved en Underrettsdom af 25. Januar 1838 frifandtes Nielsen for Provstens Tiltale, og dette stadfæstedes ved Overrettsdom af 17. December 1838, idet dog hans fornærmelige Udtalelser samtidig mortificeredes (Danske Kancelli, 1. Departements Brevbog 1837 Nr. 1669 (med Indlæg). Domprotokol for Sorø By og Birk 1820—39 S. 464 ff. Hof- og Stadsrettens Domprotokol for 2. Instans Nr. 22 Fol. 598 ff.).

I, 244 første Gang betraadte en Prædikestol] Om Mynsters første Prædiken (paa Grundlag af Millers »Predigten für das Landvolk«) i Stenmagle og Stenlille Kirker se Meddelelser S. 45.

I, 247 annekeret til Sorø] 1670—1747 og 1765—98 var Pedersborg-Kindertofte annekeret til Sorø.

I, 247 Det Fellenbergske Institut paa Cathrinelyst] Institutet bestod 1827—49 og havde til Formaal at uddanne forladte Børn, idet Landbrug og Undervisning gik Haand i Haand, ligesom i den af Fellenberg paa Hofwyl grundede Opdragelsesanstalt, der dannede Forbilledet (Joakim Larsen, Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1818—1898 S. 167—8).

I, 249 visiterede jeg 2den Gang i Pedersborg Kirke] Efter Frederik Boisens Beretning var det ved denne Visitats, at man havde ventet, at alle de udøbte Gendøberbørn skulde blive tvangsdøbte. Politimesteren i Sorø havde faaet Ordre til at bringe dem til Kirken, en Mængde Mennesker, deriblandt næsten alle Medlemmer af »det sydvestsjællandske Broder-

konvent«, havde givet Møde, og man frygtede Optøjer. Biskoppen skal have set »temmelig nedslaaet« ud, da han gik mellem de tætte Skarer, og mærkelig nok blev der intet af Daabshandlingen (P. Bojsen, Budstikkens Udgiver, Præsten F. E. Bojsens Liv og Levned S. 134).

I, 251 Dr. Sommer] Til Dr. phil. et theol. Magnus Sommers Karakteristik jvfr. Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder til P. Hjort II, 119—20.

I, 254 Fenger skal dog gaae ind i andre Sogne] Om dette Forhold se et Brev (fra Marts 1839) fra Fenger til Mynster (E. Mau, Johannes Ferdinand Fenger S. 221—6).

I, 255 Sognepræsten Amtsprovst Flemmer] Om Amtsprovst Carl Gustav Flemmer (1774—1845) se Aarboeg for Historisk Samfund for Sorø Amt I, 55 ff.

I, 256 svarer til den gamle Efterretning] Nyere Forskninger har vist, at den første Gang 1575 meddelte Tradition om, at Fru Inge, medens hendes Husbond Asser Ryg var i Leding, skal have ladet Taarnene rejse til Minde om Absalons og Esbern Snares Tvillingfødsel, er aldeles uholdbar (J. B. Løffler, Sorø Akademis Landsbykirker S. 17).

I, 257 sin lumpne Striid med Provst Benzon] Læreren Schrydstrup havde i flere Artikler i »Kjøbenhavnsposten« rejst en Række graverende, men, som det viste sig, urigtige Beskyldninger mod Provst Bentzon for hans Forhold ved Schrydstrups Overtagelse af Lærerembedet i Ørlevunderskov, for hvilket han havde maattet betale sin Formand 200 Rbd. Efter Brevveksling mellem de paagældende Autoriteter havde Danske Kancelli den 28. Juni 1836 paalagt Sorø Amtsskoledirektion at tilkendegive Schrydstrup Kancelliets alvorlige Misbilligelse af hans lige saa utilbørlige som usømmelige Forhold i denne Sag. Specielt fandt Kancelliet det forkasteligt, at han i Stedet for at klage til sine Foresatte havde fremstillet Sagen — til Dels paa fordrejet Maade — i offentlige Blade. — Under s. D. var det dog ogsaa blevet tilkendegivet Provst Bentzon, at hans Fremgangsmaade — ved at billige en Embedsafstaaelse for Penge — ligeledes havde været urigtig, idet Kancelliet ikke kunde anse det for tilbørligt eller gavnligt, at Embeder blev Genstand for Salg (Danske Kancelli, 1. Dept.'s Brevbog 1836 Nr. 1733). Sagen var dog ikke endt hermed. Ved Underrettsdom af 7. December 1836 mortificeredes Schrydstrups fornærmelige Udtalelser mod Provst Bentzon, og han idømtes en Bøde paa 50 Rbd. Sølv, hvilken Dom stadfæstedes af Hof- og Stadsretten 14. August 1837 (Domprotokol

for Ringsted By og Herred 1814—38 Fol. 395 ff. Hof- og Stadsrettens Domprotokol for 2. Instans Nr. 20 S. 574 ff.).

I, 258 finder et mere eller mindre spændt Forhold Sted mellem Provsten og Præsterne] Sognepræsten i Ringsted, Provst Niels Ludvig Christian Bentzon (1780—1846) var kendt som en temmelig embedsmyndig Mand. De Ubehageligheder, han som Provst maatte opleve, antog man dog »nærmest fræmkaldte ved den ikkun altfor bekjendte præsten Thistedes stæmplinger« (Fr. Barfod, Danmarks Gejstlighed I, 201). En lidet sympatisk Karakteristik af Bentzon findes i »Biskop, Dr. theol. G. P. Brammers Ungdomsliv«, udg. af Johs. Kok, S. 234 ff. Han skildres vel her som »meget flittig og dygtig« som administrativ Embedsmand, men tillige som en »kold og stiv Rationalist«, der satte en Ære i at være en fortrinlig Avlsmand, en udmærket Hestekender og en dreven Studehandler.

I, 262 denne hele uduelige, forsømmelige og ligegyldige Embedsførelse] I Januar 1836 var en (anonym) Klage indkommet i Danske Kancelli over Provst Engelhart, der beskyldtes for ikke det foregaaende Efteraar at have holdt Eksamen i Skolerne og oftere at have forsømt Gudstjenesten i Kirkerne. Efter at have indhentet Engelharts og Distriktsprovstens Erklæringer tilskrev Mynster Kancelliet, at Klagen kun delvis var begrundet, men at det nok var tænkeligt, »at Gudstjeneste mangan Gang ikke kan holdes, fordi ingen Tilhørere indfinde sig; og heri er Sognepræsten neppe uden Brøde, da det er et almindeligt Sigende, at Menighederne ere misfornøiede med hans altfor korte Prædikener og med den øvrige Hurtighed, hvormed Gudstjenesten affærdiges«. Da det imidlertid var in confesso, at han havde forsømt at afholde Eksamen, indstillede Mynster, at der blev tildelt ham en Irettesættelse og »en Paamindelse om at anvende tilbørlig Flid paa sine Prædikener, og overalt at sørge for, at Gudstjenesten holdes sømmeligen og ordentligen, saa at Menigheden derved kan drages til Kirken«. Kancelliet bifaldt dette og paalagde Mynster at tildele Engelhart en »alvorlig« Irettesættelse (Danske Kancelli, 1. Dept.'s Brevbog 1836 Nr. 1064 med Indlæg).

I, 267 Den ommeldte Lange] Ejer af Frederiksholm, Tiendekommissær Otto Peter Lange døde 1. Januar 1845 i Store Hedinge; i Kirkebogen sigtes »skudt sig selv«.

I, 267 bekiendt af sit Angreb paa Seminariet] I »Den Frisindede«, 1838, Nr. 47 havde Fr. Meisler i Anledning af det forestaaende Forstanderskifte paa Jonstrup Seminarium skarpt kritiseret den gældende Seminarie-

undervisning og taget Ordet for en Højnelse af Skolelærerstandens hele Standpunkt. Med en Bemærkning om, at han vilde overlade til kyndigere at bedømme, om der ikke kunde have vist sig mere Frugt af den afgaaende Seminarieforstander, Konsistorialraad Wegeners Virksomhed, »om en christelig Lærers Aand mere havde været at spore i hans daglige Forhold mod de ham til Veiledning betroede vordende Lærere«, betonedede han Vigtigheden af, at den nye Forstander blev en Mand, der ikke blot besad Lærdom, men ogsaa den Humanitet, der er fornøden, »om han ikke istedetfor frie Aander vil danne Slavesjæle«. — I »Kjøbenhavnsposten«, 1838, Nr. 176—7, blev Meisler kraftigt imødegaaet og specielt Forstander Wegener forsvaret. Det blev i disse Artikler paastaet, at Meisler kun havde opholdt sig 14 Dage som Privatist paa Jonstrup Seminarium!

I, 273 *Kbhavns Magistrats Nissenske Gods*] Den Nissen'ske Stiftelse, oprettet af Etatsraad, Raadmand og Raadstueskriver Hans Nicolai Nissen († 1771) og henlagt under Københavns Magistrats Bestyrelse (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 71).

I, 277 *Sognepræsten J. L. Hansen*] Sognepræst i Glostrup fra 1832 Jacob Ludvig Hansen var den første Præst, der efter Martensens Tiltrædelse som Biskop faldt som Offer for Cirkulæret af 6. September 1856 om Fjernelse af Præster, der manglede den kristelige »Beaadelse« (jvfr. J. L. Hansen, Min Entledigelse fra Glostrup Sognekald, Kbh. 1858).

I, 278 *Brøndshøi og Søllerød Pastorater*] Se I, 127 ff.; 130 ff. I. A. er Betegnelsen for det Hefte af Visitatsdagbøgerne, hvori Beretning om Visitatsen de paagældende Steder er indført.

I, 279 *Konsistorialraad Kruuses Jubilæum*] Mynsters Tale ved denne Lejlighed er trykt i hans Kirkelige Leiligheds-Taler I, 455—60. Jvfr. ovenfor S. 20.

I, 279 *Psalmen Nr. 419*] Nr. 419 i »Evangelisk-kristelig Psalmebog« »De gik forbi, de favre Dage«. Et Citat af denne føjede Mynster ind i sin Tale.

I, 279 *Frederik Münter og Juliane Uldall*] Daværende Sognepræst i Rold, senere i Karrebæk, sidst i Ørslev-Solbjerg Frederik Münter (1807—73), Mynsters Svoger, og Juliane Uldall (1814—73), Datter af Toldkasserer i Næstved, Justitsraad Vilhelm August Uldall. — Mynsters Tale ved denne Brudevielse findes i hans egenhændige Nedskrift i Ny kgl. Saml., 4°, 93 b.

II, 1 *Vallø Stifts Secularfest*] Mynsters Tale ved denne er trykt i hans Kirkelige Leiligheds-Taler I, 447—54. Om Festen se G. L. Wad, Minde-

skrift i Anledning af Halvandethundredaars-Dagen for Oprettelsen af det adelige Stift Vallø S. 47—50.

II, 3 Bonde-Høiskolen] »Den højere Bondeskole i Sundbylille« blev oprettet 1841 og nedlagdes 1849 (jvfr. om denne P. Petersen i Fra Frederiksborg Amt, 1910, S. 17—36). Forstanderen Niels Holger Callesen blev senere Lærer i Sigerslevøster, jvfr. II, 227.

II, 4 Liunge og Uggeløse] Om Visitatsen 1838 og Præsten Daue, »en vakker Mand«, jvfr. Nogle Blade S. 358.

II, 5 og skal være stridig] Om Lærer Andersens Evner som Prokurator se Den gamle Klokker i Farum, udg. af Marius Kristensen, 1928, S. 38 ff.

II, 6 Hillerød og Herløv] Uddrag af J. P. Mynsters Visitatsdagbøger vedrørende dette Pastorat har tidligere været offentliggjort i Fra Frederiksborg Amt, 1917, S. 23—29.

II, 8 indsatte jeg Dr. Flemmer som Rector] Jvfr. Program for Frederiksborg lærde Skole 1837—8 S. 19 ff., Nogle Blade S. 358—60 og Bjørn Kornerup, Frederiksborg Statsskoles Historie 1630—1830 S. 234. Mynsters Tale er genoptrykt i hans Blandede Skrifter III, 21—35.

II, 8 dog ikke Provsten] Provst, Sognepræst i Asminderød-Grønholt Gerhard Johan Brøndsted (1773—1846).

II, 9 Hillerød har i sit Segl en Hyld; deraf altsaa Navnet] Denne Etymologi er urigtig, første Led er Mandsnavnet Hilde (jvfr. Hillerød By, udg. af Frederiksborg Amts historiske Samfund, S. 12—13). Om Byens Kirke se smstds. S. 37 ff., om Præstegaarden S. 46, 148.

II, 10 og en Mængde Krinkelkroge] Det samme Indtryk af Slangerup som »en Ravnekrog« havde H. C. Andersen faaet ved en Gennemrejse 1826 og livfuldt skildret i et Brev til Ingemann (Breve fra Hans Christian Andersen, udg. af C. St. A. Bille og Nikolaj Bøgh, I, 9—10).

II, 12 Sognepræsten Peter Hansen . . . har et særdeles godt Bibliothek] Om Peter Hansen, J. L. Heibergs Lærer, og hans Bibliotek se Fra Frederiksborg Amt, 1907, S. 20—46, især S. 43—4.

II, 12 Kingo's Lysekrone] Jvfr. Alfred Nielsen, Slangerup S. 23.

II, 15 Frederikssund har tilforn hørt til Slangerup etc.] Ved kgl. Reskript af 22. April 1746 blev det paalagt Indbyggerne i Frederikssund at betale Sognepræsten i Slangerup 20 Slettedaler aarligt, hvorved de opnaede kirkelig Selvstændighed (jvfr. herom Arne Sundbo, Frederikssunds og Købstaden Slangerups Historie I, 301 ff.).

II, 18 Fersløv Præstegaard] I Ferslev-Vellerup, Horns Herred, var Myn-

sters kære Slægtning Joachim Vilhelm Bang Sognepræst 1834—50. Jvfr. I, 174; II, 145—6 og Nogle Blade S. 239—42.

II, 18 for en halv Snees Aar siden] 1827 styrtede Kallundborg Kirkes Midttaarn sammen. 1867—71 fandt den første Hovedrestauration af Kirken Sted, ved hvilken Midttaarnet genrejstes (Mogens Clemmensen og Vilh. Lorenzen, Kallundborg Kirke S. 6).

II, 19 Nedlæggelsen af det residerende Capellanie] I Henhold til Reskript af 29. Juli 1803 blev det residerende Kapellani i Kallundborg nedlagt (Danske Kancelli, 1. Dept.'s Registrant 1803 Nr. 278).

II, 21 i Anledning af 28 Mai] Frederik VI's Fødselsdag. Sit Indtryk af »disse Scener fra Ravnekrog« har Mynster skildret i et Familiebrev af 29. Maj 1838 (Nogle Blade S. 360—1).

II, 21 Melchior Hansen] Om denne mærkelige Mand, hvis rette Navn var Melchior Jensen, se H. F. Rørdam i Kirkehistoriske Samlinger 3. R. II, 282 ff.

II, 22 hængte han sig] Raklev Kirkebog oplyser blot, at den 27. Maj 1838 døde Kirkesanger og Skolelærer i Raklev Anders Hellesteen Lassen, 48 Aar gl., men intet om Dødsårsagen.

II, 23 ellers tænker han kun paa . . . sin . . . Sygelighed] Jvfr. Nogle Blade S. 361.

II, 23 Præstegaarden gammel og daarlig] Om det uhyggelige Ophold i den lidet komfortable, fugtige Refsnæs Præstegaard se Nogle Blade S. 360, 361, 361—2.

II, 25 ført megen Klage over Menighedens Vankundighed] Ved Visitatsen 1803 i Tømmerup Skole fandt Biskop Balle stor Uvidenhed blandt Børnene og Uduelighed hos Læreren. Bl. a. skriver han: »Den alleryderste Forsømmelse fra Skoleholderens Side viiste sig. . . . Selv tilstod han, at han ey kunde opvise et eneste Barn, som han havde lært noget« (Biskop N. E. Balles Visitatsbog paa fjerde Visitatstur i Sjællands Stift 1799—1804 i Sjællands Bispearkiv).

II, 26 Spr. Mag. Zeuthen] Den bekendte teologisk-filosofiske Forfatter Frederik Ludvig Bang Zeuthen (1805—74), der ikke mindst i sine Studieaar havde staaet under Mynsters Paavirkning (Fr. Zeuthen, Mine første 25 Aar S. 72, 117 ff. Nogle Blade S. 256—7, 267). Ogsaa Mynster satte Pris paa Zeuthen (Breve, 1860, S. 208, 209).

II, 28 Provst Beck] Sognepræst i Uby 1840—65 Johan Philip Hunæus Beck (1788—1865), Vilhelm Becks Fader. Om ham siger Sønnen bl. a.:

»Han satte Biskop Mynster meget højt, og hans Virksomhed som Præst gik i dennes Spor, men efterlod intet Spor for Guds Rige, ingen Omvendelse, intet Liv« (Vilh. Beck, Erindringer fra mit Liv S. 3). Han var en skarp Modstander af den gudelige Forsamlingsbevægelse (Fra Holbæk Amt, 1909, S. 70 ff.).

II, 28 »den i Lærebogen forglemte Nedfart til Helvede«] Dette Led af Trosbekendelsen er ikke behandlet i N. E. Balles »Lærebog i den Evangelisk-christelige Religion«.

II, 31 jeg opfordrede ham meget til at resignere] Den 24. Januar 1848 fik Thomas Edsberg efter Ansøgning sin Afsked. I sin Indstilling herom (af 21. September 1847) oplyste Mynster, at Afskedsansøgningen var foranlediget af ham selv, der fandt det »høist fornødent, at Menigheden erholder en anden Sognepræst«. Ikke blot var Edsberg i høj Grad svækket ved Alder og Tunghørighed, men — tilføjes det —: »Sognepræsten kan ved sit personlige Forhold ikke nyde den tilbørlige Agtelse i Menigheden, saa at det hele kirkelige Væsen der mere og mere opløses, og det er et almindeligt Ønske i Egnen, at Sognepræsten maatte afgaae fra Embedet« (Danske Kancelli, 1. Dept.'s Registrant 1848 Nr. 670 med Indlæg).

II, 40 formodentlig en Helgen] Kirkens ene Værnehelgen, St. Clemens, afbildet i et Alterskab fra ca. 1300 (Danmarks Kirker, udg. af Nationalmuseet, Præstø Amt, S. 357, 365, 366).

II, 43 ved Klosterets Jubilæum] Jvfr. I, 1.

II, 43 Spr. Cons. R. Engelbreth] Sognepræst i Lyderslev-Frøslev 1795—1858 var Konsistorialraad, Dr. theol. Wolf Frederik Engelbreth (1771—1862), der som Provst havde indsat Mynster som Sognepræst i Spjellerup 1802, og som i de følgende ensomme Aar som hans nærmeste Nabopræst havde været ham til megen Opmuntring. Han var den eneste, Mynster kunde tale med »om de Anliggender, som ikke hørte til Dagens Conversation« (Mynster, Meddelelser om mit Levnet S. 147), og efter sin Forflyttelse førte han i mange Aar en ret fortrolig Brevveksling med ham (udgiven i Kirkehistoriske Samlinger 4. R. IV, 446—511, 692—767 og i de af C. L. N. Mynster udsendte Mynsterske Brevsamlinger). Om Engelbreth se iøvrigt Kirkehist. Saml. 5. R. V, 254—314; VI, 684—782.

II, 45 et lidet Portrait af Peder Syv] Om dette formentlige Portræt jvfr. Fr. Winkel Horn, Peder Syv S. 37.

II, 51 til den Frølundsk Skole] Den radikale pædagogiske Retning, der repræsenteredes af Frederik Frølund (1806—82), fra 1847 Skoleinspektør

paa Christianshavn, en ivrig Modstander af Seminarierne (jvfr. især Joakim Larsen, Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1818—1898 S. 77 ff.).

II, 52 C. A. Lunds Grav] Digteren, Konsistorialraad Christen Andersen Lund (1763—1833), af Fru Rahbek kaldt »Møens Horats«, var Sognepræst i Kjeldby fra 1790 til sin Død 1833. Indskriften er aftrykt i »Danmarks Kirker, udg. af Nationalmuseet, Præstø Amt«, S. 973. Linierne »Sov, døde Digter! sødelig | Til Dommedag i Ro!« er taget fra Lunds Digt »Landsbye-kirkegaarden« (C. A. Lund's efterladte Digte, 1836, S. 22).

II, 55 n. cont.] non contemnendus (3. Karakter).

II, 56 Den gamle Sognepræst døde faa Dage efter] Sognepræst Peder Panum døde den 23. Juli 1838, 75 Aar gl. (Borre Kirkebog).

II, 58 indtil 1743] Damsholte Sogn udskiltes fra Stege Kald ved kgl. Reskript af 11. November 1740; Kirken blev indviet den 22. Maj 1743 (Danmarks Kirker, Præstø Amt, S. 1008).

II, 60 en Fader nylig har ført Klage] Den 22. Juli 1838 klagede Smed Jensen i Dame over, at Skolelærer Bering havde mishandlet hans Søn (Sjællands Bispeembedes Journal 1838 Nr. 303 med Vedtegning: »Afgjort paa Biskoppens Visitatsreise«).

II, 67 Hjorts Læsebog] Professor Peder Hjorts bekendte »Den danske Børneven, en Læsebog for Borger- og Almue-Skoler«, Kbh. 1839.

II, 68 en alvorlig Irettesættelse] Ved Skrivelse af 10. April 1848 havde Skoledirektionen tilholdt Sogneforstanderskabet for Bregninge at tildele Skolelærer Knud Jensen »en alvorlig Advarsel og Paamindelse om at afholde sig fra alle ulovlige Straffemidler«, og hvor Straf var fornøden, da at anvende den »med Sindighed og Skaansel og uden Lidenskabelighed« (Kopibog for 1848 i Ods-Skipplinge Herreders Provstis Arkiv).

II, 72 den første af de 2 Grundtviger] 1732—60 var Otto Grundtvig, 1760—72 hans Søn Jørgen Grundtvig Sognepræst paa Sejerø. Det var under Præsten Bertram Hansen Hornbech (1725—31), at Præstegaarden brændte Natten mellem den 9.—10. November 1731; Ilden mentes paasat (Rasmus Nielsen, Sejerø Sogns Historie S. 78 ff. og Fr. Rønning, Den Grundtvigske Slægt S. 11 ff.).

II, 72 Invida gens etc.] Indført i Sejerø Kirkebog 1663—1724 S. 257. Det sidste Ord har Mynster urigtigt læst »colunt« for »colens«. De citerede Ord har til Overskrift: »Testimonium veracissimum, cui experientiam edoctus facile subscribat« og til Underskrift: »sic sine injuria censeo. O. Grundtvig«. Hertil er føjet med samme Haand: »Cui illud Pauli de

Insulanis Cretensibus Tit. 1 v. 12 ex Epimenide, adpingi potest: *Κρητες ἀει ψεύσται, κατὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.* Herunder har Sønnen J. Grundtvig skrevet: »Een stoer Sandhed. Dette Vidnesbyrd er sandt — Tit. 1, 13«.

II, 74 *været meget i Forfald*] Biskop N. E. Balle udtalte sig dog med temmelig Tilfredshed om Forholdene ved en Visitats 1785. Blandt andet fremhævede han, at »fra gamle Tider var her bevaret megen Levning af den ypperligste Kundskab« (Kirkehistoriske Samlinger 3. R. IV, 769). Anders Lorentzen Schram var Sognepræst her 1821—28, Lars Winsløv 1829—34.

II, 75 *Faareveile og Draxholm*] Om Visitatsen 1839 i Faarevejle og Besøget paa Adellersborg jvfr. Nogle Blade S. 393—4.

II, 75 *Den gamle Degn er nu død*] Peder Hartvig Benner, Degn i Faarevejle siden 1795, døde den 23. November 1841 (A. Petersen, Sjællands Stifts Degnehistorie S. 117).

II, 76 *af Frølund's Fabrik*] Jvfr. ad II, 51.

II, 77 *Alt saa uhyggeligt som mueligt*] Om Opholdet i Asnæs Præstegaard, »der er det Uhyggeligste, man kan tænke sig«, jvfr. Nogle Blade S. 394. Om Præsten Johan Henrik Voss og hans mange Mærkeligheder se Fra Holbæk Amt, 1910, S. 115 ff. og F. C. A. Betz, En gl. Lærers Livserindringer S. 10.

II, 77 *Nogle lindbergske Bevægelser have vel yttret sig*] Om Vækkelsesbevægelsen i Ods Herred, især i Asnæs, se Fra Holbæk Amt, 1910, S. 92 ff.

II, 78 *Sem. fra Jermin, et privat Sem. i Jylland*] Formentlig Hjermin i Middelsum Herred, Viborg Stift, hvor Præsten Hans Bjerregaard (1766—1860) læste med Skolelærere (Joakim Larsen, Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1784—1818 S. 232).

II, 79 *Læreren Niels Benedict Schouw*] Om denne Mand og hans Indsats se Fra Holbæk Amt, 1916, S. 74—9.

II, 80 *Præstegaarden*] »En af de brillianteste Præstegaarde i Stiftets« (Nogle Blade S. 395).

II, 82 *Repræsentanterne*] De ved Lov af 24. Oktober 1837 om Købstædernes økonomiske Bestyrelse indførte Borgerrepræsentanter.

II, 85 *Stuehuset . . . kunde være taaleligt, naar der boede Mennesker deri*] Om den tarvelige Indretning i Dr. Østergaards ensomme Præstegaard se Nogle Blade S. 396, jvfr. S. 403.

II, 88 *Spr. Matthiesen*] Om Sognepræst Frederik Christian Matthiesen (1781—1865) jvfr. Nogle Blade S. 397.

II, 93 *et Schow'sk Legat*] Legater, stiftede 9. April 1807 og 15. Marts

1781 af Grosserer i København Jochum Schou og Hustru (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 211).

II, 98 visiterede jeg 2den Gang i Giersløv Kirke] Denne Visitats er omtalt i Henrik Steffens Helms, Livserindringer S. 19—20.

II, 100 en Gravsteen over Otto Rud] Skal formentlig være »over Knud Rud« († 1554), der ombyggede Vedbygaard.

II, 102 Sæby] Om Mynsters Glæde ved at være i Sæbyegnen se Nogle Blade S. 398—9.

II, 103 er bekendt af sin Deeltagelse i Conventikelvæsenet] Om Skolelærer Ole Jensen (1804—49) og hans Forhold til den gudelige Forsamlingsbevægelse se Fra Holbæk Amt, 1909, S. 56 ff.; 1911, S. 114 ff.

II, 104 holdt som et Dukkeskab] »En Elegants, som næsten var besværlig, og som ogsaa til dagligt Brug skal findes lige saadan i dette Huus« (Nogle Blade S. 399).

II, 104 har befattet sig med Conventikelvæsen] Jvfr. herom Fra Holbæk Amt, 1909, S. 65 ff.

II, 109 Læreren Jens Olsen Storm] Jvfr. Aar bog for Historisk Samfund for Sorø Amt, XII, 33—4.

II, 110 Klage over Skolelærer Christensen] Klagen over, at Skolelærer Christensen oftere skulde have været beskænket, blev tilsidst indsendt til Kancelliet. Dette fandt det dog ikke nødvendigt, at det blev paalagt Skolelæreren ved Dom at fralægge sig de mod ham rejste Beskyldninger (Danske Kancelli, 1. Dept.'s Brevbog 1839 Nr. 3181—2).

II, 110 et Phanuel] ο: Pnuel (Pniel), det Sted i Østjordanlandet, hvor Jakob efter Gen. 32, 23 f. kæmpede med Guds Engel.

II, 112 Conventiklerne her i Pastoratet] Om disse J. Nissen i Aar bog for Historisk Samfund for Sorø Amt, VII, 48—78.

II, 112 visiterede jeg i Korsør Kirke] Det var ved Ankomsten til Korsør Kirke den 21. Juli 1839, at Mynster havde den sjældne Glæde efter mange Aars Forløb igen at møde sin Ungdomsven, Præsten fra Frørup Hieronymus Laub (Nogle Blade af J. P. Mynster's Liv og Tid S. 400). For Laub var dette Møde — efter hans Søns Udsagn — »en af de højtideligste Timer i hans Liv« (H. P. Selmer, Nekrologiske Samlinger II, 45). En smuk Skildring af dette betagende Møde mellem de to gamle Venner findes i Biskop Otto Laubs Levnet, udg. af F. L. Mynster, I, 54—6. Jvfr. Breve, 1860, S. 206.

II, 112 Birkners Grav . . . med den bekendte Indskrift] Den som filosofisk

Forfatter bekendte Michael Gottlieb Birckner virkede som residerende Kapellan i Korsør-Taarnborg 1792—98. Paa hans Gravmonument blev følgende Indskrift sat: »Sandheden tro døde Michael Gottlieb Birckner den 1. Dec. 1798« (M. G. Birckners Samlede Skrifter, udg. af A. S. Ørsted, IV, S. XI).

II, 115 *Et. R. Rambusch*] Amtsforvalter i Korsør, Etatsraad Hartvig Heinrich Rambusch, hvis 3. Kone, Henriette Smith, var konfirmeret af Mynster (Nogle Blade S. 400).

II, 117 *Et Legat af Provst Bechmann*] Det Bechmann'ske Bibellegat, stiftet af Sognepræst til Boeslunde Herman Dominicus Bechmann (1712—72) ved Uddeling af 82 Bibler, senere forøget ved en Penge donation (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 247). Endnu i nyeste Tid fandtes i mange Gaarde i Boeslunde Sogn den af Provst Bechmann oprindelig skænkede Bibel, forsynet med hans Haandskrift og vedkommende Gaardmands Navn (Aar bog for Historisk Samfund for Sorø Amt II, 114).

II, 121 *Flindts og Lovises Grave*] Frederik Wilhelm Flindt, Sognepræst i Sorterup-Ottestrup fra 1825 til sin Død 1830, havde været gift med en Broderdatter af Mynster, Johanne Louise Mynster, der var omkommet den 19. Juni 1827 ved en Kørselsulykke (Astrid Wentzel, O. H. Mynster S. 172).

II, 123 *Spr. Salicatti*] Om Provst Gerhard Giese Salicatti (Salicath) (1788—1848) se Nekrologiske Samlinger, udg. af H. P. Selmer I, 225 ff. Her siges det bl. a. S. 228, at den Afdøde vandt »sine Foresattes, navnlig Biskop Mynsters, særdeles Agtelse og Venskab«. I et Brev af 25. September 1848 fra Broderen til Mynster meddeltes Dødsfaldet til »Deres Excellence, der i ham tabte en Dem med ubegrændset Højagtelse og Kjerlighed hængiven Ven og Medarbejder« (Ny kgl. Saml., 4°, 2312).

II, 124 *Spr. Dr. Rudelbach*] Den bekendte, strengt ortodoks-lutherske Teolog Dr. phil. et theol. Andreas Gottlob Rudelbach (1792—1862). Mynster havde i tidligere Aar udtalt sig meget skarpt om Rudelbach (Kirkehistoriske Samlinger 4. R. IV, 699—700), men hans Dom i Anledning af Visitatsen er med Rette blevet betegnet som »upartisk og billig« (H. Schwanenflügel, Jakob Peter Mynster II, 244, jvfr. S. 7). Rudelbachs lidet venlige Følelser overfor Mynster viste sig ved Visitatsen ved, at han ikke vilde gaa ud og tage imod Biskoppen, da hans Vogn holdt for Døren (anf. Skrift II, 245). Med god Grund er det derfor blevet fremhævet, at det betegner et ejendommeligt Omslag hos Rudelbach, at han anvendte

sine sidste Kræfter til at tegne et smukt Portræt af Mynster i en Artikel i »Evangelisk Ugeskrift« (2. R. V, 113—25, 129—50; jvfr. Schwanenflügel, anf. Skrift II, 245). Nævnte Forfatter har dog overset den i denne Henseende ikke mindre tungt vejende Omstændighed, at Rudelbach allerede ved Mynsters Jordefærd i Vor Frue Kirke havde hørt til dem, der bragte ham en sidste Hilsen (Ved Biskop Jakob Peter Mynsters Jordefærd den 7. Februar 1854 S. 25—9; jvfr. Biskop Otto Laubs Levnet, udg. af F. L. Mynster, I, 256—7: »Rudelbachs Hilsen fra den ubehøvlede Del af Kristenheden«). At Rudelbach dog i sin Tid har bejlet til Mynsters Velvilje, viser et Brev af 30. December 1842 fra ham til Mynster, hvori han indtrængende beder denne anbefale ham til Kongen, for at han kunde blive Direktør for Sorø Akademi (Ny kgl. Saml., 4°, 2312).

II, 128 indsatte jeg Mag. Elberling] Mynsters Tale ved Indsættelsen af Mag. art. Carl Wilhelm Elberling (1800—70) som Rektor i Slagelse findes trykt i hans Blandede Skrifter III, 36—47.

II, 129 Med Kirkevæsenet er den Indretning etc.] Om Gudstjenesteforordningen i Lethraborg Kapel se Kirkehistoriske Samlinger 4. R. IV, 623—9.

II, 134 Geheimeraadinde Rosencrantz] Enken efter Statsminister Niels Rosenkrantz, Varvara Alexandrovna Vjasemskaja (1774—1849). (Jvfr. Danske Herregaarde ved 1920 I, 512).

II, 134 Statsminister Rosencrantz's Grav] Ved Statsminister Niels Rosenkrantz' Bisættelse den 12. Januar 1824 havde Mynster holdt Talen (trykt i hans Kirkelige Leiligheds-Taler II, 200—3).

II, 134 Grev Scheels Datter] Henriette Elisa Christiane Scheel, død den 7. Maj 1837, Datter af Grev Henrik Jørgen Scheel paa Rygaard (Rye Kirkebog).

II, 137 bygget af Gamst] Formentlig Agent Henrik Gamst († 1861).

II, 138 Otto Krabbes Legat] Stiftet 1713 af Gehejmeraad Otto Krabbe († 1719) til Holmegaard og Egholm (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 102).

II, 141 Skuldeløv] Jvfr. Nogle Blade S. 411.

II, 142 Spr. Holten] Om Provst Hans Christian Holten (1800—73), Sognepræst i Skuldelev-Selsø fra 1827 til sin Død, og Livet i Skuldelev Præstegaard se Just Johan Holten, I dansk og ægyptisk Statstjeneste, udg. ved Carl Dumreicher, S. 4 ff. Her oplyses det bl. a. (S. 4), at Holten i sin Ungdom var blevet stærkt paavirket i religiøs Retning af J. P. Myn-

ster. En Biografi af Provst Holten findes i Genealogisk Tidsskrift, 8. Aargang, S. 97—103; ogsaa heri er hans stærke Tilknytning til Biskop Mynster omtalt og S. 99—100 aftrykt et Brev fra denne til Holten. — Andre Efterretninger om Provst Holten og Skuldelev Præstegaard findes i Sofie Holtens Erindringer (Aarbog, udgivet af Historisk Samfund for Københavns Amt, 1925, S. 71 ff.).

II, 143 *Chronicon Schibyense*] Poul Helgesens »Skibbykrønike« blev i Aaret 1650 fundet i Muren bag Alteret i Skibby Kirke (H. F. Rørdam, Monumenta Historiæ Danicæ I, 5).

II, 144 *Han er nylig mulcteret for Mishandling af Børnene*] Ved Amtsskoleinspektionens Resolution af 3. April 1840 idømtes Lærer G. A. Graae en Mulkt paa 5 Rdl. for Mishandling af en Husmands Søn; Provsten fandt dog, at Drengen havde været »vanartet og skadefro« (Lyng-Frederiksborg m. fl. Herreders Provstis Journal 1840 Nr. 69, 85—7, 91).

II, 145 *Et Nummer af »Bondevennens«*] Christian Ludvig Børresen (1799—1867) udgav 1836—54 det oplysende og underholdende Ugeblad »Den danske Bondeven«.

II, 145 *Fersløv*] Jvfr. Nogle Blade S. 412.

II, 147 *Ouro*] Om Ouro og Overfarten herfra se Nogle Blade S. 412—13.

II, 151 *Præstegaarden*] I Hagedsted fandt Mynster 1840 »en splinterny Præstegaard — den forrige brændte for 4 Aar siden — og Mahogni-Ameublement med rødt Damask, Arvegods efter en riig Pleiefader. Der var mig næsten for nyt og peent« (Nogle Blade S. 414).

II, 152 *Spr. Andreas Petri*] Om Sognepræsten i Hagedsted 1836—64 Andreas Petri siges der, at »Mynster fra først til sidst [havde] været hans Mand, som han saa' op til med den største Veneration« (Richard Petersen, Erindringer fra Barndom og Ungdom S. 57).

II, 156 *Et Kloster skal ogsaa i det mindste have været paatænkt her*] Dette er en Misforstaaelse; Kirkens anseelige Ydre skyldes, at den var en Valfartskirke, knyttet til St. Søren's Kilde i Holmstrup (jvfr. Kirkehistoriske Samlinger II, 31 ff. og Fra Holbæk Amt 1909 S. 34 ff.). Hos Daugaard 3: J. B. Daugaard, Om de danske Klostre i Middelalderen, 1830.

II, 161 *Provincialsstændernes Forsamling*] Aabnedes den 15. Juli 1840.

II, 162 *ved Joenstrup Seminariums 50de Aars Stiftelses-Fest*] Mynsters Tale ved denne Lejlighed er trykt i hans Blandede Skrifter III, 105—17.

II, 163 *en fordums Eier af Bekkeskov, Bekker, som 1736 blev myrdet af Bønderne*] Vicelandsdommer Knud Ahasverus Bekker (Becher), som blev

dræbt af sine Bønder 1738. Som Straf blev 11 af disse halshuggede (Danmarks Kirker, udg. af Nationalmuseet, Præstø Amt, S. 849. A. Petersen, Vallø og Omegn S. 132 ff.).

II, 169 efter Willes Aftryk] Pædagogen, Krigsraad Hans Jørgen Wille (1787—1854) havde netop 1838 udgivet »Fuldstændigt Aftryk (i Bogformat) af den indbyrdes Underviisningsmethodes (nye) Tabeller«.

II, 169 hvor Thorvaldsen just var ankommen] Sidst i April og hele Maj 1841 havde Thorvaldsen arbejdet flittigt paa Nysø (Baronesse Stampes Erindringer om Thorvaldsen, udg. af Rigmor Stampe, S. 112—13).

II, 170 et lidet Bibliothek] Forvalter Søren Madsen af Nysø havde ved Testamente af 1. November 1816 skænket en Bogsamling til Afbenyttelse for Præstø og Vordingborg samt Omegnes Beboere (N. V. Nielsen, Præstø Købstads og Klosters Historie S. 441).

II, 170 Sognepræsten har været bekendt for lav og smudsig Gierrighed] Om Sognepræst Johan Daniel Jørgensen (1783—1843) hedder det i Fr. Barfod, Danmarks Gejstlighed I, 162: »Ved sin skidenfærdige gærrighed vare han og kone vidt og bredt en fabel i folkemunde«.

II, 173 Proprietair Hagens Legal] Stiftet 2. Oktober 1831 af Lars Terpager Hagen († 1833) til Høvdingsgaard (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 334).

II, 174 Spr. Rørdam prædikede] Om denne Visitats har Peter Rørdam udtalt sig i et Brev af 28. Juli 1849 til sin Broder Christian Rørdam. Han fortæller, at han selv prædikede »med Fynd og Klem«, og at »Børnene og Ungdommen gjorde prægtig Rede«, hvorpaa han tilføjer: »Mynster var selv glad og skjøn som, havde godt Øie og Øre for hvad han saae og hørte, og talte kjønt derom. — Det forfrisker en saadan Dag«. (Peter Rørdam. Blade af hans Levnedsbog og Brevvexling, udg. af H. F. Rørdam, II, 130—1 jvfr. S. 135, 136).

II, 175 Kallehauge] Om Mynsters Glæde ved (1841) at være i Kallehave, »maaskee det yndigste Sogn i hele Sielland«, se Nogle Blade S. 418—19.

II, 177 Sagen er allerede afgjort] Ved Skrivelse af 15. Marts 1841 fra Skoledirektionen fra Præstø Amt til Skolekommissionen for Øster Egesborg var et Andragende fra Beboere i Tolstrup om at lade deres Børn søge til Skole i Øster Egesborg blevet afslaaet med Henviisning til den under 13. Februar 1830 af Danske Kancelli approberede Skoleplan (Kopibog 1841 for Møenbo-Baarse Herreders Provsti).

II, 178 Spr. Søtoft] I et Brev fra Visitatsen 1841 kalder Mynster Søtoft

»et mislykket Genie« og taler om hans »uendelige og keedsommelige Prædiken« (Nogle Blade S. 419).

II, 180 Den lærde Skole er forvandet til en Realskole] 1846 blev Vordingborg lærde Skole nedlagt, og i dens Sted oprettedes en Real- og Forberedelsesskole (J. Paludan, Det høiere Skolevæsen i Danmark, Norge og Sverig S. 139). Det er bekendt, at Mynster ikke var nogen Ven af disse »Middelskoler«, og han beklagede levende, at de gamle lærde Skoler blev opofrede til Fordel for et »uheldigt og fordærveligt Underviisningssystem« (Meddelelser S. 212).

II, 180 tildeels af Pastor Naskou skienket Gaard] Ved Fundats af 27. September 1827 skænkede residerende Kapellan til Vordingborg-Kastrup Mathias Nascou († 1838) sin Ejendom paa Algade Nr. 75 til Vordingborg danske Skolevæsen samt Borger- og Søndagsskole (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 301).

II, 181 Ministerial-Reskriptet] Formentlig Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 30. December 1848 til Præstø Amtsskoledirektion ang. Midlerne til at raade Bod paa Ulemperne af det stigende Børneantal i Skolerne med Hensyn til de mindre Børn.

II, 184 Biskop Tage Müller] Tage Müller havde været Sognepræst i Køng 1810—30. Om hans Tilknytning til dette Sted jvfr. Nekrologiske Samlinger, udg. af H. P. Selmer, II, 386.

II, 185 Øbjerggaards Hospital] Stiftet 15. Juni 1796 af Konferensraad Niels Ryberg († 1804) (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 328).

II, 186 den Degn Bisted] Hans Bedsted, Degn i Køng 1772—91 (A. Petersen, Sjællands Stifts Degnehistorie S. 182). Efter en Visitats i Køng 1787 skriver Biskop Balle: »Degnen Bedsted er en skøn Sanger, og en gandske herlig Katechet« (Generalkirkeinspektionskollegiets Arkiv, Visitatsindberetninger fra danske Biskopper).

II, 188 blev mig overrakt en Klage] Klagen blev videresendt til Kancelliet, der dog under 31. August 1841 meddelte Amtmanden over Præstø Amt og Sjællands Biskop, at der ikke kunde agtes paa denne Klage (Danske Kancelli, 1. Departement, Brevbog 1841 Nr. 3747—8).

II, 188 efter den seneste Placat] Plakat af 22. Maj 1839 angaaende Forbedring i Landsbyskolelærernes Kaar i Danmark.

II, 189 Den forrige Sognepræst Wøldike] Peter Rosenstand Wøldike (1781—1850) var Sognepræst i Hammer-Lundby 1827—39, hvorfra han

blev forflyttet til Taarnby paa Amager. Om ham se Kirkehistoriske Samlinger 3. R. III, 433—9.

II, 191 et Hospital i Hammer] Oprettet ved Testamente af 20. September 1844 af Anne Cathrine Collett († 1846), Enke efter Peter Nicolai Arboe til Lundbygaard (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 318).

II, 192 er en Præst af det nu sieldne Slags] Sognepræsten Niels Frederik Sørensen karakteriseres i Fr. Barfod, Danmarks Gejstlighed I, 198 saaledes: »Bevarede vel meget af matrosen og skipperen, men var i øvrigt en skikkelig mand, skønt en afgjort rasjonalist; lagde også mere vind på jordbær og fugle samt på sin store og pyntelige have, end på sit æmbedes forvaltning«.

II, 193 Spr. Fog] Det var ved denne Visitats, at Mynster gav Menigheden til Kende, at den ikke maatte vente at beholde Sognepræsten, den senere Biskop Bruun Juul Fog alt for længe. Om Visitatsen har Fog selv udtalt sig i et Brev af 18. Juli 1849. Han skriver, at han havde stor Glæde af Visitatsen, »da Bispen var fornøjet og roste baade vor Kirke og Skole, og hvem skulde ikke være fornøjet med at have faaet i det mindste een Gang Jacob Peter Mynster for sig;« (Juul Bondo, Biskop, Dr. teol. & fil. Bruun Juul Fog's Levnet S. 69, 204—5).

II, 198 Bornholm] Med dette Afsnit kan sammenholdes Mynsters til Dels ligelydende Udtalelser i flere Privatbreve fra 1841 (Nogle Blade S. 420—5).

II, 198 Provsten] Sognepræsten i Rønne Frederik Laurentius Steenberg, jvfr. II, 201.

II, 199 Rector Bohr modtog mig med en latinsk Tale] Peter Georg Bohr (1776—1847) var Rektor i Rønne 1818—44. I »Indbydelses-Skrift til den offentlige Examen i Rønne lærde Skole«, 1841, S. 75—6 findes en kort Beretning om Mynsters Besøg i Skolen. Det hedder bl. a. her, at Rektor bød Biskoppen Velkommen »med nogle faa Ord paa Latin, hvilke Biskoppen med Forbindtighed besvarede i samme Sprog.«

II, 201 Brødrene Spid's Steentøis-Fabrik] Den af Johannes Adolph Christian Spietz grundlagte, siden af hans tre Sønner videreførte, Fajance-fabrik (M. K. Zahrtmann, Borringholmerens Historiebog II, 302).

II, 203 et Legat paa 2500^r] Stiftet 17. September 1812 af Sognepræst til Nyker Peder Sommer († 1812) (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 381).

II, 203 et eller 2 Gildeslag] Om disse se Otto Smiths Afhandling »Bornholmske sognegilder« i Bornholmske Samlinger XVI, 1925, S. 169—218.

II, 205 Fru Koefods Legat] Arbejdshuset blev stiftet 2. December 1812 af Etatsraadinde Maria Koefoed, f. Bohn († 1838) (Hiort-Lorenzen, Repertorium II, 371).

II, 205 en udskaaren Altertafle med Fløidøre] Om andre Sagn om denne se L. Thurah, Beskrivelse over Bornholm, 1756, S. 153.

II, 205 Spr. Mag. Adler . . . prædikede over 1 Joh. 5, 7] Den stærkt spekulative Mag. art. Adolph Peter Adler (1812—1869) var blevet udnævnt til Sognepræst i Hasle-Rutsker den 10. Februar 1841. Faa Aar senere — 1845 — maatte Mynster indstille ham til Afsked paa Grund af forskellige Udtalelser, der syntes at vidne om Afsindighed (jvfr. A. P. Adler, Skrivelser min Suspension og Entledigelse vedkommende, 1845). Hans Prædikentekst har aabenbart været det saakaldte »Comma Joanneum«, et uægte Sted om Faderen, Logos og Aanden, som er skudt ind mellem 1 Joh. 5, 7 og 8. I et Privatbrev fra Visitatsen 1841 taler Mynster med en umiskendelig Sympati om Adler (»uagtet al hans Hegelskhed«) og om hans Hjem (Nogle Blade S. 421—2).

II, 209 Præsten døde faa Uger efter] Sognepræst Peder Rasmussen Hjorth døde den 14. August 1841 (Rø Kirkebog).

II, 210 til Partiet] Efter Mynsters almindelige Sprogbrug: »til det grundtvigske Parti«.

II, 212 Boisens Læsebog] Peter Outzen Boisens Vor Herres og Frelsers Jesu Christi Levnetshistorie, en Læsebog til Brug for Skolernes yngste Klasse, Kbh. 1828, 4. Oplag 1840.

II, 212 Jens Koefoed] Købmanden i Hasle Jens Pedersen Kofoed († 1691), der havde en betydelig Andel i Bornholms Befrielse 1658 (jvfr. M. K. Zahrtmann, Borryngholmerens Historiebog I, 286 ff.). Om hans Epitafium se L. Thurah, Beskrivelse over Bornholm, 1756, S. 60—1.

II, 216 Præsten Kofod (Fader til Dr. Kofod)] Sognepræst i Poulsker, Mag. Jørgen Kofod (1721—80), Fader til Dr. theol. Børge Poscolan Kofod (1752—1839), Sognepræst til Helligaandskirken i København.

II, 218 Præstegaarden er en usel gammel Røn] I et samtidigt Privatbrev skriver Mynster herom: »I den Deel af Huset, hvor jeg var, var der ikke en Laas; men Dørene trykkes i og trækkes op ved et Seglgarn, eller lukkes med en Krog. At Vinduerne hverken kunne lukkes op eller i, forstaaer sig, og jeg maatte sidde med Hatten paa for at udholde Trækken« (Nogle Blade S. 424—5).

II, 219 Hans Vandel indgyder ingen Agtelse] Sognepræsten i Aaker

(1790—1846) Peder Thomesen Balle (1755—1846) karakteriseres af Fr. Barfod (Danmarks Gejstlighed I, 193) saaledes: »Agtelse erhvævede han sig dog ingenlunde i sin lange æmbedstid; dertil var hele hans væsen for upræsteligt, hans ord for upålideligt og hans levnet for letfærdigt«. Ogsaa fra anden Side foreligger der bevaret adskillige Træk, der tyder paa en lidet præstelig Vandel (J. A. Jørgensen, Series pastorum eller Fortegnelse over Præsterne paa Bornholm siden Reformationen S. 7—8 og Karl M. Kofod, P. C. Trandberg S. 13—14). I Modsætning hertil har M. K. Zahrtmann (Borringholmerens Historiebog II, 328—9) — dog vistnok kun delvis med Rette — søgt at rehabiliterer »den med grov Uret forkættrede af-døde Sognepræst Balle«.

II, 219 »Stiebelen«] Stivvel, Taarn eller den højeste taarnagtige Del af Kirkebygningen (J. C. S. Espersen, Bornholmsk Ordbog S. 330).

II, 221 *da disse Sogne bleve forenede*] Den 14. Oktober 1808 forenedes Ny Larsker og Vester Marie til eet Sognekald, den 1. Juni 1857 adskiltes de igen (Danske Kancelli, 1. Dept.'s Registrant 1808 Nr. 302. H. V. Skibsted, Love og Expeditioner vedkommende Kirke- og Skolevæsen I, 50).

II, 223 *Bornholm er . . . et smukt Land*] Jvfr. en lignende Karakteristik i Nogle Blade S. 424. Smstds. siger Mynster, »at jeg anseer det for behageligere at have bereist Bornholm, end at bereise det«. Da Mynster 1852 havde visiteret 2den Gang paa Bornholm — »en temmelig anstrengende Tour« med Kirketjeneste 14 Dage i Træk —, sammenfattede han sit Indtryk i disse Ord: »Bornholm er gaaet meget frem, siden jeg var der sidst; dog ere der braadne Kar nok tilbage« (smstds. S. 461; jvfr. Breve, 1860, S. 225).

II, 224 *indviede jeg den nybygte Kirke paa Christiansø*] Mynsters Tale ved denne Lejlighed er trykt i hans Kirkelige Leiligheds-Taler I, 385—90.

II, 234 *efter Administrationens Indstilling*] Efter Indstilling af »Den kongelige Administration for Frederiksværk og Gods«.

II, 235 *General Classens Sarkophag*] Om denne se C. Nyrop, Johan Frederik Classen S. 283 ff. (med Afbildning S. 282). Bedre Gengivelse i Astrid Paludan-Müller, Generalmajor Classen 1725—1792 S. 209; Beskrivelse i C. Molbech, Ungdomsvandring i mit Fødeland, 1811, S. 218—20.

II, 235 *en temmelig fransk Religion*] General Johan Frederik Classen var i tidligere Aar i religiøs Henseende paavirket af Bolingbroke og Voltaire (C. Nyrop, anf. Skrift S. 270). Om hans ringe Tilknytning til Kirken som Institution se Personalhistorisk Tidsskrift 9. R. VI, 181. — En ræson-

nerende Beskrivelse af den af C. A. Lorentzen malede Altertavle, der forestiller Religionen i Form af en kvindelig Skikkelse, som hæver Øjet mod det Lys, der strømmer fra Himlen, findes i C. Molbech, Ungdomsvandringer i mit Fødeland, 1811, 218.

II, 241 *Præsten Lakiers halvgale, gudsbespottelige Embedsførelse*] 1769—1809 var Peder Lakier (1732—1820) Sognepræst i Ramløse-Annisse. Om hans højst forunderlige Væsen se en Udtalelse af N. E. Balle i L. Koch, Biskop Nicolai Edinger Balle S. 193—4; jvfr. S. V. Wiberg, Dansk Præstehistorie II, 575.

II, 246—7 *i disse Dage er en Søn bleven gift etc.*] Den 16. September 1841 var Ungkarl Peder Hansen af Udsholt blevet viet til Præstens Datter Hanne Marie Hilde, og s. D. Præstens Søn, Snedkersvend Andreas Marcus Hilde til Pigen Kirsten Olsdatter af Kaalsbæk (Blidstrup Kirkebog).

II, 254 *Børresens A B C*] C. L. Børresen, Methodisk ordnet A B C og Læsebog for de første Begyndere, Kbh. 1849.

II, 255 *Provst Mellerups Jubilæum*] Sognepræsten i Greve-Kildebrønde (1796—1847), Provst Frants Daniel Mellerup (1765—1847) blev meget paaskønnet af Mynster for sin Indsats som Provst (jvfr. I, 34).

II, 255 *Sognepræsten i Ørsted, Orsleff*] Den højst konservative Carl Jesper Orsleff (1766—1846) var Præst i Ørsted-Daastrup fra 1792 til sin Død. Han skal af Mynster være blevet anset »som en af Stiftets aller-værdigste Præster« (jvfr. herom og om hans nøje Venskab med Provsterne Kruuse og Mellerup Fr. Barfod, Danmarks Gejstlighed I, 193).

II, 261 *den Unighed, hvori Præsten lever med de Fleste*] Om Professor Jens Henrik Larsens Præsteliv i Holbæk og det noget spændte Forhold, hvori han stod til sine Sognebørn, se Fra Holbæk Amt 1907 S. 50—61. Jvfr. Kirkehistoriske Samlinger 6. R. I, 630 ff.

II, 262 *det Borchske Legat*] Borchs Legater, stiftede ved Testamente af 2. Juli 1823 af Købmand i Holbæk Anders Andersen Borch († 1837) og Hustru, blandt andet med 15000 Rdl. til Holbæk Fattiges Skole, af hvis Renter $\frac{2}{3}$ anvendes til fattige Skolebørns Undervisning i Haandgerning (Hiort-Lorezen, Repertorium II, 175).

II, 268 *visiterede jeg 2den Gang i Ondløse Kirke*] Denne Visitats er omtalt i C. H. Rørdam, Svundne Dage I, 43, men der urigtigt henført til »1852 eller 53«.

II, 269 *Erik-Jansenister*] Erik-Janssarne, Tilhængerne af den svenske,

senere i Amerika bosatte Separatist Erik Jansson (1808—50), der lærte Syndfrihed for de fuldkomne og Kommunisme.

II, 270 *Finantsministeren*] Adam Wilhelm Greve Moltke (1785—1864).

II, 272 *i Soderup Kirke*] Den senere saa bekendte liberale Teolog og Journalist Henning Jensen (1838—1929) fortæller i sine Erindringer, at Mynster ved en Visitats i Soderup [1842] udbragte »en Skaal for Farfar og Far [Sognepræst i Rorup Jens Christian Jensen] og medtog ogsaa mig, idet han udtalte Haabet om, at jeg en Gang som Præst maatte træde i mine Fædres Spor. Dette Haab er sikkert, efter Biskop Mynsters Opfattelse, paa en sørgelig Maade slaaet feil« (Aarbog, udgivet af Historisk Samfund for Københavns Amt, 1919, S. 50). — I Fra Holbæk Amt, X, 1916, S. 5 ff. har den yngre Henning Jensen skildret sin Farfar, Konsistorialraad Henning Jensen (1776—1859) og Livet i Soderup Præstegaard. Med Hensyn til Mynsters Bemærkning om Jensens Prædikener: »uden Hielp af ystelige Forestillinger« kan jævnføres Sønesønnens Karakteristik, at de »var lange og noget kolde, vistnok rationalistiske« (smstds. S. 15). Om Lærerne Jens Petersen i Soderup, Johan Adam Wortziger i Tingerup og Søren Sørensen i Stedstrup se smstds. S. 17—18.

II, 276 *Caspar Bruun*] Caspar Bruun (1689—1776) var Sognepræst i Herslev-Gevninge 1718(21)—76. (Hans Levnedbeskrivelse i C. Giessing, Nye Samling af Jubel-Lærere III, 1, S. 389—405).

II, 278 *siden blev det et eget Sognekald*] Vor Frue blev et eget Sognekald den 9. Juni 1752, og Sognepræsten i dette blev den 14. Oktober 1808 tilige Sognepræst i St. Jørgensbjerg Sogn (Danske Kancelli, Sjællandske Registre 1752 Nr. 224 og 1. Dept.'s Registrant 1808 Nr. 301).

II, 285 *Børresens A B C*] Jvfr. ad II, 254.

II, 285 *Roeskilde Kathedralskoles nye Bygning*] Mynsters Tale ved denne Lejlighed er trykt i hans Blandede Skrifter III, 48—63.

TILFØJELSER

Til I, 142. Ved Gennemgangen af en Række sjællandske Provinsblade for eventuelt at finde Notitser om Mynsters Visitatser er der blevet paa-truffet følgende Stykke i »Den Vest-Sjællandske Avis« for 15. Juli 1844 under Rubrikken »Indsendt«: »Onsdagen den 10de Juli d. A. visiterede Hr. Biskop Mynster i Magleby-Kirke ved Skjelskør med den samme Kraft og Velsignelse, hvormed man er vant til at see denne Mand træde

frem i Kirken. Førind Kirketjenesten begyndte, erfarede man med stor Forundring, at Kirkepatronen Hr. von Castenskjold til Borreby havde befalet Godsets Bønder, hvortil høre tre Fjerdedele af Sognets Gaardmænd, den Dags Formiddag at udskibe Korn fra Herregaarden, og at virkeligt 36 af Sognets Gaardmænd dermed vare beskjeftigede just i den Tid, Gudstjenesten holdtes. Men denne Forundring maatte gaae over til en dybt følt Harme, da det ved anstillet Forespørgsel tilstrækkeligt oplystes, at Hr. von C. umuligt kunde være foranlediget til denne, endog ved Loven forbudte, Handling af Uvidenhed om, hvad der den Dag foregik i Magleby-Kirke.

Ved at bekendtgjøre dette tillader man sig nu at bede bemeldte Hr. von Castenskjold at meddele Oplysning om, hvad der har bevæget ham, der endydermere er Medlem af Magleby-Menighed, til en Handling, hvorved han nødvendigt maatte saare den fortræffelige Biskop, samt krænke og bedrøve den brave Præst og hele Menigheden paa en Dag, som denne havde seet imøde som en Høitids- og Glædesdag.«

Til I, 279. Jvfr. M. P. Kruuse, Jubelprædiken, holdt 21. September 1837 i Høyelse Kirke. I denne Tale (S. 27) findes en lang, meget hjertelig Henvendelse til Biskop Mynster.

TEKSTKRITISKE BEMÆRKNINGER

Ved Udgivelsen af J. P. Mynsters Visitatsdagbøger er det tilstræbt at levere en ord- og bogstavret Gengivelse af det foreliggende Tekstgrundlag, det i Indledningen omtalte egenhændige Manuskript af Mynster. Kun er hist og her visse mindre, aabenbare Fejlskrivninger stiltiende blevet rettede, ligesom det enkelte Steder har været fornødent at foretage mere betydningfulde Tekstændringer. Over disse vil der nedenfor findes en Fortegnelse. Hertil er føjet en Liste over nogle Steder, hvor det under Arbejdet med Kommentaren har vist sig ønskeligt at forandre Teksten. Forkortelser i Mynsters Tekst er ikke opløste (jvfr. nedenfor), ligesom ogsaa hans Tegnsætning i alt væsentligt er bibeholdt. Kun er det anset for naturligt paa enkelte Punkter at normalisere denne — saaledes er der altid foran Anførelsen af et Prædikentema sat Kolon og Temaet selv i Anførselstegn o. l. I det hele maa det formentlig ved Udgivelsen af en Tekst som den foreliggende betragtes som berettiget at se bort fra mindre Ejendommeligheder af overvejende grafisk Natur, der ikke uden praktiske Ulemper lader sig direkte overføre fra et skrevet Forlæg til en trykt Gengivelse. — Enkelte Spørgsmaalstegn i rund Parentes er anbragt af Mynster selv for at antyde en Usikkerhed i de Oplysninger, han meddeler eller tidligere har nedskrevet. Ord eller Bogstaver i skarp Parentes skyldes derimod Udgiveren.

Med Hensyn til Stoffets Opstilling er Forlæggets kronologiske og lokale Rækkefølge fulgt. Til Grund for de enkelte Notitser er lagt den Orden, hvori Rubrikkerne fra den første Visitatsindførsel optræder, og ved Slutningen af hver af disse, ret faste Rubrikker er i rund Parentes anført Notitserne fra de senere Visitatsbesøg med de respektive Aarstal for disse. Udgaven er saaledes ikke en slavisk Gengivelse af Manuskriptet i dets foreliggende Form, men bringer for saa vidt en sammenarbejdet Tekst, hvis enkelte Dele dog ved Hjælp af Parenteserne med Lethed og Sikkerhed lader sig udskille. Enkelte Bemærkninger fra de senere Visitatser har det voldet nogen Vanskelighed at indordne paa deres naturlige Plads. Her maatte et Skøn være det afgørende, men det er i hvert Tilfælde tilstræbt at indføje de nye Notitser paa en saadan Maade, at det klart lader sig se, fra hvilken Visitatsrejse de hidrører. Rubrikkerne fra senere Visitatsrejser

gentages ikke, med mindre de udgør et nødvendigt Led af en Sætningsforbindelse eller paa anden Maade (ved ændret Skrivemaade eller lign.) har særlig Interesse. Naar der jævnlig i senere Visitatsoptegnelser under Omtalen af Skoler forekommer Udtrykket »samme Patron«, refererer dette sig til en Oplysning om en anden Skoles Patronatsforhold i samme Aar, ikke til den umiddelbart foregaaende Oplysning af samme Art i samme Rubrik.

To større Omflytninger af Stof har fundet Sted, nemlig med Hensyn til Ordningen af Optegnelserne fra Visitatserne i Ramsø-Tune og Ringsted-Alsted Herreder. I Modsætning til sin sædvanlige Fremgangsmaade har Mynster nemlig ikke i disse Provstier gjort Visitatsen i hvert Herred færdig for sig, men har betragtet Provstierne som Enheder og visiteret dem under eet. I Udgaven er Optegnelserne fra disse Rejser derimod, i Analogi med Mynsters sædvanlige Skik, holdt samlet herredsvis.

De vigtigste, ikke umiddelbart forstaaelige Forkortelser, som Mynster jævnlig anvender, er følgende:

B. H.	o: Bibelhistorie.	ngl.	} o: nogenledes.
Canc.R.	o: Cancelleraad.	nglds	
Cons. R.	o: Consistorialraad.	Rel.	o: Religion.
Et. R.	o: Etatsraad.	Spr.	} o: Sognepræst.
I. U.	} o: Indbyrdes	Spræst	
Ind. Und.		o: Undervisning.	Tbv.
Gd	o: Gud.		
h. ill.	o: haud illaudabilis.		
J.	} o: Joenstrup.	X	} o: chri[stelig]
Jstrup			
Msker	o: Mennesker.	ψ	o: Psalme.
n. cont.	o: non contemnendus.		

FORTEGNELSE OVER DE FORETAGNE TEKSTRETTELSER

I, 28 L. 6 43 Aar] 33 Aar	I, 176 L. 30 Larsen] Hansen
I, 120 L. 10 57 Aar] 57 Børn	I, 177 L. 15 Børn] Aar
I, 148 L. 25 30te Mai] 30te Marts	I, 188 L. 20 velbygget] vedbyg-
I, 165 L. 23 Kildes] Kirkes	get

I, 192 L. 23 vel] ved	II, 158 L. 12 Regn.] Rel.
I, 238 L. 28 om] og	II, 159 L. 23 Kammerherre]
I, 240 L. 18 god] godt	Kamrhre
II, 45 L. 2 med] men	II, 187 L. 20 Børn] Aar
II, 46 L. 5 kraftig] kraftigt	II, 215 L. 28 opført] opførst
II, 55 L. 1 Høyer] Holst	II, 218 L. 18 Amtsskoledirection]
II, 69 L. 18 Starreklint] Sparre-	Amtsskoledirec-
klint	tionen
II, 80 L. 9 fortrinlig] fortrinligt	II, 221 L. 20 37 Aar] 47 Aar
II, 81 L. 14 godt] god	II, 247 L. 5 Blidstrup] Græsted
II, 85 L. 26 fornyes] fornyet	II, 262 L. 17 Borchske] Brochske
II, 128 L. 16 honoratiores] hono-	II, 271 L. 25 59 Aar] 69 Aar
ratorii	

FORSLAG TIL TEKSTRETTELSER

I, 29 L. 6 Svend] Jens	I, 155 L. 32 Forsmann] Formann
I, 44 L. 17 A. I.] A. C.	I, 180 L. 24 Hansen] Herman
I, 90 L. 13 C. D. V.] C. D. O.	I, 195 L. 28 Erik] Lars
I, 98 L. 11 Eph. 4, 1—7] Eph.	II, 87 L. 5 Peter Jensen] Jens
4, 17.	Hansen
I, 125 L. 26 Classerne(?)] Sko-	II, 226 L. 23 Ferdinand] Frederik
lerne	
I, 150 L. 12—13 Hemmingsen]	
Henningesen	

REGISTER

Nedenstaaende Register omfatter i een alfabetisk Række de i J. P. Mynsters Visitatsdagbøger forekommende Person- og Stednavne med Undtagelse af Navnene paa de Seminarier, hvorfra Skolelærere angives som dimitterede, paa Skolepatroner og Kirkeejere, naar da ikke Teksten om disse indeholder andet end Oplysning om deres Tilknytning til den omtalte Lokalitet. Ligeledes er hist og her et og andet ganske ubetydeligt Navn forbigaaet.

Stednavne gengives med Mynsters Retskrivning i let moderniseret Form. Til Navnet paa hver Lokalitet er der som nærmere Bestemmelse føjet Angivelse af henholdsvis det Amt, Herred eller Sogn, hvorunder den hører. Steder, der senere er henlagt under andre administrative Enheder, opføres under de i Mynsters Tid gældende.

Personnavne gengives næsten overalt uforandret i den Form, hvori de optræder i Mynsters Tekst. Kun er Skrivemaaden nu og da ændret, naar vitterlige Forskrivninger o. l. forelaa. Derimod er det selvfølgelig anset for liggende ganske uden for Opgaven at efterprøve, om Mynsters Skrivemaade i Enkeltheder (f. Eks. med Hensyn til w og v, i eller j o.s.v.) overalt er den korrekte.

Til Personnavnene er der i Registret føjet Oplysning om den (de) Stilling(er), hvori de paagældende forekommer i Mynsters Tekst. Ligeledes er der lagt Vægt paa at tilføje fulde Fornavne for de Personer, som omtales, ogsaa naar Mynster ikke anfører dem. Kun i et ringe Antal Tilfælde er det ikke lykkedes — med en rimelig Tidsanvendelse — at fremskaffe saadanne.

De vigtigste ikke umiddelbart forstaaelige Forkortelser er følgende:

A-L. ∘: Andenlærer.	ord. Kat. ∘: ordineret Kateket.
F-L. ∘: Førstelærer.	pers. Kap. ∘: personel Kapellan.
Jfr. ∘: Jomfru.	resid. Kap. ∘: residerende Kapellan.
H., Hrd. ∘: Herred.	S. ∘: Sogn.
Hgd. ∘: Hovedgaard.	s. ∘: siden.
H-L. ∘: Hjælpe lærer.	Spr. ∘: Sognepræst.
L. ∘: Lærer.	T-L. ∘: Tredielærer.
Md. ∘: Madam.	

- Aagaard, Hgd. i Gørlev S., II, 106.
 — Carl Jakob, L. i Udby, II, 179.
 — Peder Andreas, Provst, Spr. i Glostrup, I, 276.
 — Rasmus, Konsistorialraad, Spr. i Farum-Værløse, I, xxv—xxvi, 178—9.
- Aagerup, Merløse H., II, 256 ff.
 — Sømme H., II, 282 ff.
 — Ramløse S., II, 242.
- Aagesen, Lars, L. i Ballerup, I, 263.
 — Mads Bie, L. i Vallebo, I, 190.
 — Peter, L. i Sønder Jernløse, II, 266.
- Aaker, Bornholm, I, xliV, lxxvii, cxvi; II, 218 ff., 320.
- Aakirkeby, Aaker S., I, xciii; II, 218, 219, 220.
- Aalsgaarde, Hornbæk S., I, 88—9.
- Aarby, Arts H., II, 32 ff.
- Aaris, Theodor, L. i Kissendrup, I, 191.
- Aashøj, Herfølge S., I, 65.
- Aastrup, Poul Mortensen, Biskop, I, xvii.
- Abildgaard, Peter Emil, L. i Skelby, I, 217.
- Abrahamson, Jakob, L. i Svaneke, II, 213.
 — Joseph Nicolai Benjamin, Officer, I, xc.
- Absalon, Erkebiskop, II, 18.
- Achen, Henrik Christian, L. i Vester Saaby, II, 132.
- Adelersborg, se Dragsholm.
- Adler, Adolph Peter, Dr. phil., Spr. i Hasle-Rutsker, I, lxxiii; II, 205 ff., 320.
- Adrian, Nicolai Vilhelm, L. i Ferslev, II, 146.
- Agersø, Vester Flakkebjerg H., I, xxxi, xxxvii, xxxviii, 144 ff., 166; II, 298.
- Aggersvold, Hgd. i Hjembæk S., II, 155, 157.
- Aldewelt, Johan Christian, Spr. i Bloustrød-Lillerød, I, lxxiv, 96, 98; II, 295.
- Alkestrup, Sædder S., I, 65.
- Allerslev, Baarse H., II, 172 ff.
 — Voldborg H., II, 129 ff.
- Alleshave, Bregninge S., II, 68.
- Allindelille, Haraldsted S., I, 227.
- Allindemagle, Ringsted H., I, 225 ff.
- Allinge, Bornholm, II, 207 ff.
- Almindingen, Aaker S., II, 223.
- Alslev, Fakse H., I, 182 ff.
- Alsted Hrd., Sorø Amt, I, 241—59; II, 326.
 — Alsted H., I, 254 ff.
- Alsønderup, Strø H., II, 229 ff., 240.
- Alume, Græsted S., II, 248.
- Ammindrup, Helsing S., II, 243—4.
- Ancher, Jørgen, L. i Klemensker, II, 205.
- Andersen, Gymnastikl. i Helsingør, I, 90.
 — Andreas, L. i Kindvig, II, 174—5.
 — Børild, L. i Øster Marie, s. i Lilmensgade, II, 212, 220.
 — Christian Emanuel, Maler, II, 239.
 — Hans, L. i Roskilde, II, 281.
 — Jens, L. i Brederød, II, 234.
 — Jens, L. i Brøkøb, II, 157.
 — Jørgen Henriksen, L. i Nordrup, I, 235.
 — Lars, L. i Vassingerød, II, 5—6, 308.
 — Knud Christian Ægidius, H-L. i Langstrup, I, 82.
 — Niels, Cand. theol., Kantor og L. paa Vallø, I, 77.
 — Niels, L. i Tessebølle, I, 67.
 — Niels, L. i Uby, II, 27.
 — Niels Peter, L. i Mern, II, 174.
 — Rasmus, L. ved Jonstrup Seminarium, II, 162.

- Andersen, Rasmus Cornelius Friis, L. i Tømmerup-Ullerup, I, 120.
 — Simon, L. i Tikøb, I, 85—6.
 — Søren, L. i Olstrup, II, 195.
 — Søren Carl, H-L. i Ordrup, II, 76.
 — Søren Malte, H-L. i Nyker, s. L. i Ibsker nørre Skole, II, 203, 214.
 — Vilhelm, L. i Høng, II, 99.
- Andreassen, Peter, L. i Haarlev Overdrevs Skole, I, 72.
- Andresen, Klokker og L. i Roskilde, II, 280.
 — Md., L. inde i Roskilde, II, 281.
 — Carl Christian, L. i Bjælkerup, II, 41.
 — Christopher Otto Andreas, Spr. i Kjeldby, I, LXXV; II, 52.
 — Frederik, L. i Overby, II, 86.
 — Hans Peter, Cand. theol., Overl. i Helsingør, I, 91.
 — Jens, Etatsraad, I, 220; II, 302.
 — Jørgen, L. i Roskilde, II, 281.
 — Peter, L. i Overby, II, 85—6.
- Anger, Edvard Julius, Spr. i Svaneke-Ibsker, II, 213.
- Anna Sophia, Frederik IV's Dronning, I, 64.
- Annisse, Holbo H., II, 241 ff.
- Appeldorn, Frederik Christian, Spr. i Gørlev-Bakkendrup, II, 105—6.
- Arboe, Anna Cathrine, f. Collet, til Lundbygaard, II, 189, 191, 319.
 — Herman Peter, pers. Kap. i Slangerup-Uvelse, II, 12, 13.
 — Peter Nicolai, til Lundbygaard, II, 319.
- Arentzen, Frederik Christian, Kirkesanger i Bjeverskov, I, 63.
- Arløse, Førslev S., I, 41, 42.
- Arnakke, Aagerup S., II, 257.
- Arneberg, Hans, L. i Karise, I, 183.
- Arnholtz, Matthias Christian, Kaptajn, L. i Helsingør, I, 92.
- Arntzen, Christian (?), Prokurator, II, 188.
- Arntzen, Jens Christian Sophus, H-L. i Kallehave, s. L. i Stensby, II, 176.
- Arnøje, Hellested S., II, 46.
- Arts Hrd., Holbæk Amt, II, 18—34.
- Askeby, Fanefjord S., II, 60.
- Asminderød, Lyngke-Kronborg H., I, 80 ff., 104.
- Asminderup, Merløse H., II, 258 ff.
 — Ods H., II, 88 ff.
- Asnæs, Ods H., I, XLIII; II, 76, 77 ff., 312.
- Astrup, Andreas, L. i Lyderslev, II, 44.
- Atterup, Øster Egede S., I, 200, 204.
- Auderød, Karlebo S., I, 94—5.
- Aunsø, Skippinge H., II, 64 ff., 156.
- Avedøre, Glostrup S., I, 276—7.
- Aversi, Tybjerg H., I, 205 ff.
- Baarse Hrd., Præstø Amt, I, CXIX; II, 163—83.
 — Baarse H., II, 166 ff.
- Bache, Erik Assenius, pers. Kap. i Hjembæk-Svinninge, II, 155.
 — Jens Assenius, Spr. i Jyderup-Holmstrup, II, 157.
 — Laurits, L. i Sonnerup, II, 133.
- Bagge, Peter, Degn i Gadstrup, I, 31.
- Bagger, Andreas, H-L. i Store Taarøje, I, 186.
 — Georg Frederik, L. i Venslev, I, CV; II, 146—7.
 — Hans Carl Ludvig, ord. Kat. i Korsør, II, 113—4.
 — Jens Frederik Ludvig, Cand. theol., Institutbestyrer i Kallundborg, II, 21.
 — Jørgen, L. i Store Taarøje, I, 185—6.
- Bagsværd, Gladsakse S., I, 115—6.
- Bakkebølle, Vordingborg Lands., II, 182.
- Bakkendrup, Løve H., I, XLI, XLII; II, 104 ff., 313.
- Bakkerup, Mørke S., II, 159.

- Balle, Hans Peter Ovesen, Spr. i Ulsø-Braaby, I, 198—9.
- Nicolai Edinger, Biskop, I, xv, xviii, xxi, xxx, lii, lxxvi, lxxxviii; II, 186, 309, 310, 312, 318, 322.
- Peder Thomsen, Spr. i Aaker, I, lxxv—lxxvi; II, 219, 320—1.
- Ballerup, Smørum H., I, 262 ff.
- Balsløv, Carl Adolph, Spr. i Hørby, II, 150—1.
- Bang, Jens Gregorius, L. i Høng, II, 98—9.
- Joachim Vilhelm, Spr. i Ferslev-Vellerup, s. i Stenløse-Viksø, I, 174; II, 145—6, 309.
- Jørgen Christopher, Spr. i Skævinge, II, 227, 228.
- Laurits, Konsistorialraad, Spr. i Grevinge, II, 80.
- Poul Christian Rogert, Spr. i Strø, II, 226.
- Barfod, Peter Marius, ord. Kat. og F-L. i Næstved, I, 214, 215.
- Barfoed, Hans Peter, Provst, Spr. i Fakse, I, 189.
- Barfred, Frederik Matthias, Kaptajn, til Benzonseje, I, 270.
- Basnæs, Hgd. i Tjæreby S., I, 142.
- Basse, Erhard Christian, Spr. i Hjembæk-Svinninge, II, 155.
- Bastholm, Hans, Spr. ved St. Peders K. i Slagelse, II, 127, 297.
- Baumgarten, Hans Henrik, H-L. i Aagerup, II, 243.
- Baun, Christian Ludvig, H-L. i Gørlev, II, 105.
- Niels Christian, L. i Gørlev, II, 105.
- Bavelse, Tybjerg H., I, 220 ff.
- Bech, Caspar Vilhelm, L. i Testrup, I, 207.
- Christian, L. i Roskilde, II, 281.
- Falch Forsman (Fursmann), L. i Høve, I, 155—6.
- Hans, Provst, Spr. i Vig-Asmin-drup, II, 89.
- Bech, Herman, Administrator, Konfere-rensraad, II, 236.
- Jens Hansen, L. i Ibsker, II, 214.
- Johannes Andreas, L. i Solbjerg, II, 94.
- Jørgen Nielsen, L. i Kostræde, II, 185.
- Peder, Etatsraad, Borgmester, II, 94.
- Peter, Degn i Nestelsø, II, 194.
- Poul Nielsen, H-L. i Hammer, II, 190.
- Rasmus, L. i Vig, II, 89.
- Bechmann, Herman Dominicus, Provst, Spr. i Boeslunde, II, 117, 314.
- Beck, Johan Philip Hunæus, Provst, Spr. i Uby, II, 28, 309—10.
- Søren Cosmus, L. i Brøndbyøster, s. i Taarbæk, I, 107, 276.
- Becker, Knud Ahasverus, Landsdommer, til Bækkeskov, II, 163, 316—7.
- Peter Emil, Klokker og A-L. i Køge, I, 16, 17, 18.
- Peter Willemoes, Dr. phil., Spr. i Køng, I, lxxx; II, 184.
- Beder, Christian Andreas, L. i Ørsted, I, 33—4.
- Bedsted, Hans, Degn i Køng, II, 186, 318.
- Behrndorph, Jørgen Hansen Petersen, L. i Lille Næstved, I, 56.
- Beldringe, Baarse H., II, 166 ff.
- Hgd. i Beldringe S., II, 167.
- Bellevue, Gd. i Beldringe S., II, 167.
- Bendix, Peter Vincenz, pers. Kap. i Kregome-Vinderød, II, 234, 236.
- Bendixen, Bendix Andreas, L. i Valløby, s. i Taarnby, I, 75—6.
- Haagen Nielsen, Degn i Borup, I, 26.
- Johannes Henrik, L. i Dauglykke, I, 82—3.
- Bendtsen, Anders, H-L., s. L. i Hjelm, II, 59—60.

- Bendtsen, Eliaser Vilhelm, L. i Holmstrup, II, 127.
 — Gottfred Henrik, Spr. i Stenmagle-Stenlille, I, 244.
 — Isaak, Kantor og L. i Fredensborg, I, 80, 81.
 — Poul, Spr. i Glumsø-Bavelse, I, 220.
- Benløse, Ringsted H., I, 238 ff.
- Benner, Peter Hartvig, L. i Faarevejle, II, 75, 312.
- Bennicke, Henrik Ferdinand, H-L., s. L. i Faardrup, I, 153.
- Bentsen, Abraham, L. i Kikhavn, II, 234, 237.
 — Johannes, L. i Bybjerg, II, 148.
- Bentzen, Georg Philip, L. i Kvandløse, II, 265.
 — Hans Christian, Spr. i Nyker, II, 202.
 — Peder, L. i Aaker, II, 220.
- Bentzien, Vilhelm Bartholomæus, Provst, Spr. i Asminderød-Grønholt, I, 83—4.
- Bentzon, Niels Ludvig Christian, Provst, Spr. i Ringsted-Benløse, I, LXIII, cxiv, 238, 242, 257, 258 f.; II, 302, 303—4, 305—6.
- Benzon, Christian Henrik Biering, pers. Kap., s. Spr. ved St. Peders K. i Slagelse, II, 127—8, 128.
- Benzonseje, Hgd. i Ørsted S., I, 34.
- Berg, Frederik Johan Henrik, L. i Kornerup, II, 274.
- Berggreen, Andreas Peter, Komponist, I, 79.
- Bergmann, Organist i Køng, II, 184.
 — Andreas, Spr. i Tjæreby, I, LIX, 139—40, 141.
- Bergstrøm, Frederik Vilhelm Johan, L. i Rye, II, 104—5, 313.
- Bering, Jens, L. i Dame, II, 60—1, 311.
- Bernekow, Jens Frederik, L. i Vinde-rød, II, 234—5.
- Bertelsen, Johan Christopher, L. i Kjeldbymagle, II, 51.
- Betz, Christian, L. i Slangstrup, II, 11—12.
- Beyer, Alfred, Spr. i Vester-Øster Egede, I, 204.
 — Seyer Mahling, Provst, Spr. i Egeslevmagle, I, 149; II, 298.
- Biarnesen, Jens Bech, L. i Bisserup, s. i Kvislemark, I, 38—9, 134.
- Bidstrup, Fodby S., I, 51.
- Biering, Christian Henrik, Adjunkt i Rønne, II, 199.
 — Johan Frederik, Professor, Spr. i Vig-Asmindrup, II, 89—90.
- Biermann, Frederik Georg, L. i Aashøj, s. i Karlstrup, I, 6, 65.
- Bierregaard, Sigvart, L. i Fuglebjerg, I, 45.
 — Søren, Spr. i Øster Marie, II, 212.
- Bilmann, Hans, L. i Bakkerup, II, 159.
- Biltris, Sæby S., II, 137.
- Birch, David Seidelin, Provst, Spr. i Store Hedinge-Højerup, II, 39.
 — Erik, L. i Haarslev, I, 160.
- Birckner, Michael Gottlieb, resid. Kap. i Korsør-Taarnborg, II, 112, 313—4.
- Birkeløv, Joachim Godske, L. i Spjellerup, I, 187.
- Birkerød, Lynge-Kronborg H., I, cxxi, 99, 101, 101 ff.
- Bissen, Herman Vilhelm, Billedhugger, II, 136, 268.
- Bisserup, Holsteinborg S., I, 134.
- Bisted, Hans, se Bedsted, Hans.
 — Hans Peter, res. Kap. i Asminderød-Grønholt, s. Spr. i Tjustrup-Haldagerlille, I, 46, 84.
- Biørnsen, Jakob Gottlieb, L. i Stenstrup, II, 171.
- Bjergby, se Munkebjergby, Slotsbjergby, Stiftsbjergby.

- Bjergen, Jens Christian, L. i Kirke Værløse, I, 179—80.
- Bjergsted, Skippinge H., II, 66 ff.
- Bjernede, Alsted H., I, LXXXII, 249 ff.
- Bjerre, Vester Flakkebjerg H., I, 136 ff.
— Svallerup S., II, 30—1.
- Bjerregaard, Hans, Spr. i Hjerminde-Le-Hjorthede, II, 312.
- Bjeverskov Hrd., Præstø Amt, I, xxx, xxxvi, LXXXVIII, cxix, cxx, cxxi, 59—78; II, 293.
— Bjeverskov H., I, LXXXVI, 61 ff.
- Bjælkerup, Store Hedinge Lands., II, 41.
- Bjørn, Caspar Altenhoff, Konsistorialraad, Pr. til Vemmetofte Kloster, I, 1, 187; II, 290.
- Blaagaard Seminarium, I, xciv.
- Blicher, Diderich Christian, pers. Kap. i Krummerup-Fuglebjerg, I, 42—3.
- Blichfeldt, Michael Frederik, Provst, Spr. i Vejby-Tibirke, II, 246.
- Blidstrup, Holbo H., I, LXVI; II, 246 ff.
- Bloustrød, Lyng-Kronborg H., I, 96 ff.; II, 294—5.
- Blum, Christian Carl, L. i Ørslev, II, 180.
- Blume, Carl Verner, pers. Kap. i Ørsted-Daastrup, I, 34.
- Blunck, Ditlev Conrad, Maler, II, 15.
- Bodilsker, Bornholm, II, 214 ff.
- Boesen, Carl Vilhelm, ord. Kat. i Roskilde, II, 280, 281.
- Boeslunde, Slagelse H., II, 115 ff.
- Boëtius, Ludvig Julius Stampe, L. i Ølsted, II, 232.
- Bohn, Esper Hansen, L. i Allinge, II, 208.
- Bohr, Peter Georg, Rektor i Rønne, II, 199, 201, 319.
- Boisen, Boie Frederik Outzen, Provst, Spr. i Søllerød, s. i Gentoft, I, 111, 130.
- Boisen, Frederik Engelhart, Spr. i Skørpinge-Faarstrup, I, xxxix, lv, 151—2; II, 128, 298.
— Peter Outzen, Biskop, I, xciv; II, 62, 212, 320.
- Bolbroe, Cæsar August, Spr. i Pedersker, II, 217.
— Michael Herman, pers. Kap., s. Spr. i Rø, II, 209.
— Niels Jacob, Spr. i Klemensker, II, 203, 204.
- Bondesen, Jens Martin Georg, Spr. i Sorterup-Ottestrup, II, 121.
- Bonnevie, Honoratus, Spr. i Vallekilde-Hørve, II, 70.
- Borch, Anders Andersen, Købmand i Holbæk, Legatstifter, II, 322.
- Borchardt, Frk., L. inde i Roskilde, II, 281.
- Borchsenius, Frederik Charlo Sophus, Spr. i Allerslev, II, 172.
- Borgen, David, Spr. paa Christiansø, s. i Svaneke-Ibsker, II, 213, 224.
- Bornholm I, xxxi, xlii, xliii f., lvii, LXXXVI, cxvi, cxxii; II, 198—225, 319, 321.
- Borre, Møenbo H., I, LXXVII; II, 55 ff.
- Borreby, Hgd. i Tjæreby S., I, 142, 143; II, 297—8.
- Borsholm, Hornbæk S., I, 87.
- Borup, Kongsted S., I, 195.
— Ramsø H., I, cxxiii, 25 ff.; II, 291.
- Borød, Pedersborg S., I, 248—9.
- Boye, Caspar Johannes, Spr. til St. Olai K. i Helsingør, I, lxi, 89, 104.
— Johannes, Cand. theol., L. i Asminderød, I, 80.
— Jørgen Hansen, L. i Nørre Valingerød, II, 257.
- Boyneburg, Borkar van, Høvedsmand paa Solt, II, 292.
- Braaby, Ringsted H., I, 197 ff., 205; II, 301.

- Braade, Egebjerg S., II, 81.
 Brachenhøft, Christian Ferdinand, H-L. i Hammer, II, 190.
 Brahetrolleborg Seminarium, I, xciv.
 Brahm, Svend Bondrop, Sgp. paa Agersø-Omø, I, 144.
 Brammer, Johan Frederik Christian, L. i Ammindrup, II, 243—4.
 — Gerhard Peter, Biskop, I, cxxiii f.
 Bramsen, Matthias Henrik, L. i Holmstrup, II, 156.
 Brandstrup, Tersløse S., II, 93, 94.
 Brandt, Lorentz Christian, L. i Strøby, II, 35.
 — Peter Bendix, H-L. i Strøby, II, 35.
 Brangstrup, Johan Christian, Spr. i Snodstrup, s. i Jyllinge-Gundsmagle, I, 172; II, 278.
 Brasch, Christian Henrik, Pr. ved Vemmetofte, I, 188.
 — Johan Christian Emanuel, L. i Hillerød, II, 8.
 Brasen, Jens August, Provst, Spr. i Karrebæk, s. i Skelskør, I, 52, 148.
 — Ole, Spr. i Karrebæk, I, 52.
 Braun, Jfr., L. inde i Korsør, II, 114.
 Bredahl, Christian, L. i Døjringe, s. i Ørslevunderskov, I, 246, 257.
 Bredal, Frantz Christian, L. i Kastrup, II, 182.
 Brede, Kongens Lyngby S., I, lxxxvi, 108; II, 295.
 Brederød, Kregome S., II, 234.
 Bregentved, Hgd. i Hasle S., I, xli, lxxxv, 231.
 Bregninge, Skippinge H., I, lxxxix, cxiii; II, 66 ff., 69.
 Brendstrup, Peter, L. i Nykøbing, II, 84.
 Brinck, Niels Jakob, L. i Nakke, II, 83.
 Bringstrup, Alsted (Ringsted) H., I, 256 ff.
 Brisson, Jens, L. paa Glænø, I, 138.
 Broager, Eggert Christopher, Spr. i Gadstrup-Syv, I, 30.
 Broby, Alsted H., I, 253 ff.
 Brochmand, Jesper, Biskop, I, xiv.
 Brockenhuus-Schack, Henrik Adolph Greve, til Giesegaard, I, 24.
 Brodersen, Jeppe, L. i Nordrup, I, 235; II, 302.
 Brodthagen, Gymnastikl. i Holstenborg, I, 133, 160.
 Brøkøb, Holmstrup S., II, 157.
 Bromme, Alsted H., I, 245 ff.
 Brorson, Hans Adolph, Biskop, I, xv.
 Broust, Joachim Peter, L. i Hedsbjerg, II, 250.
 — Knud Henrik, L. i Kagerup, s. i Snekkersten, I, 88; II, 250.
 Browne, Peter, Legationssekretær, I, 107; II, 295.
 Brun, Johan Christian Constantin, Gehejmekonferensraad, I, 152; II, 118.
 Bruun, Forvalter i Gentofte, I, lxxxiv, 109.
 — Anders Larsen, pers. Kap. i Fane-fjord, II, 62.
 — Carl, pers. Kap. i Taarnby, I, 117—8, 118.
 — Caspar, Spr. i Herslev-Gevninge, II, 276, 323.
 — Henrik Georg, Spr. i Øster Larsker-Gudhjem, II, 211.
 — Johan Frederik, L. i Svallerup, II, 30.
 — Lambert Daniel, Konsistorialraad, Spr. i Taarnby, I, 117.
 — Marselius Wittus, H-L. i Holmstrup, II, 127.
 Brøchner, Lars Christian, Spr. i Everdrup, II, 163.
 Brøndbyvester, Smørum H., I, xciv, 275 ff., 278.
 Brøndbyøster, Smørum H., I, 275 ff.
 Brøndsted, Gert Johan, Provst, Spr. i Asminderød-Grønholt, I, 83; II, (7), (8), 308.
 Brøns, H-L. i Hørup, II, 12.

- Brøns, Hans Christian, L. i Hjørunde, II, 2.
 — Jonas Christian, L. i Havrebjerg, II, 96.
 — Peter Christian, L. paa Reersø, II, 107.
- Brønshøj, Sokkelunds H., I, 127 ff., 278; II, 296.
- Buchholtz, Conrad Gottfred, Spr. i Vallensved, I, LIII; 47—8.
- Buchmann, Vilhelm Peter Ferdinand, L. i Korsør, II, 114.
- Budde, Robert, Spr. i Rørby, II, 33.
- Buddinge, Gladsakse S., I, xciv, 115, 117.
- Buerup, Sæby S., II, 103.
- Buhl, Hans, Spr. i Kallundborg, II, 19.
- Busch, Johan, Maler, L. i Frederiksværk, II, 236.
- Busck, Gunni, Spr. i Stiftsbjergby-Mørke, s. i Brøndbyvester-øster, I, LVII, 275—6; II, 158.
- Butterup, Merløse H., II, 153, 263 ff.
- Bybjerg, Ourø S., II, 147—8.
- Bærentzen, Fritz Theodor, H-L. i Alume, II, 248.
- Bøgh, Erik, L. i Fuglebjerg, I, cxiii, 44—5; II, 292.
 — Hans Henrik, L. i Sneslev, I, 41—2, 44.
 — Mathias Frederik Georg, Amtsprovst, Spr. i Herfølge-Sædder, I, (66); II, 293.
 — Nicolai Seidelin, Spr. i Skamstrup-Frydendal, II, 160.
- Børgesen, Anders, L. i Bloustrød, I, 96—7.
 — Lars, L. i Rørbæk, I, 172.
- Børling, Hans Christian Petersen, L. i Vester Egede, I, 205.
- Børresen, Christian Ludvig, Spr. i Næsby-Tyvelse, s. i Kyndby-Krogstrup, I, 218, 219; II, 145, 254, 316, 322, 323.
- Børresen, Gottlob, Cand. theol., Overl. i Helsingør, I, 91.
 — Peter Christian, L. i Skovhuse, II, 177.
- Callesen, Niels Holger, Højskoleforstander i Sundbylille, s. L. i Sigerslevøster, II, 3, 227, 308.
- Cappelen, Christen Smidt, L. i Hvidovre, I, 126.
 — Jens Andreas, L. i Frerslev, s. i Jersie, I, civ, 8, 232.
- Carlsen, Carl Christian, L. i Slagelse, II, 126.
 — Christian Vilhelm, L. i Holløse, I, 217.
 — Frederik, L. i Allerslev, II, 130.
- Carlsminde, Torup S., II, 237.
- Carnegie, Julie, f. Zeuthen, II, 256.
- Carolina Amalia, Christian VIII's Dronning, I, 105.
- Carstensen, Jørgen Frederik, Cand. theol., L. paa Christiansø, II, 224.
 — Peter Vilhelm Edvard, H-L. i Hedsbjerg, s. L. i Gadevang, II, 229, 250.
- Castenschiold, Adolf Frederik Holten, Godsejer, I, cxvi; II, 297—8, 324.
- Cathrinelyst, Institut i Pedersborg S., I, 247—8; II, 304.
- Charlotte Amalie, Prinsesse, I, 82; II, 294.
- Chrane, se Krane.
- Christensen, L. i Nøddebo, II, 253.
 — Christen, A-L. i Frederiksværk, II, 236.
 — Christian, H-L. i Hørsholm, I, 101.
 — Christian Block, L. i Allindemagle, I, 227.
 — Christian Edvard, L. i Ejøje, s. i Valløby, s. i Himlingøje, I, 67, 73—4.
 — Christian Peter, Spr. i Gadstrup-Syv, I, 30—1.
 — Frederik, L. i Tolstrup, I, 239.

- Christensen, Frederik Christian, L. i Herlufflille, I, 210.
 — Hans, L. i Hørup, II, 12.
 — Hans, L. i Næsby, II, 109—10, 313.
 — Hans Peter, H-L. i Gelsted, I, 210.
 — Helge, L. i Store Lyngby, II, 231.
 — Jens, L. i Frerslev, II, 6—7.
 — Jens, L. i Hulby, II, 114.
 — Jens, L. i Store Linde, I, 183.
 — Johannes, L. i Lestrup, I, 195.
 — Jørgen, L. i Fjenneslev, I, 256.
 — Lars, L. i Gelsted, I, 210.
 — Lars, L. i Selsmark, I, 97.
 — Lars, L. i Ølstykke, I, 170.
 — Lauritz, L. i Dramstrup, II, 265.
 — Ludvig, L. i Vedskølle, I, 140—1.
 — Mads, L. i Ladby, I, 56.
 — Morten, L. i Tybjerglille, I, 208.
 — Niels, L. i Egebjerg, II, 80—1.
 — Niels, L. i Karlstrup, I, 6.
 — Niels, L. i Vallekilde, II, 69—70.
 — Niels, L. i Veksebo, I, 81.
 — Ole, L. i Ramløse, II, 242.
 — Ole, L. i Søndersted, II, 267—8.
 — Ole, L. i Taagerup, s. i Alslev, I, 184.
 — Søren Henrik, pers. Kap. i Jersie-Kirke Skensved, I, 7—8.
 — Søren Peter, H-L. i Vørslev, s. L. i Holmstrup, II, 64, 156—7.
- Christian VIII, I, 105.
- Christiansen, Christian, L. i Veterslev, I, 228.
 — Hans, L. i Jersie, I, 8.
 — Hans, L. i Terslev, I, 233.
 — Jørgen, L. i Utterslev, I, 129.
- Christiansø, II, 224 ff., 321.
- Christophersen, Carl Vilhelm, H-L. i Udby, II, 179.
 — Lars, L. i Høsten, s. i Skafterup, I, 39, 203.
 — Niels Janus, L. i Pederstrup, s. i Siolte, II, 166, 193.
- Clasen, Ernst Henrik, Spr. i Brønshøj-Rødovre, I, 127—8.
- Classen, Johan Frederik, Generalmajor, II, 235, 321—2.
- Clausen, Md., L. inde i Vordingborg, II, 183.
 — Christen, L. i Langstrup, I, 82.
 — Emil Theodor, Lic. theol., Spr. i Gimlinge, s. i Boeslunde, I, xxxix, lv, 161; II, 117, 299—300.
 — Enevold Peter, L. i Karrebæk, I, 54.
 — Hans Friis, Degn (L.) i Hagedsted, II, 151.
 — Henrik Georg, Stiftsprovst i København, I, lxx, 231; II, 302.
 — Henrik Nicolai, Professor, I, xxxvii, xlviij.
 — Jørgen Edvard, L. i Ny Larsker, II, 223.
 — Poul, H-L. i Vig, II, 89.
- Clemensker, se Klemensker.
- Corfitsen, Heinrich, L. i Ringsted, I, 240.
- Cramer, Christian, L. i Haldagermagle, I, 44.
- Cruusberg, Albrecht, L. i Dyrlev, II, 167.
 — Jens Jacob, L. i Ledøje, I, 261.
 — Niels Peter, Cand. theol., L. i Hundie, I, 4.
- Daastrup, Ramsø H., I, 32 ff.
- Dahl, Frantz, L. i Ørslev, I, 234.
 — Hans, Spr. i Kjeldby, I, xxxvii, lxxii.
 — Hans Hansen, L. i Varpelev, II, 35.
 — Knud Hansen, L. i Lille Værløse, I, 180.
 — Peter, Spr. i Kallehave, I, xxxvii, lxxii.
- Dalby, Fakse H., I, 72, 200 ff., 204; II, 62.
 — Ramsø H., I, xciii, 22 ff.
- Dam, Hans Johan Ferdinand, L. i Havnelev, II, 42—3.

- Damberg, Peter Ludvig, L. i Sorø, I, 252.
- Dame, Fanefjord S., II, 60—1.
— Johan Frederik, Konsistorialraad, Spr. i Uby, II, 27.
— Peter Anton, L. i Tybjerg, I, 208.
- Damsholte, Møenbo H., II, 58 ff., 311.
- Danielsen, Johannes, L. i Smerup, I, 185.
- Danæus, Jacob Albert Sadolin, Spr. i Egebjerg, II, 81—2.
- Dastrup, Peter, Spr. i Egebjerg, II, 81.
- Daue, Peder Hansen, Spr. i Lynge-Uggeløse, II, 4—5, 17, 308.
- Dauglykke, Asminderød S., I, 82—3.
- Dettmer, Adam Gottlob Ludwig, L. i Værløse, I, 191.
— Johan Frederik, L. i Lille Hedinge, II, 42.
- Dieckmann, Caspar Jakob, L. i Kastrup, II, 182—3.
- Discher, Gregers Johannes, Provst, Spr. i Følleslev-Sørslev, II, 71.
- Ditzel, Michael Mathias, Spr. i Rerslev-Vindinge, I, 14.
- Dorph, Hans Peter Coster, Spr. i Øster Egesborg, II, 178.
— Johannes, Spr. i Vigersted-Kværkeby, I, 237.
- Draaby, Horns H., II, 139 ff.
- Drabitzius, Hans Jonas, L. i Jydstrup, I, 224.
- Dragsholm, Ods H., II, 75 ff.
— (Adelersborg), Hgd. i Faarevejle S., I, xli; II, 76—7.
- Dragør, Store Magleby S., I, 121 ff.
- Dramstrup, Nørre Jernløse S., II, 265.
- Dreier, Mathias, Degn i Enderslev, I, xciii, 69—70.
- Drewsen, Anna, f. Wesseltoft, I, 105.
— Johan Christian, Fabrikant, Kammeraad, I, 63, 105.
— Johan Christian, H-L. i Bjeverskov, s. i Borup, s. L. i Højby, I, 27—8, 63, 195.
- Drewsen, Magdalene Frederikke, I, (105); II, 295.
- Drøsselbjerg, Løve H., II, 106 ff.
- Duus, Peder Rahr, Spr. i Vemmelev-Hemmeshøj, II, 111.
- Dyrehovedgaard, Hgd. i Taarnborg S., II, 115.
- Dyrlev, Beldringe S., I, xciv; II, 167.
- Dyssell, Frederik Bernhard, L. i Tollerød, I, 233—4.
- Dysted, Toksværd S., II, 197.
- Døjringe, Munkebjergby S., I, 246.
- Ebbelnæs, Damsholte S., II, 58, 59.
- Ebberødgaard, Birkerød S., II, 295.
- Eckersberg, Christoffer Vilhelm, Maler, I, lxxxif., 87, 127, 172, 176; II, 4, 58, 136, 214, 228, 246.
- Eddelien, Matthias Heinrich Elias, Maler, I, 262.
- Edsberg, Thomas, Spr. i Pedersborg-Kindertofte, s. i Svallerup, I, lxxv, lxxix, 247; II, 31, 310.
- Egehjerg, Ods H., II, 80 ff., 312.
- Egelund, Christian, L. i Kirke-Hvalsø, II, 131.
- Egeriis, Institutbestyrer i Køge, I, 16.
- Egeslevmagle, Vester Flakkebjerg H., I, 149 ff.
- Egholm, Hgd. i Sæby S., II, 138, 147.
- Ehlers, Maler og L. i Roskilde, II, 281.
- Eibye, Niels, L. i Sønderup, II, 116.
- Eilertsen, Christian, L. i Veddinge, II, 76.
- Ejby, Ramsø H., I, xcii, cxv, 22 ff.
— Glostrup S., I, 278.
- Ejøje, Herfølge S., I, 67.
- Elberling, Carl Wilhelm, Rektor i Slagelse, II, 128, 315.
- Ellberg, Frue, Læremoder i Roskilde, II, 282.
- Elmelunde, Møenbo H., II, 53 ff., 62.
- Endegaarde, Skibbinge S., II, 169, 170.
- Enderslev, Bjeverskov H., I, xciii, 69 ff.

- Enevoldsen, Erik, L. i Asnæs, II, 78.
- Engel, Niels Frederik, Cand. theol., L. i Store Hedinge, II, 41.
- Engelbreth, Wolf Frederik, Konsistorialraad, Provst, Dr. theol., Spr. i Lyderslev-Frøslev, I, XLIX, LI—LII, CXXIII f.; II, 43, 310.
- Engelhart, Hans, Stiftsprovst, Spr. i Ballerup-Maalev, I, LXVI, 262—3; II, 306.
- Engell, Anders Christian, L. i Himlingøje, s. i Frøslev, I, xcviII, 73; II, 44.
- Carl, L. i Høsten, s. i Lidemark, s. i Enderslev, I, 62—3, 70, 203.
- Jens Frederik, L. i Sædder, s. i Haarlev, I, 66, 73.
- Nicolai Emil, L. i Spjellerup, I, 187.
- Poul Nielsen, L. i Højerup, II, 40.
- Engelsted, Jens, pers. Kap. i Borre, II, 55.
- Engelstrup, Everdrup S., II, 164.
- Enø, Karrebæk S., I, 53.
- Eriksholm, Hgd. i Aagerup S., II, 257.
- Ernst, Jørgen, Spr. i Sønder Jernløse-Søstrup, II, 267.
- Erslev, Caspar, H-L., s. L. i Jægersborg, I, 110.
- Hans Høegh, Klokker og L. i Hillerød, I, cxi; II, 7—8.
- Harald, L. i Frederiksværk, II, 235, 236.
- Poul, L. i Jægersborg, I, xcviII, 110.
- Poul Christian, T-L. i Køge, I, 16—17, 110.
- Esbønderup, Holbo H., II, 252 ff.
- Eskebjerg, Bregninge S., II, 67—8.
- Eskemose, Birkerød S., I, 103; II, 295.
- Eskildsen, Eskild Besoni, H-L. i Ramløse, II, 242.
- Eskildstrup, Merløse H., II, 271 ff.
- Ods H., II, 89.
- Estrup, Hector Frederik Janson, Etatsraad, til Kongsdal, I, xLI; II, 268, 269.
- Everdrup, Baarse H., II, 163 ff.
- Faarstrup, Vester Flakkebjerg H., I, 151 ff.
- Faarevejle, Ods H., II, 75 ff., 312.
- Faarup, Hammer S., II, 190—1.
- Faber, Peter Ditlev, resid. Kap. i Vig-Asmindrup, II, 90.
- Fahnøe, Hans Christian, Spr. i Pedersker, s. i Sønderup-Nordrup, II, 123, 217, 218.
- Fakse Hrd., Præstø Amt, I, xxx, LXXXVII, CXIX, CXXI, 182—203.
- Fakse H., I, 189 ff., 194; II, 164, 197.
- Falch, Daniel Petersen, L. i Tybjerg, I, 208.
- Falkenskiold, Ivanof Octavus, H-L. i Hejninge, II, 125.
- de Falsen, Jørgen Conrad, Kommandørkaptajn, II, 115.
- Fanfjord, Møenbo H., I, cxiii; II, 58, 60 ff.
- Fangel, Christian, Spr. i Tikøb-Hornbæk-Hellebæk, I, 84.
- Jens Christian, Spr. i Tikøb-Hornbæk-Hellebæk, I, 84, 88.
- Farre, Jens, L. i Gladsakse, I, 114.
- Niels Christian, H-L., s. L. i Gladsakse, I, 114.
- Peter Olavius, L. i Slotsbjergby, II, 119.
- Farringløse, Ringsted H., I, 234 ff.
- Farum, Ølstykke H., I, xxv—xxvi, 178 ff.
- Fasmer, Peter Frederik, L. i Hyllested, I, 158.
- Fedderson, Hans, H-L. paa Enø, s. L. i Rejnstrup, I, 53, 217.
- Feld, Christine Sophie, f. Wengel, II, 300.
- Michael, Spr. i Ølstykke, I, 169; II, 300.

- Fenger, Johannes Ferdinand, Lic. theol., Spr. i Lyng-Brøby, I, lvi—lvii, 253—4; II, 305.
- Peter Andreas, Spr. i Slotsbjergby-Sludstrup, I, lvii, lxxii; II, 119—20, 128.
- Fensmark, Tybjerg H., I, 210 ff.
- Ferslev, Horns H., I, xxxii; II, 145 ff., 308—9, 316.
- Fester, Knud Alfred, L. i Næstved, I, 215.
- Fich, Amalie Lovine, f. Rødder, L. inde i Greve, I, 3.
- (Fick), Hans Christian, L. i Skenkelsø, II, 2.
- Jakob Ditlev Christian, L. i Greve, I, 3.
- Thomas Vilhelm Gerhard, H-L. i Sengeløse, s. L. i Engelstrup, I, 268; II, 164.
- Fieldsted, Johan Frederik, L. i Slag-lille, I, 250.
- Find, Jens Christian, Spr. i Helsing-Valdby, II, 243.
- Finderup, Løve H., II, 98 ff.
- Fischer, L. i Helsingør, I, 90.
- Ernst Christian, pers. Kap. i Uby, II, 27—8, 28.
- Jørgen Peter, L. i Slimminge, s. i Sigersted, I, 60—1, 257.
- Lauritz, L. i Valsømagle, s. i Valsø-lille, I, 224, 225—6.
- de Fischer, Peter Ephraim, Spr. til St. Mariæ K. i Helsingør, I, 92.
- Fix, Johan Henrik, L. i Karrebækstorp, s. i Sludstrup, I, 53—4; II, 119.
- Johan Leonhard, Generalguvernør, I, 53.
- Fjenneslev, Alsted H., I, 254 ff.; II, 305.
- Flagstad, Oluf Christian Thoring, Cand. theol., Institutbestyrer i Ny-købing, II, 84.
- Flakkebjerg, Vester Flakkebjerg H., I, cxii, 153 ff.; II, 298.
- Flemmer, Carl Gustav, Provst, Spr. i Alsted-Fjenneslev, I, lxxviii, 9, 195, 196, 255; II, 305.
- Hans Christian, Spr. i Stillinge, II, 110, 257.
- Hans Morten, Dr. phil., Rektor ved Frederiksborg lærde Skole, II, 8, 308.
- Flindt, Frederik Vilhelm, Spr. i Sorte-rup-Ottestrup, II, 121, 314.
- Johanne Louise, f. Mynster, II, 121, 314.
- Flinterup, Alsted H., I, 241 ff.
- Flintmose, Everdrup S., II, 164.
- Floor, Jens Andreas, L. i Rø, II, 209—10.
- Flor, Peter Christian Emanuel, L. i Ring, II, 190.
- Flyng, Sømme H., II, 284 ff.
- Fodby, Øster Flakkebjerg H., I, xxvi—xxvii, xxxv, 49 ff.; II, 292.
- Fog, Bruun Juul, Dr. phil., Spr. i Nestelsø-Mogenstrup, I, lxi; II, 193, 319.
- Carl David, pers. Kap. ved Vem-metofte, I, 188.
- Casper David Wilhelm, Cand. theol., L. i Helsingør, I, 90.
- Søren Johannes Emil, H-L., s. L. i Kundby, II, 153.
- Fogtmann, Hans, L. i Thorslunde, II, 154.
- Nicolai, Biskop, I, lviii.
- Formann, Jacob Christian, Spr. i Kundby, II, 153—4.
- Frandsen, Md., L. inde i Slagelse, II, 126.
- Carl Frederik, Korsanger og L. i Slagelse, II, 125—6, 126.
- Hans, L. i Fensmark, I, 212.
- Hans Peter, Cand. theol., L. i Smørumvøve, I, 261—2.
- Jens Carl, L. i Gudhjem, II, 211.
- Frank, Jfr., L. inde i Høve, I, 155.

- Fredensborg, Lyng-Kronborg H., I, cvii, cxv, 80 ff.
- Frederik III, I, 121.
- Frederiksberg, Sokkelunds H., I, 124 ff.
- Frederiksborg, se Hillerød.
- Frederiksen, Anders, L. i Førslev, I, 230.
- Rasmus, L. i Tersløse, II, 93.
- Frederiksminde (Taarnmark), Fuirendal S., I, 39.
- Frederikssund, Lyng-Kronborg H., II, 15—16, 308.
- Frederiksværk, Vinderød S., II, 235.
- Frenderup, Grevinge S., II, 80.
- Frendrup, Lorentz Arnoldus, L. i Grønholt, I, 82.
- Frerslev, Ringsted H., I, 230 ff.
- Herlev S., II, 6—7.
- Freuchen, Ole Johan, Provst, Spr. i Magleby, s. i Fakse, I, LIII, 189; II, 57.
- Frey, Anna Kirstine, f. Pedersen, I, cvi, 51.
- Marcus Bernhard, L. i Bidstrup, I, cv, 51.
- Fribert, Lorents, Kaptajn, til Anneberggaard, II, 85.
- Friis, Kantor og L. paa Vallø, I, 77.
- Christen Begtrup, Spr. i Nyker, II, 202.
- Immanuel, Spr. i Kallundborg, II, 18, 19, 20.
- Jens, Spr. i Haudrup-Solrød, I, 10.
- Niels Peter, L. i Tyvelse, I, 219.
- Ole Jørgensen, Sognefoged paa Sejersø, II, 73.
- Froberg, Henrik, L. i Dysted, II, 197.
- From, Erik, Spr. i Vordingborg-Kastrup, II, 183.
- Josua, pers. Kap. i Vordingborg-Kastrup, II, 183.
- Fromberg, Christian, L. i Nyraad, II, 181, 182.
- Frost, Axel, H-L. i Smerup, I, 185.
- Frydendal, Tudse H., II, 159 ff.
- Frydendal, Hgd. i Frydendal S., II, 161.
- Frølund, Caspar Frederik Sophus, Pædagog, Politiker, I, LXXXVIII; II, 51, 76, 250, 310—11.
- Frølude, Taarnborg S., II, 114—5.
- Frøslev, Stevns H., II, 43 ff.
- Fuglebjerg, Øster Flakkebjerg H., I, 42 ff.
- Fuglholt, Jeppe Nielsen, L. i Lille Værlose, I, 180.
- Fiuren, Diderik, Baron, til Fuirendal, I, 39.
- Fuirendal, Ø. Flakkebjerg H., I, cxii, 37 ff.; II, 291, 292.
- Hgd. i Fuirendal S., I, 39.
- Fuldby, Bjernede S., I, 250.
- Fyhn, Jens Jørgen, Spr. i Nørre Jernløse-Kvandløse, II, 264, 265.
- Følleslev, Skippinge H., I, xxxvi; II, 69, 71 ff.
- Føns, Md., L. inde i Næstved, I, 214.
- Førslev, Ringsted H., I, cxiv, 229 ff.
- Øster Flakkebjerg H., I, 40 ff.; II, 292.
- Gad, Christen Pram, Provst, Andenpr. i Roskilde, II, 282.
- Elieser Theophilus, Cand. theol., L. i Skibby, II, 143.
- Ole Christian Lund, Lic. theol., Spr. i Søllerød, I, 131.
- Gade, Peder Nielsen, Spr. i Hjørlande, II, 3.
- Gadevang, Alsønderup S., II, 229—30.
- Gadstrup, Ramsø H., I, 30 ff.
- Galskjøt, Jens Severin Hvistendal, Spr. i Holbæk-Merløse, II, 262.
- Johannes, Spr. i Korsør-Taarnborg, II, 113.
- Galthen, Peter, Spr. i Snodstrup, s. i Stenløse-Viksø, I, LXXIX, 171—2, 173.
- Gamborg, Frederik Vilhelm, res. Kap. i Tikøb-Hornbæk-Hellebæk, I, 84.

- Gammerød, Borup S., I, 26—7.
 — Hans, Spr. i Jersie-Kirke Skensved, I, 7—8.
 — Laurits, Spr. i Jersie-Kirke Skensved, I, 7.
- Gamst, Henrik, Agent, II, 137, 315.
- Ganløse, Ølstykke H., I, 175 ff.
- Garde, Christian Benedict, Provst, Spr. i Faarevejle-Drageholm, II, 75.
- Gaunø, Hgd. i Vejlsø S., II, 191.
- Gebauer, Ole Jakob, L. i Stenløse, I, 174.
- Geelmuyden, Adam Gottlob, L. i Græse, II, 14.
- Gehl, Jens Ridderman, L. i Bagsværd, s. i Maalev, I, 115, 264.
 — Johan Caspar, H-L. i Ledøje, s. L. i Maalev, I, 261, 264.
 — Søren Andreas, L. i Trønninge, II, 154.
 — Vilhelm Johansen, L. i Maalev, I, 264.
- Geisler, Jens Christian, A-L. i Tulstrup, II, 230.
- Gelsted, Herlufmagle S., I, 210.
- Gentofte, Sokkelunds H., I, LXXXIV, 109 ff.
- Gerlev, Horns H., I, xxxii; II, 139 ff.
 — Slagelse H., II, 117 ff.
- Gerner, Henrik, Biskop i Viborg, I, 103.
- Gershøj, Voldborg H., II, 136 ff.
- Gevninge, Sømme H., II, 275 ff.
- Giebelhausen, Martin, L. i Fuldbø, I, 250.
- Giellebøll, Institutbestyrer i Skelskør, I, 149.
- Gier, Edvard, L. i Uglerup, II, 150.
- Gierløv, Ellen, L. i Slagslunde, I, 176.
- Giese, Peter Julius, L. i Tranegilde, s. i Dragør søndre Skole, I, 122, 123, 273.
- Giesegaard, Hgd. i Nordrup S., I, 235.
- Giessing, Hans Jørgen, Spr. i Ballerup-Maalev, I, 263.
- Giessing, Peter Holger, pers. Kap. i Ballerup-Maalev, I, 263.
- Gildberg, Christian Helgesen, L. i Avedøre, I, 277.
 — Jakob Henrik, L. i Avedøre, I, 277.
- Gilleleje, Holbo H., II, 250 ff.
- Gimlinge, Vester Flakkebjerg H., I, 161 ff.; II, 299.
- Gislinge, Tudse H., I, xciv; II, 151 ff.
- Gisselfeldt, Hgd. i Øster Braaby S., I, 205.
- Giøe, Michael Wulf, Justitsraad, II, 290.
- Gjellerup, Carl Adolph, Spr. i Roholte, I, 192—3.
- Gjerslev, Løve H., II, 97 ff., 313.
- Gjøl, Jens Jensen, L. i Ishøj, I, 272—3.
 — Poul, L. i Herlev, s. i Smørumøvre, I, 116, 262.
- Gjølbye, Niels, Spr. i Vig-Asmindrup, II, 89.
- Gjørslev, Bjeverskov H., I, 59 ff.
- Gladsakse, Sokkelunds H., I, LXXXV, 113 ff.
- Gleerup, Asmund Christian, L. i Næsby, II, 148.
- Glim, Sømme H., I, 27 ff.
- Glostrup, Smørum H., I, 276 ff.
- Glumsø, Tybjerg H., I, 220 ff.; II, 302.
- Glænø, Ørslev S., I, 138.
- Glærfeldt, Carl Ludvig Christian Georg, ord. Kat. og F-L. i Helsingør, I, 90.
- Gordon, James, Grosserer, I, 106; II, 295.
- Gorm, O. J. L., Kancelliraad, Institutbestyrer i Kbh., I, 256.
- Gottlieb, Edvard Emil, Spr. i Olsker-Allinge, II, 207.
- Gottschalck, Jfr., L. inde i Nykøbing, II, 84.
 — Christopher, L. i Taastrup Valdby, I, 271.
- Graae, Georg Andreas, L. i Ordrup, II, 144, 316.

- Grandløse, Merløse H., II, 258 ff.
 Greiersen, Hans Claudius, L. i Skovskolen, II, 141.
 Greve, Tune H., I, 2 ff., 13; II, 255.
 — Peter, L. i Arløse, I, 41.
 Grevens Vænge, Hgd. i Rønnebæk S., II, 194.
 Grevinge, Ods H., II, 79 ff.
 Gronenberg, Frederik Christian, L. i Nærum, I, 131—2.
 — Heinrich Peter Christian, H-L. i Buddinge, I, 115.
 — Theodor Christian, H-L. i Store Lyngby, II, 231—2.
 Grove, Johan Immanuel, Spr. i Rerslev-Vindinge, I, 14.
 — Tycho Immanuel Christian, Spr. i Hvalsø-Særløse, II, 131.
 Grubbe, Erik, til Lystrup, I, 197.
 Grumløse, Udby S., II, 179.
 Grundtvig, Jørgen, Spr. paa Sejerø, II, 311, 312.
 — Nicolai Frederik Severin, Biskop, I, XLVII ff., CXVII, CXX; II, 85, 195.
 — Otto, Provst, Spr. i Gladsakse-Herlev, I, 113.
 — Otto, Spr. paa Sejerø, II, 72, 311.
 Gryderup, Boeslunde S., II, 115.
 Grüner, Laurits Peder Winding, Andenpr. i Roskilde, II, 282.
 Græse, Lyngge-Frederiksborg H., II, 13 ff.
 Græsted, Holbo H., II, 248 ff.
 Grønbech, Andreas Bjørn, pers. Kap. i Ny Larsker-Vester Marie, II, 221, 222.
 — Christian Adam, Cand. theol., L. i Rønne, II, 200.
 — Niels, Spr. i Ny Larsker-Vester Marie, II, 221-2.
 Grønholt, Lyngge-Kronborg H., I, 80 ff., 104.
 — Borup S., I, 26.
 Grønnegade, Bloustrød S., I, 97.
 Grønnehave Skov, Nykøbing S., II, 83.
 Gudhjem, Bornholm, II, 210 ff.
 Gudme, Herman Peter, Spr. i Rerslev-Vedby, II, 101.
 Gudum, Slagelse H., II, 95 ff.
 Gulbrandsen, Peter Fieldstrup, L., s. F-L. i Tulstrup, II, 230.
 Guldberg, Ove Høegh, Statsmand, I, cxvi.
 Gunderslev, Øster Flakkebjerg H., I, 216 ff.
 Gunderslevholm, Hgd. i Gunderslev S., I, 47, 218.
 Gundesen, Peder, A-L. i Uggerløse, II, 269—70.
 Gundsømagle, Sømme H., II, 277 ff.
 Gurre, Tikøb S., I, 86.
 Gutfeld, Frederik Carl, Spr. i Hørsholm, I, 99.
 Gyldenløve, Hans Ulrik, til Vindingegaard, I, 39.
 Gyrstinge, Alsted H., I, 241 ff.; II, 303—4.
 Gøderup, Glim S., I, 28.
 Gørlev, Løve H., II, 104 ff., 108.
 Gørling, Vilhelm August, L. i Hemmeshøj, II, 111.
 Gørløse, Strø H., II, 226, 227 ff.
 Gøtzsche, David Plesner, Spr. i Faarevejle-Drageholm, II, 75.
 — Gottfred Emil, Spr. i Fensmark-Rislev, I, 211—12.
 — Henning Christopher, Spr. i FINDERUP, II, 99.
 — Henrik Frederik, Spr. i Gjerslev, II, 98.
 Haae, Md., L. inde i Køge, I, 16, 18.
 Haar, Niels Peter Vilhelm, L. i Værslø, II, 64.
 Haarbølle, Fanefjord S., II, 61.
 Haarlev, Bjeverskov H., I, 71 ff.; II, 294.
 Haarslev, Vester Flakkebjerg H., I, 159 ff.
 Hagelse, Ølsted S., II, 232.

- Hagen, Johannes Christian, L. paa Omø, I, 145.
 — Lars Terpager, til Høvdingsgaard, II, 173, 317.
- Hagenstrøm, Kield Peter, Klokker og L. i Slagelse, II, 125, 126.
- Hager, Johannes Christian, L. i Sorterup, II, 120.
- Hagerup, Eiler Henning, Lic. theol., ord. Kat. i Præstø, II, 168.
- Hagedsted, Tudse H., I, xli—xlii; II, 151 ff., 316.
- Hagedstedgaard, Hgd. i Hagedsted S., II, 151.
- Hahn, Johan Gottfred Vilhelm, Spr. i Hyllested, I, lvi, 134, 156, 157, 157—8; II, 298.
- Hald, Laurits Mathias Emil, Spr. i Snodstrup, I, 172.
- Haldagerlille, Øster Flakkebjerg H., I, 45 ff.
- Haldagermagle, Krummerup S., I, 44.
- Hallenslev, Løve H., II, 102 ff.
- Hammer Hrd., Præstø Amt, II, 184—97.
 — Hammer H., II, 189 ff., 319.
 — Christian Carl Andreas, L. i Rørby, II, 34.
 — Edvard Sneedorf, Dr. theol., Spr. i Herlufmagle-Tybjerg, I, 209; II, 301.
 — Jens Carl, L. i Karrebækstorp, I, 54.
- Hammersholt, Herlev S., II, 6.
- Hammond, Eiler, Amtsprovst, Spr. i Brøndbyvester-øster, I, xcvi, 113, 277.
- Handrup, Christian, Klokker og A-L. i Næstved, I, 214, 215.
 — Poul, L. i Lille Næstved, I, cvi, 55—6; II, 292.
 — Søren Christian, L. i Carlsminde, II, 237.
- Hanehoved, Melby S., II, 239.
- Hannover, Emil, Kunsthistoriker, I, lxxxii.
- Hansen, Malermester, L. i Slagelse, II, 126.
 — Jfr., L. inde i Korsør, II, 114.
 — Md., L. inde i Roskilde, II, 282.
 — Sognefoged i Lundby, II, 188.
 — Anders, H-L. i Roskilde, s. L. i Vester Saaby, II, 132, 280.
 — Anders Eriksen, H-L., s. L. i Faarevejle, II, 75, 76.
 — Andreas, H-L., s. L. i Bjerre, I, cv, 139.
 — Axel Bagge Friis, ord. Kat. i Rønne, II, 199.
 — Carl Herman, L. i Vedby, II, 100.
 — Christen, H-L. i Ganløse, I, 177.
 — Constantin, Maler, I, 197; II, 238, 244.
 — Cornelius, L. i Gilleleje, II, 251.
 — Daniel, L. i Ørslev, I, 137—8.
 — Erik, H-L. i Egeslevmagle, s. L. i Borup, I, 150, 195.
 — Erik Gudme, L. i Daastrup, I, 33.
 — Ferdinand Severin, H-L. i Borup, I, 26.
 — Frederik, L. i Kongens Lyngby Præliminærskole, s. i Hjortespring, I, 106, 116.
 — Frederik Carl Christian, L. i Karlslunde, I, 6.
 — Georg, L. i Biltris, II, 137.
 — Hans, L. i Kyndby, II, 145.
 — Hans, A-L. i Skuldelev, II, 142.
 — Hans, H-L. paa Svinø, s. L. i Nidløse, II, 91—2, 185.
 — Hans, L. i Thorslunde, II, 154.
 — Hans Adolph, H-L. i Bjevskov, s. L. i Ørslev, I, 63, 234.
 — Hans Anders, L. i Kastrup, II, 182.
 — Hans Andreas, H-L. i Vordingborg, II, 181.
 — Hans Christian, L. i Daastrup, I, 33.
 — Hans Henrik, L. i Gurre, I, 86.
 — Hans Jochum, L. i Allindemagle, s. i Esbønderup, I, 226—7; II, 253.

- Hansen, Hans Ludvig, L. i Auderød, I, 94—5.
- Hans Marcus, L. i Holtug, II, 38.
- Hans Peter, L. i Asmindrup, II, 258.
- Jacob Ludvig, Spr. i Glostrup, I, 277—8; II, 307.
- Jens, L. i Sonnerup, II, 86.
- Jens, L. i Vinde-Helsing, II, 107.
- Jens Peter Frederik, H-L. i Ølstykke, s. L. i Holbæk, I, 170; II, 261.
- Jens Peter Otto, L. i Kirke Hylinge, II, 136.
- Jess, L. i Kongens Lyngby, I, 106.
- Johan Erichsen, L. i Lyngby, II, 135—6.
- Jonas, L. i Kundby, II, 153, 154.
- Julius Carl, H-L. i Gjerslev, II, 97.
- Julius Vilhelm, H-L. i Vallensbæk, I, 274.
- Jørgen, L. i Stubberup, I, 191—2.
- Lars, L. i Langebæk, II, 175.
- Lars, L. i Maglebylille, I, 120.
- Lars, L. i Vemmelev, II, 112.
- Lars Peter, H-L. i Valsøllille, s. L. i Jydstrup, I, 224.
- Lauritz, L. i Kagstrup, I, 217.
- Mads, L. i Bjerre, II, 30—1.
- Mads, L. i Skørpinge, I, 152—3.
- Mads Frederik, L. i Hagested, s. i Bidstrup, I, 51; II, 151—2.
- Melchior, se Jensen, Melchior.
- Morten Peter, ord. Kat. og F-L. i Kallundborg, II, 20, 21.
- Niels, H-L. i Gilleleje, II, 251.
- Niels, L. i Glim, s. i Valløby, I, 28—9, 76.
- Niels Peter, pers. Kap. i Sorø, I, 251.
- Peder, L. i Krabbedam, II, 140.
- Peter, L. i Nørre Jernløse, II, 264—5.
- Peter, Konsistorialraad, Spr. i Slangstrup-Uvelse, I, LXXX; II, 12—13, 308.
- Hansen, Peter Christian, L. i Vettterslev, s. i Sandby, I, 222, 228.
- Peter Jakob, Justitsraad, Renteskriver, II, 172.
- Peter Severin, L. i Tømmerup, II, 268.
- Severin Ferdinand, L. i Rekkende, II, 172.
- Svend, L. i Veienbrød, I, 94.
- Thomas Otto, L. i Ølsemagle, I, 18.
- Haraldsted, Ringsted H., I, 225 ff.
- Harboe, Ludvig, Biskop, I, XVIII.
- Niels Madsen, Spr. i Magleby, I, 142.
- Harder, Augustinus, L. i Nordrup, II, 122.
- Jens, L. i Hallenslev, II, 103.
- Harløse, Tjæreby S., II, 229.
- Hartmann, Johan Ernst, Organist i Roskilde, II, 281.
- Peter, L. i Kirkerup, II, 283.
- Hartnack, Adam Frederik, H-L. i Borup, s. L. i Stege, I, 26; II, 50.
- Johan Christian Daniel, L. i Vridsløsemagle, s. i Rødovre, I, 130, 267, 268.
- Hartvigsen, Hans Vilhelm, L. i Lellinge, I, 22.
- Hasle, Bornholm, I, CXVI; II, 205 ff., 320.
- Ringsted H., I, 230 ff.
- Søren Niels Peter, Spr. i Asnæs, II, 78.
- Hasselriis, Laurits Georg Vilhelm, Adjunkt i Rønne, II, 199.
- Haste, Theodor, Proprietær, til Hesselbjerggaard, II, 101.
- Haudrup, Tune H., I, 7, 9 ff.; II, 290.
- Haugsted, Stie Tønsberg, pers. Kap. i Lyng-Uggeløse, II, 5.
- Havborup, Tostrup S., II, 271.
- Havnelev, Stevns H., I, 1; II, 41 ff.
- Havrebjerg, Løve H., I, CXIX; II, 95 ff.

- Havreholm, Hornbæk S., I, 87—8.
- Hedager, A. J. Christensen, L. i Store Hedinge Landsogn (Sigerslev), II, 39, 41.
- Hedsbjerg, Søborg S., II, 250—1.
- Heggelund, Andreas Frederik, Spr. i Stenløse-Viksø, I, 173.
- Hegnetslund, Hgd. i Herfølge S., I, 68.
- Heiberg, Johan Ludvig, Digter, II, 1.
- Heilmann, Carl, H-L. i Stege, II, 49.
- Hein, Korporal og L. i Roskilde, II, 281.
- Heineth, Antonin, Spr. paa Sejerø, II, 73.
- Gottfred, Spr. i Viskinde-Aunsø, II, 65.
- Heise, Jfr., Institutbestyrerinde i Køge, I, 16.
- Carl Johan, Professor, Spr. i Birkerød, I, 103—4; II, 295.
- Hejninge, Slagelse H., I, 166; II, 123 ff.
- Hellebæk, Lyng-Kronborg H., I, 84 ff.
- Hellemann, Carl Nicolai, Spr. i Rye-Sonnerup, II, 134.
- Hellesen, Niels Peter, A-L. i Egeslevmagle, I, 151.
- Hellested, Stevns H., II, 44 ff.
- Helms, Søren Bagge, Spr. i Esbønderup-Nøddebo, II, 252—3.
- Helsing, Holbo H., II, 243 ff.
- Helsingør, Lyng-Kronborg H., I, cx, cxii, 89 ff., 104.
- Hemmesøj, Slagelse H., II, 111 ff.
- Hemmingsen, Lars, L. i Smidstrup, I, 150.
- Hendrichsen, Johan Gustav, H-L. i Uvelse, s. L. i Olsker, II, 11, 207—8.
- Henrichsen, Johan Arndt Christian, L. i Magleby, II, 37.
- Henriksen, Anders, L. i Kildebrønde, I, 3.
- Frederik, L. i Tingjellinge, I, 160, 161.
- Jens, L. i Dragør søndre Skole, s. i Store Magleby, I, xcvi, 122, 123.
- Henriksen, Niels, L. i Rode, I, 202.
- Herfølge, Bjeverskov H., I, xlii, cxix, 64 ff., 78.
- Herlev, Lyng-Frederiksborg H., II, 6.
- Sokkelunds H., I, 113 ff.
- Herlufllille, Herlufmagle S., I, cxiv, 209—10.
- Herlufmagle, Tybjerg H., I, c, 208 ff.
- Herlufsholm, Øster Flakkebjerg H., I, 54 ff., 58.
- Hermann, Daniel, L. i Hundie, s. i Snoldelev, I, 4, 11.
- Niels Christian, L. paa Sejerø, II, 73.
- Hermansen, Werner, L. i Skrodsbjerg, s. i Sædder, I, xcvi, 66, 71.
- Herrestrup, Grevinge S., II, 79.
- Herringløse, Hvedstrup S., II, 285.
- Hersleb, Peder, Biskop, I, xv, xviii.
- Herslev, Sømme H., II, 275 ff.
- Hersom, Julius Marius Theodor, L. i Kæderup, I, 201.
- Hersted, A. Iversen, L. i Haldagermagle, I, 44.
- Herstedvester, Smørum H., I, lxxxii, 264 ff.
- Herstedøster, Smørum H., I, 264 ff.
- Hertel, August Wolfgang, pers. Kap. ved Vemmetofte, s. ord. Kat. i Korsør, s. Spr. i Haarslev-Tingjellinge, I, 159—60, 188; II, 113.
- Hertig, Frederik Carl, L. i Kregome, II, 233.
- Hertz, Hans Peter Boye, Konsistorialraad, Spr. i Vor Frue S.-St. Jørgensbjerg, II, 279.
- Michael Herman Theodor, Cand. theol., Institutbestyrer i Kallundborg, II, 21.
- Hesselbech, Jens, L. i Viksø, I, 175.
- Hesselbjerggaard, Hgd. i Rerslev S., II, 101.
- Hilde, Andreas Marcus, Snedkersvend, II, (246—7), 322.

- Hilde, Hanne Marie, g. m. Peder Hansen af Udsholt, II, (246), 322.
— Peter Adolph, Spr. i Blidstrup, I, LXXVI; II, 246—7.
- Hillerød, Lyng-Frederiksborg H., I, LXXVI, 79; II, 6 ff., 294, 308.
- Himlingøje, Bjeverskov H., I, 71 ff.
- Himmelev, Sømme H., II, 276 ff.
- Hincheldey, Jfr., L. inde i Asmindrup, II, 258.
- Hiort, Andreas, L. i Rønne, II, 200.
— Hans Jakob Jørgensen, L. i Gevinge, II, 275.
— Otto, L. i Ordrup, II, 76.
- Hiorth, L. i Helsingør, I, 90.
— Lorentz Andreas, Provst, Spr. i Rønne-Knudsker, I, 201; II, 275.
— Lorentz Andreas, Cand. theol., L. i Uvelse, II, 11.
— Peder Rasmussen, Spr. i Rø, II, 209, 320.
- Hirschholm, se Hørsholm.
- Hjelm, Damsholte S., II, 59—60.
- Hjlemsømagle, Sneslev S., I, 229.
- Hjembæk, Tudse H., II, 154 ff.
- Hjertebjerg, Elmelunde S., II, 53, 54—5.
- Hjort, Niels Schiørring, Spr. i Tømmerup, II, 25, 26.
— Peder, Professor, II, 67, 295, 311.
- Hjortespring, Herlev S., I, 116.
- Hjørlande, Lyng-Frederiksborg H., I, CXII; II, 2 ff., 308.
- Hoff, Gerhard Tetens, L., s. F-L. i Sørbymagle, I, 165.
- Hoffmann, Christian Ludvig, Degn i Karrebæk, II, 292.
— Johan Henrik Emil, L. i Slagelse, II, 126.
— Philip Wilhelm, L. i Vindinge, I, 15.
- Hojer, Andreas, Professor, I, xv.
- Holbo Hrd., Frederiksborg Amt, I, CXXII; II, 241—54.
- Holbæk, Merløse H., I, CX, CXVI; II, 259 ff.
- Holch, Eiler Christian, L. i Annisse, II, 241.
- Holck, Hans Peter Christopher, L. i Landerslev, II, 140.
- Holgersen, Hans, L. i Asminderød, I, 80.
- Holløse, Gunderslev S., I, 217.
- Holm, Hans, L. i Ny Larsker, II, 222.
— Jens Albert Leonhard, Lic. theol., Spr. i Holsteinborg-Venslev, I, LV, 133, 136; II, 296.
— Johan Peter Vilhelm, L. i Alkestrup, I, 65.
— Jørgen, L. i Kongens Lyngby Præliminærskole, I, 106.
— Jørgen Frederik, L. i Hvidovre, I, 126—7.
— Peter, Spr. i Hellested, I, 65.
— Søren Johannes, Spr. i Stiftsbjergby-Mørke, II, 158—9.
- Holmegaard Glasværk, Fensmark S., I, LXXXVI, 210 f.
- Holmstrup, Skippinge H., II, 156 ff., 316.
— (Slagelse) St. Peders Lands., II, 127.
- Holst, Christian Linde, Spr. paa Agersø-Omø, I, 144—5.
— Ernst Henrik, Spr. i Jydstrup-Valsøllille, s. i Borup-Kimmerslev, I, 25—6, 225.
— Hans Gjørup, Spr. i Egeslevmagle, I, 149—50.
— Johan Frederik, Spr. i Aarby, II, 32.
— Peter Christian Ditlev, Spr. i Sandby-Vrangstrup, I, 221—2.
— Theodor Marius Christianiussøn, H-L. i Stenmagle, I, 243.
- Holsted, Herlufsholm S., I, 56.
- Holstein, Frederik Adolph Greve, til Holsteinborg, I, LIV, CXVII, 133; II, 292, 296.

- Holstein, Halfdan Valdemar, ord. Kat. i Køge, I, 17.
- Holsteinborg, Hgd. i Holsteinborg S., I, XLII—XLIII, LXXXV, LXXXIX, CXVII, CXIX, 133, 158, 165—6; II, 296.
— Vester Flakkebjerg H., I, 133 ff., 156 f.; II, 296.
- Holsteinsminde, Førslev S., I, CXII, 42; II, 292.
- Holsøe, Laurits Christian, Spr. i Frederiksberg-Hvidovre, I, 124—5.
- Holten, Hans Christian, Provst, Spr. i Skuldelev-Selsø, I, LIII; II, 141, 142, 315—6.
- Holtug, Stevns H., II, 36 ff.
- Hommel, Emil, Cand. theol., L. i Korsør, II, 114.
- Honum, Vilhelm August, Spr. i Vettelev-Høm, I, 228.
- Hornbech, Bertram Hansen, Spr. paa Sejerø, II, 311.
- Hornbæk, Lyng-Kronborg H., I, 84 ff.
- Hornemann, Claus Frees, Professor, I, LIX.
- Horns Hrd., Frederiksborg Amt, I, XXXII; II, 139—48.
- Horst, Georg Heinrich, L. i Herlev, I, 116—7.
- Houby, Fakse S., I, 192.
- Howen, Erik, L. i Himmelev, II, 276.
- Hude, Christian Ludvig, L. i Lynge, II, 4.
- Hulby, Taarnborg S., II, 114.
- Hummer, Jacob, Spr. i Store Magleby, I, (123); II, 295.
- Hundie, Kildebrønde S., I, 4.
- Huulegaard, Laurits Christian, Spr. i Magleby-Holtug, II, 36—7, 37—8.
- Hvalsø, Voldborg H., II, 129, 130 ff.
- Hvalsøe, Jacob Jørgen Lambert, ord. Kat. og F-L. i Skelskør, I, 146, 147.
- Hvedstrup, Sømme H., II, 284 ff.
- Hvessinge, Glostrup S., I, 278.
- Hvid, Jacob Jensen, Spr. i Fodby, s. Stiftsprovst i Kbh., I, 51.
- Hvidberg, Christian, L. i Ørslev, I, 138.
- Hvidovre, Sokkelunds H., I, 124 ff.
- Hvidøre, Gentofte S., I, 109—10.
- Hvistendahl, Jakob, L. i Vester Egesborg, I, XXVII; II, 191.
- Hübner, Christian Hieronymus, pers. Kap. i Ølstykke, I, XXIV, 169.
- Hyllested, Vester Flakkebjerg H., I, CXIX, 133, 134, 136, 156 ff.; II, 296.
- Hyllinge, Øster Flakkebjerg H., I, 35 ff.
— Voldborg S., I, XLII; II, 135 ff.
- Hylstrup, Alsted S., I, 256.
- Høcken, Hartvig, til Taagerød, I, (61); II, 293.
- Høeg, Carl Emil, H-L. i Kikhavn, II, 237.
- Høegh, Caspar Marcus Frederik, Cand. theol., L. paa Christiansø, II, 224.
— Christian, L. i Lysholm, I, 232.
— Hans Jørgen Christian, Provst, Spr. i Gentofte, I, 111.
— Jørgen, Spr. i Gentofte, I, 111.
- Højby, Ods H., II, 86 ff.
— Rorup S., I, 27—8.
- Højelse, Ramsø H., I, 19 ff., 279.
- Højerup, Stevns H., II, 38 ff., 310.
- Høje Taastrup, Smørum H., I, 269 ff.
- Højstrup, Hgd. i Lyderslev S., I, 1.
- Høm, Ringsted H., I, 227 ff.
- Høng, Finderup S., II, 98—9.
- Hørby, Tudse H., II, 150 ff.
- Hørbygaard, Hgd. i Hørby S., II, 151.
- Hørup, Slangerup S., II, 12.
— Frederik, L. i Torpmagle, II, 236—7.
- Hørve, Skippinge (Ods) H., II, 69 ff., 75.
- Høsten, Dalby S., I, 203.
- Høve, Vester Flakkebjerg H., I, 153 ff.
— Asnæs S., II, 77.
- Høy, Jens Nielsen, L. i Kallundborg, II, 20, 21.
- Høyer, Andreas Christian, L. i Hylstrup, I, 256.

- Høyer, Christen Lind, L. i Hjertebjerg, II, 54, 55.
 — Christian Fædder, Maler, I, 10.
 — Hans, Spr. i Asmindrup-Grandløse, II, 258—9.
 — Jens Christian, L. i Fuldbby, s. i Slaglille, I, 250.
- Ibsen, Peter Diderik, Spr. i Kongens Lyngby, I, 105.
 — Søren, L. i Slangerup, II, 11.
- Ibsker, Bornholm, II, 213 ff.
- Ingemann, Lucie Marie, f. Mandix, Malerinde, I, 208, 218, 219, 245, 256, 257; II, 33, 82, 92, 121, 122, 178, 259.
 — Ole, L. i Herlev, II, 6.
- Ingerslev, Hans, Spr. i Kongsted, I, 194—5.
 — Peter Lauritz, L. i Snese, II, 165.
 — Peter Laurits Bering, Provst, Spr. i Øster Larsker-Gudhjem, s. i Magleby, II, 58, 224.
- Iselingen, Hgd. i Vordingborg Lands., II, 180.
- Ishøj, Smørum H., I, cxxi, 271 ff.
- Jacobsen, Adolph, L. i Hyllested, I, 136.
 — Christian Peter, konst. L. i Nøddebo, s. L. i Usseø, I, 100; II, 253.
 — Frederik, L. i Benløse, I, 239.
 — Georg, L. i Lynge, I, xciv, 253.
 — Holger, L. i Kostræde, s. i Fodby, I, 50—1; II, 185.
 — Jacob, L. i Vedbysønder, II, 121.
 — Jakob Jørgen, L. i Herringløse, II, 285.
 — Jens, L. i Munkebjergby, I, 246.
 — Jens, L. paa Svinø, II, 185.
 — Jørgen, L. i Tømmerup, II, 25—6.
 — Lars, L. i Borsholm, I, 87.
- Jacobsgaard, H-L. ved Institutet i Flakkebjerg, I, 155.
- Jahn, Carl Matthias Valdemar, L. i Tingjellinge, I, 160—1; II, 299.
 — Ferdinand Heinrich, Kaptajn, Forfatter, I, 160.
- Jakob, Kapellan i Fakse 1534, II, 301.
- Jansen, Institutbestyrer i Holbæk, II, 262.
 — Carl Adolph Emil, ord. Kat. og F-L. i Stege, II, 49—50.
- Jansson, Erik, svensk Separatist, II, 269, 322—3.
- Jappe, Md., L. inde i Sorø, I, 252.
 — Carl Vilhelm, L. i Kirkerup, I, 164.
- Jensen, Andreas Outzen Vilhelm, L. i Atterup, I, 204.
 — Ane Cathrine, f. Rasmussen, L. inde i Ringsted, I, 240.
 — Anton Nicolai, L. i Hedsbjerg, II, 250—1.
 — Carl Ferdinand, H-L. i Stenstrup, s. L. i Havborup, II, 171, 271.
 — Christen, L. i Kissendrup, s. i Dalby, I, 190—1, 202.
 — Christen, H-L. i Dalby, s. L. i Høsten, I, 202, 203.
 — Christian, Spr. i Saaby-Kidserup, II, 132.
 — Christian Albrecht, Maler, I, 260.
 — Christian August, L. i Menstrup, I, 36.
 — Christopher, L. i Skibbinge, II, 168.
 — Frederik, L. i Gentoft, I, 112.
 — Hans, L. i Lysholm, I, 231—2.
 — Hans, L. i Spjellerup, I, cv, cvi, 37, 51.
 — Hans Peter, L. i Alleshave, II, 68.
 — Henning, Spr. i Soderup-Eskildstrup, II, 272, 323.
 — Henning, Redaktør, II, 323.
 — Jakob, L. i Stege, II, 50.
 — Jens, Professor, Seminarieforstander i Jonstrup, II, 67, 162.
 — Jens Christian, Spr. i Rorup-Glim, s. i Ousted-Allerslev-Lethraborg, I, 29; II, 130, 323.

- Jensen, Jens Peter, F-L. i Uggerløse, II, 269.
- Jesper, L. i Bromme, I, 246—7.
- Johan Henrik, L. i Bisserup, s. i Rude, I, 134, 135.
- Jørgen, Klokke og L. i Skelskør, I, 146—7, 147, 148.
- Knud, L. i Eskebjerg, I, cvi; II, 67—8, 311.
- Mads, L. i Rude, I, 134, 135.
- Matthias, L. i Siolte, s. i Vejøl, II, 165, 192.
- Melchior, Spr. i Raklev, II, 21, 309.
- Niels, Kordegn og L. i Vordingborg, II, 181.
- Niels, L. i Alslev, I, 184.
- Niels, L. i Højby, s. i Gadstrup, I, 27, 31—2.
- Niels, L. i Neksø, II, 215.
- Niels, L. i Vejby, II, 245.
- Niels, L. i Ørslevvester, I, 242.
- Niels, Sognefoged i Tømmerup, II, 25.
- Niels Severin, L. i Hasle, I, 231.
- Ole, L. i Klemensker, II, 204.
- Ole, L. i Kværkeby, I, 236.
- Ole, L. i Poulsker, II, 217.
- Ole, L. i Sæby, I, cvi; II, 97, 101, 103—4, 104, 313.
- Peder, L. i Ørsløv, II, 94.
- Peter, L. i Bjerre, I, 138—9.
- Peter, L. i Fodby, I, 50.
- Peter, L. i Lumbsaas, II, 86—7.
- Peter, L. i Meløse, II, 231.
- Peter, L. i Ringsted, I, 240.
- Peter, L. i Thorslunde, I, 271—2.
- Seier, L. i Hulby, II, 114.
- Simon, L. i Ravnsnæs, I, 102.
- Søren, L. i Borød, I, 248—9.
- Søren, L. i Gadevang, II, 229.
- Søren Christian, H-L. i Taarnemark, I, 196.
- Troels, L. i Svedstrup, I, 170—1.
- Jepsen, Christian Ludvig, L. i Buerup, s. F-L. i Jyderup, II, 103, 156.
- Jersie, Tune H., I, 7 ff.; II, 290.
- Jerslev, Lille Fuglede S., I, xcix; II, 29.
- Jessen, Jes Andreas, Spr. i Thorslunde-Ishøj, I, 272.
- Johannsen, Johan Carl, Spr. til St. Olai K. i Helsingør, I, 89.
- Johansen, Maler, Tegner. i Nykøbing, II, 84.
- Niels, L. ved Aaker østre Biskole, II, 220.
- Johnsen, Carl Gustav, Spr. i Sengeløse, I, 268—9.
- Jonstrup, Værløse S., I, xcvi, cii, cix, 181; II, 162, 316.
- Jordløse, Skippinge H., II, 63 ff.
- Josephsen, Jakob, L. i Poulsker, II, 216—7.
- Junge, Carl Julius, Cand. theol., L. i Ledøje, I, 261.
- Jungersen, Jørgen Holger Andreas, Spr. i Bregninge-Bjergsted, II, 68—9.
- Jungshoved, Baarse H., II, 170 ff.
- Just, Daniel Andreas Carl, L. i Udesundby, I, 15.
- Jyderup, Tudse H., II, 156 ff.
- Vig S., II, 90.
- Jydstrup, Ringsted H., I, 224 ff.
- Jyllinge, Sømme H., II, 277 ff.
- Jürgensen, Frants Christian, ord. Kat. og L. i Helsingør, I, 90, 91.
- Jægersborg, Gentofte S., I, 110.
- Jægerspris, Slot i Draaby S., II, 141.
- Jørgensbjerg, St., Sømme H., II, 278 ff., 323.
- Jørgensen, Anders, L. i Tømmerup, II, 269.
- Andreas, L. i Rerslev (Tune H.), I, 14—15.
- Christian, L. i Ørsted, I, 33.
- Christian Lauritz, H-L., s. L. i Sengeløse, I, 268.
- Erik Engelbreth, L. i Faarup, II, 190—1.

- Jørgensen, Hans, L. i Tune, I, 12—13, 272.
- Hans Jørgen, H-L. i Birkerød, s. L. sst., I, 102—3.
- Jakob, L. i Klemensker, II, 205.
- Jens, L. i Skovlunde, I, 264.
- Joachim Berner, L. i Tranegilde, s. i Vangede, I, 112, 273.
- Johan Daniel, Spr. i Jungshoved, I, LXXVI; II, 170—1, 317.
- Jørgen Søren, T-L., s. Klokker i Roskilde, II, 280, 281.
- Jørgen Vilhelm, Spr. i Nykøbing-Rørvig, II, 82.
- Knud, L. i Kvislemark, I, 38.
- Ole Nielsen, L. i Ibsker søndre Skole, II, 214.
- Peter, L. i Høje Taastrup, I, 270—1.
- Peter, L. i Jerslev, II, 29.
- Poul, L. i Lidemark, I, 62.
- Vilhelm, L. i Stavsholt, I, 179.
- Vilhelm Ferdinand, L. i Ondløse, II, 268.
- Kaae, Hans Gundorph, Spr. i Tikøb-Hornbæk-Hellebæk, I, LXIV, 85.
- Kaalund, Theodorus, Degn i Uvelse, II, 11.
- Kaarsberg, Hans Berlin, Spr. i Græse-Sigerslevvester, II, 14.
- Jørgen Frederik Vilhelm, L. i Magleby, I, 142—3.
- Kaarsen, Jakob Frederik, H-L. i Fredensborg, s. L. i Veksebo, I, 80—1, 81.
- Johan Christian, L. i Fredensborg, s. i Nyrup, I, 81, 88.
- Kagerup, Maarum S., II, 249—50.
- Kagstrup, Skelby S., I, 217.
- Kalkar, Christian Andreas Hermann, Dr. phil. & theol., Spr. i Glad-sakse-Herlev, I, XXXIV, XL, LIII, LXX, 113—4.
- Kalkar, Karl Otto Herman Tryde, Sprogmand, Spr. i Himmelev, I, XL.
- Kall, Peter Rosenstand, Spr. i Ejby-Dalby, I, 22—3; II, 291.
- Kallehave, Baarse S., I, XLII; II, 175 ff., 317.
- Kallenbach, Johan Carl Ferdinand, ord. Kat. og F-L. i Store Hedinge, II, 41.
- Kallundborg, Arts H., I, LXXVI, LXXXII; II, 18 ff., 309.
- Kamstrup, Roskilde Vor Frue S., II, 279.
- Kannewurff, Frederik Christian, Spr. i Butterup-Tudse, I, LXVI; II, 264.
- Karise, Fakse H., I, 72, 182 ff., 204; II, 300.
- Karlebo, Lyng-Kronborg H., I, LXXXVI, 93 ff., 104.
- Karlsunde, Tune H., I, 4 ff., 13.
- Karlstrup, Tune H., I, 4 ff.
- Karrebæk, Ø. Flakkebjerg H., I, XLII, 51 ff.
- Karrebæksminde, Karrebæk S., I, 54.
- Karrebækstorp, Karrebæk S., I, 53—4.
- Kastelev, Sværdborg S., II, 187.
- Kastrup, Hammer H., II, 180 ff.
- Taarnby S., I, 119, 121.
- Morten, L. i Svallerup, II, 30.
- Kemp, Md., L. inde i Fredensborg, I, 81.
- Kidserup, Voldborg H., II, 132 ff.
- Kieldberg, Andreas Hansen, Spr. i Havrebjerg-Gudum, II, 95—6, 96.
- Kierkegaard, Peter Christian, Lic. theol., Spr. i Pedersborg-Kinder-tofte, I, LVII, 249.
- Søren, I, LXIV, 85.
- Kierulf, Peter Joachim Henrik Ferdinand, L. i Jerslev, s. i Brønshøj, I, 129; II, 29.
- Kikhavn, Torup S., II, 237.
- Kildebrønde, Tune H., I, 2 ff.
- Kimmerslev, Ramsø H., I, 25 ff.
- Kindertofte, Slagelse H., I, 247 ff.

- Kindvig, Mern S., I, cxv; II, 174—5.
- Kingo, Thomas, Biskop, I, cxvi; II, 12, 308.
- Kirchheiner, Carl Christian Ludvig, L. i Gerlev, II, 139.
— Johan Jacob, Spr. i Fanefjord, II, 62.
- Kirchhoff, Klokker og L. i Nykøbing, II, 83, 84.
— Jfr., L. inde i Nykøbing, II, 84.
— Knud, L. i Ring, II, 190.
- Kirke Helsingø, Løve H., II, 106 ff.
- Kirke Hvalsø, Hvalsø S., II, 131.
- Kirke Hyllinge, Hyllinge S., II, 136.
- Kirkerup, Sømme H., II, 282 ff.
— Vester Flakkebjerg H., I, cxv f., cxxii, 163 ff., 165.
- Kirke Saaby, Saaby S., II, 132.
- Kirke Skensved, Tune H., I, 7 ff.; II, 290.
- Kirke Stillinge, Stillinge S., II, 109.
- Kirke Værløse, Smørum H., I, 178 ff.
- Kissendrup, Fakse S., I, 190—1.
- Kiær, Jens Jakob, L. i Bjeverskov, I, lxxxvi, 63.
- Kiøller, Elisabeth Johanne, Md., L. inde paa Christiansø, II, 224.
— Peter Mortensen, Klokker og L. i Rønne, II, 200.
- Kiørbo, Carl Henrik, L. i Jordløse, II, 64.
- Kjeldby, Møenbo H., I, xxvii—xxviii; II, 51 ff.
- Kjeldbylille, Kjeldby S., II, 52—3.
- Kjeldbymagle, Kjeldby S., II, 51.
- Klein, Carl August, pers. Kap. i Høje Taastrup, I, 270.
- Klemensker, Bornholm, I, xliv, cxvi; II, 203 ff.
- Klose, Innovi Ladislovi August, L. i Oppesundby, II, 16.
- Klouby, Uby S., II, 27.
- Klærke, Johan Adolf, L. ved Lerchenborg Skole, II, 32.
- Kløcker, Jakob Nicolai, L. i Rønne, II, 200.
- Knardrup, Ganløse S., I, 177.
- Knudsby, Vordingborg Lands., II, 182—3.
- Knudsen, Christian, Spr. i Rønnebæk-Olstrup, I, lxxv; II, 194—5.
— Jens Peter, L. ved Vester Marie søndre Skole, II, 221.
— Lars, L. i Kjeldbylille, II, 52—3.
- Knudsker, Bornholm, II, 198 ff.
- Knuhtsen, Theodor, Cand. theol., L. i Sønder Jernløse, II, 266.
- Koch, Hans Peter Christian, Spr. i Udby, II, 149—50.
- Kock, Peter Cornelius, Klokker og L. i Helsingør, I, 90.
- Koefoed (Kofod), Bertram, Cand. theol., L. i Hjelmømagle, I, 229.
— Børge Poscholan, Dr. theol., Slotspræst, II, 216, 320.
— Conrad Daniel, Biskop i Ribe, II, 260.
— Conrad Julius, L. i Holbæk, II, 260, 261.
— Edvard Snedorph, pers. Kap. i Aversitestrup, I, 206.
— Hans, Mag., Spr. i Aversitestrup, I, 205—6.
— Jacob Peter, Spr. i Poulsker, II, 216.
— Jens Pedersen, bornholmsk Patriot, II, 212, 320.
— Jørgen, Mag., Spr. i Poulsker, II, 216, 320.
— Jørgen, L. i Braaby, s. i Aversitestrup, I, 197—8, 206.
— Maria, f. Bohn, II, 205, 320.
- Kollerød, Lynge S., II, 5, 6.
- Kongsdal, Hgd. i Ondløse S., I, xli; II, 269.
- Kongsted, Fakse H., I, c, 194 ff.
— Nidløse S., II, 92.
— Thorkil, Cand. theol., L. i Glad-sakse, I, 114.

- Kopp, Hans Daniel, Spr. i Græse-Sigerslevvester, s. i Ude- og Oppesundby, II, 14, 15, 17.
- Korn, Johan Georg, Konsistorialraad, Provst, Spr. i Vallensved, I, lxx, 47.
- Kornbech, Jens Carl Friis, H-L. i Borød, s. L. i Brandstrup, I, 249; II, 93.
- Kornerup, Sømme H., II, 274.
- Korsør, Slagelse H., I, cx; II, 112 ff., 313.
- Kostråde, Kong S., II, 185.
- Krabbe, Otte, til Egholm, II, 138, 315.
- Krabbedam, Draaby S., I, xxxii; II, 140.
- Krabbeholm, Gershøj S., II, 138.
- Kragerupgaard, Hgd. i Ørslev S., II, 94.
- Kramp, Frederik Vilhelm, H-L. i Grevinge, s. i Tjustrup, I, 46; II, 79.
- Krane (Chrane), Hanne Dorthea, Md., L. inde i Holbæk, II, 262.
- Krarup, Christian, Konsistorialassessor, Spr. i Vivild-Vejlby, I, 194; II, 301.
- Frederik Foss Stampe, pers. Kap. i Gerlev-Draaby, II, 140.
- Janus Balthasar, Provst, Spr. i Gerlev-Draaby, II, 139—40.
- Thure, Spr. i Kongsted, I, 194.
- Kregome, Strø H., II, 233 ff.
- Kretz, Georg, Arkitekt, L. i Næstved, I, 215.
- Krock, Henrik, Maler, II, 133, 134, 136, 160.
- Krog, Andreas Christian, Spr. i Herslev-Gevninge, II, 275.
- Hans Christian, L. paa Omø, I, 146.
- Harald Andreas Christian, pers. Kap. i Ramløse-Annisse, II, 242.
- Ludvig Johan Nicolai, pers. Kap. i Herslev-Gevninge, II, 275.
- Krog, Peder, Mag., Spr. i Haarlev-Himlingøje, I, 71—2.
- Krogstrup, Horns H., II, 143 ff.
- Krohn, Johan Theodor Sophus, pers. Kap. i Rerslev-Vindinge, I, 14.
- Krossing, Nicolai Ulrik, Kantor, I, 79.
- Krummerup, Øster Flakkebjerg H., I, lxxxii, 42 ff., 58.
- Kruse, Ludvig Holger, Klokker og L. i Helsingør, I, 90.
- Kruuse, Manderup Pedersen, Konsistorialraad, Provst, Spr. i Højelse-Lellinge, I, lxxii, 20, 279; II, 255, 290—1, 307, 324.
- Krænkerup, Havrebjerg S., II, 96—7.
- Krøjerup, Bromme S., I, 246.
- Kundby, Tudse H., II, 152 ff.
- Kvandløse, Merløse H., II, 264 ff.
- Kvinderup, Slangstrup S., II, 11, 13.
- Kvislemark, Øster Flakkebjerg H., I, 37 ff.; II, 291.
- Kværkeby, Ringsted H., I, 235 ff.
- Küchler, Albert, Maler, I, 263.
- Kyndby, Horns H., I, xxxii; II, 143 ff.
- Kæderup, Tureby S., I, 201.
- Købke, Christen Schiellerup, Maler, II, 242.
- Køge, Ramsø H., I, xxxiv, cx, cxix, 16 ff.
- Køie, Hans, L. i Brønshøj, I, 128—9.
- Niels, L. i Gundsømagle, II, 277.
- Køng, Hammer H., I, cxx; II, 184 ff.
- König, Vilhelm Elias, Klokker og L. i Slagelse, II, 126.
- Køppen, Carl Christopher, L. i Haudrup, I, 10.
- la Cour, Carl Georg, Spr. i Helsingev-Valdby, II, 243.
- Peter, L. i Fakse, I, 189.
- Peter Christian, pers. Kap. i Fakse, I, 189.
- Ladby, Herlufsholm S., I, 56; II, 292—3.

- Lakier, Axel Valdemar, L. i Snertinge, II, 187.
- Christian Cornelius, Cand. theol., L. i Baarse, II, 167.
- Ludvig Edvard, pers. Kap. i Sværdborg, II, 188, 189.
- Peder, Spr. i Ramløse-Annisse, II, 241, 322.
- Poul Johan, Spr. i Sværdborg, II, 186, 187—8, 188, 318.
- Lampe, Rasmus, L. i Ejby, I, 23—4.
- Landerslev, Gerlev S., I, xxxii; II, 140.
- Landt, Anders Hansen, L. i Jyllinge, II, 277.
- Lang, Theodor, Spr. i Spjellerup-Smerup, I, 184; II, 300.
- Theodor, L. ved Vemmetofte, I, 188.
- Lange, Md., L. inde i Skelskør, I, 149.
- Carl Wilhelm, pers. Kap. i Viskinde-Aunsø, II, 65.
- Edvard, H-L. i Ganløse, I, 177.
- Hans Ludvig, Cand. theol., L. i Roskilde, II, 281.
- Jens, L. i Flakkebjerg, I, 154.
- Niels Christian Tobias, Spr. i Viskinde-Aunsø, II, 65.
- Niels Frederik, Cand. theol., T-L. i Næstved, I, 214-5.
- Otto Peter, til Frederiksholm, Proprietær, I, 267; II, 306.
- Langebæk, Kallehave S., II, 175 ff.
- Langhoff, Rasmus, Kordegn og L. i Stege, II, 49, 50.
- Langstrup, Asminderød S., I, 82.
- Larsen, Anders, L. i Trørød, I, 132.
- August Julius, L. i Lillerød, I, 97.
- Boas, Købmand i Roskilde, I, 11; II, 290.
- Christian, L. i Klouby, II, 27.
- Christian, H-L. i Rerslev, I, 15.
- Frederik, L. i Ulstrup, II, 23—4.
- Frederik Vulfsem, L. i Slagslunde, I, 176—7.
- Hans, L. i Staarup, II, 87.
- Larsen, Hans, L. i Uggeløse, II, 4.
- Jens, L. i Taarnemark, I, 196.
- Jens Christian, L. i Nykøbing, II, 83, 84.
- Jens Henrik, Dr. phil. & theol., Professor, Spr. i Holbæk-Merløse, I, cxvi; II, 261—2, 322.
- Jens Peter, L. i Aalsgaarde, I, 88—9.
- Joakim, Skolehistoriker, I, lxxxix, lxxxiii.
- Julius, H-L. i Skenkelsø, II, 2.
- Jørgen, L. i Søsum, I, 174—5.
- Jørgen Peter Vilhelm, L. i Næsby, II, 110.
- Martin Peter, L. i Aarby, II, 32—3.
- Niels, L. i Hornbæk, I, 87, 88.
- Nilaus, H-L. i Hanehoved, II, 239.
- Peter, L. i Snekkersten, I, 88.
- Peter, L. i Sundbyvester, I, 119.
- Peter, (Skræppenborg), Lægprædikant, I, cxvii, cxviii.
- Peter Christian Julius, L. i Trørød, I, 132.
- Poulina Josefine, f. Franck, L. inde i Rerslev, I, 15.
- Søren, L. i Hjembæk, II, 155.
- Lassen, Anders Hellesteen, L. i Raklev, I, xcix; II, 22, 309.
- Niels, Kammerraad, Godsejer, II, 238.
- Niels Frederik, L. i Melby, II, 238, 239.
- Ole, L. i Birkerød, I, 102.
- Laub, Hieronymus, Spr. i Frørup, II, 313.
- Laurberg, Otto Marsvin, ord. Kat. og L. i Skelskør, I, 147.
- Peter, Provst, Spr. i Køge-Ølsemagle, I, 16, 19.
- Lautrup, Jørgen Hjort, Provst, Spr. i Køng, s. i Taarnby, s. Biskop, I, lxi, lxx, 118; II, 184, 189—90, 197.
- Lavigne, Otto Christian, L. i Sørby-magle, s. i Lyngø, I, 165, 253.

- Ledøje, Smørum H., I, 260 ff.
- Leeragger, Peder, L. i Taarnby, I, 120—1.
- Leerbech, Daniel, L. i Dalby, I, 24.
- Lehn, Conrad Frederik Erik, pers. Kap. i Stenmagle-Stenlille, I, 244.
- Leisner, Heinrich August, L. i Drøsselbjerg, II, 107—8.
- Lellinge, Bjeverskov H., I, 19 ff.
- Lemvigh, Christian, Spr. i Krummerup-Fuglebjerg, I, 43.
- Lentner (Lindtner), Johan Caspar, Organist og L. i Rønne, II, 200.
- Lerche, Daniel, L. i Haldagerlille, I, 46—7.
- Niels, L. i Stisnæs, I, 143.
- Lerchenborg, Hgd. i Aarby S., I, xli; II, 31, 65.
- Lestrup, Kongsted S., I, 195.
- Leth, Frederik, L. i Faardrup, I, 153.
- Johan Theodor, H-L., s. L. i Farum, I, 179.
- Lars Balslev, Spr. i Lille Hedinge-Havnelev, I, liii; II, 42.
- Peder, L. i Farum, I, 179.
- Peter, L. i Sørslev, II, 71—2.
- Lethrabort, Voldborg H., II, 129 ff., 315.
- Leuning, Thorald, ord. Kat. i Slagelse, s. Spr. i Skørpinge-Faardrup, I, cxi, 152; II, 125, 126.
- Lidemark, Bjeverskov H., I, cxxi, 61 ff., 78.
- Liebe, Marie, L. i Helsingør, I, 90, 93; II, 294.
- Liebst, Andreas Ferdinand, H-L. i Græsted, s. L. i Maarum, II, 249.
- Carl Engelbreth, L. i Blidstrup, II, 247.
- Christian, L. i Græsted, II, 249.
- Liliendal, Hgd. i Øster Egesborg S., II, 175.
- Lille Fuglede, Arts H., II, 28 ff.
- Lille Hedinge, Stevns H., II, 41 ff.
- Lillelund, Peder Hansen, L. i Glumsø, I, 220—1.
- Lille Lyngby, Strø H., II, 230 ff.
- Lille Næstved, Herlufsholm S., I, 55—6.
- Lillerød, Lyng-Kronborg H., I, 96 ff.
- Lille Taarøje, Smerup S., I, 186.
- Lille Valby, [Slagelse] St. Mikkel's Lands., II, 124.
- Lille Værløse, Kirke Værløse S., I, 180.
- Limensgade, Aaker S., II, 220.
- Limkilde, Christian Gorm, Dr. phil., Spr. i Skelskør, I, 148.
- Lind, Kaptajn, H-L. i Svaneke, II, 213.
- Andreas Henrik, H-L. i Viksø, I, 175.
- Herman, L. i Smørumøvre, I, 261.
- Lindahl, Ferdinand Emil, A-L. i Roholte, I, 193.
- Lindal, Johan Vilhelm, L. i Vester Egede, I, 205.
- Lindballe, Christopher Otto, L. i Flintmose, II, 164.
- Lindberg, Jacob Christian, Mag. art., Spr. i Tingsted, I, xlviii f., cxvii f., cxx, 78, 107, 267; II, 76, 77, 91.
- Linde, Jakob, L. i Magleby, I, xciv; II, 57.
- Lindgaard, Vilhelm Theodor, Spr. i Slaglille-Bjernede, I, 250.
- Lindenblad, Severin Christian, L. i Herrestrup, II, 79.
- Linderod, Mathea Margrethe Dorothea, f. Brännich, II, 291.
- Palle Christian, Spr. i Rorup-Glim, I, 27; II, 291.
- Lindersvold, Hgd. i Roholte S., I, 194; II, 170.
- Lindhard, Joachim Otto, L. i Kirke Værløse, I, 180.
- Lintrup, Søren, Biskop, I, xvii.
- Listed, Ibsker S., II, 214.
- Lithin, Johan Lauritz, Klokker og Kordegn i Korsør, II, 113, 114.
- Lohmann, Hans Christian, L. i Alume, II, 248.

- Lohmann, Johan Christopher, Spr. i Kyndby-Krogstrup, II, 144.
- Lorck, Lorents, Spr. i Hvedstrup-Flyng, I, LXXVIII; II, 284.
- Lorentzen, Christian August, Maler, II, 235, 322.
- Lorentz, L. i Rislev, I, 212.
- Lorentz Christian, L. i Braade, II, 81.
- Ludvigsen, Carl Anton, L. paa Sejersø, II, 73.
- Ludvigsminde, se Rude.
- Lumbsaas, Højby S., II, 86—7.
- Lund, Lyderslev S., II, 44.
- Bendt Hansen, L. i Rye, II, 133—4.
- Carl Christian, pers. Kap. i Slagslunde-Ganløse, I, 176.
- Carl Ludvig, L. i Svebølle, II, 66.
- Carl Martin, L. i Vollerslev, I, 60.
- Christen Andersen, Spr. i Kjeldby, II, 52, 53, 311.
- Didrich Peter, Spr. i Hyllested, II, 296.
- Frederik, L. i Tostrup, II, 270.
- Hans Andersen, Provst, Spr. i Tjæreby-Alsønderup, II, 230.
- Hans Christiansen, L. i Svendsmarke, II, 48.
- Jens, Degn i Aakirkeby, II, 219, 220.
- Jens Nicolai Edinger, H-L. i Kregome, II, 233.
- Johan Christian Resen, Spr. i Udby-Ørslev, II, 179.
- Johan Ludvig Gebhard, Maler, I, 9, 92, 130, 266; II, 24, 38, 39, 234, 251.
- John Christian, Spr. i Munkebjergby-Bromme, I, 245.
- Karen Charlotte Johanne, f. Jørgensen, i Kjeldby S., II, 53.
- Michael Andersen, L. i Vester Marie nordre Skole, II, 223.
- Lundby, Hammer H., II, 189 ff.
- Lunderød, Tølløse S., II, 257.
- Lundforlund, Slagelse H., II, 117 ff.
- Lundt, Jens Hansen, L. i Unnerup, II, 245.
- Luplau, Frederik Harald, T-L. i Skel-skør, I, 147.
- Johan Hieronymus, Institutbestyrer i Nykøbing, s. pers. Kap. paa Odden, II, 84, 85.
- Ludvig Ferdinand, Spr. i Dalby-Tureby, I, 200, 202.
- v. Luther, Christian Jacob, Oberstløjtnant, I, 240.
- Lybecker, Alfred Edvard, L. i Ledøje, I, 261.
- Lyderslev, Stevns H., II, 43 ff.
- Lynberg, Daniel, Degn i Nyker, II, 203.
- Lynghby, Kongens, Sokkelunds H., I, cxix, 105 ff., 111, 113, 132.
- (Lyndby), Voldborg S., II, 135 ff.
- Seminarium, I, xciv.
- Lyng, Alsted H., I, xciv, 253 ff., 259.
- Lyng-Frederiksborg H., I, LXXX; II, 4 ff., 6.
- Søren Josephsen, L. i Hagelse, II, 232.
- Lyng-Frederiksborg Hrd., Frederiksborg Amt, II, 2—17, 308.
- Lyng-Kronborg Hrd., Frederiksborg Amt, I, xxx, cxxii, 80—104.
- Lysholm, Hasle S., I, 231—2.
- Lystrup, Hgd. i Kongsted S., I, 197.
- Lütken, Otto Diderik, Spr. i Mern, II, 174.
- Lützhøfft, Martinus Christian, L. paa Glænsø, I, 138.
- Læssø, Md., L. inde i Holbæk, II, 262.
- Christian Frederik, Cand. theol., L. i Udby, II, 149.
- Løve Hrd., Holbæk Amt, I, cxix, cxx; II, 91—108.
- Løve, Gjerslev S., II, 97—8.

- Maalev, Smørum H., I, 181, 262 ff.
 Maarum, Holbo H., II, 248 ff.
 Mackeprang, Edvard Emil Hippolyt, pers. Kap. i Soderup-Eskildstrup, II, 272.
 Madsen, Christian, fra Bregner, Lægprædikant, I, cxvii.
 — Emanuel, H-L. i Skibby, s. i Skovhuse, II, 143, 177.
 — Hans, L. i Mandemarke, II, 57.
 — Jens, L. i Raabymagle, II, 56.
 — Morten, L. i Sprove, II, 59.
 — Morten Jens Peter, H-L. i Nestelsø, II, 194.
 — Ole, Degn i Sandby, I, 222.
 — Peder, H-L. i Elmelunde, II, 54.
 — Søren, Forvalter paa Nysø, II, 171, 317.
 Magleby, Møenbo H., I, xciv; II, 56 ff.
 — Stevns H., II, 36 ff.
 — Vester Flakkebjerg H., I, cxvi, 141 ff.; II, 323—4.
 Maglebylille, Taarnby S., I, 119—20.
 Mahler, Lars Peter, Degn i Poulsker, II, 216.
 Malling, Ove, Gehejmestatsminister, I, 111.
 Mandemarke, Magleby S., II, 57.
 van Mandern, Carl, Maler, I, 38.
 Mangor, Henrik Hansen, L. i Søborg, II, 250.
 Marcussen, Carl Niels Edvard, Spr. i Dalby-Tureby, I, 200—1.
 Maribo, Carl Henrik Ambrosius, L. i Rødovre, I, 129—30.
 — Carl Ludvig, H-L. i Hjørlande, II, 2—3.
 Marienborg, Hgd. i Damsholte S., II, 62.
 Martens, Andreas Vilhelm, L. i Raadvad, I, 107.
 Martensen, Hans Lassen, Biskop, I, cxi—cxii, cxix.
 Marvede, Øster Flakkebjerg H., I, 35 ff.
 Matthiesen, Frederik Christian, Spr. i Højby, II, 88, 312.
 — Jens Christian, L. i Slimminge, s. i Ringsbjerg, I, 61, 64—5.
 — Marcus, Spr. i Helsinge-Drøsselbjerg, II, 106.
 — Matthias, L. i Ringsbjerg, I, 64.
 — Theodor Boy, L. i Buerup, II, 103.
 Mau, Jens Christian Edvard Theodor, Spr. i Haarslev-Tingjellinge, I, lvi, lxxii, lxxix, 134, 159; II, 296—7, 299.
 Medelfar, Mads Jensen, Biskop, I, xvii.
 Mehl, Ditlev, pers. Kap. i Svallerup, I, lxxv; II, 31.
 — Jens Kragballe, Provst, Spr. i Raklev, I, lxxiv; II, 22—3, 23, 309.
 Meier, Daniel Victor Christian, L. i Himmelev, I, 177; II, 276.
 Meilgaard, Peter Christian Frederik, L. i Taarbæk, s. i Store Magleby, I, 107, 123.
 Meisler, Lars Frederik Nissen, L. i Vridsløsemagle, I, 267; II, 306—7.
 Melau (Milau), Johan Carl Frederik August, L., s. F-L. i Roholte, I, 193.
 Melby, Strø H., II, 238 ff., 240.
 Mellerup, Frants Daniel, Provst, Spr. i Greve-Kildebrønde, I, 2, 19, 34; II, 255, 322.
 Melsted, Johan Andreas, H-L. i Store Taarøje, I, 185.
 Meløse (Merløse), Lille Lyngby S., II, 231.
 Mengel, Jørgen Geertsen, L. i Ishøj, I, 273.
 Menstrup, Marvede S., I, 36.
 Merløse Hrd., Holbæk Amt, I, cxxi; II, 256—73.
 — Merløse H., II, 259 ff.
 Mern, Baarse H., I, xciv; II, 173 ff.
 Meyer, Abraham, L. i Ganløse, I, 177.
 — Christian, L. i Østrup, II, 284.

- Meyer, David Amsel, Hofraad, I, 112; II, 295.
- Meyn, Carl August, Spr. i Poulsker, s. i Neksø-Bodilsker, II, 215, 216.
— Gottlieb, L. i Menstrup, I, 36.
— Vilhelm, Cand. jur., L. i Buddinge, I, 115.
- Michelsen, Frue, Institutbestyrerinde i Hørsholm, I, 101.
— Georg Christian, Cand. theol., Kordegn og A-L. i Præstø, II, 168.
- Milo, Frederik Vilhelm, Spr. i Kornrup-Svogerslev, II, 274.
- Mineslyst, Holsteinborg S., I, 133.
- Modeweg, Johan Carl, Fabrikant, I, LXXXVI, 108.
- Mogensen, Christen, L. i Maarum, II, 249.
- Mogenstrup, Hammer H., II, 193 ff.
- Mohr, Johan Frederik, Spr. i Vejlø-Vester Egesborg, II, 192.
— Johan Henrik, Spr. i Hasle-Frerslev, I, 231.
- Molbech, Johan Carl Hieronymus, Cand. theol., Lærer i Fakse, I, 190.
- Molberg, L. i Dragør nordre Skole, I, 122.
- Moll, Johan Ludvig, L. i Gerlev, II, 118.
- Moltke, Adam Wilhelm Greve, Finansminister, II, (270), 323.
— Henning († 1326), II, 52.
— Joachim Godske Greve, Statsminister, I, 72.
- Monrad, Laurits Vilhelm, Provst, Spr. i Marvede-Hyllinge, I, LVI, 35, 52.
- Morsing, Christian Andreas, L. i Hanehoved, II, 239.
- Mortensen, Anders, L. i Grønholt, I, 82.
— Ditlev, A-L. i Græsted, II, 249.
— Hans, L. i Hyllinge, I, 36.
— Hans, L. i Lille Valby, II, 124.
— Hans, L. i Rørvig, II, 83.
- Mossin, L. i Rønne, II, 199.
— Christian Frederik, Spr. i Olsker-Allinge, s. i Aaker, II, 207, 219-20.
- Mossin, Hans, L. i Høje Taastrup, I, 270.
— Holger Halling Aagaard, H-L. i Høje Taastrup, s. L. i Taastrup-Valdby, I, 270, 271.
— Ludvig Andreas, Skolediscipel i Rønne, s. Missionær i Grønland, II, 199.
- Munck, Frederik Ludvig Christian, Spr. i Raklev, II, 23.
- Munkebjergby, Alsted H., I, 245 ff.
- Müller, Adam August, Maler, I, 68, 69, 180; II, 79, 80.
— Carl Edvard, ord. Kat. i Præstø, II, 167—8.
— Caspar Peter, Godsforvalter, I, 250.
— Ferdinand Schaumburg, Kantor og L. paa Vallø, s. Spr. i Enderslev-Vraaby, I, 69, 77.
— Hans Lyder Roed, Spr. paa Christiansø, II, 224.
— Jakob, L. i Øster Larsker, II, 211.
— Jeremias, Dr. phil., Spr. i Vejby-Tibirke, II, 246.
— Michael Christian, Spr. i Højby, II, 86.
— Peder Erasmus, Biskop, I, XIX, LIX; II, 170.
— Tage, Spr. i Køng, s. Biskop i Ribe, I, I; II, 184, 318.
- Mynster, Christian Ludvig Nicolai, tit. Professor, I, XIX, XXIX.
— Christian Peter Gudzon, Spr. i Valløby-Taarnby, s. i Karise-Alslev, I, LIV, 75, 182; II, 293, 294.
— Maria Frederica Franzisca (Fanny), f. Münter, I, XLI, CXXIII.
- Münster, Niels Olaus, Spr. i Baarse-Beldringe, I, LI; II, 166.
- Münter, Frederik, Spr. i Karrebæk, I, LI, 52—3, 279; II, 307.
— Friedrich Christian Carl Heinrich, Biskop, I, XVIII—XIX, XXI, LXXXIII,

- 98, 142, 240, 241; II, 294—5, 301.
- Münter, Juliane, f. Uldall, I, 279; II, 307.
- Møenbo Hrd., Præstø Amt, II, 47—62.
- Møhl, Knud Eskil, Spr. i Ølstykke, I, xxv, 169—70.
- Møllegaard, Niels Gottlob, H-L. i Lunderød, II, 257.
- Møller, Adam Rasmus, L. i Højelse, I, 21—2.
- Andreas, L. ved Frederiksborg Slotsmenigheds Skole, II, 7.
- Anna Henriette, f. Møller, L. inde i Flakkebjerg, I, 155.
- Christen Christensen, Institutbestyrer i Flakkebjerg, I, 155; II, 298.
- Christian Andreas, L. i Næsby, II, 148.
- Christian Elisæus, L. i Vollerup, s. i Raklev, II, 22.
- Frederik Sophus Nicolai, H-L. i Hørsholm, s. L. i Søllerød, I, 100—1, 130.
- Hans Christian, L. i Løve, II, 97.
- Morten Bendz, Spr. i Høje Taastrup, I, LXXII, 269—70.
- Nicolai Anton, L. i Slimminge, I, 61.
- Niels, Kordegn og L. i Vordingborg, II, 181.
- Niels, L. i Tjørnemark, II, 47.
- Niels Christian, L. i Hørsholm, I, 100—1.
- Peter, Institutbestyrer i Pedersborg, I, 248.
- Peter Knud, L. i Bagsværd, I, 115—6.
- Stephan Zethner, L. i Baarse, II, 166—7.
- Møller-Holst, Peter Nicolai, Spr. i Elmelunde, II, 53—4.
- Mølmark, Christian Abraham, Spr. i Sørbymagle-Kirkerup, I, 164.
- Mønster, Gomme Carl, ord. Kat. i Vordingborg, II, 181.
- Peter Hans, Amtsprovst, s. Biskop i Aarhus, I, 229.
- Mørch, Hans Jensen, L. i Tostenæs, II, 61.
- Jens Hansen, L. i Hjelm, II, 59, 60.
- Poul Jensen, L. i Fanefjord, II, 60, 61.
- Mørck, Johan Jørgen, L. i Rønnebæk, II, 195.
- Mørke, Tudse H., II, 158 ff.
- Mørkeberg, Johan Christopher, L. i Kongsted, I, 196.
- Sophus Ludvig, H-L. i Kongsted, I, 196.
- Nakke, Rørvig S., II, 83.
- Nakkehoved, Søborg S., II, 251.
- Nascou, Mathias, resid. Kap. i Vordingborg-Kastrup, II, 180, 318.
- Neergaard, Johan, Kammerraad, I, 197; II, 301.
- Johan Andreas Bruun, Kammerherre, til Svenstrup, I, 24, 25.
- Johan Ferdinand, Amtmand, II, 170.
- Johan Thomas, Provst, Spr. i Udesundby og Oppesundby, s. Slotspr. ved Frederiksborg og Spr. i Hillerød-Herlev, s. Spr. i Fakse, I, LXXVIII, 189; II, 9, 15, 17.
- Neess, Christian, Konsistorialraad, Spr. i Strøby-Varpelev, I, LIX; II, 36.
- Nejlinge, Helsing S., II, 244.
- Neksø, Bornholm, I, cxvi; II, 214 ff.
- Nestelsø, Hammer H., II, 193 ff.
- Neuhaus, Malersvend, L. i Slagelse, II, 126.
- Neumann, Frederik Herman, L. i Hørve, II, 70.
- Nidløse, Løve (Merløse) H., II, 91 ff.
- Nielsen, Md., L. inde i Frederiksværk, II, 236.

- Nielsen, Anders, L. i Vandløse, I, 243.
 — Andreas, L. i Bavelse, I, 221.
 — August Varnich, H-L. i Bjevskov, s. L. i Atterup, I, 63, 200.
 — Carl, Provst, Spr. i Kallehave, I, LIII; II, 176—7.
 — Carl, Kantor og L. i Helsingør, I, 90.
 — Carl Julius, H-L. i Vejøl, II, 192.
 — Carl Ludvig, L. i Pederstrup, II, 193.
 — Christen, Organist og L. i Skelskør, I, 147, 148.
 — Christen, L. i Alkestrup, s. i Store Linde, I, 65, 183—4.
 — Christen, L. i Flinterup, I, 242; II, 304.
 — Christen, L. i Stensby, II, 176.
 — Christopher, L. i Borup, I, 195.
 — Hans, Kordegn og L. i Kallundborg, II, 20.
 — Hans, L. i Klouby, II, 27.
 — Hans, L. i Solrød, I, 11.
 — Hans Henrik, Degn i Ulsø, I, 199.
 — Holger, L. i Asmindrup, II, 88.
 — Jens Christian, L. i Høm, s. i Allindelille, I, 227, 227—8.
 — Jørgen, L. i Hjortespring, I, 116.
 — Lars, Spr. i Ramløse-Annisse, I, LXV; II, 241—2, 242.
 — Lars, L. i Gjerslev, II, 97.
 — Lars, L. i Haarlev, I, 73.
 — Lars, L. i Rerslev, II, 101.
 — Lars, L. i Tølløse, II, 256.
 — Niels, L. i Havreholm, I, 87—8.
 — Niels, L. i Søborg, II, 250.
 — Niels Christian, L. i Borre, II, 56.
 — Niels Christian, Organist og L. i Kallundborg, II, 20, 21.
 — Peter, L. i Herstedøster, I, 265.
 — Rasmus, L. i Arnakke, II, 257.
 — Rasmus, H-L. i Nestelsø, s. L. i Dysted, II, 194, 197.
 — Thomas Nicolai, Spr. i Melby, s. i Ramløse-Annisse, II, 239, 242.
- Nielsen, Vilhelm Landorph, L. i Kirke Helsingø, II, 106—7.
 Niemann, Frederik Christian, L. i Tisvilde, II, 245—6.
 Nissen, Christian, L. i Gislinge, II, 152.
 — Hans Nicolai, Etatsraad, Raadmand i Kbh., I, 277; II, 307.
 — Ludvig August, Spr. i Præstø-Skibbinge, II, 169.
 Nold, Jfr., L. inde i Skelskør, I, 149.
 Nonnegaard, Hans Peter, H-L. i Snoldelev, s. L. i Skovhadstrup, I, 11; II, 130.
 — Lauritz Melchior, Degn i Snoldelev, I, 11; II, 290.
 Nordrup, Ringsted H., I, 234 ff.
 — Slagelse H., II, 122 ff.
 Normann, Hanne Juliane Caroline, f. Behmann, Md., L. inde i Borup, I, 26.
 — Ole Christian, L. i Gammerød, s. i Borup, I, 26.
 Nyboe, Immanuel, Spr. i Lille Lyngby-Ølsted, II, 231.
 — Johannes, Spr. i Fodby, I, LXV, 49, 51.
 Nybølle, Hans Clausen Jensen, L. i Aashøj, I, 65.
 Nyholm, Holger Vilhelm, Spr. i Haarlev-Himlingøje, s. i Højelse-Lellingø, I, 20—1, 74.
 — Lars Christian Christopher, pers. Kap. i Jersie-Kirke Skensved, s. i Aagerup-Kirkerup, s. i Klemensker, I, 8; II, 204, 283.
 Nyker, Bornholm, I, XLIII; II, 201 ff.
 Nykøbing, Ods H., II, 82 ff., 90.
 Ny Larsker, Bornholm, I, CXVI; II, 221 ff., 321.
 Nyord, Møenbo H., II, 48—9, 50 ff.
 Nyraad, Vordingborg Lands., II, 181—2.
 Nyrop, Christopher, Cand. theol., Institutbestyrer i Køge, s. ord. Kat. og F-L. sst., I, 16, 17.

- Nyrup, Tikøb S., I, 88.
- Nysø, Hgd. i Præstø Lands., II, 169, 317.
- Nærum, Søllerød S., I, 131—2.
- Næsby, Tybjerg H., I, 218 ff.
— Ourø S., II, 148.
— Stillinge S., II, 109—10.
- Næstved, Tybjerg H., I, 51, 54, 213 ff., 279.
- Nøddebo, Holbo H., II, 252 ff.
- Nørager, Hgd. i Sæby S., I, 158.
- Nørgaard, Poul Moth Thestrup, Spr. i Ousted-Allerslev-Lethraborg, s. i Saaby-Kidserup, II, 130, 132.
- Nørre Jernløse, Merløse H., II, 264 ff.
- Nørre Vallingerød, Tølløse S., II, 257.
- Obel, Palæmon Fogh, Provst, Spr. i Fanefjord, II, 62.
- Odden, Ods H., I, XLIII; II, 85 ff., 312.
- Oddsens, Thor, H-L. i Valby, I, 126.
- Ods Hrd., Holbæk Amt, I, cxix; II, 75—90.
- Ohlsen, Anders, L. i Saltøby, I, xc, 48.
- Odenburg, Theodor Vilhelm, Spr. i Sorterup-Ottestrup, I, LVII; II, 121.
- Olivarius, Carl August, ord. Kat. i Roskilde, II, 281.
- Olrik, Christian Magnus, Provst, Spr. i Korsør-Taarnborg, s. i Tikøb-Hornbæk-Hellebæk, I, 85; II, 112—3.
— Jacobe Ludovica Emilie, I, (85); II, 294.
- Olsen, Anders, L. i Frølund, II, 114—5.
— Anders, L. i Stenlille, I, 244—5.
— Anders, L. i Sønderup, II, 123.
— Anders, L. i Tudse, II, 263, 266.
— Anders, L. i Vigersted, I, 237.
— Børge Christopher, H-L., s. L. i Rørbæk, I, 172—3.
— Christen, L. i Karlebo Overdrevs Skole, I, 95—6.
- Olsen, Christen, L. i Sigersted, I, 257.
— Christopher, L. i Taarnby, s. i Enderslev, I, 70, 75.
— Christopher Emil, L. ved Holmegaard Glasværks Skole, s. i Stavreby, I, 212; II, 172.
— Daniel, L. i Flintmose, II, 164.
— Erik, L. i Hellebæk, I, 86.
— Isaak, L. i Farringløse, I, 234.
— Jakob, L. i Allindelille, I, 227.
— Lars, L. i Lund, II, 44.
— Mads, L. i Gjørslev, I, 60.
— Niels, L. i Bakkebølle, II, 182.
— Otto Christian, H-L. i Gadstrup, s. L. i Smidstrup, I, 31; II, 247.
— Ove Peter, L. i Vedskølle, I, 67.
— Peter Carl, Organist og L. i Kallundborg, II, 20.
— Rasmus, L. i Stenmagle, I, 243.
— Søren Peter, L. i Flyng, II, 285.
— Willum, L. i Ordrup, II, 271.
- Olsker, Bornholm, I, cxvi; II, 207 ff.
- Olstrup, Hammer H., II, 194 ff.
- Ommel, Erik Hansen, L. paa Enø, I, 53.
- Omø, Vester Flakkebjerg H., I, 144 ff.
- Ondløse, Merløse H., II, 267 ff., 322.
- Oppesundby, Lyng-Frederiksborg H., II, 15 ff.
- Ordrup, Faarevejle S., II, 76.
— Krogstrup S., I, xxxii; II, 144.
— Tostrup S., II, 270.
- Orsleff, Carl Jesper, Konsistorialraad, Spr. i Ørsted-Daastrup, I, LIII, 32, 34; II, 255, 322.
- Ortvæd, Johan Adolph, L. i Valdby, II, 244.
- Ortvæd, Søren Rosbjerg, Domprovst i Roskilde, II, 282.
- Ostenfeldt, Christian, Malermester, II, 301—2.
- Ottesen, Christian, L. i Stiftsbjergby, II, 158.
— Rasmus, Gaardejer, Lægprædikant,

- I, cxvii, cxx f., 43, 57, 134, 157, 158; II, 292.
- Ottestrup, Slagelse H., II, 120 ff.
- Ottzen, Jens Christian, L. paa Svinø, II, 186.
- Ourø, Horns H., I, xxxii, xliii; II, 147 ff., 316.
- Ousted, Voldborg H., II, 129 ff., 138.
- Overby, Odden S., II, 85—6.
- Oxholm, Jørgen Nicolai, Spr. i Jyllinge-Gundsømagle, I, lxxv; II, 278.
- Palladius, Peder, Biskop, I, xiii—xiv, xvi.
- Palludan, Frederik Holmsted, Spr. i Sæby-Hallenslev, II, 102.
- Paludan, Hans Jacob Peter Dorph, Spr. og L. paa Nyord, II, 50—1.
- Jens, L. i Ebbelnæs, II, 59.
- Johan, Spr. i Fanefjord, II, 60.
- Panum, Peter, Spr. i Borre, II, 55, 56, 311.
- Paulsen, Christian Ludvig, L. i Ende-gaarde, II, 169.
- Pechule, H-L. i Jægersborg, I, 110.
- Franciscus Christian, L. i Lundforlund, II, 117—8.
- Frederik Vilhelm, Degn i Vallensbæk, I, xciii, 274.
- Pedersborg, Alsted H., I, xlii, cxii, 247 ff.; II, 304.
- Pedersen, Hans, L. i Lille Taarøje, I, 186.
- Hans, L. i Valsøllille, I, 224.
- Jacob, Spr. i Lidemark, I, (61); II, 293.
- Jens, L. i Sallerup, II, 184—5.
- Lars, L. i Gøderup, I, 28.
- Peter, L. i Brøndbyvester, I, 275.
- Søren, Spr. i Bringstrup-Sigersted, II, 303.
- Pedersker, Bornholm, II, 217 ff.
- Pederstrup, Mogenstrup S., II, 193.
- Peetz, Johan Peter Christian, L. i Kamstrup, II, 279.
- Petersen, Jfr. L. inde i Holbæk, II, 261.
- Jfr., L. inde i Høve, I, 155.
- Toldbetjent og L. i Ringsted, I, 240.
- Alexander Christian, Spr. i Jydstrup-Valsøllille, I, 225.
- Anders, L. i Aagerup, II, 283.
- Anders, L. i Usserød, I, 100.
- Anders, H-L. i Vester Egesborg, II, 191.
- Andreas, L., s. F-L. i Skuldelev, I, 31; II, 141, 142.
- Antonette Augusta, II, 292.
- Axel Peter, H-L. i Dragør nordre Skole, s. L. sst., I, 122—3.
- Carl, L. i Hjlemsømagle, I, 229.
- Carl August, L. i Roneklint, II, 171.
- Carl Frederik, H-L. i Ganløse, s. L. i Lillerød, I, 98, 177.
- Christian, L., s. F-L. i Gimlinge, I, 162—3.
- Christian Severin, Spr. i Nykøbing-Rørvig, II, 82 ff.
- Frands Christopher, Cand. theol., L. i Roskilde, II, 281.
- Fritz, L. i Frederiksminde, I, 39.
- Gustav, L. paa Nyord, II, 48—9.
- Hans, L. i Vraaby, I, 70, 71.
- Hans Peter, L. i Vangede, s. i Hvidøre, I, 110, 112.
- Henrik, L. i Holsted, I, 56.
- Isaak, L. i Ørslev, II, 179.
- Jens, L. i Soderup, II, 271, 323.
- Jens, L. i Øster Marie, II, 212.
- Jens Christian, Spr. i Lidemark-Bjeverskov, s. i Terslev-Ørslev, I, 62, 232—3.
- Jens Christian, Spr. i Tersløse-Skelbjerg, II, 92.
- Jens Christian Julius, L. i Næsby, I, 218.
- Jes Peter Emil, L. i Knardrup, s. i Kvinderup, I, 177; II, 13.

- Petersen, Johanne Franciska Gottliebe, f. Kønemann, II, 292.
- Johannes Frederik, L. i Krøjerup, I, 246.
- Jonas Peter, H-L. i Ejby, I, 23, 24.
- Josias, L. i Søllerød, I, 131.
- Jørgen, L. i Kirke Skensved, I, 9.
- Jørgen Gottfried, Spr. paa Ourø, II, 147—8.
- Lars, L. i Ejøje, I, 67.
- Lauritz, H-L. i Græsted, II, 249.
- Ludvig, Klokker og Kordegn i Holbæk, II, 260.
- Ludvig, H-L. i Frederikssund, II, 16.
- Ludvig Helge, L. i Søndre Skole, Klemensker, II, 205.
- Mogens, L. i Gørløse, II, 227.
- Mogens, L. i Viby, I, 31.
- Morten Henrik, Spr. i Herlufsholm og ved Næstved St. Peters Kirke, I, 54, 55, 213; II, 292.
- Niels, H-L. i Aakirkeby, s. L. i Svaneke, II, 213, 220.
- Niels, L. i Bavelse, I, 221.
- Niels, L. i Lillerød, I, 97; II, 294.
- Niels, L. i Uggerløse, II, 269.
- Niels, L. i Vridsløsemagle, I, 267—8.
- Niels Andreas, L. paa Agersø, I, 145.
- Ole, L. i Hvessinge, I, 278.
- Ole, L. i Store Fuglede, II, 28—9.
- Peter, Klokker ved Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn, I, 112.
- Peter, H-L. i Kirkerup, s. L. i Taagerup, II, 283—4.
- Peter, H-L. i Vester Egede, s. L., s. F-L. i Egeslevmagle, I, 150—1, 205.
- Peter Ludvig Gustav, L. i Kallehave, II, 176.
- Poul Christian, L. i Hvidøre, I, 109—10, 112.
- Petersen, Rasmus, L. i Gammerød, s. i Borup, I, 26, 27.
- Rasmus, L. i Jyderup, II, 156.
- Søren, H-L. i Slagslunde, s. L. i Knardrup, I, 176, 177.
- Petri, Andreas, Spr. i Hagedst-Gislinge, II, 152, 316.
- Christian Frederik, Spr. i Tersløse-Skellebjerg, s. i Karlslunde-Karlstrup, I, 5; II, 92.
- Pfaff, Frederik Vilhelm, L. i Hellested, II, 45.
- Pihl, Jens Michael, L. i Rutsker, II, 206, 207.
- Piper, Georg Frederik Ludvig, pers. Kap. i Karlebo, I, 94.
- Plesner, Christen, Provst, Spr. i Ledøje-Smørum, I, 246, 260.
- Johan Ernst, Spr. i Skelby-Gunderslev, I, 216.
- Plum, Peter Andreas, Spr. i Spjellerup-Smerup, I, LIII, 186—7; II, 300.
- Pontoppidan, Adrian Brønlund, Cand. theol., s. pers. Kap. i Karlslunde-Karlstrup, I, 4.
- Børge, Spr. i Damsholte, II, 58—9.
- Erik, Prokansler, II, 292.
- Poulsen, Andreas Georg, L. i Lundby, II, 189.
- Jens, Spr. i Gyrstinge-Flinterup, I, 241; II, 303.
- Lars, L. i Ølby, I, 21.
- Lauritz Christian Ditlev, A-L. i Sørbymagle, I, 165.
- Mandrup, L. i Pedersborg, I, 248.
- Peter Magnus, Organist og A-L. i Store Hedinge, II, 40, 41.
- Poul Christian Edelberg, Spr. i Nidløse, s. i Rørby, II, 33—4, 91.
- Vilhelm Burchard, Spr. i Kornerup-Svogerslev, s. i Rorup-Glim, I, 29—30; II, 274.
- Poulsker, Bornholm, I, cxvi; II, 216 ff.
- Povelsen, Jakob Christian, L. i Døjringe, I, 246.

- Povelsen, Knud Nicolai Carstensen, H-L. i Stenlille, I, 245.
 — Søren Kjærulf, Godsinspektør i Sorø, I, 248.
- Praem, Carl Ferdinand Vilhelm, H-L. i Spjellerup, I, 37.
- v. Prangen, Carl Vilhelm, L. i Gyrestinge, I, 242.
- Preuss, Frederik Christian, L. i Toksværd, II, 196—7.
- Prieme, David August Emil, L. i Knudsker, s. i Aakirkeby, II, 199, 220.
- Præstø, Baarse H., I, cx; II, 167 ff.
- Quistgaard, Christen Schou, Spr. i Boeslunde, s. i Gimlinge, I, 161, 161—2; II, 116—7.
 — Jeppe, Konsistorialraad, Spr. i Aagerup-Kirkerup, II, 283.
 — Ludvig Emil, Spr. i Haraldsted-Allindemagle, I, 226.
- Qvortrup, Carl Theodor, L. paa Enø, I, 53.
- Raabymagle, Borre S., II, 56.
- Raaschou, Søren Henrik August, Spr. i Skørpinge-Faardrup, s. i Søborg-Gilleleje, I, 151; II, 251—2.
- Raavad, Kongens Lyngby S., I, xciv, 107—8.
- Raben, Maria Dorothea, f. Staal, Provstinde, II, 10.
- Rachlou, Andreas Tamdrup, Provst, Spr. i Snoldelev-Tune, I, 13.
- Rafn, Conrad Albert, Spr. i Nordrup-Farringløse, I, 235.
 — Edvard, til Benzonseje, I, 34.
 — Ole Nielsen (Nicolai), Spr. i Valensbæk, I, 273—4.
- Raklev, Arts H., II, 21 ff.
- Rambusch, Hartvig Heinrich, Etatsraad, Amtsforvalter i Korsør, II, 115, 314.
 — Henriette, f. Smith, II, 314.
- Ramløse, Holbo H., I, lxxxii, cxvi; II, 241 ff.
- Ramsø Hrd., Københavns Amt, I, xxx, cxxi, 16—34; II, 326.
- Ramsømagle, Gadstrup S., I, 30.
- Ranum Seminarium, I, xciv.
- Rask, Hans Christian, Spr. i Nidløse, II, 91.
- Rasmusdatter, Ane, i Haarslev, I, (134); II, 296—7.
- Rasmussen, Andreas, L. i Skamstrup, II, 159—60.
 — Christopher, L. i Svinninge, II, 154—5.
 — Hans, L. i Hemmeshøj, II, 111.
 — Hans, L. i Vedby, II, 100.
 — Johan Nicolai, Exam. jur., L. i Karlslunde, I, 5.
 — Johannes Christian, L. i Udby, II, 149.
 — Lars, L. i Skrodsbjerg, s. i Lide-mark, I, 63.
 — Lars, L. i Sønderby, II, 142.
 — Lars, H-L. i Haarlev, I, 73.
 — Lars Peter, L. i Nejlinge, II, 244.
 — Mikkel, L. i Herlufmagle, I, 209.
 — Niels, L. i Sletten, I, 83.
 — Niels Peter, Spr. i Pedersborg-Kindertofte, I, 249.
 — Nilaus, L. i Sværdborg, II, 187.
 — Ole, L. i Boeslunde, II, 115—6.
 — Peder, L. i Frøslev, II, 44.
 — Peder, L. i Tjustrup, I, 46.
 — Peter, L. i Høve, II, 77.
 — Peter, Tjener hos J. P. Mynster, I, xxxiv, xlili.
 — Simon, L. i Kongsted, II, 92.
- Ravn, Lars Tønnes Frederik, Spr. paa Sejerø, II, 73—4.
 — Niels, L. i Herfølge, I, 66—7.
- Ravnsmæs, Birkerød S., I, 102.
- Ravnstrup, Hgd. i Herlufmagle S., I, 210.
- Reerup, Jens Andresen, L. i Virum, I, 108—9.

- Refsnæs, Arts H., I, XLIII; II, 23 ff., 309.
- Rehling, Andreas Johan, Provst, Spr. i Egebjerg, II, 80.
- Reinhardt, Andreas, L. i Sæby, II, 137.
- Reistrup, Carl William, L. i Tjæreby, I, 141.
- Rejnstrup, Gunderslev S., I, 217.
- Rekkende, Allerslev S., II, 172.
- Rerslev, Løve H., II, 100 ff.
— Tune H., I, xcvi, 13 ff.
- Rersø, Kirke Helsing S., II, 107.
- Resen, Hans Poulsen, Biskop, I, xiv.
- Reventlow, Anna Sophia, Fr. IV's Dronning, I, 39.
- Richmann, Johan Christian, L. i Lunderød, II, 257.
- Rindahl, Søren Eriksen, L. i Vollerslev, I, 60.
- Ring, Hammer S., II, 190.
— Hans Frederik, L. i Vedskølle, I, 67.
- Ringsbjerg, Sædder S., I, 64—5.
- Ringsted Hrd., Sorø Amt, I, 224—40, 258—9; II, 326.
— Ringsted H., I, 238 ff.
- Rislev, Tybjerg H., I, 210 ff.
- Rode, Dalby S., I, 202.
- Rodtwitt, Christian Pedersen, Konsistorialraad, Spr. i Slagslunde-Ganløse, I, 176.
- Roed, Jørgen, Maler, I, 7, 8, 114, 117, 118, 201; II, 254.
- Roeskilde, Tønnes Ditlev, Spr. i Køge-Øsemagle, I, 19.
- Roholte, Fakse H., I, 192 ff.
- Roneklint, Jungshoved S., II, 171.
- Roos, Johan Caspar, Spr. i Lidemark-Bjeverskov, I, 62.
- Rorup, Ramsø H., I, 27 ff.; II, 291.
- Rosen, David, Spr. i Lille Lyngby-Ølsted, II, 231, 232—3.
- Rosenkilde, Johan Henrik, Spr. i Ørsted-Daastrup, I, 32 ff.
- Rosenkrantz, Niels, Statsminister, Gehejmerraad, II, 134, 315.
— Varvara Alexandrovna, f. Vjasemskaja, Gehejmerraadinde, II, 134, 315.
- Rosenqvist, Hans Peter, L. i Tjæreby, I, 141.
- Roskilde, Sømme H., II, 16, 278, 280 ff., 285, 323.
— adelige Jomfrukloster, Sømme H., II, 276.
— Vor Frue Sogn, Sømme H., II, 278 ff., 323.
- Rosted, Sørbymagle S., I, 165.
— Gerstenberg, Proprietær, II, 278.
- Rothe, Tyge, Forfatter, Godsejer, I, 207.
— Wilhelm, Dr. theol., Spr. i Vemmeløv-Hemmeshøj, I, lvi; II, 111—2.
- Rothenburg, Helvig Christensdatter, II, 302—3.
— Jørgen Nielsen, By- og Raadstue-skriver, II, 303.
- Ruberg, Christen Larsen, L. i Skudersløse, I, 207.
- Rud, Knud, til Vedbygaard, II, 100, 313.
- Rude, Holsteinborg S., I, 135.
- Rudelbach, Andreas Gottlob, Dr. phil. & theol., Spr. ved St. Mikkel's Kirke i Slagelse, I, lxi; II, 124, 314—5.
- Rudemose, Niels, L. i Tybjerglille, I, 208.
- Rudolph, Hans Christian, L. i Kollerød, II, 5.
- Rugaard, Daniel Eiler, H-L. i Sandby, I, cv, 222, 223.
- Rummel, Frederik Nicolai, L. i Hejninge, II, 124—5.
- Rump, Christian Gotfred, Maler, I, 82.
- Rutsker, Bornholm, II, 205 ff.

- Ryberg, Niels, Konferensraad, II, 184, 318.
- Rydahl, Jens Peter, L. i Stenstrup, II, 171.
- Jørgen, L. i Viemose, II, 176.
- Morten, L. i Udby, II, 48.
- Nicolai, H-L., s. L. i Tjørnemark, II, 47—8.
- Peter, L. i Tostenæs, II, 61.
- Rye, Gørlev S., II, 104.
- Voldborg H., II, 133 ff., 138.
- Ryegaard, Hgd. i Rye S., I, xli; II, 134.
- Rytzou, Jfr., L. inde i Vordingborg, II, 181.
- Rø, Bornholm, I, xlii; II, 208, 209 ff.
- Røber, Christian Bernhard, H-L. i Sigerslevøster, II, 226.
- Frederik (Ferdinand) Christoph Vilhelm, L. i Sigerslevøster, II, 226.
- Rødovre, Sokkelunds H., I, 127 ff.
- Rømer, Christiane, L. inde i Store Hedinge, II, 41.
- Hans Christian, Cand. theol., L. i Svaneke, II, 213.
- Hans Peter, L. i Nidløse, II, 91.
- Rønne, Bornholm, I, cx; II, 198 ff.
- Bone Falch, Spr. i Kongens Lyngby, I, cxix, 107, 132, 160; II, 295.
- Christian Frederik, Spr. i Høve-Flakkebjerg, I, lv—lvi, 134, 156; II, 296—7, 298.
- Niels Simon, L. i Haarslev, I, 160.
- Rønnebæk, Hammer H., II, 194 ff.
- Rønnebæksholm, Hgd. i Rønnebæk S., I, cxx; II, 195.
- Rørbech, Jens Christian, H-L. i Høve, I, 156.
- Niels, L. i Ousted, II, 129.
- Svend Mikkelsen, L. i Skrodsbjerg, s. i Glim, I, 29, 70—1.
- Rørby, Arts H., I, cxvi; II, 33 ff.
- Rørbye, Martinus Christian Wesseltoft, Maler, II, 230.
- Rørbæk, Snodstrup S., I, 172—3.
- Rørdam, Hans Christian Kellermann, Spr. i Ondløse-Søndersted, II, 268.
- Helga Simonia, f. Kalkar, I, xxxiv, xl.
- Peter, Spr. i Mern, I, lvi—lvii; II, 174, 317.
- Rørvig, Ods H., II, 82 ff.
- Saaby, Voldborg H., II, 129, 132 ff.
- Lars, Degn i Vørslev, I, xciii; II, 64.
- Saabye, Poul Nicolai Egede, L. i Valby, I, 126.
- Salicath, Gerhard Giese, Spr. ved St. Mikkel Kirke i Slagelse, II, 123—4, 314.
- Jens David Frederik, Spr. i Haraldsted-Allindemagle, I, 226.
- Sallerup, Køng S., II, 184—5.
- Saltø, Hgd. i Karrebæk S., I, 51.
- Saltøby, Vallensved S., I, 48.
- Sandberg, Adolph Christian Vilhelm, H-L. i Skenkelsø, II, 2.
- Sandby, Tybjerg H., I, 221 ff.
- Sandbygaard, Hgd. i Sandby S., I, 221.
- Sandholt, Thomas, ord. Kat. i Store Hedinge, II, 40, 41.
- Sandvig, Bornholm, II, 208.
- Saunte, Lars Mogensen, L. i Villinge-rød, II, 252.
- Saxtorph, Svend Vilhelm, Spr. i Græsted-Maarum, II, 248.
- Schaarup, Christian Peter, L. i Flakkebjerg, I, 154.
- Schallemose, Niels, Spr. i Ondløse-Søndersted, II, 268.
- Schaper, Christian Gottfred, ord. Kat. og F-L. i Hillerød, s. Spr. i Præstø-Skibbinge, II, 7—8, 8, 169.

- Scharling, Peter, ord. Kat. og F-L. i Store Hedinge, II, 40.
- Scheel, Henriette Elisa Christiane, II, (134), 315.
— Henrik Jørgen Greve, til Rygaard, II, 134, 315.
- Scheel-Plessen, Margaretha Wilhelmina, f. Hedemann, Gehejmeraadinde, II, 141, 142.
- Scheller, Georg Christian, Spr. i Bloustrød-Lillerød, I, 98—9.
- Schilderup, Emil, L. i Følleslev, II, 71.
— Henning, L. i Gjørslev, I, 60.
- Schioldager, se Skioldager.
- Schiøde, Jens Georg, ord. Kat. og F-L. i Ringsted, I, 239, 240, 255.
— Jørgen Carl, Spr. i Store-Lille Fuglede, II, 29—30.
- Schiøtt, Hans Jakob Alfred, L. i Smerup, I, 185.
- Schiøttz, Frederik, L. i Allerslev, II, 173.
- Schiøtz, L. i Helsingør, I, 90.
— Otto Manderup, Spr. i Hasle-Frerslev, I, 231.
- Schmidt, Alexander Theodor, H-L. i Brønshøj, s. i Valdby, s. L. i Nøddebo, I, 129; II, 244, 255.
— Christen Lauritzen, L. i Kastelev, II, 187.
— Christian August, Spr. i Lundforlund-Gerlev, II, 118.
— Johan Petersen, pers. Kap. i Fodby, s. Spr. sst., I, xxvi—xxvii, lii, 49—50.
— Peter, L. i Brandstrup, II, 93.
- Schneider, Poul Gottlieb Frederik, H-L. i Vedby, II, 100.
- Schou, Christian August, L. i Harløse, II, 229.
— Christian Frederik, Cand. theol., L. i Store Magleby, I, 123.
— Jens Peter, Spr. i Vørslev-Jordløse, II, 63.
- Schou, Jochum, Grosserer, Legatstifter, II, 312—3.
- Schoubo, Frederik August Adolph, L. i Øster Egesborg, II, 178.
- Schousboe, Hans, Spr. i Dalby-Tureby, I, 40.
— Otto Christopher, Spr. i Førslev, I, 40—1.
— Peter, Degn i Dalby, I, xciii, 201, 202.
- Shouw, Niels Benedict, L. i Grevinge, II, 79, 312.
- Show, Esper Hansen, L. i Bodilsker, II, 215—6.
— Hans, Adjunkt i Helsingør, I, 92.
- Schov, Julius, L. i Hammer, I, cxv; II, 190.
- Schrader, Stephan Ditlev Edvard, ord. Kat. og F-L. i Hillerød, II, 8.
- Schram, Anders Lorentzen, Spr. paa Sejerø, II, 74, 312.
- Schrydstrup, Peter Christian, L. i Ørslevunderskov, I, cxiv, 257; II, 305—6.
- Schrøder, Md., L. inde i Stege, II, 49.
— Adam Anton Frederik, Spr. i Nyker, s. i Sønderup-Nordrup, II, 122—3, 201.
— Johan Carl, L. i Høm, s. i Gammerød, I, 27, 228, 240.
— Johan Christian Heinrich, L. i Køng, II, 185.
— Simon Frederik, L. i Spejlsby, I, xciv; II, 52.
- Schultz, Niels Christopher, Spr. i Rorup-Glim, I, 29.
- Schytte, Johannes Peter, L. i Kallehave, II, 176.
- Schønheyder, Gottlieb, Spr. i Hjørlande, II, 3.
— Gottlieb Vindtmil, Spr. i Sandby-Vrangstrup, I, 221.
- Schøning, Hans Bendtsen, L. i Viskinde, II, 65.
- Seidenfaden, Adam Vilhelm, L. i Rode,

- s. i Frerslev, s. i Spjellerup, I, 187, 202, 232.
- Sejerø, Skippinge H., I, xxxi; II, 72 ff.
- Sekt, Carsten Moritz, H-L., s. L. i Holsted, I, 56—7.
- Peter Jensen, L. i Haraldsted, I, 226.
- Selchau, Hans Frandsen, pers. Kap. i Asnæs, II, 78.
- Selsmark, Bloustrød S., I, 97.
- Selsø, Horns H., I, xxxii; II, 141 ff.
- Sengeløse, Smørum H., I, 267 ff., 278.
- Sevel, Johannes Arndt Frederik, L. i Broby, I, 254.
- Sibbern, Peder Christian, Møller i Hundie, I, 4.
- Sidenius, Isak, Spr. i Vørslev-Jordløse, II, 63.
- Siersted, Christian Frederik, L. i Pedersker, II, 218.
- Hans Christian, L. i Hasle, II, 206, 218.
- Peter Rømer, L. i Nyker, II, 203.
- Sigerslev, Store Hedinge Lands., II, 41.
- Sigerslevvester, Lyng-Frederiksborg H., II, 13 ff.
- Sigerslevøster, Strø S., II, 226—7.
- Sigersted, Alsted (Ringsted) H., I, 256 ff.
- Simonsen, Institutbestyrer i Usserød, I, 100.
- Niels, Maler, II, 127.
- Sinding, August Abraham Reumert, Cand. theol., L. i Hanehoved, II, 239.
- Frederik Thornam, L. i Aversi, s. i Herlufmagle, I, 206, 209.
- Gudmand Hegelund, L. i Alsted, I, 255.
- Ludvig August Hegelund, L. i Topshøj, I, 253.
- Niels Fersløv, L. i Højby, II, 87.
- Siolte, Snesere S., II, 165—6.
- Sivertsen, Carl Adam, L. i Merløse, II, 259—60.
- Sjælsmark, se Selsmark.
- Skaarup Seminarium, I, xciv.
- Skafterup, Fuirendal S., I, 39, 134.
- Skamstrup, Tudse H., II, 159 ff.
- Skarritsø, I, xlii; II, 66, 157.
- Skelby, Tybjerg H., I, 216 ff.
- Skellebjerg, Løve H., II, 91, 92 ff.
- Skelskør, Vester Flakkebjerg H., I, cxiii, 146 ff., 165.
- Skenkelsø, Hjørlande S., II, 2.
- Skibbinge, Baarse H., II, 167 ff.
- Skibby, Horns H., I, xxxii; II, 142 ff.
- Skioldager, Christian Gødert, L. i Raavad, I, 108.
- Ditlev Herluf, L. i Brede Fabrikskole, I, 108.
- Emil, H-L. i Raavad, I, 107.
- Johan Herluf, A-L. i Kongens Lyngby, I, 106.
- Niels Hansen, L. i Taarbæk, s. i Kongens Lyngby, I, xcvi, 106.
- Niels Hermann, L. i Jyllinge, II, 277.
- Niss, L. i Brede, I, 108.
- Skippinge Hrd., Holbæk Amt, II, 63—74.
- Skjoldnæsholm, Hgd. i Valsølle S., I, xli, 225.
- Skovgaard, Sophus Theodor Fabricius, L. i Knudsker, II, 199.
- Skovhadstrup, Særløse S., II, 130.
- Skovhuse, Øster Egesborg S., II, 177.
- Skovlunde, Ballerup S., I, 264.
- Skøvsolen, Draaby S., I, xxxii; II, 141.
- Skrodsbjerg, Vraaby S., I, 70—1.
- Skuderløse, Testrup S., I, 207.
- Skuldelev, Horns H., I, xxxii; II, 141 ff., 315.
- Skævinge, Strø H., II, 227 ff., 240.
- Skørpinge, Vester Flakkebjerg H., I, 151 ff.
- Slagelse Hrd., Sorø Amt, II, 109—28.
- Slagelse H., I, cxii, cxiii, 166 ff.; II, 123 ff.

- Slaglille, Alsted H., I, 249 ff.
 Slagslunde, Ølstykke H., I, 175 ff.
 Slangerup, Lyng-Frederiksborg H.,
 I, lxxxii; II, 10 ff., 15, 17, 308.
 Sleiden, Kommandersergent i Korsør,
 II, 114.
 Sletten, Asminderød S., I, 83.
 Sletting, Andreas, H-L. i Viby, s. L. i
 Valsømagle, I, 31, 226.
 — Niels Jakob, L. i Viby, I, 31.
 Slimminge, Gjørlev S., I, 60—1.
 Slotsbjergby, Slagelse H., II, 112,
 119 ff.
 Sludstrup, Slagelse H., II, 119 ff.
 Smerup, Stevns H., I, 184 ff.
 Smidstrup, Blidstrup S., II, 247.
 — Egeslevmagle S., I, 150.
 Smith, Jfr., L. inde i Auderød, I, 95.
 — Andreas, L. i Herslev, II, 276.
 — Caspar, pers. Kap. i Everdrup, II,
 163.
 — Daniel Peter, Provst, Spr. i Stege,
 II, 47.
 — Eiler Hagerup, Spr. i Bringstrup-
 Sigersted, I, 258, 259.
 — Jens, L. i Esbønderup, II, 253.
 — Jens Christian, L. i Annisse, II,
 241.
 — Vilhelm, H-L. i Esbønderup, s. L.
 i Gerlev, s. i Grønnegade, I, 97;
 II, 139, 253.
 Smørum Hrd., Københavns Amt, I,
 xxx, lxxxii, cxxii, 260—79.
 — Smørum H., I, 260 ff.
 Smørumøvre, Smørum S., I, 261—2.
 Snare, Esbern, II, 18, 27.
 Snedsted Seminarium, I, xcvi.
 Snekkersten, Tikøb S., I, 88, 93.
 Snertinge, Sværdborg S., II, 187.
 Snesere, Baarse H., II, 164 ff., 183,
 191.
 Sneslev, Ringsted H., I, 229 ff.
 — Førslev S., I, 41, 58.
 Snodstrup, Ølstykke H., I, 171 ff.,
 181.
- Snoldelev, Tune H., I, 11 ff.
 Soderup, Merløse H., II, 271 ff., 323.
 Sokkelunds Hrd., Københavns Amt, I,
 xxx, cxxii, 105—32.
 Solbjerg, Løve H., II, 94 ff.
 Solrød (Sollerød), Tune H., I, 7, 9 ff.;
 II, 290.
 Sommer, Jensenius Magnus, Byfoged i
 Svaneke, II, 213.
 — Jørgen Gottberg, Provst, Spr. i
 Tjæreby-Alsønderup, II, 229, 230,
 240.
 — Magnus, Dr. phil. & theol., Spr. i
 Sorø, I, 251; II, 305.
 — Niels, L. i Bagsværd, I, 115.
 — Peder, Spr. i Nyker, II, 203, 319.
 Sonnerup, Voldborg H., II, 133 ff.
 — Højby S., II, 86.
 Sorterup, Slagelse H., II, 120 ff.
 Sorø, Alsted H., I, 247, 251 ff.; II, 304.
 Spejlsby, Kjeldby S., I, xxviii, xciv;
 II, 52.
 Spietz (Spids), Brødrene, i Rønne, II,
 201, 319.
 Spjellerup, Fakse H., I, xxxvii, cxxiii,
 1, 184 ff.; II, 300, 301.
 — Marvede S., I, 36—7.
 Sprove, Damsholte S., II, 59.
 Staahl, Daniel, L. i St. Jørgensbjerg,
 II, 279, 280.
 Staal, Institutbestyrer paa Frederiks-
 berg, I, 127.
 — Kammerraad, II, 184.
 Staarup, Højby S., II, 87.
 Stabell, Caspar Christopher Schøller,
 Spr. i Tjustrup-Haldagerlille, I,
 45—6.
 Stampe, Henrik, Baron, til Nysø, II,
 171.
 Starreklint, Vallekilde S., II, 69.
 Stauning, Jens Bille, Spr. i Ulsø-
 Braaby, s. i Herlufmagle-Tybjerg,
 I, 198, 209.
 — Jørgen, L. i Haarbølle, II, 61.
 Stavnsholt, Farum S., I, 179.

- Stavreby, Jungshoved S., II, 170, 171—2.
- Stedstrup, Eskildstrup S., II, 272.
- Steen, Jens Nielsen, L. i Arnøje, II, 46.
- Steenberg, Frederik Laurentius, Provst, Spr. i Rønne-Knudsker, II, 198, 201, 319.
- Hans Buhl, Spr. i Vettterslev-Høm, I, 228.
- Ove, ord. Kat. i Rønne, II, 200.
- Ove Mathias Frederik Hasselbalch, pers. Kap. i Ejby-Dalby, I, 23.
- Steenbuch, Theodor, pers. Kap. i Kjeldby, II, 52.
- Steenum, Frederik Julius, L. i Søstrup, I, xcvi; II, 266.
- Stege, Møenbo H., I, cx1; II, 47 ff., 58, 62, 311.
- v. Stemann, Poul Christian, Gehejme-statsminister, I, L.
- Stenlille, Merløse H., I, 243 ff.
- Stenløse, Ølstykke H., I, 173 ff.
- Stenmagle, Alsted H., I, cvii, 243 ff.; II, 304.
- Stensby, Kallehave S., II, 176.
- Stensler, Ditlev Frederik, Kantor og L. i Fredensborg, I, 81.
- Stenstrup, Jungshoved S., II, 171.
- Stephansen, Anders, Institutforstander paa Fuirendal, s. paa Holsteinsminde, I, 39, 42.
- Stevns Hrd., Præstø Amt, I, xxxvi, cxix; II, 35—46.
- Stiftsbjergby, Tudse H., II, 158 ff.
- Stilling, Slagelse H., I, lxxvi; cxiii; II, 109 ff.
- Peter Michael, Filosof, I, xl.
- Stisnæs, Magleby S., I, 143.
- Storch, Ludvig Vilhelm Hannibal, L. i Venslev, I, 135.
- Storck, Johan Frederik, Spr. i Sæby-Gershøj, II, 136—7.
- Peter Frederik, Spr. i Skibby, II, 143.
- Store Fuglede, Arts H., II, 28 ff.
- Store Hedinge, Stevns H., II, 38 ff., 46.
- Store Linde, Karise S., I, xcvi, 183—4.
- Store Lyngby, Lille Lyngby S., II, 231—2.
- Store Magleby, Sökkelunds H., I, 121 ff.
- Store Taarøje, Smerup S., I, lxxxix, 185—6.
- Storm, Hans Peter Ingerslev, Spr. i Haudrup-Solrød, s. Stiftspr. paa Vallø, I, 9—10, 77, 279.
- Jens Olsen, L. i Kirke Stillinge, II, 109, 313.
- Peter Martin Malling, ord. Kat. og F-L. i Køge, I, 16.
- Striboldt, Frands H., Organist og F-L. i Næstved, I, 214, 215.
- Struch, Peter Hemming, Spr. paa Refsnæs, I, lxxv; II, 24—5.
- Struer, Bertel, Konsistorialraad, Spr. i Store-Lille Fuglede, I, lxx—lxxi; II, 29.
- Strø Hrd., Frederiksborg Amt, I, lxxxvii, cxii; II, 226—40.
- Strø H., II, 226 ff.
- Strøby, Stevns H., II, 35 ff.
- Strøm, Christian Ludvig, Spr. i Kregome-Vinderød, II, 234.
- Stub, Carl Frederik, Spr. i Vallensbæk, I, 274.
- Stubberup, Fakse S., I, 191.
- Stybe, Peter Ditlev, Spr. i Hyllinge-Lyngby, II, 135.
- v. Støcken, Hans Christian, Degn i Skibby, II, 143.
- Suhr, Jfr., Institutbestyrerinde i Ringsted, I, 240.
- Johan Søren Bloch, Dr. phil., ord. Kat. i Holbæk, I, cx1; II, 260, 261, 262.
- Sundbyvester, Taarnby S., I, 119.
- Sundbyøster, Taarnby S., I, 118—9.
- Sundorph, Peter Jensenius, Spr. i Karlslunde-Karlstrup, I, 5.
- Svallerup, Arts H., I, xlvi; II, 30 ff.

- Svane, Anders Pedersen, L. i Veienbrød, I, 94.
 — Frederik, Jægermester, II, 291.
 — Hans, Erkebiskop, I, 26, 27, 103; II, 145, 291.
- Svaneke, Bornholm, I, xxxiv, cxvi; II, 213 ff.
- Svanholm, Hgd. i Krogstrup S., II, 145.
 — Jens Christensen, L. i Houby, I, 192.
- Svebølle, Aunsø S., II, 66.
- Svedstrup, Ølstykke S., I, 170—1.
- Svendsen, Laurits, Spr. i Krummerup-Fuglebjerg, I, lxiv, 42; II, 292.
- Svendsmarke, Stege Lands., II, 48.
- Svenstrup, Hgd. i Borup S., I, 27.
- Svinninge, Tudse H., II, 154 ff.
- Svinø, Køng S., II, 185—6.
- Svitzer, Jørgen Christian, Spr. i Herstedøster-vester, s. i Brøndbyvester-øster, I, 265, 275.
- Svogerslev, Sømme H., II, 274.
- Sværdborg, Hammer H., I, lxxx; II, 186 ff., 191.
- Synkenberg, Martin Julius, Cand. theol., L. i Holbæk, II, 261.
- Syv, Ramsø H., I, 29, 30 ff.
 — Peder, Spr. i Hellested, II, 45, 310.
- Sæby, Løve H., II, 102 ff., 313.
 — Voldborg H., II, 136 ff.
- Sædder, Bjeverskov H., I, 64 ff.
- Særløse, Voldborg H., II, 130 ff.
- Særlev, Skippinge H., II, 71 ff.
- Søborg, Holbo H., II, 250 ff.
 — Christian, Cand. theol., L. i Vium, I, 109.
 — Christian Peter, L. i Viksø, I, 175.
- Søby, se Sæby.
- Søeborg, Christian Peter, L. i Hammersholt, II, 6.
 — Matthias, L. i Frederikssund, II, 16.
- Søllerød, Sokkelunds H., I, 127, 130 ff., 278.
- Sølling, Peter, Slotspr. ved Frederiksborg og Spr. i Hillerød-Herlev, II, 9.
 — Samuel Anton, pers. Kap. i Hillerød-Herlev, II, 9, 17.
- Sømme Hrd., Københavns Amt, II, 274—85.
- Sønderby, Selsø S., II, 142.
- Sønder Jernløse, Merløse H., II, 266 ff.
- Søndersted, Merløse H., II, 267 ff.
- Sønderup, Slagelse H., II, 95, 122 ff.
 — (sønder), Boeslunde S., II, 116.
 — Hans Jacob Jensen, L. i Fuglebjerg, I, 44.
- Sørbymagle, Vester Flakkebjerg H., I, cxxii, 163 ff., 165.
- Sørensen, L. i Rønne, II, 200.
 — Anders Ammentorp, Spr. i Førslev-Sneslev, I, 229—30.
 — Frederik, L. i Gryderup, II, 115.
 — Hans, L. i Rejnstrup, I, (217); II, 302.
 — Hans Frederik, H-L. i Carlsminde, II, 237.
 — Hans Jørgen Jacob, pers. Kap. i Skelby-Gunderslev, I, 216.
 — Jens Hillemann, L. i Jyderup, II, 90.
 — Johannes, L. i Elmelunde, II, 54.
 — Mads, L. i Krummerup, I, 43—4.
 — Niels Frederik, Spr. i Vejlsø-Vester Egesborg, I, lxvi; II, 191—2, 319.
 — Niels Peter, H-L. i Raabymagle, II, 56.
 — Rasmus, L. i Venslev, Fører for øde vakter, I, cvi, cxvii, 57, 134, 135; II, 297.
 — Rasmus Emil Kirkerup, A-L. i Gimlinge, I, 162.
 — Søren, Provst, Spr. i Snoldelev-Tune, I, 11, 12; II, 255.
 — Søren, L. i Stedstrup, II, 272, 323.
- Søstrup, Merløse H., II, 265 ff.
- Søsum, Stenløse S., I, 174.

- Søtoft, Nicolai Bierfreund, Spr. i Øster Egesborg, I, LXIII; II, 178, 317—8.
- Taagerup, Kirkerup S., II, 283.
- Taagerød, Hgd. i Lidemark S., I, 61.
- Taarbæk, Kongens Lyngby S., I, 106—7; II, 295.
- Taarnborg, Slagelse H., II, 112 ff.
- Taarnby, Bjeverskov H., I, 74 ff.
— Sokkelunds H., I, cxvi, cxix, 117 ff.; II, 295.
- Taarnemark, Kongsted S., I, 196—7.
- Taarnholm, Hgd. i Taarnborg S., II, 115.
- Taarning, Niels Poulsen, Degn i Butterup, II, 263.
- Taarnmark, se Frederiksminde.
- Taastrup Valdby, Høje Taastrup S., I, 271.
- Tarp, Karen, Linde i Smørumøvre, I, 262.
- Tauber, Frederik Bagger, Stiftspr. paa Vallø, s. Spr. i Ejby-Dalby, I, LI, 23, 77; II, 1.
— Jens Worm, Spr. i Vollerslev-Gjørslev, I, 59, 61.
- Teilmann, Andreas, pers. Kap. i Tølløse-Aagerup, II, 256.
— Frantz Jørgen Harold, L. i Fryden-dal, II, 160—1.
— Jens, Provst, Spr. i Allerslev, II, 172—3.
— Johan Christian, Spr. i Tostrup-Uggerløse, II, 270.
- Terslev, Ringsted H., I, 232 ff.
- Tersløse, Løve (Merløse) H., II, 92 ff.
- Tessebølle, Herfølge S., I, 67.
- Testrup, Ringsted H., I, 205 ff.
- Thaarup, Christen, Adjunkt i Helsingør, I, 92.
- Thaning, Andreas, Spr. i Vollerslev-Gjørslev, I, 59.
— Christian, Spr. i Karise-Alslev, I, 182.
- Thastum, Lars Jacobsen, L. i Jordløse, II, 64.
- Thayssen, Peter Frederik, ord. Kat. og F-L. i Stege, s. Spr. i Torup, II, 49, 238.
- Therkelsen, Lars Hvalsø, L. i Bjergsted, II, 66—7.
- Thestrup, Peter Mathias, Provst, Spr. i Tølløse-Aagerup, II, 256.
— Peter Mathias Otto Gesmel, pers. Kap. i Højelse-Lellinge, s. Spr. i Jungshoved, I, 20; II, 171.
- Thisted, Jørgen Overgaard, Spr. i Gyrstinge-Flinterup, I, LXIII, LXXXI, 241—2, 259; II, 303—4, 306.
- Thomassen, Andreas Frederik, L. i Skellebjerg, II, 93.
— Niels, L. i Tjørnelunde, II, 99—100.
- Thomsen, August Carl Vilhelm, Maler, II, 252.
— Christian (Christen), L. i Gøderup, s. i Brøndbyøster, s. i Munkebjerg-by, I, 28, 246, 276.
— Enevold, L. i Rejnstrup, I, 217.
— Jakob Edvard Theodor, L. i Kindvig, II, 175.
— Peter Andreas, Spr. i Næstved, I, 213, 215, 215—6.
— Thomas, L. i Haldagerlille, I, 47.
- Thorkilsen, Christen, Spr. i Sørby-magle-Kirkerup, s. i Egeslevmagle, I, LV, 150, 163—4; II, 300.
- Thorn, Hans Henrich, Underofficer, L. paa Christiansø, II, 224.
- Thorslunde, Kundby S., II, 154.
- Thorslunde(magle), Smørum H., I, 271 ff.
- Thorsteinson, Lorentz, Klokker og L. i Ringsted, I, 239—40.
- Thorstensen, Christian, H-L. i Ørslev, s. L. i Virum, s. i Sundbyøster, I, 109, 119; II, 179.
— Jens, L. i Herstedvester, I, 265—6.
— Jens, L. i Herstedøster, I, 265.

- Thortsen, Carl Adolph, Adjunkt i Helsingør, I, 92.
- Thorvaldsen, Bertel, Billedhugger, II, 160, 169, 170, 171, 317.
- Thostrup, Matthias, Krigsassessor, L. i Helsingør, I, 91.
- Thune, Hans Jakob Friboe, H-L. i Lille Taarøje, I, 186.
- Thybo, Niels Hansen, H-L. i Hvidovre, L. i Ejby, I, 126, 278.
- Thye, Carl Christian, L. i Bregninge, II, 67.
- Frederik, L. i Sværdborg, II, 186, 187.
- Georg Ingversen, L. i Kirke Skensved, I, 9.
- Thørche, Peter Christian, Spr. i Næsby-Tyvelse, s. i Toksværd, I, 218; II, 196.
- Tibirke, Holbo H., II, 245 ff.
- Tietcke, Peter Vilhelm, L. i Kirke Saaby, II, 133.
- Tikøb, Lyng-Kronborg H., I, 84 ff., 104; II, 294.
- v. Tillisch, Poul Christian, Spr. i Borup-Kimmerslev, s. i Herlufsholm, I, 25, 55.
- Timm, Herman Andreas, Spr. i Store Magleby, I, LXXI, 123—4.
- Tingerup, Soderup S., II, 271—2.
- Tingjellinge, Vester Flakkebjerg H., I, LXXXIV, 159 ff.
- Tissot, Caroline(?), Md., L. inde i Vordingborg, II, 181.
- Tisvilde, Tibirke S., II, 245, 245—6.
- Tjustrup, Ø. Flakkebjerg H., I, 45 ff., 58.
- Tjæreby, Strø H., II, 229 ff.
- Vester Flakkebjerg H., I, 139 ff.
- Tjærnelunde, Finderup S., II, 99—100.
- Tjørnemark, Stege Lands., II, 47—8.
- Toksværd, Hammer H., II, 196 ff.
- Tolderlund, Lauritz Nicolai, L. i Valensved, I, 48—9.
- Tollerød, Terslev S., I, 233—4.
- Tolstrup, Ringsted Lands., I, 239.
- Øster Egesborg S., II, 177, 317.
- Topp, Christian Peter Mosbøll, L. i Harløse, II, 229.
- Vilhelm, Kantor og L. i Helsingør, I, 90, 91.
- Topshøj, Lyngø S., I, 253.
- Topsøe, Johan Frederik, Spr. i Hørsholm, I, 101.
- Torbensen, Søren, L. i Skafterup, I, cv, 39.
- Torpet, Ringsted Lands., I, 239.
- Torpmagle, Torup S., II, 236—7.
- Torup, Strø H., I, LXXXI; II, 236 ff., 240.
- Tostenæs, Fanefjord S., II, 61.
- Tostrup, Merløse H., II, 269 ff.
- Toxværd, Hans Jakob, H-L. i Spjellerup, I, 187.
- Tranegilde, Ishøj S., I, 273.
- Trolle, Herluf, Admiral, II, 293.
- Truelsen, Gerhard Guillaume, A-L. i Jyderup, II, 156.
- Tryde, Claus Schonning, Spr. i Kvislemark-Fuirendal, I, LIII, 38, 40.
- Eggert Christopher, Spr. i Herlufmagle-Tybjerg, s. Stiftsprovst, I, XL, LIII, 208—9.
- Frederik Adolph, Kordegn i Holbæk, II, 261.
- Trønninge, Kundby S., II, 153, 154.
- Trørød, Søllerød S., I, 132.
- Tscherning, Gustav Adolph, L. i Grandløse, II, 259.
- Tudse Hrd., Holbæk Amt, II, 149—61.
- Merløse H., II, 263 ff.
- Tulstrup, Alsønderup S., I, LXXXVII; II, 230.
- Tune Hrd., Københavns Amt, I, xxx, LXXXV, CXXI, 1—15; II, 326.
- Tune H., I, 11 ff., 13.
- Tureby, Fakse H., I, 200 ff.
- Tybjerg Hrd., Præstø Amt, I, 204—23.

- Tybjerg, Tybjerg H., I, 208 ff.
 Tybjerggaard, Hgd. i Tybjerg S., I, 207.
 Tybjerglille, Tybjerg S., I, 208.
 Tyvelse, Tybjerg H., I, 218 ff.
 Tølløse, Merløse H., II, 256 ff.
 Tømmerup, Arts H., I, cxvi; II, 25 ff., 34, 309.
 — Ondløse S., II, 268—9.
 — Taarnby S., I, 120.
 Tønnesen, Jakob, L. i Eskildstrup, II, 89.
 — Tønnes, Spr. i Lundforlund-Gerlev, II, 118.
 Tøxen, Thomas, Forligskommissær i Køge, I, 17; II, 290.
 Tøyberg, Johannes, L. i Kregome, II, 233.
- Uby, Arts H., II, 26 ff.
 Udby, Barse H., II, 178 ff.
 — Tudse H., II, 149 f.
 — Stege Lands., II, 48.
 Udesundby, Lyng-Frederiksborg H., II, 15 ff.
 Uggeløse, Lyng-Frederiksborg H., II, 4 ff.
 Uggerløse, Merløse H., II, 269 ff.
 — Hans Peter, L. i Valdbby, II, 244.
 Uglerup, Hørby S., II, 150.
 Uldall, Vilhelm August, Justitsraad, Toldkasserer i Næstved, II, 307.
 Ulfeldt, Corfits, Righshofmester, I, 158; II, 53.
 Ullerup, Taarnby S., I, 120.
 Ulrich, Erasmus Ditlev Frederik, pers. Kap. i Følleslev-Sørslev, II, 71.
 Ulstrup, Refsnæs S., II, 23 ff.
 Ulsø, Fakse H., I, 197 ff., 205; II, 301.
 Unnerup, Vejby S., II, 245.
 Urne, Merete Sophie, til Lindersvold, I, 192; II, 301.
 Usserød, Hørsholm S., I, 99—100.
- Utendahl, Otto, Klokker og F.-L. i Sorø, I, 251, 252.
 Utterslev, Brønshøj S., I, 129.
 Uvelse, Lyng-Frederiksborg H., II, 10 ff.
- Waaben, Anders Hansen, L. i Torpet, I, 239.
 Wagtmann, Niels, L. i Sengeløse, I, 268.
 Valby, Hvidovre S., I, 126.
 Valbygaard, Hgd. i (Slagelse) St. Miksels Lands., II, 125.
 Valdbby, Holbo H., II, 243 ff.
 Valentiner, L. i Helsingør, I, 91.
 Vallebo, Fakse S., I, 190.
 Vallekilde, Skippinge (Ods) H., II, 69 ff.
 Vallensbæk, Smørum H., I, xciii, 273 ff.
 Vallensved, Ø. Flakkebjerg H., I, 47 ff.
 Vallø, Bjeverskov H., I, 76 f.; II, 1, 294, 307—8.
 Valløby, Bjeverskov H., I, xxxvi, cxiv, 74 ff.; II, 294.
 Valsøllille, Ringsted H., I, 224 ff.
 Valsøllilegaard, Hgd. i Valsøllille S., I, 225.
 Valsømagle, Haraldsted S., I, 225—6.
 Walter, Frederik Wilhelm Theodor, pers. Kap. i Egebjerg, II, 82.
 Wandall, Erik Adolph, Spr. i Strø, II, 226.
 Vandløse, Stenmagle S., I, 243.
 Vangede, Gentofte S., I, 112.
 Varpelev, Stevns H., II, 34 ff.
 Vassingørød, Uggeløse S., II, 5—6.
 Watt, Alexander, Grosserer, I, 106; II, 295.
 Weber, Peter Frederik, L. paa Frederiksberg, I, 125—6.
 Vedby, Løve H., II, 100 ff.
 Vedbygaard, Hgd. i Vedby S., II, 100.
 Vedbysønder, Ottestrup S., II, 120—1.
 Veddinge, Faarevejle S., II, 75, 76.

- Wedel, L. i Slagelse, II, 126.
— Marie Cathrine, f. Plum, Provstinde, II, 243.
- Wedell, Ferdinand, Baron, Hofjægermester, til Hegnetslund, I, 68.
- Vedskølle, Herfølge S., I, 67.
— Tjæreby S., I, 140.
- Wegener, Jens Ernst, Konsistorialraad, Forstander for Jonstrup Seminarium, II, 307.
— Just Ejler Salholt, Kammerherre, Amtsforvalter i Holbæk, II, 261.
- Weile, Severin Rohde, Spr. i Græsted-Maarum, II, 248.
- Vejby, Holbo H., II, 245 ff.
- Vejenbrød, Karlebo S., I, 94.
- Vejle, Jakob Madsen, Biskop, I, xvi.
- Vejlø, Hammer H., II, xciii, 191 ff.
- Veksebo, Asminderød S., I, 81.
- Wellejus, Jens Bech, L. i Kjeldby-magle, II, 51.
- Vellerup, Horns H., II, 145 ff.
- Vemmelev, Slagelse H., II, 111 ff., 313.
- Vemmetofte, Fakse H., I, lxxxv, 1, 187 f.; II, 43, 290.
- Venslev, Vester Flakkebjerg H., I, cxix, 133 ff., 156 f.; II, 296, 297.
— Ferslev S., I, xxxii; II, 146—7.
- Werliin, Frederik, resid. Kap. i Holsteinborg-Venslev, I, 136, 157.
- Wesenberg, Emil, Spr. i Melby, II, 239.
- Wesselhoff, Johan, L. i Kagstrup, I, 217.
- West, Christian Frederik, Spr. i Borre, II, 55—6.
— Johan Wilhelm, Spr. i Hellested, II, 45—6.
- Westengaard, Carl Theodor, L. i Bisserup, I, 134—5.
— Jens, Spr. i Ørslev-Bjerre, I, lv, 137, 139; II, 297.
- Vesterborg Seminarium, I, xciv.
- Vester Egede, Tybjerg H., I, 197, 204 ff.; II, 301.
- Vester Egesborg, Hammer H., I, xxvii; II, 191 ff.
- Vester Flakkebjerg Hrd., Sorø Amt, I, xxx, xxxviii ff., liv ff., lxxxvii, cxix, cxxii, 133—68.
- Westergaard, Frederik, Spr. i Karlslunde-Karlstrup, I, liii, 4—5.
— Jens Peter, H-L. i Allindelille, I, 227.
- Vester Marie, Bornholm, II, 221 ff., 321.
- Vester Saaby, Saaby S., II, 132.
- Vetterslev, Ringsted H., I, xxii, 227 ff.
- Wever, Christian, Konsistorialraad, Spr. i Karlebo, I, liii, 93—4.
- Weyse, Christoph Ernst Frederik, Komponist, II, 1.
- Wibe, Anne Margrethe, g. m. Fr. Svane, II, 291.
- Viby, Syv S., I, 31.
- Vibygaard, Hgd. i Syv S., I, 30.
- Wiedevelt, Johannes, Billedhugger, II, 235.
- Viemose, Kallehave S., II, 176.
- Vig, Ods H., II, 88 ff.
- Vigersted, Ringsted H., I, 235 ff.
- Vikso, Ølstykke H., I, 173 ff.
- Wille, Hans Jørgen, Krigsraad, II, 169, 317.
- Willemoës, Joachim Godske, Spr. i Herfølge-Sædder, I, lvi, lxxiii, 68; II, 165, 293.
— Peter, Søhelt, II, 85.
- Villingerød, Esbønderup S., II, 252.
- Willumsen, Anders, L. i Skåvinge, II, 228.
- Vind, Christen, H-L. i Karise, I, 183.
- Wind, Søren Wilhelm, T-L. i Korsør, II, 113.
- Winde, Hans Christen, L. i Brøndbyvester, I, 275.
- Vinde Helsing, Kirke Helsing S., II, 107.
- Windekilde, Johan Peter, A-L. i Næstved, I, 214.

- Vinderød, Strø H., II, 233 ff.
- Winding, Andreas Frederik, Spr. i Himmelev, II, 277.
- Vindinge, Tune H., I, 13 ff.
- Wineken, Rudolph, H-L. i Butterup, II, 263.
- Winsløv, Lars, Spr. paa Sejerø, s. i Øster Larsker-Gudhjem, II, 74, 210—1, 224, 312.
- Winther, Henrik Holm, H-L. i Kongsted, I, 196.
- Poul Olesen, Spr. i Bringstrup-Sigersted, I, 258.
- Virum, Kongens Lyngby S., I, 108—9.
- Visby, Hans Jensen, L. i Aagerup, II, 242—3.
- Wilhelm Henrich Hahn, pers. Kap. i Tikøb, I, 84, 85.
- Wisbye, Peter Christian, L. paa Omø, I, 145—6.
- Viskinde, Skippinge H., II, 64 ff., 72.
- Wissing, Rasmus, Degn i Vejle, I, xciii; II, 192.
- With, Carl Henrik, Provst, Spr. i Rønne-Knudsker, II, 201, 215.
- Wohnsen, Peter Daniel, Spr. i Ledøje-Smørum, I, 260—1.
- Voldborg Hrd., Københavns Amt, I, cxxi; II, 129—38.
- Wolf, Christen, Cand. theol., L. i Gentofte, I, 112.
- Vollerslev, Bjeverskov H., I, cxxi, 59 ff., 78; II, 293.
- Vollerup, Fanefjord S., II, 60.
- Raklev S., II, 22.
- Vordingborg, Baarse H., II, 180 ff., 318.
- Worm, Jfr., L. inde i Store Hedinge, II, 40.
- Worsø, Lambert, L. i Vollerup, II, 22.
- Wortziger, Johan Adam, L. i Tingerup, II, 271—2, 323.
- Voss, Johan Henrik, Spr. i Asnæs, I, lxiv; II, 77, 312.
- Vraaby, Bjeverskov H., I, 69 ff.
- Vrangstrup, Tybjerg H., I, 221 ff.; II, 302.
- Vredsløse, Herlufsholm S., II, 292—3.
- Vridsløsemagle, Sengeløse S., I, 267.
- Wulff, Martin, L. i Stege, II, 50.
- Salomon, Spr. i Ulsø-Braaby, I, 199.
- Søren Ludvigsen, pers. Kap. i Kyndby-Krogstrup, II, 144.
- van Wylich, Peter William, Spr. i Nestelø-Mogenstrup, s. i Greve-Kildebrønde, I, lxi, 2; II, 193.
- Würtzen, Carl Didrik Lorents, Spr. i Enderslev-Vraaby, s. i Haarlev-Himlingeøje, I, 69, 74.
- Wüsthoff, fhv. Løjtnant, L. i Usserød, I, 99.
- Værløse, Fakse S., I, 191.
- Værslev, Skippinge H., I, xciii; II, 63 ff., 72.
- Wældike, Hans Christopher, L. i Sundbyøster, I, 118—9.
- Marcus Thomas, Cand. theol., L. i Taarnby, I, 121.
- Peter Rosenstand, Spr. i Hammer-Lundby, s. i Taarnby, I, 118; II, 189, 318—9.
- Yderby, Odden S., II, 86.
- York, Jacob Claudius, Adjunkt i Rønne, II, 199.
- Zahle, Johan Christian Julius, Provst, Spr. i Stillinge, I, lxii—lxiii; II, 110.
- Zeitz, Gustav Adolph Ferdinand, L. i Dyrlev, II, 167.
- Zeuthen, Frederik Ludvig Bang, Mag. art., Spr. i Tømmerup, I, lxi; II, 26, 309.
- Vilhelm Peter, Højesteretsassessor, II, 256.
- Zinn, Johann Philip Frederik, L. i Flinterup, I, 242.

- Zoffmann, Johannes Stein, Spr. i Herstedøster-vester, I, 266—7.
- Zøylnér, Christian Frederik, Spr. i Hørsholm, I, 101.
- Øbjerggaards Hospital, Køng S., II, 185, 318.
- Øde Førslev, se Førslev.
- Øienberg, Lauritz, H-L. ved Institutet i Pedersborg, I, 248.
- Ølby, Højelse S., I, xcviII, 21.
- Ølsted, Strø H., II, 230 ff.
- Ølstykke Hrd., Frederiksborg Amt, I, xxx, xxxvi, 169—81.
- Ølstykke H., I, xxiv—xxv, 169 ff., 181.
- Ørslev, Baarse H., II, 178 ff.
- Løve H., II, 94 ff.
- Ringsted H., I, 232 ff.
- Vester Flakkebjerg H., I, 135, 136 ff.
- Peder, Klokker og L. i Vordingborg, II, 181.
- Ørslevunderskov, Bringstrup S., I, 257.
- Ørslevvester, Gyrstinge S., I, 242.
- Ørsted, Ramsø H., I, 32 ff.; II, 255.
- Christen Madsen, Spr. i Hasle-Rutsker, II, 206.
- Øster Egede, Fakse H., I, 72, 204 ff.; II, 301.
- Øster Egesborg, Baarse H., II, 177 ff., 317.
- Øster Flakkebjerg Hrd., Sorø Amt, I, xxx, cxix, cxx, cxxii, 35—58.
- Østergaard, Johan Christian, Konsistorialassessor, Dr. theol., Spr. paa Odden, I, xliii, lxiv f.; II, 85.
- Øster Larsker, Bornholm, I, cxvi; II, 210 ff.
- Øster Marie, Bornholm, I, cxvi; II, 212.
- Østrup, Kirkerup S., II, 284.
- Bertel Mathias, Spr. i Snesere, II, 165.
- Jacob, Spr. i Hyllinge-Lyngby, II, 135.
- Øvre, Anna Marie, f. Kjerulf, i Bregninge, II, 66.

1853

Sokkelunds Herred

Gjentofte i en visse meget sundt og nyttigt

Kalender for alle Skoler i Sokkelund Herred.

Midtens Skole. For 154 Skole og for en god andel Skole
der formentlig er af den Art, som kaldes for
Skolebørn at Skolebørn. Formentlig er det Skolebørn og en
der, som for Skolebørn, og det er en Skolebørn og en
godt og formentlig er det Skolebørn og en
der, som for Skolebørn, og det er en Skolebørn og en
manglende god Skolebørn og en

Sønder Skole. For 154 Skole og for en god andel Skole
der formentlig er af den Art, som kaldes for
Skolebørn at Skolebørn. Formentlig er det Skolebørn og en
der, som for Skolebørn, og det er en Skolebørn og en
godt og formentlig er det Skolebørn og en
der, som for Skolebørn, og det er en Skolebørn og en
manglende god Skolebørn og en

Den 19de Juni, 1853, i en visse meget sundt og nyttigt
Kalendarium for alle Skoler i Sokkelund Herred.
Formentlig er det Skolebørn og en
der, som for Skolebørn, og det er en Skolebørn og en
godt og formentlig er det Skolebørn og en
der, som for Skolebørn, og det er en Skolebørn og en
manglende god Skolebørn og en

Gjentofte i en visse meget sundt og nyttigt
Kalendarium for alle Skoler i Sokkelund Herred.
Formentlig er det Skolebørn og en
der, som for Skolebørn, og det er en Skolebørn og en
godt og formentlig er det Skolebørn og en
der, som for Skolebørn, og det er en Skolebørn og en
manglende god Skolebørn og en